

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

M. de Contagnet, chanoine,

à Viviers (Ardèche).

BIBLIOTHECA S. J.
Maison Saint-Augustin
ENGHIEN

V 538/1

SPECVLVM BONI PRINCIPIS,
Sive
VITA ALPHONSI
REGIS ARRAGONIÆ.

Amsterdami,
Apud Ludovicum Elzevirium. A. 1646.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

Speculum boni Principis
ALPHONSUS
REX ARAGONIÆ.

Hoc est,
dicta et facta
ALPHONSI
REGIS ARAGONIÆ.

Primum IV. Libris confusè descripta
Ab ANTONIO PANORMITA:
Sed nunc in certos titulos & canones, ma-
ximè Ethicos & Politicos, digesta; Similibus
quoque quibusdam, & dissimilibus, ex ÆNEAE
SYLVII commentariis, nec non Chronologiâ vitæ
& rerum gestarum ejusdem Alphonsi, aucta.

Sic digessit & auxit
JOHANNES SANTES,
cognomento SANTENUS.

AMSTELÆDAMI,

Apud Ludovicum Elzevirium,
Cl. M. DC. XLVI.

THE
 NATIONAL
 ANTHROPOLOGICAL
 ARCHIVES
 OF THE
 SMITHSONIAN INSTITUTION
 WASHINGTON, D. C.
 20560-0201
 1900-1909
 1910-1919
 1920-1929
 1930-1939
 1940-1949
 1950-1959
 1960-1969
 1970-1979
 1980-1989
 1990-1999
 2000-2009
 2010-2019
 2020-2029
 2030-2039
 2040-2049
 2050-2059
 2060-2069
 2070-2079
 2080-2089
 2090-2099
 2100-2109
 2110-2119
 2120-2129
 2130-2139
 2140-2149
 2150-2159
 2160-2169
 2170-2179
 2180-2189
 2190-2199
 2200-2209
 2210-2219
 2220-2229
 2230-2239
 2240-2249
 2250-2259
 2260-2269
 2270-2279
 2280-2289
 2290-2299
 2300-2309
 2310-2319
 2320-2329
 2330-2339
 2340-2349
 2350-2359
 2360-2369
 2370-2379
 2380-2389
 2390-2399
 2400-2409
 2410-2419
 2420-2429
 2430-2439
 2440-2449
 2450-2459
 2460-2469
 2470-2479
 2480-2489
 2490-2499
 2500-2509
 2510-2519
 2520-2529
 2530-2539
 2540-2549
 2550-2559
 2560-2569
 2570-2579
 2580-2589
 2590-2599
 2600-2609
 2610-2619
 2620-2629
 2630-2639
 2640-2649
 2650-2659
 2660-2669
 2670-2679
 2680-2689
 2690-2699
 2700-2709
 2710-2719
 2720-2729
 2730-2739
 2740-2749
 2750-2759
 2760-2769
 2770-2779
 2780-2789
 2790-2799
 2800-2809
 2810-2819
 2820-2829
 2830-2839
 2840-2849
 2850-2859
 2860-2869
 2870-2879
 2880-2889
 2890-2899
 2900-2909
 2910-2919
 2920-2929
 2930-2939
 2940-2949
 2950-2959
 2960-2969
 2970-2979
 2980-2989
 2990-2999
 3000-3009
 3010-3019
 3020-3029
 3030-3039
 3040-3049
 3050-3059
 3060-3069
 3070-3079
 3080-3089
 3090-3099
 3100-3109
 3110-3119
 3120-3129
 3130-3139
 3140-3149
 3150-3159
 3160-3169
 3170-3179
 3180-3189
 3190-3199
 3200-3209
 3210-3219
 3220-3229
 3230-3239
 3240-3249
 3250-3259
 3260-3269
 3270-3279
 3280-3289
 3290-3299
 3300-3309
 3310-3319
 3320-3329
 3330-3339
 3340-3349
 3350-3359
 3360-3369
 3370-3379
 3380-3389
 3390-3399
 3400-3409
 3410-3419
 3420-3429
 3430-3439
 3440-3449
 3450-3459
 3460-3469
 3470-3479
 3480-3489
 3490-3499
 3500-3509
 3510-3519
 3520-3529
 3530-3539
 3540-3549
 3550-3559
 3560-3569
 3570-3579
 3580-3589
 3590-3599
 3600-3609
 3610-3619
 3620-3629
 3630-3639
 3640-3649
 3650-3659
 3660-3669
 3670-3679
 3680-3689
 3690-3699
 3700-3709
 3710-3719
 3720-3729
 3730-3739
 3740-3749
 3750-3759
 3760-3769
 3770-3779
 3780-3789
 3790-3799
 3800-3809
 3810-3819
 3820-3829
 3830-3839
 3840-3849
 3850-3859
 3860-3869
 3870-3879
 3880-3889
 3890-3899
 3900-3909
 3910-3919
 3920-3929
 3930-3939
 3940-3949
 3950-3959
 3960-3969
 3970-3979
 3980-3989
 3990-3999
 4000-4009
 4010-4019
 4020-4029
 4030-4039
 4040-4049
 4050-4059
 4060-4069
 4070-4079
 4080-4089
 4090-4099
 4100-4109
 4110-4119
 4120-4129
 4130-4139
 4140-4149
 4150-4159
 4160-4169
 4170-4179
 4180-4189
 4190-4199
 4200-4209
 4210-4219
 4220-4229
 4230-4239
 4240-4249
 4250-4259
 4260-4269
 4270-4279
 4280-4289
 4290-4299
 4300-4309
 4310-4319
 4320-4329
 4330-4339
 4340-4349
 4350-4359
 4360-4369
 4370-4379
 4380-4389
 4390-4399
 4400-4409
 4410-4419
 4420-4429
 4430-4439
 4440-4449
 4450-4459
 4460-4469
 4470-4479
 4480-4489
 4490-4499
 4500-4509
 4510-4519
 4520-4529
 4530-4539
 4540-4549
 4550-4559
 4560-4569
 4570-4579
 4580-4589
 4590-4599
 4600-4609
 4610-4619
 4620-4629
 4630-4639
 4640-4649
 4650-4659
 4660-4669
 4670-4679
 4680-4689
 4690-4699
 4700-4709
 4710-4719
 4720-4729
 4730-4739
 4740-4749
 4750-4759
 4760-4769
 4770-4779
 4780-4789
 4790-4799
 4800-4809
 4810-4819
 4820-4829
 4830-4839
 4840-4849
 4850-4859
 4860-4869
 4870-4879
 4880-4889
 4890-4899
 4900-4909
 4910-4919
 4920-4929
 4930-4939
 4940-4949
 4950-4959
 4960-4969
 4970-4979
 4980-4989
 4990-4999
 5000-5009
 5010-5019
 5020-5029
 5030-5039
 5040-5049
 5050-5059
 5060-5069
 5070-5079
 5080-5089
 5090-5099
 5100-5109
 5110-5119
 5120-5129
 5130-5139
 5140-5149
 5150-5159
 5160-5169
 5170-5179
 5180-5189
 5190-5199
 5200-5209
 5210-5219
 5220-5229
 5230-5239
 5240-5249
 5250-5259
 5260-5269
 5270-5279
 5280-5289
 5290-5299
 5300-5309
 5310-5319
 5320-5329
 5330-5339
 5340-5349
 5350-5359
 5360-5369
 5370-5379
 5380-5389
 5390-5399
 5400-5409
 5410-5419
 5420-5429
 5430-5439
 5440-5449
 5450-5459
 5460-5469
 5470-5479
 5480-5489
 5490-5499
 5500-5509
 5510-5519
 5520-5529
 5530-5539
 5540-5549
 5550-5559
 5560-5569
 5570-5579
 5580-5589
 5590-5599
 5600-5609
 5610-5619
 5620-5629
 5630-5639
 5640-5649
 5650-5659
 5660-5669
 5670-5679
 5680-5689
 5690-5699
 5700-5709
 5710-5719
 5720-5729
 5730-5739
 5740-5749
 5750-5759
 5760-5769
 5770-5779
 5780-5789
 5790-5799
 5800-5809
 5810-5819
 5820-5829
 5830-5839
 5840-5849
 5850-5859
 5860-5869
 5870-5879
 5880-5889
 5890-5899
 5900-5909
 5910-5919
 5920-5929
 5930-5939
 5940-5949
 5950-5959
 5960-5969
 5970-5979
 5980-5989
 5990-5999
 6000-6009
 6010-6019
 6020-6029
 6030-6039
 6040-6049
 6050-6059
 6060-6069
 6070-6079
 6080-6089
 6090-6099
 6100-6109
 6110-6119
 6120-6129
 6130-6139
 6140-6149
 6150-6159
 6160-6169
 6170-6179
 6180-6189
 6190-6199
 6200-6209
 6210-6219
 6220-6229
 6230-6239
 6240-6249
 6250-6259
 6260-6269
 6270-6279
 6280-6289
 6290-6299
 6300-6309
 6310-6319
 6320-6329
 6330-6339
 6340-6349
 6350-6359
 6360-6369
 6370-6379
 6380-6389
 6390-6399
 6400-6409
 6410-6419
 6420-6429
 6430-6439
 6440-6449
 6450-6459
 6460-6469
 6470-6479
 6480-6489
 6490-6499
 6500-6509
 6510-6519
 6520-6529
 6530-6539
 6540-6549
 6550-6559
 6560-6569
 6570-6579
 6580-6589
 6590-6599
 6600-6609
 6610-6619
 6620-6629
 6630-6639
 6640-6649
 6650-6659
 6660-6669
 6670-6679
 6680-6689
 6690-6699
 6700-6709
 6710-6719
 6720-6729
 6730-6739
 6740-6749
 6750-6759
 6760-6769
 6770-6779
 6780-6789
 6790-6799
 6800-6809
 6810-6819
 6820-6829
 6830-6839
 6840-6849
 6850-6859
 6860-6869
 6870-6879
 6880-6889
 6890-6899
 6900-6909
 6910-6919
 6920-6929
 6930-6939
 6940-6949
 6950-6959
 6960-6969
 6970-6979
 6980-6989
 6990-6999
 7000-7009
 7010-7019
 7020-7029
 7030-7039
 7040-7049
 7050-7059
 7060-7069
 7070-7079
 7080-7089
 7090-7099
 7100-7109
 7110-7119
 7120-7129
 7130-7139
 7140-7149
 7150-7159
 7160-7169
 7170-7179
 7180-7189
 7190-7199
 7200-7209
 7210-7219
 7220-7229
 7230-7239
 7240-7249
 7250-7259
 7260-7269
 7270-7279
 7280-7289
 7290-7299
 7300-7309
 7310-7319
 7320-7329
 7330-7339
 7340-7349
 7350-7359
 7360-7369
 7370-7379
 7380-7389
 7390-7399
 7400-7409
 7410-7419
 7420-7429
 7430-7439
 7440-7449
 7450-7459
 7460-7469
 7470-7479
 7480-7489
 7490-7499
 7500-7509
 7510-7519
 7520-7529
 7530-7539
 7540-7549
 7550-7559
 7560-7569
 7570-7579
 7580-7589
 7590-7599
 7600-7609
 7610-7619
 7620-7629
 7630-7639
 7640-7649
 7650-7659
 7660-7669
 7670-7679
 7680-7689
 7690-7699
 7700-7709
 7710-7719
 7720-7729
 7730-7739
 7740-7749
 7750-7759
 7760-7769
 7770-7779
 7780-7789
 7790-7799
 7800-7809
 7810-7819
 7820-7829
 7830-7839
 7840-7849
 7850-7859
 7860-7869
 7870-7879
 7880-7889
 7890-7899
 7900-7909
 7910-7919
 7920-7929
 7930-7939
 7940-7949
 7950-7959
 7960-7969
 7970-7979
 7980-7989
 7990-7999
 8000-8009
 8010-8019
 8020-8029
 8030-8039
 8040-8049
 8050-8059
 8060-8069
 8070-8079
 8080-8089
 8090-8099
 8100-8109
 8110-8119
 8120-8129
 8130-8139
 8140-8149
 8150-8159
 8160-8169
 8170-8179
 8180-8189
 8190-8199
 8200-8209
 8210-8219
 8220-8229
 8230-8239
 8240-8249
 8250-8259
 8260-8269
 8270-8279
 8280-8289
 8290-8299
 8300-8309
 8310-8319
 8320-8329
 8330-8339
 8340-8349
 8350-8359
 8360-8369
 8370-8379
 8380-8389
 8390-8399
 8400-8409
 8410-8419
 8420-8429
 8430-8439
 8440-8449
 8450-8459
 8460-8469
 8470-8479
 8480-8489
 8490-8499
 8500-8509
 8510-8519
 8520-8529
 8530-8539
 8540-8549
 8550-8559
 8560-8569
 8570-8579
 8580-8589
 8590-8599
 8600-8609
 8610-8619
 8620-8629
 8630-8639
 8640-8649
 8650-8659
 8660-8669
 8670-8679
 8680-8689
 8690-8699
 8700-8709
 8710-8719
 8720-8729
 8730-8739
 8740-8749
 8750-8759
 8760-8769
 8770-8779
 8780-8789
 8790-8799
 8800-8809
 8810-8819
 8820-8829
 8830-8839
 8840-8849
 8850-8859
 8860-8869
 8870-8879
 8880-8889
 8890-8899
 8900-8909
 8910-8919
 8920-8929
 8930-8939
 8940-8949
 8950-8959
 8960-8969
 8970-8979
 8980-8989
 8990-8999
 9000-9009
 9010-9019
 9020-9029
 9030-9039
 9040-9049
 9050-9059
 9060-9069
 9070-9079
 9080-9089
 9090-9099
 9100-9109
 9110-9119
 9120-9129
 9130-9139
 9140-9149
 9150-9159
 9160-9169
 9170-9179
 9180-9189
 9190-9199
 9200-9209
 9210-9219
 9220-9229
 9230-9239
 9240-9249
 9250-9259
 9260-9269
 9270-9279
 9280-9289
 9290-9299
 9300-9309
 9310-9319
 9320-9329
 9330-9339
 9340-9349
 9350-9359
 9360-9369
 9370-9379
 9380-9389
 9390-9399
 9400-9409
 9410-9419
 9420-9429
 9430-9439
 9440-9449
 9450-9459
 9460-9469
 9470-9479
 9480-9489
 9490-9499
 9500-9509
 9510-9519
 9520-9529
 9530-9539
 9540-9549
 9550-9559
 9560-9569
 9570-9579
 9580-9589
 9590-9599
 9600-9609
 9610-9619
 9620-9629
 9630-9639
 9640-9649
 9650-9659
 9660-9669
 9670-9679
 9680-9689
 9690-9699
 9700-9709
 9710-9719
 9720-9729
 9730-9739
 9740-9749
 9750-9759
 9760-9769
 9770-9779
 9780-9789
 9790-9799
 9800-9809
 9810-9819
 9820-9829
 9830-9839
 9840-9849
 9850-9859
 9860-9869
 9870-9879
 9880-9889
 9890-9899
 9900-9909
 9910-9919
 9920-9929
 9930-9939
 9940-9949
 9950-9959
 9960-9969
 9970-9979
 9980-9989
 9990-9999
 10000-10009
 10010-10019
 10020-10029
 10030-10039
 10040-10049
 10050-10059
 10060-10069
 10070-10079
 10080-10089
 10090-10099
 10100-10109
 10110-10119
 10120-10129
 10130-10139
 10140-10149
 10150-10159
 10160-10169
 10170-10179
 10180-10189
 10190-10199
 10200-10209
 10210-10219
 10220-10229
 10230-10239
 10240-10249
 10250-10259
 10260-10269
 10270-10279
 10280-10289
 10290-10299
 10300-10309
 10310-10319
 10320-10329
 10330-10339
 10340-10349
 10350-10359
 10360-10369
 10370-10379
 10380-10389
 10390-10399
 10400-10409
 10410-10419
 10420-10429
 10430-10439
 10440-10449
 10450-10459
 10460-10469
 10470-10479
 10480-10489
 10490-10499
 10500-10509
 10510-10519
 10520-10529
 10530-10539
 10540-10549
 10550-10559
 10560-10569
 10570-10579
 10580-10589
 1

Generosis, Nobilissimis, Magnificis,
Amplissimis, Consultissimis &
Prudentissimis Dominis

DUCATUS CLIVENSIS
ORDINIBUS,
*Cum Equestris dignitatis Viris,
tum primariarum Civitatum De-
putatis; nec non illorum Syndicis:*

Dominis ac Mecænatibus suis omni
studio ac officio prosequendis,
S. D.

Speculum hoc meum non
meum; (meum quoad or-
dinem, titulis & canoni-
bus suffultum; non meum
quoad materiam, quam Panormita &
Æneas Sylvius suppeditarunt) Specu-
lum, inquam, hoc, quò possit esse usui,
primùm non sub modio locandum, sed à
columnis, ut oculis & mentibus objici
possit, suspendendum: deinde & lumi-
ne, quò imaginem reflectere & reddere
(*) 3 possit,

*possit, illustrandum. Si vos, qui hujus
provincia, patria mea, estis vera colu-
mina, non dedignabimini hoc, quod vo-
bis ut anathema dicatur, suscipere, of-
tentabitur plurimis, adeoque horum
nec oculos nec mentes fugiet. A vestra
etiam illustri dignitate lumen mutua-
bitur, si non limis & torvis oculis obs-
curabitur; sed benevolis illustrabitur.
Hoc futurum spero, quia, cum animus
vester boni principis, quem exhibet, a-
more ardeat, non poterit non aliquos
saltem benignitatis radios in illud dif-
fundere. Ne hac spe mea totus fallar,
quaeso, non, quis ego sim, videte; sed
quo affectu, qui hic depingitur, prose-
quendus, considerate. Sic me beaveri-
tis, qui vitae & incolumitatem &
tranquillitatem à Deo opt. max. vobis
in commodum patriæ nostræ ex animo
voveo prolixam. Vesalia, ipsis Kalend.
Septembris 1646.*

V V. Gen. Nob. & Magn. Ampl.
addictissimus

JOHANNES SANTES,

Præfatio ad Lectorem.

Um aliàs , tum maxi-
mè, quando in autho-
rem aliquem , qui di-
ctorum vel factorum
Regis Aragoniæ Al-
phonſi meminiffet, incidi, optavi
Panormitam , ejus dictorum fa-
ctorumque commentatorem, vi-
dere. Sed hætenus voti mei
compos fieri non potui , donec
tandem Bibliotheca noſtra He-
resbachiana, aliquot libris aucta,
nobis illum videndi ac legendi
cupiditatem expleret : ita tamen,
ut in illius lectione acquieſcere
non poſſem : ſed inde, quæ vide-
bantur præcipuè notanda, excer-
pere conarer . Et verò, cùm vix
quicquam prætereundum occur-
reret, horis ſubciſivis omnia de-
ſcribere ſum aggreſſus. Quod
quò majori fieret cum fructu,

PRÆFATIO

quæ sine certo rerum & dictorum ordine Panormita consignarat, ad certos titulos, nec non canones maximè Ethicos ac Politicos revocare, & quæ Æneas Sylvius, post Papa Pius II. dictus, in Commentariis suis ad Panormitam de eodem ex aliis, memoratu digna, suis locis parallelis adjecit; ut & quædam, quæ in scholiis suis ad dictum Panormitam & Æneam Sylvium illustrandi gratiâ Jacobus Spigelius notavit, inspergere hinc inde visum fuit. Hos autem labores meos cum aliis quoque inservire posse viderem, judicavi duplici nomine publicæ luci esse committendos: partim ut aliis, qui propter exemplarium dicti Panormitæ inopiam hætenus mecum fortè hunc videre desiderarunt, gratificarer; partim politioris literaturæ studiosis modum ac viam, quæ

quæ in historiis legerent, ad Locos Communes, quos vocant, revocandi, quasi penicillo quodam adumbrarem. Hoc studium & conatum meum æquos lectores & judices non improbatu-
 ros spero. Desiderabunt fortè quidam alicubi in his dictorum & factorum Alphonsi historiis stylum puriorem & magis tersum. Sed pro-ut illas partim typis excusas, partim manu descriptas reperi; ita edidi. Usus autem sum editione Basileënsi Hervagiana de anno 1538. tum Witenbergen-
 si Cratoniana de anno 1585. Manuscripto etiam antiquo : ex quorum hoc, (quod præter Witenbergensem editionem clarissimus & experientissimus Dn. Doctor Bernhardus Rottendorffius, archiater Monasteriensis, pro sua humanitate & in rem literariam studio, mihi ad tempus commodavit) it-

P R Æ F A T I O

lis multò puriore & perfectiore, multas mendas typographicas correxi, omiffa quoque, ad fenfum hiantem explendum, hinc inde inferui. Deinde Panormita & Æneas Sylvius illo tempore vixerunt, quo quidem Latinæ linguæ puritas ad emendationem adspirabat; fed tamen adhuc fcoriis quibusdam ab illius etiam studiosis quandoq; maculabatur. Hoc ipfe Panormita (ut videre est in procæmio ad primum librum, quod hîc subjicio) non obscure fatetur. Marcus Hopperus etiam, qui Basileæ anno MDLXI. uno volumine univerfa Sylvii opera edidit, in præfatione, his præfixâ, non diffitetur, in scriptis ipsius, præsertim Epistolis, adspersas esse voces aliquas, quæ Curialibus sint magis notæ, quàm Latinæ linguæ usu receptæ. Johannes etiam Antonius Campanus in illius vitâ

tâ dicit , orationes sententiis, quàm verbis, illustriores, & verborum delectum illi Germaniam detraxisse, coacto sæpe apud Barbaros cultiora negligere. Similia in commentariis ipsis, unde quædam excerpimus, desiderari posse, ipsum emunctioris naris lectorem animadversurum, nullus dubito. Non tamen illi propterea fastidiendi, cum ex magni nominis viri editiones historiarum, quæ stylo à pura latinitate vel alienissimo conscriptæ sunt, hac de causa non rejiciendas esse censeant. Gerardus Johannes Vossius (cujus viri opera, quam Reipubl. literariæ navavit, nunquam sat commendari potest) in præfat. præfixâ lib. de Vitiis sermonis & Glossæmatis Latino-barbaris, ita inquit: *Nec idcirco putandum, prorsus negligendos esse ejusce ætatis ceteros, qui sive tanquam estu torrentis*

abrepti, sive desperatione quadam meliorum, contenti fuere plebejo & idiotico sermone; scripsereque, non ut debuere, sed ut potuerunt. Nam ex tales non pauci Libitinam effugerunt: qui, modo rerum pondere commenduntur, nunc etiam versandi sint nobis, partim propter tam multa, quae variis in disciplinis acutè observarunt: partim, ne hiatus sit multiplex in historia; sine qua scire non possumus, vel qualis Ecclesiarum facies quibusque fuerit temporibus: vel causas, modosque, quibus paullatim corruit imperium Romanum; & ex hujus ruinis assurrexerent nova regna, ac Respublicae; atque ea ipsa saepius formam imperii mutarunt. Et postea. Quamobrem illud solum dicam, quod antea etiam tangebam; si cui legere suffecerit tempora, quibus viguit sermo Romanus; nec adire eos sustineat, qui pura minus, vel etiam impurâ dictione postea scripserunt: non posse eum in multis

ac maximis rebus , nisi alienis videre oculis , ac sapere ex juniorum compendiis , magnis saepe veritatis dispendiis , dum propemodum quisque rem narrat , pro-ut ipse factum esse cuperet. Si quem ejusmodi fursures & lutosa fossa pascunt : quo pacto liquido statuere possit de cunctis illis , quæ pertinent ad inclinationem ac finem veteris imperii Romani ; vel ortum ac progressum tot novorum regnorum ac Rerumpubl., quæ inde enascebantur ? Quid certi idem promet de ingentium tot heroum virtutibus, & præclarè gestis ? Ac, ne in civilibus consistam, quo pacto providentiam Dei contemplabitur in Ecclesia , multis adeò seculis conservandâ augendâque ? Quâ fide referet vitas , mortesque Martyrum, confessorum, aliorumque sanctorum ? Unde sciet, quæ doctrina fuerit omnium temporum ? in quibus à se abierint doctores ? ubi alii alios tolerarint ? quando & quâ occasione hare-

sis quæque cœperit ; & quibus argumentis adversus eam sit pugnatum ? quæ conciliorum vel universalium vel particularium fuerint decreta ? & id genus alia permulta. Mea proinde sic fert ratio : Quisquis solidam sibi comparare doctrinam volet, eum per secula ambulare universa , & ab omnibus sapientibus , quales etiam sunt in illis semibarbaris , discere oportere. Quid enim illa nos barbaries terreat ? Verba , satis fuerit , si intelligamus : res pulcras animo inscribemus : ut hîc quoque habeat locum illud Ebraeorum proverbium : Malum granatum inveni; interiora comedi, corticem abjeci. Hactenus Vossius.

Nunc ad scrupulum, qui fortè quosdam urgebit, transibo. Culpabunt forsan quidam, quod ad titulum Pietatis & Religionis re-tuli quædam Alphonsi facta, quæ idololatriam & superstitionem sapere videbuntur. Sed hîc con-
tro-

controverſias tractare non fuit animus. Tantùm ea recenſemus, quæ ſaltem juxta auctorum iſtorum opinionem, qui primùm enarrarunt, nomine pietatis veniunt. Deinde qui hinc offenſionis materiam captant, intendant etiam oculos in Canonem iſtum, quem de Superſtitione ex Lipſio Tit. 8. pag. 51. inferui. *Superſtitio autem, principi fugienda maximè, et ſi*
1. in triſtibus aut adverſis ſæpe ſe inſinuat, 2. in frivolis aut pravis ſe oftendit. Et quæ ſuperſtitioſa ac idololatræ in eximio iſto Rege animadvertunt, huc referant: ita tamen, ut quam comparationem Deus Jerem. 2. 10, 11. inſtituit, iſi quoque imitentur. Ita inquit nomine Dei Propheta: *Transite ad inſulas Chittim, & videte; & in Kedar mittite, & conſiderate vehementer, & videte, ſi factum eſt hujusmodi? ſi mutavit gens Deos ſuos? & certè iſi non ſunt.*

PRÆFATIO AD LECTOREM.

sunt Dii. Populus verò meus mutavit gloriam suam in Idolum. Tu igitur sic collige: Tanto studio rex Alphonsus arsit colendi Deum ritu, à majoribus accepto, cerimoniaeque usitatas pro viribus juvandi, non melius in istis tenebris edoctus; Me meritò, majore veritatis luce illustratum, pudebit, eundem Deum non pari ardore, ritu à Prophetis ac Apostolis accepto, venerari, nec res, verè sacras, pro facultatibus promotum ire. Vale, lector candide & benevole, nec meum conatum in sequiorem partem cape; idemque humanitatis officium in similibus à me expecta!

Eidem Lectori.

QUIA illa, quæ Panormita de Alphonso refert, fidem superare videntur: ne ipsius fides temere periclitetur, subjiciam hic proœmia duo, quæ idem Panormita l. 1. & 2. præmisit; ut & calculos, quos tum Spigelius scholiastes illius, tum Æneas Sylvius, iis adjecit.

ANTO-

ANTONII PANORMITÆ

de dictis & factis

A L P H O N S I,

REGIS ARAGONUM,

Libri I. proœmium.

Enophon is, quem Graci non abs re Musam Atticam vocant, dictorum & factorum Socratis commentarios edidit, quicquid à sapientissimo viro diceretur efficereturve, memoria ac celebratione dignum existimans. Cujus ego consilium usque aded laudo proboque, ut mihi semper excellentissimorum hominum vestigia atramento & calamo observari debere visum sit, nec quicquam eorum, qua dicerent aut facerent, frustra elabi permittere. Nostris quidem temporibus etsi non contigit virum videre, ut quondam oraculo Apollinis sapientissimum judicatum; certè contigit Alphonsum intueri, qui sine controversia regum principumque omnium, quos nostra atas tulerit, & sapientissimus & fortissimus haberetur. Cujus dicta aut facta tantò cariora esse debebunt, & memoriâ digna majore, quantò pauciores vel omnibus

bus seculis Reges inventi sunt, ingenio sapientiaque praestantes. Nam Philosophi, quique doctrinam aliquam profitentur, studiis tantummodo suis intenti, aliena omnia contemnentes, haud mirum videri debet, si singulis atatibus plures & docti & sapientes evadunt. Reges verò & terrarum principes rempublicam domi militiaque gerentes, plerumque assentatoribus circumfessos, atque iis, qui ad voluptatum potius exercitia admoneant, quam doctrina, firmos & constantes si quando invenias, neque à studiis bonarum artium abhorrentes; non tu hos supra modum admiraberis, & in coelum usque laudibus vehes? Rectè medius fidius majores nostri, illi quidem vetustiores, si Regem aliquem inter voluptates moderatum, inter adulatorem firmum, inter vana pleraque principum exercitia doctrina studia haud obmittentem animadverterent, inter Deos protinus referre consuevere, quorum nomina ad nostram usque memoriam, & dies, & menses, & sidera in deos conscripta testantur ac celebrant. Itaque nobis nec dicta nec facta literis meritò tradenda defunt, quin imò talia sese offerunt, ut neque de Philosopho neque de Rege ferè ullo unquam graviora
ant

aut jucundiora vel legeris vel audieris. Sed Xenophon planè ipse nobis deest, qui sua illa suaviloquentia Alphonsi Regis praeclara facinora monumentis atque immortalitati mandaret. Ego namque, ut ingenuè fatear imbecillitatem meam, scio, me nequaquam tanti Viri laudes pro dignitate consequi posse. Majores aliquanto sunt, quàm ut mediocriter docti hominis vires patiantur. Sed quid? Erone ingratus in seculum nostrum, aut in hunc, qui seculum nostrum gloria exornat? Sanè, si in altero de duobus peccandum sit; praestabit utique indocti, quàm ingrati nomen induere. Alios saltem praeclaro & immortalis ingenio viros ad honestissimum hoc certamen excitabo, quodque tubicinis officium est, haud equidem facere erubescam,

Aere ciere viros, Martemque accendere cantu.

Jacobus Spigelius Selestadiensis
in scholiis in prooemium
propositum.

Ne id (scil. quod Alphonsus sapientissimus & fortissimus habitus) ad gratiam dictum putes: hoc ipsum profitentur Blondus,

duſ, Franc. Philelphus ultima hecatosticha decadis decima, ac alibi ſubinde, Platina, Pontanus in multis librorum ſuorum moralium atque hiſtoria locis, Sabellicus, Baptiſta Mantuanus, tum cæteri, qui res inſequentium temporum ſcripſere. Nec id Barcellus diſſimulavit iniquior aliquanto Hiſpanis, &c.

*Ejuſdem Panormitæ procemium
in librum ſecundum.*

Vereor, ne quis me putet in hiſ libellis pleraque locutum in gratiam Alphoñſi benefactoris; ac proinde vanitatis arguendum eſſe. Quod vitium à gravi viro præſertim ſcriptore longiſſimè abeſſe debeat. Verùm ille, quiſquis eſt (ſi modò eſt aliquis) neque mores meos, neque Alphoñſi naturam, ſatis noſſe facile coargueretur, cum intelliget, mihi quidem haud opus fuiſſe aſſentatione ad gratiam ineundam, quam videlicet aſſecutus eſſem etiam ſingularem viginti annorum perpetua lectione, conſtantiſſima fide, inſatigabili obſequio, ſumma obſervantia, puro conſilio, & veritate incorrupta. Quibus profeſſò artibus à ſummo atque humaniſſimo Rege potiſſimum dilectus atque

que probatus sum, non vanitate aut blanditia aliqua. Qua in re testis mihi fuerit constantia ejus, qua nihil magis quam mendaces exhorruit, nihil magis aversata fuit quam adulatores; quos etiam pestem principum appellare consueverit, & variis interdum pœnis affligere. Tantum itaque abest, ut ego me hujusmodi levitate subinsinuem, ut nihil magis doleam, quam permulta illum dixisse aut fecisse, qua nesciam, & qua sciam, haud-quaquam me ea suavitate scripturum esse confidam, qua illum constat apud homines locutum fuisse. Fuit enim sermone admodum jucundus, brevis & elegans, venustus & clarus. Ego verò, ut quæque in mentem veniunt, quanquam sunt pauca è multis, sat scio; ea tamen dicta aut facta literis mando, non loci, non temporis ordine servato (neque enim historiam scribo): sed ea duntaxat excerpo atque perstringo, quæ ad exempla virtutis ac probitatis accommodari posse videntur, quod illis maxime in promptu sint, qui de Alphonso quotidie aut loquuntur, aut orant, aut scribunt; aut denique imitari eum studebunt fortassis in posterum.

Æneas

Æneas Sylvius commentar.
lib. 2. in illud Panormitæ
procœmium.

*Qui norit Alphonsum, nemo te, An-
toni, dixerit adulatum; si adulari eos
tantummodò dicis, qui mortalium facta
dictaque supra verum extollunt. Libel-
lus tuus, quamvis elegantissimè scriptus
est, diminutè tamen magis, quàm am-
pliter, Regis laudes attingit. Nec miror!
Quis enim ejus Regis egregia facinora
abundè retulerit, qui annos supra qua-
draginta omnium judicio sapientissimè
regnaverit. Ego quidem, ut de tuo Rege
judicium meum prodam, omnes, qui mo-
dò regnant, quique regnaturi posthac
fuerint, Alphonsum tanquam speculum
quoddam virtutum contueri oportere
arbitror, si sibi gloriam, provincialibus
suis quietem, parare voluerint.*

Autho

Authores citati.

A Neasylvius.	Lampridius.
Althusius.	Lipsius.
Antoninus.	Manuel Imper.
Aristoteles.	Martialis.
Arnisaus.	Maximinus.
Arrianus.	Newmayer.
Augustinus.	Onofander.
Basilius.	Ovidius.
Bernhardus.	Plato.
Biblia.	Plautus.
Catullus.	Plinius.
Causinus.	Plutarchus.
D. Chytraus.	Pontanus.
Cicero.	Priscianus.
Claudianus.	Salvianus.
Contzen.	Sallustius.
Egesippus.	Iac. Spigelius.
Erasmus.	Stobaeus.
Euripides.	Tacitus.
Hesiodus.	Tibullus.
Homerus.	Valerius Maxim.
Horatius.	Vegetius.
Hornaus.	Vellejus.
Isocrates.	Virgilius.
Iuvenalis.	Xenophon.
Laërtius.	

SPE-

I

SPECULUM BONI
PRINCIPIS
ALPHONSUS
REX ARAGONIÆ.

Tit. I. PRINCIPATUS ET
REGNUM.

1. *Principatus sollicita res. Spieg. in
scoliis ad lib. I. Panorm. c. 33.*

Peroptare Regem audivimus, uti popularium suorum unusquisque Rex existisset, quò demum illi, utpote experti, cognoscerent Principum occupationes & curas. Hoc uno forsitan modo fieri posse, ut desinerent molesti & importuni esse. Pan. l. 1. c. 33.

2. *Democritus dicere solebat, melius
esse regi ab aliis, quàm regere homi-
nes malos. Stob.*

Affirmare solitum Regem accepimus, si nullum omnino aliud regnum, nullam provinciam præter Calabriam aut haberet aut habiturus esset, illam
A proti-

protinus se relicturum, privatumque & civem vivere potius velle, quàm illorum, qui nihil hominis habent præter figuram, ineptias tolerare, quamvis dominum aut regem. Pan. l. 1. c. 30.

3. *O quid solutis dulcius est curis.*
Catullus.

At dulce otium & privata vita quies
interdicta Principibus. Æn. Sylv.
l. 4. c. 39.

Alphonfus, si, prout libitum fuerit, sibi vitam agere liceret, Juliani eremitæ vitam sese electurum, inquiebat. Fuit etenim is Panormitanus, incolens amœnissima loca prope Martini templum, quas Gallico verbo *chambres* appellant, irriguo horto tenuique victu lætus, ac Deo deditus. Pan. l. 4. c. 39. Ms. 43.

II. FELICITAS REGUM ET PRINCIPUM.

I. *Gorgias cum à Socrate rogaretur,*
an Persarum regem putaret fel-
icem? Nescio, hercule, inquit, quan-
tum virtutis & disciplina habeat.
Sensit vir prudentissimus, nemi-
nem esse felicem, nisi omnibus præ-
ditus sit. Laërt. lib. 2.

Cum inter sophistas aliquando de
regum

regum felicitate disceptatio esset , & suum quisque judicium afferret in medium , intervenit Rex , & Quid , ô amici , inquit , in id tantopere laboratis ? Num putatis , hoc ipsum quale sit , aut plenius excogitari , aut luculentius exprimi posse , quàm prodiderit vir divinæ sapientiæ Augustinus* ? Mox illius verba ipsa , ut erat singulari memoriâ , pronunciavit. Quæ quidem ego hisce commentariolis ideo intexui , quod digna mihi visa sunt , quæ reges & principes terrarum universi memoriâ quidem & teneant & observent. Reges utique felices Augustinus existimat , si justè imperant ; si inter linguas sublimiter honorantium , & obsequia nimis humiliter salutantium , non extolluntur ; sed se homines esse meminerunt : si suam potestatem , ad Dei cultum maximè dilatandum , majestatis ejus famulam faciunt ; si Deum timent , diligunt , & colunt ; si plus amant illud regnum , ubi non timent habere consortes ; si tardius vindicant , facilè ignoscunt ; si eandem vindictam pro necessitate regendæ tuendæque reipublicæ , non pro saturandis inimicitiarum odiis

* *Lib. 5. de Civit. Dei , cap. 24.*

exserunt; si eandem veniam non ad impunitatem iniquitatis, sed ad spem correctionis indulgent; si quod asperè coguntur plerumque decernere, misericordiae lenitate & beneficiorum largitate compensant; si luxuria tantò est castigatior, quantò posset esse liberior; si malunt cupiditatibus pravis, quàm quibuslibet gentibus, imperare. Et si hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, sed propter charitatem felicitatis æternæ; si pro suis peccatis humilitatis, & miserationis, & orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt. Tales Christianos imperatores ac reges dicimus esse felices. Pan. l. 2. c. 41.

III. EXEMPLUM.

Facere rectè cives suos, Princeps optimus faciendo docet: cumque sit imperio maximus, exemplo major est. Vell. l. 2.

Quales in rep. sunt Principes, tales reliqui solent esse cives. Cic. in Epist.

— *Nam componitur orbis*

Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quàm vita regentis. Claudian.

1. Illud

1. Illud quoque, uti ego arbitror, Socratis dictum frequenter usurpabat. Tantò privatis hominibus reges meliores esse debere, quantò honoribus & dignitate antecellerent. Pan. l. 4. c. 20. Ms. 21.

2. Improbè agere Principes dicebat, qui aliis honestè decorèque vivendi legem præscriberent, ipsi erò nihilo temperatiores sese probarent. Pan. l. 4. c. 21. Ms. 20.

3. Magnum quidem esse dicebat, adversus hostem ducem esse; sed & illud maximum ad omnem virtutem civibus ducem esse. Pan. l. 4. c. 11.

4. Perquam difficilem rem principatum sibi videri vel eò maximè, dicebat, quòd principum vita popularibus exemplo cedat, illis quidem ad vitia quàm ad virtutes proclivioribus. Quapropter principibus non modò suà causa à peccato abstinendum esse; sed multò etiam magis, ne sua vitia infundantur in cives suos.

Nam veluti heliotropium herbam, ad Solis motum; ita populares semper in principum mores verti atque formari, Pan. l. 2. c. 44.

5. Cùm audisset ab agricultoribus

A 3

mala

mala punica , quæ naturâ acria essent , arte & diligentia fieri dulcia : Et nos igitur , inquit , cives ac populares nostros ingenio malo pravoque bonos & emendatos industriâ reddamus. Aliis fortasse dubium videri poterit , quod nunc hisce adnotamentis adjecturus sum. Mihi quidem satis abundè exploratum & compertum est , Alphonsum cum pueris innocentia & puritate , cum adolescentibus strenuitate ac viribus , cum viris prudentia & consilio , cum senibus gravitate & autoritate , cum acutis subtilitate & argutia , cum ingenuis candore & simplicitate , cum omnibus denique ingenio , doctrinâ , virtute , arte & sapientia contendisse. Panl. 4. c. 36. Ms. partim 39. partim 40.

6. Alphonsum cum omnibus ingenio , doctrinâ , virtute , arte , sapientia non solum contendisse , sed eos etiam vicisse , dixerim , natus , ut mihi videtur , ad omnia , quæcunque aggredi statuat. Æn. Sylv. lib. 4. c. 36. Ms. 39.

IV. GLORIA ET HONOR.

1. *Tota licet veteres exornent undique cera*

Atria , nobilitas sola est , atque unica virtus. Iuven.

Glorio-

Gloriosius à se inclarescere, quàm niti a vitis imaginibus: itemque regnum sua virtute partum clarius habendum, quam quod hereditate obvenit. Spieg. in Pan. lib. 2. c. 29.

1. Cùm aliquis Alphonsum à nobilitate maximè laudaret, quòd rex esset, regis filius, regis nepos, regis frater, &c. istiusmodi Rex hominem interpellans, dixit, nihil esse, quod in vita minoris ipse duceret, quam quòd ille tanti facere videretur. Laudem enim illam non suam, sed majorum suorum esse, quippe qui justitia, moderatione, atque animi excellentiâ sibi regnum comparassent. Successoribus quidem oneri regna cedere; & ita deum honori, si virtute potius, quàm testamento illa suscipiant. A se itaque, si qua modo essent, eliceret ornamenta; non à patribus jam mortuis extorqueret. Pan. l. 2. c. 29.

2. Erat in corona ducum atq; procerum, Nicolai Picinini viri magnæ virtutis partim videlicet animi magnitudinem, partim rei militaris peritiam, partim auctoritatem, partim res præclarissimè gestas enarrantium; in quibus exortus est Picininomastix quidam, qui proinde, quod genere obscurus foret,

A 4

ret,

ret, utpote Ianionis filius, ea ipsa, quæ propalam dicerentur, elevare adniteretur. Tum Rex nebulonis illius impudentiam iniquè ferens: Ego medius fidius malo, inquit, Nicolaus esse macellarii filius, quàm aliquot regum, qui Europam hodie incolunt, & filius & hæres. Gloriæ enim genus haudquam officere; quin potius præcipuam esse laudem existimo, ut possit se quisque, ut poëta dixit, Tollere humo, victorq; virum volitare per ora. Panorm. lib. 1. c. 40.

Regis vera est sententia:

* Malo pater tibi sit Therſites, dummodo tu sis

Æacidæ similis, Vulcaniæque arma capeſſas:

Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles. *Æn. Sylv. l. 1. c. 40.*

2. *Heraclitus, viam ad gloriam maximè compendiarium eſſe dicebat, ſi quis bonus eſſe ſtuderet. Anton. & Max. ſerm. de gloria.*

Eſt & in virtute multis adſcenſus: ut is gloriâ maximè excellat, qui virtute plurimum præſtat. Cic. pro Plancio.

1. Senex

* *Juven. Satyr. 8;*

1. Senex quidam malè sobrius Regi obviam factus, cum dixisset, lac senis vinum esse: Parvo igitur, inquit, tuum tibi constat alimentum: Parvo &, ut video, Bacchi lætitia. Verum hæc seni: ad comites autem conversus, Regum, inquit, cibus est gloria, quàm nobis non pecunia, sed sudoribus Dii vendere consueverunt. Panorm. l. 1. c. 41.

2. Amico & familiari cuidam Regi suadenti, ut tranquillè & voluptuosè, dum posset, vitam ageret, nec corpus tot, tantisque periculis objectaret, respondisse dicitur: Non temerè à Romanis illis quidem sapientioribus Honoris templo Virtutis templum conjunctum, in quod nisi per Virtutis templum introire liceret nemini: ut intelligerent mortales, ad honoris fastigium non voluptatum viâ (quæ deliciis atque illecebris affluens esset) sed virtutis, illa quidem asperâ & salebrosâ, enitendum esse. Panorm. l. 1. c. 19. Ms. c. 18.

V. SAPIENTIA.

1. *Si delectamini sedibus & sceptris populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. Sap. cap. 6. 22.*

Tum demum beata erunt respublicæ, s

A 5

ant

aut docti & sapientes homines eas regere cœperint; aut qui regunt, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocarint. Plato, teste Cic. 1. Epist. ad Q. Fratrem.

Non potest respublica consistere, nisi is, qui imperitat, habeat, colatque sapientia studium. Contzen lib. 4. polit. c. 11. §. 2.

1. Cum quidam ab Alphonso sciscitaretur, quomodo in tot divitiis pauper effici posset: Effici posse, respondit, si sapientia venditaretur. Quo ex dicto utique planum fecit, pluris se rerum cognitionem, quam regna aut divitias, æstimare; Alexandrum Macedonem in hoc, ut in plerisque, quodammodo imitatus, qui laudem ex sapientia potius, quam ex armis quærere, concupiverit. His accedit, quod sapientiam filiam Dei appellare solitus fuit, eamque solam rerum fere omnium esse immortalem, atque ex omni genere animantium soli homini esse concessam. Quapotissimum ex re (uti ego arbitror) Iohannem Esernitanum tum omni virtute præstantissimum, tum acerrimi iudicii virum, de rege solitum dicere
 accipi-

accepimus: Alphonsum, si rex non fuisset, philosophum, & quidem eximium, futurum fuisse. Ad sapientiam enim unicè natum sibi videri. Neque enim inter ardua, ut sunt plerumque regum negotia, unquam sapientiæ studium intermittere, quotidieque poëtas, philosophos, theologos aut legentes, aut disputantes, aut orantes audire, atque adeò in divinis maximè disciplinis doctum & clarum evasisse, ut in rege aliquid etiam præter regem inesse videretur, quod demirari posses, tum ad felicitatem & veri cognitionem tibi excerpere. Ego præterea ita explanasse difficillima pleraque regem scio, ut quæ viderentur, aut haberentur obscura, luce, ut ajunt, meridianâ clariora redderet. Ideoque Hispanos conterraneos suos amasse & respexisse, quod epistolas Senecæ ex latino in patrium sermonem verterunt, quò divini illius libri cognitio, etiam literarum rudes non lateret. Sed &, quod dictum & sæpius dicendum est, sapientes viros incredibili benevolentia & observantiâ coluit. Panorm. in procem. in lib. 3.

2. Regna, quæ plurima quidem haberet & possideret, malle se perdere,

etiam persanctè affirmabat, quàm literas, quas permodicas scire dicebat, nescire. Pan. l. 1. c. 60.

3 Poenituisse quamplures adepti regni compertum est; at qui literas didicissent, neminem. Est enim doctrina sapientiæ similis, quam omnis anima concupiscit, nulli onerosa. Regni molestiæ multos oppressere, quamvis Bononiensium insania, cuncta regno posthabens, cupiat cum capitis periculo vel diem regnare. Æn. Sylv. l. 1. c. 60.

4 Cum audisset, unum aliquem ex Hispaniæ regibus solitum dicere, non decere generosum & nobilem virum esse literatum, exclamasse fertur; vocem hanc non regis, sed bovis esse. Panorm. lib. 1. c. 6.

5 Cum Alphonsus ego ex Bajis Puteolosusque sequeretur, essetque illi ad me sermo de literis, ait; se legisse librum Augustini de civitate Dei, ex latino sermone in Gallicam linguam translatus: in cujus procæmio scriptum esset, Regem illiteratum nihil aliud nisi asinum coronatum esse. Atque ita sibi videri affirmavit. Æn. Sylv. l. 1. c. 6.

6 Alphonsus divites sine cultu literarum aureum vellus appellare solitus fuit.

fuit. Pan. l. 3. c. 4. Quemadmodum C. Cæsar Iunium Sillanum, pronepotem Augusti, quia segnis esset, & dominationibus aliis fastiditus, pecudem auream appellavit: teste Tacito Annal. lib. 13. Et Socrates prædivitem, sed indoctum videns, Ecce, inquit, aureum mancipium! Spiegelius ad d. l.

7 Ladislaus rex Hungariæ ac Bohemiæ, quamvis adhuc puer, cum esset Romæ, non videri sibi, ait, homines, qui literas ignorarent. Æn. Sylv. l. 3. cap. 4.

8 Hispanos verò quingentis atque eo amplius annis, à studiis humanitatis usque ad eò abhorrentes, ut qui literis operam impenderent, ignominia propemodum notarentur, ad literarum cultum summâ ope & diligentia sic revocavit, ut rudes propèque efferatos homines doctrinâ quodammodo reformaverit. Panorm. lib. 1. c. 5.

9 Si Gothis ac Longobardis tales reges fuissent, neque mutilatum Livium, neque amissorum aliorum detrimenta autorum deploraremus. Æn. Sylv. l. 1. c. 5.

2. *Libri sunt magistri, præceptoresque regum. Spieg. ad Pan. l. 4. c. 31.*

A 7

1 Al-

1 Alphonfus optimos consiliarios esse mortuos, dicebat: libros videlicet designans, à quibus sine metu, sine gratia, quæ nosse cuperet, fideliter audiret. Pan. l. 3. c. 1.

2 Librum, & eum quidem apertum, pro insigni gestavit: quod bonarum artium cognitionem maximè regibus convenire intelligeret, quæ, videlicet, ex librorum tractatione atque evolutione perdisceretur; atque ideo Platonem inprimis laudare solitus erat, quod reges diceret, aut literatos esse oportere, aut certè literatorum hominum amatores. Pan. l. 2. c. 14.

Quod jubet alternatim Plato, Alphonfus copulatè implet, qui & literatus est, & homines amat literatos. At rara in terris avis. Nam seculo nostro omnes fermè reges Nursini videntur, qui Lectorutes (sic enim literatos vocant) è consilio procul arcent. Æn. Sylv. l. 2, c. 14.

3 Cùm aliquando de jactura rerum preciosarum sermo haberetur, persanctè affirmasse Regem audivimus, malle se gemmas, uniones, margaritas suas, quæ quidem essent in orbem omnem terrarum diffamatissimæ, quàm libros
quales-

qualescunque perditum ire. Pan. lib. 4. c. 34. Ms. 37.

4 Quatorupus, qui apud Moravos ultimus regnavit, cum, se absente, regiam conflagrasse didicisset, interrogavit nuncium; an cella vinaria salva esset? eoque respondente, absumentis cæteris, illam intactam igni superfuisse: Et nos, inquit, igitur, salvi ac læti sumus. Æn. Sylv. lib. 4. c. 34. Ms. 36.

5 In urbium direptione, quicumque ex militibus librum offendisset, confestim certatimque illum ad Regem quasi suo quodam jure perferebat. Siquidem fama vulgaverat, cum libris maxime delectari solitum. Itaque nullâ alia in re magis sese Regi gratificari dignius aut facilius posse arbitrabantur, quàm in libris exhibendis atque tradendis. Pan. l. 2. c. 15.

6 Wenceslaum Bohemiæ regem inter purpuratos suos crebro sermone usurpare solitum ferunt. Ego si me diripiendis urbibus Italiæ fors præsentem dederit, cæterarum rerum prædam militibus impartiar, vini tantummodo apud me spolia reservabo. Si quis autem in cellam vinariam injussu meo fuerit ingressus, gladio ferietur. Hunc Prin-

Principes Electores velut inertem atque secordem imperio dejecerunt, Ruperto Bajoario in locum ejus suffecto, ad quem Civitates Teutoniæ omnes defecere, demtis Norinbergensibus, qui Wenceslao jurassent. Hi cum hinc jurisjurandi religionem vererentur, inde vim Bajoarii timerent, legatos ad Wenceslaum mittunt; qui se juramento solvi petunt, ac, si necesse sit, auri viginti millia nummum in eam rem offerunt. Rex, auditis legatis, liberos Norinbergenses dicit, si currus quatuor tradant onustos vino, quod Baccharacense vocant, hoc est, inter Rhenensia vina, ut putant, optimum. *Æn. Sylv. l. 2. c. 15.*

7 Ægrotabat Rex Capuæ, & multa, pro suo quisque ingenio, ac studio, oblectamenta, muneraque ægro Regi cum excogitarent; ego quoque à Cajeta accersitus statim advolavi, deferens & ipse mecum fomenta & medelas meas, hoc est, libellos: quos ego intelligebam illi quàm maximè placituros, in quibus Curtium bonis, ut ajunt, auspiciis legendum exhibui. Ille res gestas Alexandri, à disertissimo viro perscriptas, eâ hilaritate, eâ aviditate, eâ deni-

denique felicitate cœpit audire, ut, quòd Medici obstupescerent, eodem ipso die, quo legere cœperamus, ægrà omni valetudine levatus ac penè confirmatus evaserit. Itaq; posthabitis cæteris omnibus animi laxamentis, singulis diebus ternas facere lectiones perreximus, brevique librum absolvimus. Exque eo die frequenter in Medicos Rex jocatus, Avicennam velut parabolanum parvifacere, Curtium laudibus cumulare. Pan. l. 1. c. 43.

8 Haud mirum, si lecto Curtio Rex ægra valetudine levatus est. Nam dum legit apud illum Alexandri facinora, majorem sese orbis domitore cognoscit, qui neque iracundiâ, neque vino vincitur, quibus Alexander ipse succubuit. Æn. Sylv. l. 1. c. 43.

9 Diem illam, in qua nihil legeret, se perdidisse dicebat. Pan. l. 2. c. 16.

10 Ad lectionem verò usque ad eò Regem intentum aliquando vidimus, ut neque tibias sonantes, neque saltantium strepitum audire omnino videretur. Pan. l. 4. c. 15.

11 Cùm aliquando Rex interrogaretur, utrum-ne armis, an libris, majorem gratiam deberet, respondit:
ex

ex libris se arma, & armorum jura didicisse. Panorm. lib. 4. c. 19.

12 Cùm libris sub sponda solitum dormire Regem scimus, expectatum illos cum lumine poscere ac lectitare. Ab his quid sibi, quid civibus conveniret, edoceri potissimum aiebat. Pan. l. 4. c. 31. Ms. 34.

13 Studiosum esse Alphonsum, librisque deditum, nemo dubitat, qui cum eo versetur. Neque cum sermo ullus ejus est, qui non doctrinam redeat. Nuper rogabamus eum, ne Tusciam bello perire sineret, qui se pacis regem inscriberet. Tum ille, Cassandram, inquit, divinandi arte & cognitione futuri donaverat Apollo. Id factum in concilio Deorum damnatum est, qui futura providere mortalibus inhibere aasserent. At cum revocare divinum donum nefas ducerent, statutum est, ne quis Cassandræ prophetanti fidem haberet. Eodem modo, quamvis pacificum me regem appellem, mihi credit nemo. Æn. Sylv. l. 4. c. 31. Ms. 33.

14 Lectioni T. Livii, quâ vel maxime Rex demulcebatur, cum aliquando tubicines obstreperent, abigi eos (quamvis Musicæ peritissimos) jussit, jam

jam velut multo suaviorem, quam ipso-
rū harmoniam auditurus. Pan. l. i. c. 16.

15 Cum Neapoli in arce nova de
pace Tusciæ, deque mittendo in Al-
baniam Picinino per hos dies agere-
mus, studiosum T. Livii Regem ani-
madvertimus, quem sæpe testem citavit,
dum cavendum esse diceret, ne primam
belli fortunam adversam experiremur.
Nam præsagium finis ex initio concipi
solitum, autore Livio attestabatur. Æn.
Sylv. lib. i. c. 16.

16 Cùm inclytam illam arcem
Neapolitanam instaurare instituisset,
Vitruvii librum, qui de Architectura
inscribitur, afferri ad se jussit. Allatus
est, quandoquidem in promptu erat
Vitruvius meus ille quidem, sine orna-
tu aliquo, sine assensibus; quem Rex si-
mul atque inspexit, non decere, inquit,
hunc potissimum librum, qui nos, quo-
modo contegamur, tam bellè doceat,
detectum incedere: eumque mihi per-
quàm politè ac subitò cooperiri man-
davit. Pan. l. i. c. 44.

3 *Sint Mecanates, non deerunt, Fla-*
ve, Marones,
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt.
Martial.

1 Scho-

1 Scholas & auditoria, in quibus maximè Theologia publicè legeretur, magnificè adornari curavit. Nec adornari solum, sed interfuit ipse lectioni, non pallio & crepidulis inambulans in gymnasio, ut Scipio ille; sed attentissimo animo, & toto, ut ajunt, pectore incumbens; quodque & doctis imitandum, & ignavis rudibusque pudori sit, pedes, etsi satis longè distaret auditorium, ad lectionem venire non dubitavit. Pan. l. 1. c. 39.

2 Sermonem habuit coram Alphonso in cœna Domini Antonius quidam Siculus, ordinem divi Domini professus, sive facto gloriabundus sese Regi obtulit, & quasi parùm ex pulpito gannivisset, novas de Sacramento altaris quæstiunculas introduxit. Cui Rex, obsecro, inquit, Rabbi, vas aureum aperuit quispiam, in quo ante mensam Eucharistici condiderat, nihil ibi præter vermiculum reperit. Ex auro, quod mundissimum purissimumque fuit, & undique clausum, non potuit vermis nasci, neque ex accidentibus, quæ illic absque subjecto aderant: Ergo ex Christi corpore productus vermis. At ex substantia Dei quid aliud,

aliud, quàm Deus, prodeat? Verimis igitur Deus. Quid tu adhæc? Obtulit monachus. Nos qui eramus in corona, Theologicas ab Rege scholas haud frustra visitatas fuisse, cognovimus. *Æn. Sylv. lib. 1. c. 39.*

3 In scholam Pragensem ingressus aliquando Carolus IV, Romanorum imperator, cum disputantes liberalium artium magistros in horas quatuor dividisset; idque purpurati molestè ferrent, ac cœnæ tempus adesse dicerent: Mihi, inquit, tempus est minimè. Nam cœna mea hæc est. *Æn. Sylv. l. 4. c. 15.*

4 Memini, cum aliquando Messanæ Virgilium legeremus, pueros vel humillimæ conditionis, qui modò discendi animo accederent, usque in interiorum locum, ubi post cœnam legebatur edicto Regis Alphonsi, omnes admissos fuisse, exclusis eo loco, ea hora, amplissimis atque ornatissimis viris, omnibus denique, qui legendi causâ non adessent, exclusis. Finitâ verò lectione potio, Hispaniæ regum more, Regi offerebatur. Ministrabat Rex suâ manu præceptor ipsi seu poma, seu confectioes zaccarias. Condiscipulis verò, purpuratorum maximè post portionem,

tionem, quæstio proponebatur, ut plurimum philosophiæ. Aderant quidam doctissimi atque clarissimi viri, extendebatur vox suavissimis atque honestissimis colloctionibus usque ad horam septimam. Exinde suam quisque domum repetebat, lætus & Regis gratiâ & benignitatis plenus. Pan. l. 4. c. 18.

5 Legerat illud Alphonsus, ut arbitror, quod non ignotus poëta cecinit:

* Dii majorum umbris tenuem &
sine pondere terram,

Spirantesque crocos, & in urna perpetuum ver,

Qui præceptorem sancti voluere pati
Esse loco. (rentis

Atque idcirco suo magistro vel poema, vel confectiones zaccareas, ministravit. Æn. Sylv. lib. 4. c. 18.

6 Cum Andreæ Panormitano, viro & genere & juris peritiâ claro, se neque cognitum neque visum unquam Rex accepisset; continuò illum velut fortunatum hominem & videre & nòsse vehementer voluit. Pan. l. 2. c. 42.

7 Cum adhuc graviter ex febre Rex jaceret, & Aurispa senior doctus vir ad eum visitandi gratiâ accederet; subitò
fores

* *Juven. l. 3. Satyr. 7.*

fores aperiri jussit, & in cubiculum penitus admitti, inibi illum multa cum eo de studiis literarum, multa de erroribus Hieronymi hæretici, mirum in modum differuisse, tradunt, quamvis morbo vehementer implicatum. Pan. lib. 1. c. 10.

Hieronymum hæreticum, de quo senior Aurispa cum Rege disputat, intelligo Bohemum fuisse, qui Constantie crematus est, cum impiè de religione sentiret. Adde igitur, si placet, Hieronymi patriam; ut, quod nos scimus, posteros haud lateat. Æn. l. 1. c. 10.

4. *Inprimis commendandum pecuniis sustentare adolescentes, quorum angustiores sunt res, & in quibus ingenii vis & indoles aliqua prælucet ad virtutem. Spiegel. in schol. ad Panorm. l. 2. c. 52.*

1 Pueros, quos ad studia literarum aptos ac prope natos intueretur Alphonsus, verum paupertate ac inopiâ ad gloriam aspirare non posse, ut quisque vel ad hanc, vel ad illam disciplinam idoneus videbatur, partim Rhetoribus, partim Philosophis erudiendos commendabat, fovebatq;, sumtum illis affatim ministrans. Pan. l. 2. c. 52. Mf. 57.

2 Duos

2 Duos pueros miserat Alphonsus Parisios, qui literas discerent. Erasmus in arce nova apud eum, cum Iohannes Solerius illorum epistolas Regi redderet. Vidimus eum miro modo gestientem, postquam, scriptis puerorum lectis, eos proficere cognovit. *Æn. Sylv. l. 2. c. 52. Ms. 57.*

VI. ELOQUENTIA.

1. *Bonus Princeps, & qui bonis aliquibus praeest, etiam praeceptis eloquentia rectè instructus esse debet. Manuel Imper. Orat. 1. qua hortatur ad eloq. studium.*

Principum autem conciones esse debent magnifica, pura, electa, parca verbis, ampla sententiis, sensu simplici, prudenti, gravi, sedato. Causinus lib. 2. de Eloq. sacra & humana, c. 4.

1 Ferdinandum Filium, in expeditionem Florentinam accinctum, in hunc pene modum Rex allocutus fertur. Ego, Ferdinande fili, cum Florentinorum injurias ferre ulterius nequeam, statui te, quem vitâ chariorem habeo, contra eos cum imperio atque exercitu mittere, ut Deo benè juvante,
 & tuâ

& tua & tuorum militum virtute, injuriam omnem propulsemus, palamque faciamus, tandem illos cum hostibus nostris perperam & iniquè foedus fecisse, neque ob hoc tamen suæ reipublicæ utiliter & honestè satis consuluisse. Igitur abeunti tibi rem, quam velut preciosissimam mihi seposueram & tibi gloriosissimam futuram, si eâ uti sciveris, trado commilitones meos, veteranos ferme omnes, multis maximisque experimentis perspectos: quorum operâ & virtute victorias omnes & triumphos ad id tempus assecutus sum; quibus tandem sociis & adjutoribus expeditionem Neapolitanam confecimus, atque adeò magnam Italiæ partem ditioni nostræ, ut vides, adjecimus. Hos igitur in-primis tibi ita commissos facio, ut ne magis quicquam possim ex animo tibi committere, non vitam quidem ipsam. Quos cum intellexero à te diligi, & observari; nihil ambigam, & tibi quoque gloriam meam cordi esse. Sed cave, ne eos temerè periculis objicias. Non sunt, quorum opera aut animus tibi in re gerenda requirendus sit; repellendi tibi potius erunt, quàm impellendi. Idcirco ad

B

co ad

co ad eos casus tales tibi viros conserva, si quando dignitatem & nomen tuum in discrimen necessitas vocabit. Et jam spero fore, ut ipsorum meritis, & hortatu meo carissimos habeas, atque ita tractes, ut non imperatorem, sed personam sibi mutasse videantur. Nunc quod maximè te moneo, fili carissime, illud est, ne tantum aut tuæ aut commilitonum audaciæ tribuas, ut putes absque numinis auxilio victoriam ullam haberi posse. Victoria, mihi crede, non hominum disciplinis aut industriâ comparatur, sed Dei optimi maximi benignitate & arbitrio. Scientia itaque rei militaris ita demum profutura est, si Deum nobis pietate atque innocentia pacatum, propitiumque habuerimus. Deum igitur inprimis cole, in eum confide, à quo tum victorias omnes, tum optima quæque provenire dubio procul est. Quem si quando tibi iratum suspicaberis, cave, contendas; imò quicquid ab eo tibi accidisse videatur, boni consule, & patientia ac poenitentia eum placa, & tibi benevolum redde. Sanè, quos Deus amat, corripit & affligit. Sed si afflictos interim dolentes ac se metuentes videt, eos postea recreat,

recreat, reficit, fundat. Præterea decus & existimationem tui tibi plurimum commendatam optarim, ut qua nihil in hac vita tibi charius aut præclarius esse aut videri debeat: pluris enim dignitas & fama, quam victoria æstima-
 manda est. victoria enim nonnunquam famâ magis, quam viribus acquiritur. Rursus victoria alterna res est. At fama, quæ ex virtute ac probitate profiscitur, sicuti ipsa virtus, constans atque perpetua est, quæque gloriam nobis veram ac solidam accommodare soleat. Honestatem itaque amplectere, sine qua neque summo illi victoriarum datori grati esse possumus, neque inter homines vivi auctoritatem, neque mortui nomen diuturnum adipisci. Dein te, fili, etiam atque etiam hortor ac moneo, ut Venetorum rempublicam haud secus, quam meum statum, percarum habeas, proque ea & servanda & augenda neque tibi ipsi, neque fortunis meis neque exercitui parcas, velim. Eo quidem animo cum his societatem & fedus semel inii, ut, quoad vivam, eos ne momento quidem destituam, quippe quos inter amicos caros, carissimos atque amantissimos habeam.

Ad hæc verò peragenda, ne te commoveat, hortor, aut pecuniarum, aut alterius cujusvis rei indigentia. Nam tibi non pecunia modò, sed milites, equi, arma, tormenta affatim subministrabuntur; quin vel unum assem tecum dimidium, semper habiturus sum. Et generatim, tunc tibi, cum mihi ipse defuturus sum: ut intelligas, nihil tibi ad hanc expeditionem, si modò tibi ipsi non defueris, per alios defuisse. Postremo te monitum volo, si qui ex hostibus tuæ fidei se permiserint, uti illos benignè suscipias. Si qui etiam obstinatis animis usque ad extremam expugnationem perstiterint, eos cum ceperis, tuæ potiùs mansuetudinis, quàm illorum pertinaciæ memineris; nec minus progeniem nostram ab omni crudelitate & sævitiâ longè semper alienam exstitisse. Vale. Pan. l. 3. c. 31.

*Alphonsi oratio in expeditionem
contra Turcos.*

2 Scio, pleròsque vestrùm demirari, P. C. quod cum toties de expeditione in Turcos verba fecerimus, eamque miro consensu omnes capeffendam censuerimus; cur illa hætenus à me dilata

lata ac penè derelicta videatur? Quod equidem nolim, arbitremini aut negligerentiâ mea aut pusillanimitate accidisse. Nam & bellum hoc nobis miserum semper visum est, & utrumque tandem omnino suscipiendum. Verum dum alios Europæ principes respicio, ad quos hujuscemodi belli cura, vel autoritate, vel potentiâ, aut rerum peritiâ magis pertinere videbatur, in hunc usque diem rem distulimus, certè ne insolentiae aut arrogantiae argui possemus. In præsentia verò, cum illorum neminem ad hanc rem animum intendere animadvertam, ac propterea hostium animos in dies magis crescere atque insolescere; statuo, si id quoque vobis visum fuerit, bellum, in Christi Domini nomine, in Christianorum hostes ulterius non differre: non quod ad tantam belli molem per me ipse satis omnimodo esse confidam; sed quod in Christo, cujus res maximè agitur, quàm plurimum sperem; Hic enim & vires nobis, & opes, & industriam, & denique victoriam suggeret. Nam si nunquam in seipsum sperantes dereliquit; cur nos, qui non in nostra potentia, quæ nulla est, sed in ejus brachio & benignitate

confidimus, destituet? præsertim ejus ipsius injurias ulciscentes, bellum quidem contra eum suscepturi sumus, P. C. qui Christi summi & servatoris Dei templum foedaverit, Mariæ matris effigiem sagittâ per ludibrium transfixerit, sanctorum martyrum reliquias partim igni, partim canibus edendas objecerit. Quo quidem in bello si vicerimus, orbis terrarum præmium erit: si victi fuerimus, cælum. Utcumque igitur res cedat, magna nobis aut immortalis gloria paratur. Verùm ego beneficia omnipotentis Dei mecum nonnunquam reputans, tria illa vel præcipuè commendare ac præferre soleo. Primum quod me non beluam, sed hominem, hoc est, animal ratione præditum fecerit. Alterum quod Christianum. Tertium, quod tot & tantorum regnorum regem ac dominum. Silco præter hæc plura. Sed his tribus tamen Deo optimo & benignissimo me obligatum & obnoxium sentio, ut mihi, nisi mortalium ingratissimus esse & haberi velim, non ampliùs oscitandum aut torpescendum sit, neque expectandum, an quid alii moliantur, aut parent, sed rumpenda potiùs mora, class-

classique habenæ immittendæ. Nam per immortalem Jesum, quid est, quod verear, quò minus bellum hoc honestissimum ac piissimum amplectar? Anne corpusculum, anne regna, & reliqua bona, anne denique animam ipsam amittam? Verùm hæc omnia, ut à Deo mihi concessa, ita ipsi Deo tandem restituenda sunt, ut planè profitear, quicquid huic bello destinandum sit, meum non esse, at ei, cujus id est, jure ac meritò reddi debere. Bellum itaque nobis proponitur, in quo nihil, quod nostrum sit, perdere possumus: sed in quo etiam perdendo vincamus, perpetuamque felicitatem adipiscamur. Satis mundo inservivimus, sat voluptatibus concessimus, reliquum ætatis Deo dandum & consecrandum est. Victoriâ olim de regno seculari dimicantes consecuti sumus. Quid speramus fore, si de Christo ac pro Christo pugnam omnium pulcherrimam subierimus? Perpudeat jam Christianos & Christianorum principes tot populorum à Mahumetanis debellatorum, tot regum, procerumque interemtorum, tot hominum in servitutem abductorum, aut in Mahumeta-

nam perditissimam hæresim redactorum, virginum stupratarum, Dei veri ac sanctarum imaginum subversarum, atque hujuscemodi prope innumerabilium contumeliarum. Et jam cogitemus, capta Constantinopoli, hoc est, claustris Asiæ destructis, ni hostium conatibus statim obstiterimus, de nobis deque Christiana religione protinus actum esse. His atque aliis rationibus adductus, P. C. si vos item annueritis, bellum pro fide Catholica contra Turcos, quod nobis atque omnium Christianæ Reipublicæ faustum, felix atque fortunatum sit, confestim suscipiam. Pan. post lib. 4.

Vide aliud specimen facultatis dicendi in Titul. Humanitatis, ubi Gabrielem Surrentinum ægrum invisit & consolatus est, ex Pan. l. 3. c. 52.

VII. SAPIENTER DICTA.

Habent Apophthegmata peculiarem quandam rationem & indolem suam, ut breviter, argute, salsè & urbanè cujusque ingenium expriment. Erasmi in dedicat. Epist. præfixa Apophthegmatis.

Decus autem accipiunt ab illustribus
per-

*personis ; quales sunt Pontifices ,
Imperatores, Reges, Legati. Causinus de Elog. div. & hum. lib. 4.
cap. 9.*

1. De vita beata.

In terra Hispania qui vitrea vasa vendere soliti sunt, ea in baculo quodam appensa per urbem deferunt numero octona. Hi cum aliquando, ut Rex aderat, præterirent, ad illorum voces conversum Regem, contemplatumque dixisse ajunt: hisce vitriariis consimilem esse vitam beatam. Nam veluti si quis cum hisce vitriariis ingens precium paciscatur, si octona illa vascula ad certam metam integra & illæsa perducant: contra si unum aliquod in itinere confringant, & vasa & precium omne deperdant: sic nobis injunctum esse onus quinque sensuum perferendorum ac coercendorum, nec non trium animæ potentiarum usque ad vitæ exitum commendatarum: quibus si rectè ac sincerè ad finem usque fuerimus usi, nobis merces ingens repromittatur, beata vita sin. malè ac perperam, pœna perpetua. Pan. l. 4. c. 33. Ms. 36.

2. De animæ humanæ insatiabili aviditate.

1 Super lectionem Annæi Senecæ , quem præcipuè Rex coluit , atque perdidit , quæsitum est ab Alphonso Davolo purpuratorum humanissimo: Cur animus mortalium ita immensus atque insatiabilis foret? Cui ab Alphonso his penè verbis satis est factum. Animum hominis à Deo profectum non prius conquiescere , quàm eò rediret , unde profectus esset. Esse procul dubio animum nostrum Dei & æternitatis capax , propterea neque impleri neque satiari posse iis rebus , quæ fluxæ , fucatæ , & incertæ essent: sed Deum ipsum veluti naturalem sedem & suum quodam modo perfectum bonum appetere , hoc est , solidum & perfectum bonum. Pan. l. 1. c. 31.

2 Alphonsi quæstio rectè soluta est. At poteritne ille ampliùs quærere? Si Deum ipsum velut naturalem sedem appetit animus , cur tam invitus eò tendit , quò ire appetit? præsertim cum hoc bono in terris frui nequeamus. Æp. Sylv. l. 1. c. 31.

3. De

3. De animæ humanæ immortalitate.

1 Maximum argumentum immortalitatis sibi videri dicebat, quòd corpus in hac vita decrefcere videremus, ac per omnia membra suos quafi fines & terminos habere : animam verò, quantò magis ad annos accederet, tantò magis intelligentiâ, virtute, & fapientiâ crefcere. Pan. 4. l. c. 37. Mf. 41.

2 In terra Austria cum obiiffet unus ex primoribus, annos natus tres & nonaginta, qui vitam inter voluptates illecebrasque nullâ unquam valetudine offenfam duxiffet, ignotaque illi omnis calamitas, omnis mœftitia fuiffet, idque Friderico Cæfari narraretur : Et hinc, inquit ille, immortales animas cenfere licet. Namque fi Deus eft, quî hunc mundum gubernat, ut Philofophi & Theologi docent, cumque iuftum effe nemo negat, profectò alia loca funt, ad quæ poft mortem animæ migrant, ibique pro factis aut mercedem aut pœnam accipiunt. Nam hic neque bonis fua præmia, neque malis fua fupplicia reddi videmus. Æn. Sylv. lib. 4. c. 37. Mf. 40.

4. De verè Bonis.

Bona illa, quæ habentibus mala & pernicioſa eſſe aliquando poſſent, non modò bona non eſſe, ſed ne dicenda quidem bona, Rex exiſtimabat. Bonum enim perpetuitatis, non momenti; animi, non fortunæ; cœli denique, non mundi hujus, nomen eſſe. Panorm. l. 3. cap. 31.

5. De Honore.

1 Interrogatus aliquando Rex, quid ſibi ſine utilitate honor eſſe videretur? Conſimile id ſibi videri, reſpondit, ut ſi peracutum & peracre quis cernat; ſed offeſus in caligine, aberret in tenebris. Pan. lib. 2. c. 54. Mſ. 59.

2 Interrogatus Sigismundus imperator, cur apud liberas civitates peculatus crimen adeo frequens inveniretur? Idcirco, reſpondit: quia nudos honores civibus commendant, populus autem ad lucrum inhiat. Æn. Sylv. l. 2. cap. 54. Mſ. 59.

6. De amore mutuo.

Legebamus fortassis Annæi Senecæ epistolæ, atque aderant Franciscus Sacherus

chætus Florentinorum legatus, vir eloquentissimus, ac Ludovicus Cardona celebratissimi nominis Theologus, multiq; præterea docti & clari viri. Quærebatur super præcepto Hecatonis, tanto pere à Seneca laudato; * *Si vis amari, ama*: numquid in aliquo sub exceptione falleret, essetque, videlicet, ut quis amaret, nec mutuò tamen amaretur? Hic cum multi multa fermeque omnes Hecatonis & Senecæ dictum probarent, susciperentque: Ego, Rex inquit, pace omnium dixerim, aliter sentio. Est mea quidem sententia, ut quis amet, nec vicissim redametur. Et quis aut certius aut flagrantius diligit, quàm qui homines fecit, atque hominum causa omnia fecit? Cumque id ita esse nemo vivus ambigat; quis tamen est, qui mutuâ charitate Deum complectatur? Imò verò quid mirabilius aut potius detestabilius est, cum aut hunc aut illum hominem amantibus nobis interdum in officio non respondeatur: Deum verò amantibus certissima sit illius charitas, nec charitas solum, sed amoris merces perpetua lux, & sempiterna tranquillitas; nihilomi-

B. 7

nus.

* *Epist. 9. lib. 1.*

nus obdurati persistimus, nec amantem redamamus? Quod ego arbitror nobis evenire ob nullam aut certè perambiguam & exiguam in Deum fidem. Dum enim bonis hisce præsentibus atque volùptatibus delinimur & obcæcamur, cœlestia, quæ non videntur, neque tanguntur, non modò non curamus, sed nec omnino futura confidimus; ut si quis admodum sitiens audiat, aquam limpidam & puram procul esse; sed vicinam & propinquam potius bibat, licet turbidam & lutulentam. Præclare igitur, quicumque dixerit, donum Dei fidem esse. Pan. l. 1. c. 49.

7. De conjugio.

1 Matrimonium ita demum exigi tranquillè, & sine querela posse, dicebat, si mulier cæca fiat, & maritus surdus. Pan. lib. 3. c. 7. Innuens, feminæ genus obnoxium esse zelotypiæ, atque hinc oriri rixas & querimonias, rursum marito permolestam esse uxoris garrulitatem, qua molestiâ cariturus sit, si fiat surdus, nec illa vexabitur adulterii suspicione, si careat oculis. Sic interpretatur magnus noster Erasmus, teste Spigelio ad d. l.

2 Quid.

2 Ottacharus rex Bohemiæ, cum de pudicitia conjugis sinistri ad se rumores delati essent: Lex, inquit, naturæ est: Cornua qui faciunt, ne cornua ferre recusent. *Æn. Sylv. l. 3. c. 7.*

3 Cum audisset Rex, me uxorem esse ducturum, primò improbavit: arbitratus, de cætero literis simul & uxori me operam dare non posse, ac proinde verâ solidaque literarum voluptate cariturum. Sed cum mox audisset, me Leonoram Aureliam virginem probam, nobilem ac formosam duxisse, approbavit, literarum commoda & honesti conjugii suavitatem in æquo ponens. *Pan. l. 3. c. 27.*

4 Interrogatus aliquando Marianus Sozinus Senensis utroque jure consultissimus, cur minus solito literis operam daret? uxorem, inquit, duxi. Rursus interpellatus, cur Socrates postquam duxit uxorem, non itidem Philosophiæ studia neglexisset? Xantippe, ait, morosa fuit, & ut existimo, deformis: mea verò proba est, & formæ non postremæ. *Æn. Sylv. lib. 3. c. 27.* Lego cum simul aluisse domi duas uxores, Myrtô & Xantippen. Proinde demiranti cuidam, in quem tandem usum aleret
duas

duas mulieres, præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est: harum moribus exercitatus commodior ero ad aliorum consuetudinem. Spigel. ad d. l.

8. De bestiarum exemplo.

1 Cùm essent, qui apud Regem causam bestiarum contra homines defenderent, & modò turturis castitatem, modò cornicis, quæ mortuo compare novem hominum ætates vidua perduret, modò formicarum providentiam, modò canum sagacitatem, modò ciconiarum pietatem, modò apum in regem observantiam, & id genus multa pro brutis animalibus afferret in medium; Regem ita respondentem audivimus: Sive id brutis ab inclinatione naturæ, sive ex Dei dono datum sit, se non alia causa datum ac concessum esse existimare, quàm ut homines turpiter nequiterque viventes, erubescant à brutis & à rationis expertibus superari. Pan. l. 3. c. 5.

2 Barbaræ, quæ Sigismundi Cæsaris uxor fuit, ac eo fati functo vidua superstitit, cum sibi diceret aliquis, imitandum

tandum turturis exemplum, quæ mortuo marito perpetuam castitatem servaret: Si me, inquit, ratione carentes imitari volucres jubes; cur non columbas potius, passerisque proponis? *Æn. Sylv. lib. 3. c. 5.* Vox parùm pudica, sed quam aliam, quæso, expectares ab ea, quæ vomica fuit Cæsaris, & persuasa animam æquè atque corpus interire. Nihil degeneravit à paternis moribus. Nam filia fuit Friderici Comitis Ciliæ, omnium ætate sua viri flagitiosissimi. Ex *Spigel. ad d. l.*

9. De Taciturnis & loquacibus.

Quæsiit fortasse aliquis, ubi Rex aderat: cur qui verè saperet, taciturnior esset; qui minus, loquacior? Et cum aliud aliud in causam duceret, Regem tandem his penè verbis respondentem audivimus: Qui verè sapit, habet hic intus, unde gaudeat. alitur quippe ejus animus Sapientiâ, qua maximè alimoniâ contentus requiescit. Ex diverso, qui minimè sapit, ejus ipsius animus, cum intus non habeat quicquam, unde impleatur aut gaudeat; necessum est foris quærat, unde vanâ saltem jactantiâ sapere videatur. Itaque ille ad conscientiam

scientiam omnia refert, hic ad ostentationem. Hæc non inscitè Rex cùm dixisset, Tibulli poetæ tersissimi versus in medium prolati sunt, Regis, ni fallor, sententiam confirmantes:

* — Procul absit gloria vulgi.

Qui sapit, in tacito gaudeat ipse sinu.

Rex versus exosculatus, illos edidicit.
Pan. lib. 1. c. 51.

10. De Barbaris.

1 Cùm Syracusanum equitem truculentis moribus Rex hominem barbarum appellasset, atque ille, quod præclara prima Græcâ origine esset, nomen barbari abhorrens, iniquo animo ferre injuriam videretur: Ego, Rex inquit, non à prima origine soleo, sed à moribus barbaros definire. Pan. lib. 1. cap. 53.

2 Et in Græcia & in Italia nati educatique barbarizant. Nam quid magis barbarum, quàm rapto vivere & omnem æquitatem, omnemque religionem proculcare, quem Italicum morem esse videmus. Æn. Sylv. lib. 1. cap. 53.

11. De

* Tib. in fine lib. 4.

II. De Fœnore.

1 Fœnus nihil aliud sibi videri, quàm animæ funus, dicebat. Panorm. lib. 3. cap. 34.

2 Fœneratores, utpote labores mortalium depascentes, harpyias vocitabat. Pan. l. 4. c. 16.

3 Cum beatos quispiam fœneratores coram Sigismundo diceret, qui dormientes rem augerent: Et tu ergo miser, inquit Sigismundus, qui rem vigilando comminuis. Æn. Sylv. lib. 4. cap. 16.

12. De Mendacio.

Mendacium ex iis potissimum emanare dicebat, qui aut multum legisserent, aut multum peragrasent, aut vixissent multum. Pan. l. 4. c. 32. Ms. 35.

13. De Hypocritis.

1 Cùm esset Rex apud Ænariam insulam, in quam unà cum victoria Africana morbum intulerat, & inaudito genere pestis laboraret exercitus, renunciatur ei inter cæteros, Antonium Picentem ordinis Eremitarum, nobilitatum post mortem, hypocritam

tam per summos cruciatus animam exhalâsse, jactando plurima in Christum Dominum, & virginem ejus Matrem convitia atque blasphemias. Hic est ille Antonius, qui quadraginta dies & noctes perpetuò jejunare ferebatur; qui Italiam, Siciliam, atque Hispanias compleverat nomine sanctitatis & abstinentiæ suæ. Periculum fecerat abstinentiæ pluribus locis cellâ præclusus, & à custodibus observatus, nihil edens, nihil bibens; quoniam in prævisa ac prætentata cella, in qua nihil, quod vel observare liceret, inesse videretur. Cæterum angelos ei quotidie ministrare ac confabulari solitos, opinabantur. Verùm ipsi intus in cella erant candelæ crassiores, exterius quidem & superforiè ceratæ. Sed in quibus fistulæ caninarum concludebantur, farinâ infartæ, quæ ex contritis phasianorum ac caponum carnibus, zaccaro ac aromatibus immixtis, condiebantur.

Ajunt & cingulum gestâsse fistulatum; plenum nectare, quod hippocraticum vocant. His epulis clanculum vescabatur, vir habitus ubique sanctus, & mortalium omnium, qui unquam fuerunt, aut essent, vulgi opinione, abstinenten-

nentissimus. Is igitur cum renunciaretur Regi vermiculis ac acerbissimo genere mortis absumtus, dixisse ferunt: propterea Deum in hypocritas tantopere sævire, quod dum homines decipiunt, interponunt Deum ipsum tanquam sceleris mediatorem. Ideoque ut plurimum viventes adhuc plecti in oculis hominum, quos Dei nomine fefelissent: ut intelligant mortales, à tali monstro maximè sibi cavendum esse, quòd Deum ipsum, nedum post mortem, sed etiam in vita ipsa, haberent indubitatum ultorem. Pan. l. 2. c. 9.

2 Scribit Pontanus lib. de Sermone 2. traditque & sub Ferdinando rege F. Alphonfi, Cajetanum quendam cœnobitam fuisse Gerhardum, qui septimum in diem cibo abstinere consuevisset ac potu. indeque sanctum habitum, ac Deo carum; at demum industriâ regis hypocrisin detectam. Lege eum omnino, ut devoveas sanctimoniam ostentatores. Spigelius ad d. l.

3 Mulierem, quæ in dies quadraginta totidemque noctes nihil omnino ederet, se vidisse Patavii, Magnus Albertus scriptum reliquit. neque id contra naturam esse in femina ægrotante
&

& frigida. Verùm sub Nicolao quinto Pontifice maximo ex ultimis Galliarum finib⁹ presbyter Romam venit, qui se in quadrienniū nullo usum cibo assereret, nisi cum aliquando ab Episcopis invitatus paululum quid degustasset, inediæq; suæ in multos dies, si quis optasset, periculum faciebat. Hic dum Senis esset, Leonardo nostro Imolensi Romanam se curiam petiturum ait, scandalumque ibi passurum, at non periturum tamen. Cum venit Romam, dies illic multos fuit, admirationem sui turbis fecit, quasi sanctus, & Deo carus. Postremò captus, virgi que cæsus, in exilium est actus. Suspectum est enim, quicquid prodigiosum est. *Æn*, l. 2. c. 9.

4. Nostrâ ætate apud Augustam claram Alemanniæ urbem mulier fuit, quam & ipse vidi & loquentem audiui comes Ioanni Stabio, magni seculo nostro nominis mathematico, qui Cæs. Maximiliani jussu pleraque ex ea sciscitabatur, credita passim ab omnibus cibis abstinuisse multis annis. Sed & quæ apud viros summo tum fastigio, tum loco inediæ fidem jam obtinuerat: verum tandem à cordata principe Cunigunde sorore laudatissima jam vidua,
ma-

matre inclytorum Bojoariæ principum, qui nunc amabili concordia rerum potiuntur, ob fraudem, miro ingenio deprehensam, ultimum merebatur supplicium, sed clementia Cunigundis intercedente, tantum provinciâ interdictum est. Spigel. ad d. l.

5 Erat inter purpuratos aliquando orta quaestio: Cur hypocritæ naturâ superbi essent, Publicani verò mansueti? Et cum alii aliud, ut fit, sentirent, Regem demum ita definientem audivimus: Publicanorum vitia, ut plurimum manifesta esse: puta luxuriam, gulam, illiberalitatem, & cætera ejusmodi, quæ quoniam hominum oculis subjecta forent, solverentur in ruborem, verecundiam & humilitatem: hypocritarum verò vitia in occulto latere, utpote odium, invidiam, malevolentiam, iniquitatem; quæ cum in arcano tolerari diutius non possunt, erumpant in superbiam, necesse est, iram item, arrogantiam & insolentiam. Pan. l. i. c. 38.

6 Hypocritarum vitam Friderico Cæsare coram accusabat Casparus Schlichius, abiturumque sese aliquando in loca dicebat, quæ hisce hominum monstris vacua essent. Cui Fridericus: Ultra

tra Sauromatas ergo, inquit, & glaciale Oceanum tibi eundum est. Sed cum eò veneris, non omnino carebit hypocrisis locus, si modò & tu homo, non Deus es. Inter mortales enim nemo est, qui non ex aliqua parte fictus fucatusque sit. *Æn. Sylv. l. 1. c. 38.*

14. De naturæ benignitate.

I Audivimus Regem de benignitate naturæ differentem dicere, quòd etiam in vitiis quodam modo prospexisset generi humano. Nam pro fornicatione matrimonium permisisset, pro invidentia æmulationem, pro acedia sive otiositate laxamentum, pro gula & ventris ingluvie cibatum, pro avaritia parsimoniam, pro ira admonitionem increpationemque; pro superbia verò nihil omnino indulgisset: ut intelligant superbi, non solum hominibus se, sed etiam Deo & naturæ, infestos ac detestabiles esse. *Pan. l. 2. c. 55. Ms. 60.*

15. De Adulatoribus.

I Adulatores autem lupis haud ab similes dicebat esse. Nam quemadmodum lupi titillando ac scalpuriendo asinos

nos

nos vorare soliti essent : sic adultores ad perniciem principum ; blanditiis simul ac mendaciis contenderent. Pan. lib. 3. c. 17.

2 Antisthenis dictum suspicere ac frequenter usurpare consuevit : Si vel in corvos vel in adultores incidere oporteat, satius esse in corvos incidere : hos quidem , qui mortui essent ; illos verò , qui viverent, devorare. Panorm. lib. 2. Ms. c. 48.

3 Laudanti se supra modum & Diis persimilem esse prædicanti cuidam alapas Sigismundus non paucas incussit, dicentique illi ; cur me cedis ? cur me mordes ? ait. Æn. Sylv. lib. 2. c. 47. Ms. 48.

16. De magistratu.

Quemadmodum argentarii ad aurum atque argentum probandum cote indice utuntur ; ita se, Rex, uti magistratibus ad cognoscendum civium mores, atque animos, dicebat : magistratu quidem maximè homines demonstrari atque cognosci. Pan. l. 3. c. 8.

17. De αὐτοκρατία.

1 Ab diis olim Jove, Neptuno, Plu-
C tōne

tone, omnia tripartita fuisse memorabat, & suâ quemque sorte, parteque contentum agere: at hominibus hodie, neque quod satis, neque quod minus esset, satis esse. Pan. l. 4. cap. 30. M^s. 33. Notavit verius principum ambitionem, etsi inter privatos neminem quoque sua portione contentum esse reperias. Spigel. ad d. l.

2 Si quem sua sorte contentum esse decet, non est, cur Alphonsus de fortunæ distributione queratur, qui trium Deorum imperia obtinet, Plutonis, Hispaniæ regna; Neptuni, Siciliam & alias insulas; & Jovis, Italiam: quamvis sua virtus totius orbis imperium meruit. *Æn. Sylv. lib. 4. c. 30. M^s. 32.*

18 De Viriato Lusitano.

In Calaciæ obsidione cùm adhuc essemus, & esset de Viriato Lusitano inter Regem & me non injucunda dissensio, quod ego inter Viriati laudes maximè præferebam, quòd cibum vestitumque, quibus pastor aut venator uti consueverat, nunquam postea deseruisset, licet imperator & victor ille per continuos XIV annos consules exercitusque Romanos attrivisset: super-

pervenit huic sermoni Simoninus Dur-
rea purpuratorum princeps, præfectus
castris. Cumque locum, qui inter Re-
gem & me medius erat, equo inveh-
turus capere instaret, Rex vultu renitens pro-
hibuit, asserens, locum illum, cum de
literis, aut cognitione antiquitatis age-
retur, non purpuratorum, sed toga-
torum esse. Cessit ergo Simoninus. Rex
verò ad Lusitanum suum reversus: Re-
ctè, inquit, nonnulli virum hunc Hi-
spanorum Romulum appellarunt; rectè
item Romani eos, qui talem virum,
quamvis hostem, interemissent, indi-
gnos præmio judicarunt. Panorm. l. 1.
cap. 42.

VIII. PIETAS ET RELIGIO.

*Antisthenes, non solum sapientiâ, aje-
bat, præstare par esse, qui antecedit
imperio, sed etiam religione ac pie-
tate. Plutarch. de profectu morum.*

*Superstitio autem principi fugienda
maximè; etsi 1. in tristibus aut
adversis saepe se insinuat; 2. in fri-
volis aut parvis se ostendit. Lips.
mon. & exempl. Polit. l. 1. c. 3.*

I Alphonfus Christum verum &
singularem Deum sibi colendum unicè

delegit, sanctissima omnia ejus mandata ac præcepta custodiens. Neque remorantur eum ardua, ut sunt regum negotia, quin quotidie diluculo surgens, orationes, quas vulgo vocant horas, in interiore sacello genu flexus, cum gemitu ac suspirio ad Deum ipsum effundat. Inde in templum prodiens, jam die lucente, quaternas Missas (sic enim Christiani mysteria vocamus) admirandâ devotione quotidie auditque & videt. Jejunia omnia nobis indicta inviolabiliter observat: Mariæ virginis vigilias, & quæ septem gaudia appellant, aqua dumtaxat & pane solo traducit, nonnunquam ne pane quidem aut aquâ libatâ. Veneris præterea & Sabbathi quoque die, in Christi salvatoris & virginis Mariæ reverentiam jejunio affligitur. Cumque sit ipse in vestitu cæteroque cultu corporis moderatior; in extollendis tamen, exornandisque sacerdotibus atque aris omnibus omnium, qui unquam fuerunt aut sunt, elegantias & cultus excedit, auro, gemmis, margaritis, unionibus, torcumatibus immensi precii, omnia collucent ac micant. Qui verò Musicâ in tota Europa insignes habentur, ingenti mercede accer-

accerfuntur, quotidieque in templi choro Dei ac sanctorum laudes divinaque officia concinentes audiuntur, lenta & hebetia corda, si quæ affunt, ad Dei amorem excitantes, excitata jam incitantes & inflammantes. Panorm. in procem. præfixo lib. 4.

2 Constat par studium Cæsari Maximiliano fuisse; eoque iuvante, quæ vetustas ignoravit, Musices instrumenta esse inventa. Spigel. ad d. l.

3 Igitur Alphonsi religionis admonitus illud adjiciam, quòd de singulis annis per quadragesimam piè & religiosè facere consueverit. Die quidem Dominicæ cœnæ ad vesperum linteo præcinctus LX. pauperibus mendicis sordidatis, humillimè ac submissè suis manibus pedes lavat, lotos atque exteros pronus deosculatur. Post hæc discumbentibus illis propinat atque ministrat; cœnatos verò omnes dimittit cum pecunia & vestibus novis. Hac de re cùm aliquando recitarentur literæ in Venetorum senatu (aderam quidem ego Regis legatus) nonnullos è patribus vidi, pietate compunctos, à lacrymis minimè temperasse. Pan. l. 4. c. 1.

4 Interfuimus hoc anno, dum hæc

fierent. Cæcus in capite mensæ affedit grandævus, qui ante sedecim annos lumen se amisisse aiebat. Ministrabat huic Rex, ac nobis audientibus, interrogabat, an cæcitatem molestè ferret. Cui cæcus, nesciens Regem esse, qui secum loqueretur; nisi divina gratia esset adiumento, nemo, inquit, cæcus vivere optaret; tanta est miseria cæcitatæ, iis præsertim, qui aliquando lumen viderunt. Tum Rex, velles ne, inquit, ex hac vita migrare? Minimè, inquit ille. Tum Rex, at si miser es, cur è miseria eripi nolis? Nescio, inquit cæcus, an moriens ad maiorem miseriam hinc demigrem; nec quò vadam, mihi certum est. Tunc unus ex purpuratis, An nescis, inquit, quod piè viventi loca tibi piorum patebunt? Scio, inquit cæcus, tria esse loca, ad quæ dimissis corporibus animæ hominum deferuntur. Piorum animas in cœlum evolare; malorum, inferna petere; iis verò, qui, cum ante fuissent mali, tamen ante obitum sese recognovere & dolentes pro malefactis prius obierunt, quam pœnitentiam agerent, purgatorium locum adeundum esse. Tum purpuratus, si hæc credis, & peccato abstin-

nes,

nês, cur mori nolis? Credo, inquit cæcus, benè morienti mihi benè eventurum. Sed quis est hic, qui benè se moriturum sciat? Tum Rex, sapit, inquit, cæcus, ex media Theologia sententiam profert. Audivit cæcus Regem nominari, & quisnam rex esset, Regem ipsum interrogavit. Tum Rex, ego, inquit, quí loquor tecum. *Æn. Sylv. l. 4. c. 1.*

5 Sed & id longè admirabilius, quòd opulentissimâ urbe Massiliensi vi potitus, nihil inde præter divi Aloisii corpus deportaverit. Indignum sanè dijudicans, tam venerabiles reliquias in urbe victa, direpta & incensa remanere debere. Illud quoque non omittendum, cùm inde in Hispaniam enavigans asperrima maris tempestate jactaretur, & nautæ, & sacerdotes, & commilitones unà omnes conclamarent, Aloisii corpus, velut periclitationis causam, remittendum esse; illum in proposito perstitisse, & aut sibi unà cum Aloisio pereundum esse, aut in longè augustiorem, diisque acceptiorem civitatem se sanctissimi corporis reliquias conditurum, asseverasse. Vicit pertinacia, pervenitque Valentiam ulteriorem Hispaniæ inclytam civitatem.

ubi sanctissimum Aloisii corpus, clarissimæ victoriæ solam mercedem, sed æternum suæ gloriæ monumentum, summâ cum veneratione ac gratulatione civium collocavit. Pan. l. 2. c. 4.

6 Ratisbona super Danubii ripa apud Bojoarios magna & insignis urbs est. Hic sancti Emmerani vetus monasterium cum viseremus, Abbas qui loco præerat, reconditum nobis ostendit corpus, quod divi Dionysii Areopagitæ esse asseveravit. Cumque nos Dionysium apud Parisios observari diceremus, Leonis Papæ literas in medium attulit, quæ testarentur, imperatorem, si rectè meminimus, ex Henricis unum, cum regem Franciæ invississet, ac Parisiis ageret, hæc ossa furatum huc detulisse; appellatque sanctus Pontifex pium Imperatoris furtum. Nos Regis pium spolium dicere possumus, quo sanctissimus Aloisius ex Massilia in Valentiam translatus est. Æn. lib. 2. c. 4.

7 Alphonfus quodam die Panormi sacratissimæ Dominicæ hostiæ obviam factus, equo defiliit, corpusque Domini comitatus, deductus est tandem in domum mulieris laborantis è gravi partu,

tu, atque penè jam mortuæ. Quâ ex re valde sollicitus atque anxius, Putio, qui tum aderat, mandat, ut illico divæ Serenæ cingulum afferat, quo allato, & summâ cum devotione super jacentis corpus imposito, statim incolumis enixa est. Pan. l. 3. c. 19.

8 Ludos autem Christianos magnificentissimo apparatu, devotissima ac solenni repræsentatione ingenti hominum frequentia, ac celebritate quotannis edentem Alphonsum perspectavimus. Imò verò cùm accepisset Hetruscos istiusmodi ludos singulari industria commentos esse, ne hac saltem in re, quæ ad divinum cultum pertineret, à quoquam mortalium vinceretur, omnia perscrutatum atque exploratum eò misisse; explorata longè præclarius atque artificiosius expressisse. Panorm. l. 1. c. 35.

Magnificentissimos eos fuisse ludos, ex Friderico Imperatore accepimus, qui eo præsentè per sacram hebdomadam editi sunt, anno post jubileum altero. Æn. l. 1. c. 35.

2. *Tuitio sacrorum, famam & potentiam donat. Lips. mon. & exempl. Polit. l. 1. c. 2. mon. 3.*

Scimus Alphonsum hortatu ac precibus Eugenii Pontificis expeditionem Picensis regionis, quæ à Francisco Sphortia potentissimo ac præstantissimo copiarum ductore teneretur, instituisse: atque inde tandem Dei optimi maximi benignitate Sphortiam ipsum expulisse, & Pontifici, Ecclesiæq; recuperatam provinciam restituisse. Cumque & una & item altera urbs è receptis ob gratitudinem ultrò à Pontifice offerrentur Regi, illas ingenti animo repudiassent, non se quidem quæstus, sed Dei & Ecclesiæ gratia expeditionem illam suscepisse, dicentem. Panorm. l. 3. cap. 42.

- 3 *Omnia decenter & ordine (in Ecclesia) fiant. 1. Cor. 14. 40. Itaque nemo sit ἀλλοτριος πικρον, id est, alienorum appetitor, seu curiosus alienarum rerum inspector. ex 1. Petr. 4. 15. sed unusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, maneat. 1. Corinth. 7. 20. Ephes. 4. 1.*

Mortuo Eugenio Pontifice, cum electio novi Pontificis ritè institueretur, multi cum aliunde, tum ex collegio ipso

Car-

Cardinalium ad Alphonsum, qui per id tempus Tiburi cum exercitu erat, adeuntes obtulerunt, sese pro ipsius Regis sententia aut libitu vel hunc vel illum Pontificem creaturos. Quibus Rex, uti cum crearent, respondit, quem ad tantæ molis gubernaculum sustinendum pro eorum prudentia crederent aptiorem, Deoque acceptiorem futurum. Se quidem Tiburi interim permansurum, illisque totis viribus obstaturum, quos, quò minus libera & in Spiritu sancto comitia fierent, intercessum ire animadverterent. Panorm. Ms. l. 2. 49.

4. *Sacrorum antistites aut administri, honorandi, audiendi sunt. Lips. monit. & exempl. Polit. l. 1. cap. 2. mon. 4.*

1 Virginibus omnibus Christi, Dei verissimi sacris initiari cupientibus, dotem sine qua haud recipi mos est, Regem elargitum constat. Cùmque essent ferè innumerae, quæ dotis spe propositâ mundo renunciarent; sacrasque nuptias adirent; nunquam tamen à tam liberali & religiose proposito destitisse. Imò verò quantò plures sese quotidie

ad sacerdotium offerrent, eò libentius atque benignius omnes excipere atque dotare consueſſe. Panorm. lib. 1. c. 18. Ms. 19.

2 Simili liberalitate usum Regem accepimus in pauperes presbyteros, qui divinam rem primùm faciunt. Æn. Sylv. lib. 1. c. 18.

3 Simili pietate ac liberalitate usus in Theologos pauperes. Nam cùm ad doctoratum ascendere, nisi magnis sumptibus (eò quòd corrupta ac depravata sint omnia) non possent, eos & pecuniâ juvare & præsentia condecorare non destitit. Pan. l. 2. c. 52. Ms. 57.

4 Cùm in prædicatione cujusdam viri sancti somno Rex admodum gravaretur, nec id dignitati aut attentioni suæ convenire intelligeret, digitis digitos occultè quidem ita contorsit, ut soporem præ dolore omnino excuti, & amoveri necesse esset. Pan. lib. 3. cap. 18.

5 Animadvertit religiosus quidam prædicator, ex ordine Minorum, Albertum Cæsarem Ladislai patrem, qui sermonem suum Viennæ audiret, somno gravatum esse, atque altiore voce, quæro, inquit, ex vobis, qui astatis, salvari

salvari ne principes possint? Cumque rem dubiam & admodum difficilem reddidisset, jamque Rex excitatus attentissimus esset: Apagete, ait: namque si baptizati principes vel in cunabulis moriantur, non est desperanda eorum salus. Æn. Sylv. l. 3. c. 18.

5. *Sacra nec in periculis deferenda aut negligenda. Lips. monit. & exempl. polit. l. 1. c. 2. mon. 2.*

Invoca me (Deum) in die tribulationis: & eruam te, & honorificabis me. Psalm. 49. seu 50. v. 16.

Prisco instituto rebus divinis operatur, cum aliquid commendandum est, precatone; cum exposcendum, voto: cum solvendum, gratulatione. Valer. Max. l. 1. c. 1. n. 1.

1 Alphonfus rex cum accepisset, Joannem patriarcham, illum omnium bipedum nequissimum, ingenti cum exercitu Falerni esse, contra eum iter tetendit, atque in itinere per difficiles ac confragosos tractus Sanseverinos, cum Paulum Teutonicum obviam habuisset, unum ex ducibus patriarchæ, illum cum exercitu fudit, cepitque: qua clade perculsus patriarcha, à Rege indu-

inducias belli supplex petiit & impetravit. Posthæc cum Iacobo Caudola reconciliata amicitia conjunxit exercitum, atque immemor federis & jurisjurandi adversus Regem, nihil tale suspicantem, duplicato exercitu magnis continuisque itineribus contendit. Erat Rex in vico Iuliano, rem divinam sollemniter ac devotissimè de suo more rituque faciens. Siquidem natalis Domini dies celebrabatur, cum ambos duces, ambos exercitus haud procul abesse nunciatur Regi. Ille verò rei divinæ cultum gloriæ ac vitæ præponens, non prius, quam peractis sacrificiis, capere arma milites jubet, & jam prælium utrinque initum erat. Certabant illi numero longè superiores, regii verò virtute præstantiores. Sed Dei optimi atque justissimi auxilio regii ipsi adjuti, plures ex hostibus equos militesque cepisse, quàm sarcinas amisisse, memorantur. Rex Capuam se recepit. Patriarcha in Apulos recessit, ubi relicto proditoque à se duce atque exercitu per mare Adriaticum naviculâ trepidus effugit. Pan. l. 3. c. 50.

2 Illud quoque ad memoriam Trojanæ victoriæ insigne existit, quod reversis

versis militibus è proelio in castra, unde profecti erant, cæteris, ut fit, corpora passim curantibus, ipse Rex non prius aliquid gustare, non prius exarmari aut pulverem & sudorem extergere passus est, licet in mediis & æstatis & dici & Apuliæ flagrantissimis calori- bus, quàm rem divinam vel solenniter fecerit, Jesuque gratias pro victoria egerit armatus, jejunos ac proelio defatigatus. Pan. lib. 2. c. 24.

6. *Ne recedat volumen Legis hujus ab ore tuo : sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias omnia, quæ scripta sunt in eo; tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. Iosua 1. 8.*

1. Gloriatum assiduè Regem scimus, quòd Biblia quater & decies cum glossis & commentariis perlegisset. Proinde illa memoria ita tenere, ut non solum res, sed & verba etiam ipsa pluribus locis sine scripto redderet. Panorm. l. 2. cap. 17.

2. Pudeat Italiæ sacerdotes, quos ne semel quidem novam legem constat legisse. Apud Thaboritas vix mulierculam invenias, quæ de novo testamento

mento & veteri respondere nesciat. *Æn.*
Sylv. l. 2. c. 17.

7 *Cum feceritis omnia, quæ præcepta
 sunt vobis, dicite: Servi inutiles
 sumus; quod debuimus facere, fe-
 cimus.*

Alphonfus quanquam ita religiosus
 est, & divini cultus observator, ut scri-
 bis, non immemor tamen Euangelicæ
 doctrinæ post jejunia & orationes, cæ-
 teraque pietatis opera, in quibus non-
 nunquam se exercet, servum se inuti-
 lem ait. Novissimis enim diebus, cum
 convenisset eum Ioannes Solerius ora-
 tor Apostolicus, ac de pace Tusciæ se-
 cum ageret, inter alia sapienter dicta:
 Scio me, inquit, postquam regnare cœ-
 pi, quam plurimos homines è modica
 fortuna ad magnas opes ac potentiam
 evexisse, qui postea benefacti imme-
 mores exstiterunt. Ea verò res mihi mi-
 nimè admirationi est, cum & ipse eo-
 dem ingratitude vitio laborem. Nam-
 quis plura ex optimo maximoq; Deo,
 quàm ego, beneficia accepit; quia na-
 tus ex regibus, amplissima regna hæ-
 reditario jure sum consecutus. Nec mi-
 nora mihi ipse armis comparavi. Pauci
 mo

me reges inter Christianos antecedunt. Ingenium mihi natura non obtusum dedit, memoriam non infirmam, corpus salubre, vitam longiorem ac morbis ferè inoffensam, opes mihi, deliciae, voluptates abundè suppetunt, literarum quoque nonnullam cognitionem adeptus sum. At ubi mea gratitudo? Quid ego aut facio aut feci pro tot, tantisque divinæ clementiæ in me muneribus? Intelligo me certè ingratum esse, eaque dignum accusatione ac poenâ, quas cæteros promeruisse existimo, qui erga me ingrati sunt, ac tantò majori, quantò gravius est Deum, quàm hominem fallere. Verùm si mihi vita contigerit, est animus, quod hactenus neglectum est, abundè præstare. Injurias enim, quas crudelissima gens Turcarum Iesu Christo, verissimo & maximo Deo nostro, nunc in Græcia, nunc in Asia quotidie infert, ultum ire decrevimus; atque ad id jam naves, jam viros & arma comparavimus. Æn. Sylv. in procæmio, lib. 4. præfixo.

- 8 *Aliquid suspicari aut præsumere de
fatis ex artibus Magorum, arithmeti-
corum, divinorum, Mathematicorum.*
GOTHFR.

corum, & quod aliud tale genus, id verò nefas est, nec divina aut humana lex permittit. Lips. mon. & exempl. Polit. lib. 1. cap. 5. quæst. un.

Quæsitum est inter nonnullos, me audiente, cum in omne hominum genus Alphonsus liberalem ac munificum sese ostenderit, cur solos Astrologos præteriret? Neque enim hujus scientiæ præceptores, sicut aliarum disciplinarum magistros, in ejus curia obversari videmus. Tunc unus, qui magis scire videbatur; Sidera, inquit, stultos regunt impelluntque: Sapientes astris imperant. Stultos ergo principes honorare astrologos consequens est; non sapientes, inter quos nomen suum Alphonsus obtinet. Tum alius Petrus de Monte Ilirino inquit: Non incelebratus Astrologus, congregato apud Constantiam generali Christianorum Concilio, judicium de rebus futuris edidit. In quo & Sigismundum eo anno coronandum Romæ, & Ioannem Papam tertium & vicesimum, qui ad Concilium vocatus ierat, cum gloria redditurum asseruit. At cum magna Synodus Ioannem summo pontificatu abdicasset,

Sigis-

Sigismundus autem ingressu Italiæ multis post annis abstinuisset, arguentibus plerisque Petrum, qui adeo manifestè mentitus esset: at mihi de duobus stultis, inquit ille, judicandum fuit, de quibus ne vera quidem profari Ptolemæus potuisset. *Æn. Sylv. l. 4. c. 3.*

IX. PIËTAS IN PARENTES.

1 Honora patrem & matrem. Exod. cap. 20.

Parentes in-primis honoribus afficias. Philemon apud Stobæum.

Nihil est tam honorificum liberis, quàm debitum honorem parentibus offerre. Euripid. apud eundem.

1 Cùm peregre advenienti Ferdinando patri obviam progressus advertisset, illum lætica vectari valetudine affectum; statim equo desiliit, ut patrem pedibus comitaretur, & si opus esset, humeris aut cervice etiam sustolleret. Cumque è lætica pater identidem cohortaretur, ut exemplo multorum procerum, juxtà adequitantium, & ipse quoque equum conscenderet: Alii, inquit, ô pater, quid ad se attineat, ipsi viderint; ego quidem adduci ipse

ipse neutiquam potero, quin regem, quin patrem & eundem ægrotum pedibus sequar. Pan. l. 2. c. 28.

2 Dissimilis Ludovicus Bojoariæ dux, qui adversus Ludovicum patrem impia arma movit, nec veritus est venerandum & grandævum senem durâ & miserabili obsidione vexare. Sed correptus vehementissimâ febre, ante diem suum obiit, quam patrem posset in vincula conjicere. Neque enim adversus paterna jura agere impune cedit, neque longævi sunt super terram, qui parentes inhonorant. Infamis ætas nostra, quæ non Ludovicum hunc tantum, sed alterum Ludovicum Franciæ Delphinum, & Alphonsum Castellæ primogenitum in patres armatos vidit. Æn. Sylv. l. 2. c. 28.

2 *Liberi auscultate in domino parentibus vestris. Eph. 6. 1.*

Parentibus obedire liberos, æquum est. Euripid. in Alope.

Imò & patri, quamvis ingrato, semini quo, sicut legi austera, mos tamen gerendus est. Socrat. apud Stobæum.

1 Ferdinandus pater & ipse inclytus

tus rex, moriens Alphonsum filium his penè verbis alloquutus fertur. Optime fili, quoniam regna, quæcumque, dum Deo placuit, obtinui, ad te ætatis prærogativa deferri & scio & volo, optarim eas modò terras, quas ea parte Hispaniæ, quam Castellam vocitant, habemus, Ioanni fratri tuo, si modò per te liceat, relinquere. Quod ne molestè feras, abs te peto; & si pateris, etiam rogo. Tum Alphonfus: Ego, mi pater ac domine, satis intelligo, istæc regna & tua ferè omnia ad me quidem pertinere; sed non aliter, quàm beneficio tuo pertinere. Idcirco & pluris semper voluntatem tuam & feci, & facturus sum, quàm ætatis privilegium. Imò verò, si pro tua singulari prudentia regnis ita demum prospicis iri consultum, si Joannem regni successorem reliqueris, nihil recusò, quin ipsum vel ad omnia instituas hæredem. Non aliter, mihi credas, velim, voluntati per me tuæ usque ad postremum spiritum parebitur, quàm divinæ. Tum Ferdinandus: Maeste, inquit, esto pietate & obedientiâ, fili! & obortis lacrymis eum dimisit. Pan. l. 2. c. 30.

2 Fridericus Marchio Brandenburgensis,

gensis, qui contra Bohemos sub Juliano legato Apostolico fortem & numerosum duxit exercitum, conditurus testamentum quatuor ad se filios evocavit, Iohannem, Fridericum, Albertum, & alterum Fridericum; Iohannemque, quod is natu major esset, in hunc ferme modum allocutus fertur. Primus ego, ut nosti, dignitatem Electoratus imperii in nostram familiam adduxi, cum essem Sigismundo Cæsari admodum familiaris. Nunc vocat me suprema necessitas, & curæ mihi est, ne tantum decus in domo nostrâ vilescat. Tibi, ut video, quietis & tranquillitatis est unicum studium. In Electoratu præter curam & assiduam laborem nihil invenias. Eam ob causam, si tuâ voluntate id possum, Marchionatum Brandenburgensem, cui jus eligendi Cæsarem est concessum, Friderico, qui tibi ætate succedit, quique & vigilantior, & ad labores durior, quàm tu, videtur esse, testamento relinquam. Tibi Voithlandiam Alberto, quicquid Franconici juris possideo, & alteri Friderico partem Misniæ. Cui Iohannes: Existima- vi, pater, ante hunc diem, cariorum tibi multò, quàm me, Fridericum esse, cum

cum illi sæpius blandirere; neque id ferre non ægrè potui. Nunc sententiam muto, & te, pater, amo colloque, qui mihi otium, illi negotium supremâ voluntate dimittis. *Æn. Sylv. l. 2. c. 30.*

X. REVERENTIA IN MAIORES BENE MERITOS.

- I *Venerabilius quodammodo est in natura humana, quod est antiquius. Basilii Magn. serm. ἀρχαῖον καὶ 4.*

In oppugnatione Cajetæ cum aliquando defecissent ad tormenta ænea portentosæ illius amplitudinis saxa, nec aliunde haberi facilius possent, quàm ex villa, quæ ab incolis inveteratâ opinionem adhuc asseritur Ciceronis fuisse: ut alicunde disquirerent istiusmodi saxa, Rex iussit, sibi Ciceronis villam, si sciperent, inviolatam servarent. Amplius, malle se, dixit, tormenta & machinas valere sinere, nullique usui esse, quàm injuriâ afficere vel saxa illius viri, qui tot tantosque homines ab injuria, ac capitis periculo, vindicasset patrocínio suo. *Pan. l. 1. c. 48.*

Pium regem memoras, qui vel saxis
Cice-

Ciceronis pepercerit. Qua ille reverentiâ tanti viri ossa confectatus esset? Utinam ejus marmora, quæ triumphalis arcus habet, parem apud posteros pietatem inveniant! *Æn. Sylv. l. i. c. 48.*

2 *Seipionem dicere solitum, scribit Crispus, majorum imagines mirum in modum intuentes ad virtutem excitant. Spigel. ad Panorm. l. 2, cap. 37.*

1 Numismata illustrium imperatorum, sed Cæsaris ante alios, per universam Italiam summo studio conquisita, in eburnea arcula à Rege, penè dixerim, religiosissimè asservabantur. Quibus, quoniam alia eorum simulacra, jam vetustate collapsa, non exstarent; mirum in modum sese delectari, & quodammodo inflammari ad virtutem & gloriam, inquebat. *Pan. l. 2. c. 12.*

2 Nobis Alphonsus, cum essemus apud se Putcolis, ait inventum à se Neronis aureum nummum, in quo pessimus imperator eam sibi laudem usurparet, qua divus Augustus in cœlum tollitur, *Clausi templum*, quod veteres Jano dicaverunt. damnabatque sapientissimus Rex stultum principem,
qui

qui sibi falsam gloriam vendicaret. Non est igitur, Antoni, cur vel tu, vel ego tanti Regis gratiam consequi mentientes speremus. *Æn. l. 2. c. 12.*

XI. FRATERNUS AMOR.

De hoc vide infra Tit. Imperator, Can. 2. ex Pan. l. 3. c. 41.

XII. DE PRUDENTIA.

Prudentia, quod & referuntur solertia ac providentia, omnibus in rebus primas tenere necesse est. Omnia enim prudentia obtemperant. Contzen Polit. l. 3. c. 2. §. 2. 6. 8.

Accessit quidam ad Regem, & in laudem & commendationem inimici cujusdam sui capitalis verba coram faciens, admirationi erat his maximè, qui firmitatem eorum probè cognôrant. Sed prudentissimo Regi insueta bonitas suspicioni fuit, dixitque seorsum ad amicos & familiares: Hæc benedictia, mihi credite, erumpet tandem in calamitatem inimici, nisi adverterimus. Nec eum fefellit opinio. Sex continuos menses benedicendo ille protraxit, ut è benedictis fidem ade-

D

pius

ptus opportuniùs inimicum opprimeret. At ejus malitia, quæ sub specie bonitatis in caput alterius serpendo grassabatur, Regis prudentiâ detecta est, & insons ille à calumnia servatus. Panorm. l. 2. c. 10.

XIII. HONESTAS ET VIRTUS.

1. *Regi honesta tantum licent. Spigel. ad l. 2. Panorm. c. 45.*

Ea dumtaxat regibus consilia sunt sequenda, quæ honesta sunt atque justa. Idem ad Æn. Sylv. lib. 3. cap. 15.

Rex, princepsve solidam sibi gloriam ex honestè factis petet. Idem ad Pan. lib. 3. c. 15.

Regnum virtute quarendum. Idem ad Pan. l. 3. c. 22.

lis, qui in dignitate sunt, turpius, fraude honestà circumvenire, aut ladere, quàm vi apertâ. Lips. Civ. doct. lib. 2. c. 14.

Nec tibi, quid liceat, sed quid fecisse decebit,

Occurrat, mentemque domet respectus honesti. Claudian.

1. *Inter Johannem Reginam & Alphon-*

phonsum subortâ discordiâ , complures tum arcium præfecti , tum præsides terrarum ac principes adeuntes Regem , polliciti sunt , penè universum Neapolitanum regnum , regina inscia , sese dedituros. Quibus Rex , habere se quidem gratias , respondit : se pluris famam & honorem suum , quàm regnum , quamlibet magnum , æstimare . Suum quidem consilium & fuisse & esse , regnum non dolo aut injuriâ , sed legitimo jure , cùmque & Deo & Johannæ matri placuisset , possidere . Quòd si reginæ in se voluntas immutata videatur , id mollitudini & fragilitati feminarum assignandum esse . Contrà , se & virum & regem esse , meminisse oportere . Panorm. l. 2. c. 45.

2 Redeunte Alphonso à Cajeta Neapolim , cumque una in classe regiâ Johanna regina , & Johannes Caraciolus vir primarius , pluresque præterea proceres ac reguli navigarent , ad eum propius accessisse S. hortiam ajunt , atque dixisse . Nunc , ô rex , si vis , & velle debes , potes universum Neapolitanum regnum absque adversario atque discrimine aliquo extra omnem dubitationem obtinere , hoc est , si quos tecum

D 2 ipse

ipse ducis, eos omnes in Siciliam captivos dimiseris, ac regnes solus. Cui Rex: se quidem si id nesciret, eo proposito ex Hispania discessisse, ut veram & absolutam gloriam, quantum in se esset, reportaret ad suos, quam non perfidiâ & dolo, sed virtute & constantiâ sese posse assequi, Dei optimi maximi benignitate confideret. Reges quidem fortunæ bonis minimè indigere: sed laude potius, hoc est, hominum perpetuâ commendatione & famâ. Panorm. l. 3. c. 15.

3 Ladislaum Hungariæ ac Bohemiæ regem cum educaret Fridericus imperator, non defuerunt perversæ mentis homines, qui perdendum suaderent puerum, cujus vita ingentes molestias Cæsari, mors regna & opes maximas allatura essent. Ad quos ille: Ergo me, inquit, opulentum magis regem, quàm piûm, quàm iustum cupitis? At ego bonum nomen cunctis divitiis antepono. Æneas Sylv. lib. 3. c. 15. Non sic Augustus, qui Cæsarionem Cæsaris patris ex Cleopatra filium è medio sustulit, quò solus imperaret. Digni profectò erant, qui sic invitabant principem ad cognati sanguinis effusionem, ut mox
è nu-

è numero memoriaque viventium tollerentur poenâ legis Pompejæ de parricidiis. Spigel. ad d. l.

4 Offerentes sese quosdam ad Renati Andegavensium Ducis necem, Alphonsus rejecit ac detestatus est, ut, si tale aliquid de cætero cogitare audent, in eos tanquam parricidas animadversurum, minaretur: addens, se quidem virtute, non insidiis, cum hoste de regno contendere. Simile & iis respondit, qui sese in mortem Francisci Sfortiæ paratos esse Regi significarent: nunquam sibi victoriam placuisse, cujus postea pigendum pudendumve esset; nisi ab hujuscemodi consiliis abstineant, talia se exempla in illos editurum, ut ejusmodi consilia, sibi admodum molesta esse, omnes intelligant. Pan. l. 3. c. 22. Mf. 23.

5 Rex Ludovico Podio renuncianti, esse quendam in Venetorum navibus, qui illa unâ cum armamentario, quod in his erat, exurere pollicitaretur, si sibi duo millia aureorum à Rege promitterentur, conatusque illius facile cefuros affirmanti, ita rescripsit: Aliò ipsius curam intendendam esse. Etenim sibi, non quidem insidiis, uti sæpius à

se modò accepisset, sed aut virtute vincendum esse, aut nunquam profectò vincendum. Ex hac enim re non aliam sibi laudem sperandam esse, quàm ejus, qui Dianæ Ephesiæ templum incendisset, cujus nomen totius Asiæ decreto è memoria hominum oblitteratum traditur. Pan. lib. 3. cap. 30.

6 Ad Rudolphum imperatorem venit quispiam, qui Othaccarum Bohemiæ regem in venatione sese occisurum permetteret, si factò præmium esset. Cui Rudolphus: Etsi noster hostis est Othaccarus, eumque odimus; non tamen id efficiet, ut justitiæ & moderationis fines transeamus. Æn. Sylv. lib. 3. c. 30.

7 Rogerius Pallantiæ Comes, amplissimo atque ornatissimo genere natus, impiger vir & manu promptus, Regem adiens, indicat, in animo sibi esse, Johannem Castellæ regem, ipsius hostem, contempto omni periculo, confodere; foreque id sibi, si modò annuat, factu perfacile. Cui Rex, se non solum pro Castellæ atque Hispaniæ dominiu, sed ne pro totius quidem orbis imperio adipiscendo, tam crudele atque detestabile facinus permittu-

missurum. Dii melius, quàm ut ejusmodi scelere veram, ad quam tantopere elaboras gloriam, lædas atque contamines. Simili quodam modo respondisse dicitur exsuli Florentino, Cosmam Medicen occisurum pollicenti, si XXX non amplius militum manu à Rege juvaretur: Longè quidem acriores atque ampliores hostes sese & habuisse & habere, quàm Cosmas esset, morte quorum vel regna consequi se quidem potuisse, sed abstinuisse à scelere: iret igitur, & referret pòst deinde meliora. Panorm. lib. 2. c. 31.

XIV. JUSTITIA.

1. *Diligite justitiam, qui judicatis terram. Sapient. 1. 1.*

Principes, qui justitiam non colerent, iis perfimiles sibi videri dicebat, qui morbo caderent comitali. Nam cum animæ materia sit sola justitia, qua tenetur ad vitam; teste Lactantio: quid restat principibus, sublatâ justitiâ, hoc est, sublatâ vitæ nutritione & cibo, nisi caducarios videri. Panorm. lib. 1. cap. 55.

2. *Iustitia reddit regna felicia. Lips. monit. & exempl. lib. 2. c. 9. Ex iustitia populus bene atque beatè est. Homer. authore Lips. d. l.*

1 Alphonſi juſtitie clariffimum tibi argumentum ſit, quod univerſum Neapolitanum regnum, quod nunquam antea auditum eſt, à latronibus purgatum videmus, ut quoquo verſum iter agas, cum auro, quod ajunt, manu prætenſo, die noctuque tutò proficiſcaris, quamvis ſolus & inermis. Pan. lib. 4. cap. 7.

2 Jacobus Marchio Badenſis, ubi latrocinium in ditione ſua commiſſum didicit, vocatis iis, qui damno affecti fuiſſent, tantum eos ex fiſco ſuo accipere juſſit, quanti eſſe, quæ amiſſent, jure-jurando affirmaveſſent. Exinde latrones inſecutus apprehenſos in rotam ſuſtulit. Id eſt ſupplicii genus apud Teutonicos formidabile. Atque ita brevi pacatiſſimam provinciam reddidit. Æn. Sylv. l. 4. c. 7.

3. *Princeps ipſe decorè & utiliter juſ dicat, ſed aliquando: id eſt, vel certis temporibus, ut id ſciri poſſit: vel in cauſis gravibus, ſive atroci-*

atrocibus : vel denique contra potentes aliquos & partibus graves. Lips. monit. & exempl. polit. l. 2. cap. 9. q. 1.

1 Veneris quadam die pro tribunali sedentem Alphonsum vidimus, pauperibus tantummodo jus dicentem. Cur ita ? ut tantæ majestatis præsentia (quam pauperrimo cuique adire facile liceret) abstineant potentiores ab tenuiorum injuriis & offensis, ac jus suum cuique & habere & possidere fas sit. Panorm. lib. 1. c. 20.

2 Dissimilem ex Ducibus transalpinis unum novimus, qui singulis diebus venientibus rusticis facile præberet aditum, non quidem juris dicendæ aut administrandæ justitiæ cupiditate; sed ut munuscula ipse tolleret, quæ ad curiales deferiebantur. Nec tres duosve nummos, quos vocant Bohemicales, è manu pauperis auferre verebatur. Æn. Sylv. l. 1. c. 20. Non tantum fordidè, sed omninò injustè. Verum immensæ opes ejus non pervenerunt ad tertium hæredem; ut stet, opinor, vulgatissimum verbum:

De malè quæsitis non gaudet tertius hæres.

D 5

Post

Post aliquot enim annos sub Cæsare Maximiliano vidimus eas majorem in modum attenuatas, dissipatasque. Spig. ad d. l.

4 *Curandum est principi, ut lites non solum pauca, sed & breves sint. Vide Lips. monit. & exempl. pol. lib. 2. cap. 10.*

Ars Rabularia, & Rabula ipsi, ex re-publica vel tollantur, vel coërceantur. Althus. polit. cap. 29.

Cùm accepisset Gallum Medicum, acutissimi quidem, sed avarissimi ingenii Sophistam, relictâ Medicinâ, ad causas agendas sese convertisse, forumque omne sophismatibus involvere; illum foro prohibuit, decreto edito, ut omnis lis, quam Gallus patronus susci-peret, ipso jure haberetur iniqua & injusta. Pan. l. 4. c. 38. Ms. 42.

5 *Princeps supremus, cui jus est leges temperandi, potestatem habet poenam moderandi. Contzen pol. l. 5. cap. 10. §. 4.*

Pœnas legum pro ratione personarum semper clementia temperet. Ibid.

1 Cùm quidam stirpe illustris, quem
hic

hic honoris gratiâ non nomino, læsæ majestatis apud Regem delatus, facinorisque convictus, & majestatis reus esset, non sententiâ aliqua latâ, non scriptâ, ut solet, sed tacito quodam judicio in eum animadvertit, quo factò utrumque providit, & ne scelus impunitum remaneret, & ne generosa reliqua domus unius noxâ notaretur infamiâ. Panorm. lib. 2. c. 19.

2 Dissimilis Viitholdus, Dux Lithvanix, qui læsæ majestatis reos ursum pelle confutos, ursis, quos domi nutrierat, laniandos objiciebat. Cujus severitatem, ne dicam crudelitatem, ad eò provinciales extimuerunt, ut cum dixisset aliquando duobus pluribusve: *Ite ocius, ac laqueo vos appendite! nemo imperium recusaverit, auditusque nonnunquam sit, qui currens hortatus alios: eamus quàm properantes, dixerit, ne bilem domini commoveamus.* Æn. Sylv. lib. 2. c. 19.

6 *Rex justitiam in se & suis servet.*
Lips. monit. & exempl. polit. l. 2.
cap. 10.

Anastasius vetuit valere, quod rescriptum esset contra leges. L. ult. C. contra jus.

1 Præfides provinciarum ac judices omnes à Rege præmonitos scimus, ne quod decretum aut rescriptum, à se factum, servarent, nisi quod jure tantum & honestate niteretur. Interdum enim aut importunitate postulantium, aut ignoratione rei fieri, ut quidpiam contra juris sanctionem emanet. Propterea illud modò custodire ac ratum esse se jussisse, quod legibus probaretur; primam legem eam esse, ne quid contra legem, id est, contra rationem aut contra justitiam fieret. Pan. Mf. lib. 2. cap. 46.

2 Sic Antiochus tertius (Lipsius d. l. vocat Antigonom) scripserat civitatibus, ut si quid per literas juberet, quod adversaretur legibus, ne curarent, perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Spigel. ad d. l.

7 *Justitia severè administranda.*
Lips. monit. & exempl. polit. c. 9.
monit. 1.

Illud graviter & justè dictum in equitem quendam prodigum vel in primis recenseamus. Quibusdam à Rege magnoperè petentibus, ne saltem in corpus lueret debita, quæ ille plurima per
luxum

luxum libidinemque contraxerat: respondisse ajunt, equitem hunc neque sui regis gratia, neque patriæ commodo, neque propinquorum & amicorum ære alieno suscepto, tam grande patrimonium profudisse, quinimo substantiam suam omnem corpori indulsisse: in corpus igitur lucre æquius esse. Pan. lib. 1. cap. 2.

8 *Iustitia subtiliter interdum vel sagaciter inquirenda. Lips. mon. & exempl. Polit. l. 2. c. 9. monit. 3.*

1 Alphonso adhuc adolescente, post sanctissimi ac optimi patris obitum, regnorum ac publicæ salutis gubernacula suscipiente, accidit, uti cujusdam servula ex domino prægnans facta, mox pariens ad libertatem proclamaret, ex lege Hispaniensi, quæ est: *Serva, quæ ex Domino liberos suscepit, libera esto; Dominus autem veritus servam amittere, negabat ex se filium procreatum, ratus hoc pacto se servam non amissurum, & filium simul habiturum. At illa acrius instare & natum ex domino conceptum asseverare. Erat sanè difficilis probatio & conjectura veritatis. Sed in ancipiti, Alphonso*

prudencia jam inde ab adolescentia statim resplenduit. Etenim decrevit, ut infans sub licitatione venundaretur. Cùmque & uni alicui, qui majus precium attulisset, infans tradi assimularetur, pater pietate victus à lacrymis temperare nequivit, & suum esse filium falsus est. Quare Rex & patri filium, & servæ libertatem, non cunctanter adjudicavit. Panorm. l. 2. c. 39.

2 Homini agresti, qui ad nundinas Novæ civitatis Austriæ venale triticum advexerat, dum parumper ad caupones divertisset, equorum alter ex biga subtractus est. Furti querela ad Fridericum Imperat. defertur. Jubetur actor reum nominare. Is sibi de furto constare ait, in civitate regia facto; furem se penitus ignorare. Hærentibus in conjectura consiliariis, si fortè in suspicionem quisquam veniret: Mirum, inquit Fridericus, cur etiam alterum equum homo non perdidit, tot sunt hodie in hac urbe equites, qui equis indigent. Tum rusticus, equa est altera, o Cæsar, quæ belligerantibus nulli est usui. At qui ergo, ait Cæsar, ei insideto, atque in omnes urbis viculos discurreto. Subtractus equus in aliquo
sta;

BONI PRINCIPIS.

stabulo latitat, qui cum jugalem equam fenserit, mox hinnitum dabit. Paruit homo, coque pacto furtum comper- tum est: agrestis, quod suum erat, recu- peravit; fur poenas dedit. Omnes igitur qui juri dicendo præsumunt, non tan- tum justos, sed etiam prudentes & per- acutos esse decet. *Æn. l. 2. c. 39.*

XV. GRATITUDO.

*Est animi ingenui, cui multum de-
beas, eidem plurimum velle debere.*
Cic. 2. Fam. 6. Epistolâ.

*Itaque gratus sit princeps; sed ita lar-
giatur, ut neminem sibi formidan-
dum efficiat: citò, honorificèque
donet, & firma & speciosa. Con-
tzen Polit. lib. 3. c. 8. §. 6.*

1 Neapolitani cives ob virtutem ac clementiam Alphonsi cum decrevissent uno consensu omnes, arcum illi trium- phalem ad memoriam magnificè stru- ere, elegerunt locum super gradus marmoreos majoris ecclesiæ. Id verò quandoquidem fieri non poterat, nisi magna ex parte dirueretur Nicolai Ma- riæ Buzuti, magnanimi & strenui mili- tis, domus; Rex id fieri omninò prohi- buit:

buit: Haud tanti se facere, inquiens, hujuscemodi saxorum struem, ventis, imbribus, fulminibusque obnoxiam, ut amici veteris & familiaris domum, cujus opera in bellis & pace atque omni fortuna fortiter ac fideliter usus fuerat, everti pateretur. Pan. l. 1. c. 50.

2 In expeditione (qua Isclam cepit) hoc contigit, quod, cum victoriæ compos, Diis gratias acturus, ad litus, ubi templum exstat Mariæ virginis, trajiceret, scapha, nimio pondere regionum pressa, subsedit, Rege usque ad vada ima delapso, nandi penitus ignaro. Cumque ope Cajetani cujusdam ab imo redditus fundo, mox sese collegisset, dixisse fertur, non parvo magna constare. Tum adjutori ipsi, ultimæ sortis homuncioni, salarium annuum constituit, pariter & filiabus quinque dotem dedit. Pan. l. 2. c. 22.

3 Lupo Simonino, quod ejus operâ in bello Neapolitano viginti annos fideli pariter ac forti usus esset, id quod magnanimum & generosum virum appetere intelligebat, summos quosque honores, novosque & amplissimos magistratus Rex contulit. Siquidem eum proregem aut, si mavis, præsidem Sicilia,

ciliæ, similiter & in toto regno Neapolitano, quod antea nulli alii contigerat, fecit, seque alterum appellari iussit, exemplo, uti ego arbitror, Alexandri in Ephestionem. Gratitude quidem & officio neminem unquam se vincere passus est. Pan. l. 3. c. 13.

Arrianus est autor, cum Alexander devicto Dario ejus tentoria cum solo Ephestione reviseret, ubi regię mulieres fuerant, uxorque Darii obviam procedens Ephestionem pro Alexandro adoravisset, quod forma majore & augustiore visus esset, cumque ille repulisset, atque regem ostendisset, Alexander ait, eam non errasse, sed & illum Alexandrum esse. Spig. ad d. l.

4 Pipponem Florentinum ex domo Stroziorum, qui cum plurima bella fideliter feliciterque confecisset, adeo Sigismundus Imperat. apud Hungaros magnificavit, ut secundum illius regni caput omnes faterentur, plerique primum putarent. Dixisse quoque Sigismundum aliquando ferunt: Facile Pippo, si velit, scipione in manum meam dato, regni fines egredi me solum ac nudum videbit. Æn. Sylv. l. 3. c. 13.

5 Cùm esset Rex cum exercitu Tyburi

buri, redditæ sunt ei literæ ab inclyto illo Mediolanensium duce Philippo Maria, in hanc ferè sententiam. Philippus Alphonso salutem. Ardeo equidem cupiditate incredibili, ad me unum aliquem è tuis interioribus aulicis mittas, fide ac probitate quàm maximè spectatum, qui cum eâ fiduciâ de rebus arduis loqui liceat, ac si tecum coràm locuturus essem. Vale. Ex omnibus Regem Ludovicum Podium delegisse scimus. Hic cum & literis manu Regis scriptis & signis secretioribus ad Philippum accessisset, primum jurejurando à Philippo adaçtum esse, ne quicquam eorum, quæ auditurus esset, proferret. Deinde, ut Regi quàm citissimè renunciaret, sibi propositum esse utiq; fixum & immutabile, Regem ipsum ex asse hæredem facere, ipsique Putio in præsentia tradere paratum esse Regis nomine civitates, opida, atque arces omnes, quæ quidem regionum militum præsidio, qui in Gallia Cisalpina per id tempus sub Raimundo Buillio Regis duce militabant, per quam opportunè custodiri possent. Tum magistratus, tum judicia, tum ærarium, tum introitus omnes penes ipsum Regi resignaturum;

turum; sibi dumtaxat arcem Jovis & Papiæ in adventum Regis reservaturum, & has quoque requirenti Alphonso traditurum; nihil omnino sibi, adveniente Rege, nisi Papiæ reditus, retenturum. Hæc cum Putio majora esse, quam ut in præsens per se transigi posse viderentur, ex Philippi quoque sententia ad Regem magnis itineribus contendit, Regique omnia, ut gesta erant, enarravit. Rex primò rei novitate admiratus, indoluit Philippi vices, quem honoris gratiâ patrem appellare consueverat: quandoquidem illum Venetorum armis oppressum, ita de regno suo instituisse arbitraretur. Deinde ipsi Ludovico respondit: Etsi Philippi regnum atque fortunæ amplissimæ & locupletissimæ sunt, non se quidem ambitionis, sed gratitudinis causa illi auxilium præstare paratum esse. Scire se omnia sua & vitam ipsam Philippo debere: Sibi itaque Philippus haberet & civitates & bona sua: se quidem opinione celerius ex Tyburi Mediolanum cum exercitu ultrò advolaturum. Jussitque tandem, ut Purius quàm celerimè rediret, Philippumque ad bonam spem sui adventûs exhortaretur. Interim

rim forti & constanti animo illum esse oportere, ac cogitare potius, quomodo Venetorum bona distribuat, quam quomodo sua ipsius aliis largiatur. Sed quoniam sciret Philippum naturâ suspiciosum esse, mandatis adjecit, uti per omnia tandem Philippo consentiret, proque illius voluntate omnia diceret ac faceret. Se quidem mox præsentem, quicquid egissent, in melius non sine Philippi laude & lætitia reducturum. Et hæc quidem à duobus prudentissimis principibus parabantur. Verùm ego compertum atque exploratum habeo, cum reliquis ferè omnibus, tum vel maximè principibus rerum futurarum à Deo prorsus ademptum arbitrium, spesque & cogitationes mortalium vanas esse. Dum enim Ludovicus præmissus acceleraret, Rexque ipse proficisci pararet, Philippus mortem obiit, Alphonso hærede instituto. Quo nuncio incredibili quidem dolore Rex (alioquin excellenti animo) consternatus est, quod videlicet gratitudinis, liberalitatis ac virtutis materiam sibi præreptam in Philippi benefactoris interitu sentiret. Pan. l. 3. c. 26.

6 Philippus ille inclytus Mediolanen-

nensium dux cum fœdera, inter se &
 Regem inita, sese forsitan neglexisse
 animadverteret, ac proinde indigna-
 tum Regem atque immutatum suspi-
 catur, statuit ad eum certos oratores
 mittere, Guarnerum Castilioneum ju-
 risconsultum, Franciscum Laudrianum
 & Antonium Pisaurensem, qui, vide-
 licet, ipsius mentem ac propositum
 scrutarentur, simul & conditiones, in-
 ter Regem & Ducem ipsum in Gallia
 conventas, à quibus Rex liber & solu-
 tus, Ducis culpâ, videretur, denuo
 confirmare ac renovare summopere
 anniterentur. Hi verò cùm hac de re
 argutissimam orationem habuissent,
 Rex Philippi suspitione, timoreque de-
 prehenso, primùm illos bono animo
 esse jussit, dein se eodem animo atque
 observantia in Philippum patrem, qua
 fuerit olim, cùm ab illo digrederetur,
 esse respondit. Nec posse unquam Phi-
 lippi errata, si modo aliqua sunt, se à
 proposito, semel suscepto, deicere;
 placere sibi conditiones & fœdera, ea-
 dem illa perpetua fore. Quoniam be-
 neficia ejus erga se perpetua essent, &
 petire neutiquam possent, quippe quæ
 velut res divina quotidie sibi obversa-
 rentur

rentur ante oculos, sequeretur voluntatis & gratitudinis suæ nuncium allaturum fuisse Mediolanum, si iter bellis usquequaque infestum non esset. Bellum præterea Neapolitanum non tantâ pertinaciâ gessisse, quod regna alia sibi deesse viderentur; sed ut captum pacatumque Philippo benefactori in aliquam beneficiorum compensationem traderet. Certè, ut ostenderet, se non minorem voluntatem in tribuendo, quàm Philippum in conferendo habuisse; itaque non solum pacta, olim conventa, firma & inviolata perstare, Philippo referri, sed regnum Neapolitanum etiam deferri ultrò jussisse. Pan. lib. 4. c. 45. Mf. 49.

XVI. TEMPERANTIA IN GENERE.

Turpe nimirum valde esse dicebat Alphonsus, cum aliis imperare, qui sibi met dominari nesciret. Pan. l. 2. 50.

XVII. CASTITAS.

*Castitatem princeps extra connubium
& in eo pro parte servet. Lips. mon.
& exempl. lib. 2. c. 17.*

I Pul-

1 Pulchritudinis amator cum esset, nimirum juxta Chrysippi sententiam putabat pulchritudinem esse virtutis florem: nunquam tamen licentiâ, aut contumeliâ, in ætatem alicujus est usus. Pan. l. 2. c. 53. Ms. 58.

2 Ab ore Alphonsi nunquam omnino verbum obscenum excidisse scimus; nunquam interiora membrorum ejus quempiam vidisse: nunquam jurasse, nisi per ossa patris; & id quidem rarenter, & ob causam. Panorm. lib. 4. c. 41. Ms. 45.

3. Nec quisquam unquam Cæsarem Maximil. jurare audivit, obscenumve verbum excidere ab ore ejus. Totus virgineus facie, linguâ, moribusque fuit. Sed tamen affabilis, facetus, urbanus, jucundus, & apertus erga eos, quos in arctiorem familiaritatem selegerat. Spigel. ad d. l.

XVIII. SOBRIETAS.

1 *Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum; quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas: ne fortè bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutant causam filiorum pauperis. Proverb. 31. 4.*

Ita-

*Itaque sit hac lex : Princeps , senatus
sobrius esto, principumque ministri.
Contzen polit. l. 3. c. 15. §. 18.*

1 Vini autem omninò expers vixit, aut eo quàm dilutissimo usus est. Eaque abstinencia emanavit, ut pleraque regum exempla, ad curiales ac regiones propè omnes, potissimum cum eos sæpe admonens afferret Alexandri Macedonis gloriæ plurimum obfuisse vini intemperantiâ: tum illud frequenter usurparet, sapientiam vino obumbrari: neque illud minus ebrietatis filios esse, furorem & libidinem. Panorm. lib. 2. c. 7.

2 Fridericus imperator extra cœnam nunquam utitur vino. In cœnale-
tissimum bibit, & id aquâ perdomi-
tum. Leonoræ Augustæ, quæ pater-
na in domo nunquam vinum gustasset,
suadebant Medici in Germania regione
frigida, si mater fieri vellet, vinum bi-
beret; quod cum accepisset Fridericus,
me vocato, abi, inquit, atque impera-
trici dicito, sterilem me conjugem,
quàm vinosam malle. Proinde, me si
amat, vinum oderit. Ad id nuncium
Leonora: Etsi viri jussioni tam liben-
ter parco, quàm vivo: si tamen vini
usum

usum mandaverit Imperator, mori ostaverim, quàm parere. *Æn. Sylv. lib. 2. cap. 7.*

2 *Imperatorem, jejuno milite, edere aut bibere non decet. Spig. ad Pan. lib. 3. c. 45.*

1 Jacobo Caudolæ summâ ope & diligentîâ transmittere Vulturum amnem annitenti, & parte jam magnâ exercitûs trajectâ, Rex obviam fit, retrocedentemque cum subegit, haud parvâ ejus militum parte in fluvium præcipitatâ, magnâ etiam captâ, reliquâ in Moronem opidum per fugam receptâ. Quo peractô, Regem eò loci cum exercitu sine tentoriis, sine commeatu aliquo, siquidem ex insperato advenerat, pernoctare oportuit. Eâ nocte satis constat, equis diem totam defatigatis, tantum silices pabulum fuisse, exercitum sub dio jejunum permanisse. Cumque & Johannes Efernitanus, Alphonsi studiosus, raphanum unum, & item panem unum cum dimidio cascoli Balearici, Regi misisset, recusavit; non decere, inquit, imperatorem jejuno exercitu mandere. *Pan. lib. 3. cap. 45.*

E

2 In

2 In eo proelio, quo Ottacarus Bohemiarum rex occisus, cum siti laboraret exercitus, ferunt agresti, qui messoribus potum ferret, ablatam hydriam, siceram plenam, atque Imperatori Rudolpho oblatam: quam cum ille vidisset: Reddite, inquit, homini vasculum suum; nam ego exercitui, non mihi sitiebam. *Æn. Sylv. l. 3. c. 45.*

3 Lyfimachus sitis impatientiam fractus, & se & exercitum turpiter dedit. Itaque factus is jam captivus: O Dii, inquit, quam brevis voluptatis gratiam me ex Rege servum feci. *Spigelius ad d. l.*

XIX. FRUGALITAS.

Regibus pro reditu sumtus metiendi.

Spigel. ad l. 3. Panorm. c. 16.

Alioquin opulentissimi etiam Reges, dum profundunt sua, dum nullam facultatum rationem habent, ipsi quoque eò devenire aliquando solent, ut exinanito arario, rei familiaris angustiis pressi, ad ea, quae non conveniunt, amplectenda cum consilia tum facta prolabantur.
Spigel. ad Æn. Sylv. l. 3. c. 16.

1 Ma-

1 Maxima cura intentum Regem ad exsolvendum levandumque sese ære alieno nuper vidimus, memorem, uti ego arbitror, dicti illius, litis atque æris alieni comitem esse egestatem. Per bellum etenim Neapolitanum quinque & quinquaginta millia super quinquies centena aureorum mutuo contraxerat, à quo debito, dum proderem hæc, propè liberatum vidimus. Ac proinde respirantem, & meritò lætum dicere: Regibus, qui pro reditu sumtus metiuntur, bona omnia cedere, amari à civibus, non metui, cives ipsos à suspitione novorum munerum levatos, alacres agere, suaque bona ostentare, ac denique principis vitam votis supplicisque expetere. Pan. lib. 3. c. 16.

2 Johannes S. Angeli Cardinalis, natione Hispanus, cum in Austriam sedis Apostolicæ legatus venisset, cognovissetq; Friderici Cæsaris qui reditus & qui sumtus essent: Rumor erat, inquit, Fridericum ad rem nimis attentum esse: at meo judicio perliberalis est, qui facultatibus sumtus metitur. Cæterùm Sigismundus & Albertus, qui ante eum imperarunt, Bohemiæque & Hungariæ ditissimis regnis præfuerunt, propemodum

dum prodigi principes largitatem ejus obfuscant. Æn. Sylv. l. 3. c. 16.

XX. EXERCITATIO ET RELAXATIO.

Princeps remissum aliquando animum, nunquam solutum habebit. Ex Senec. cons. ad Polyb. Lipsius civil. doct. l. 2. c. 6.

Venatio, inquit Albertus Imperator, Ladislai pater, exercitatio virilis; saltatio, muliebris. Æn. Sylv. l. 4. cap. 29.

1 Alphonfus cùm aliquando laxare animum à negotiis vellet, non se quidem abdidit, ut plerique, neque saltatus, neque convivia, neque ludos aliquos exercuit; sed venatione plurimum usus est, qua, ut Lycurgus tradidit, non solum adolescentes, sed grandiores etiam natu, militiæ labores tolerare pulcherrimè condiscunt. Nec tamen (quod miratu maximè dignum est) aut venationes, aut amores, aut denique voluptas aliqua Alphonsum unquam à negotiis remorata est. Pan. lib. 4. c. 29. Ms. 32.

2 Audivimus à Rege, cæcum naturâ

turâ Agrigenti adhuc vivere, quem sæpenumero ducem venationis habuisset, monstrantem his ipsis, qui oculis cernerent, ferarum saltûs ac latebras. Sed & id de cæci hujus ingenio atque industriâ mirum adjecisse: Nempe habuisse hunc aureos fermè quingentos, deque his valde sollicitum statuissè in agro defodere, defodientem à vicino ejus compatre conspectum, eoque abeunte pecuniam ablatam. Cùm verò paucis pòst diebus thesaurum reviseret, neque invenisset thesaurum, animo angî, discruciarî, exedi, neque alium conjecturare, nisi vicinum compatrem surripere potuisse, accessisseque ad illum atque dixissè: esse quod consulere cum oporteat; tenere se aureos mille, quorum partem dimidiam abstruissè jam in tuto loco, de reliqua autem dimidia anxium esse, utpote cæcum & rerum perquàm incommodum custodem; propterea si ei quoque visum fuerit, hoc reliquum in eodem loco illo tuto quidem trudi & abstrudi posse: compatrem approbasse consilium, ac properè præcurrissè, quingentosque aureos, unde nuper effoderat, recondidissè, ratum totos mille mox sibi ne-

quaquam defuturos. Posthæc cæcum in agro revivisse, repertaque pecuniâ compatrem appellando exclamâsse: Cæcum oculato meliùs vidisse, lætumque rediisse. Cæterùm verò admonitum Regem, eos Imperatores maximè laudare, qui eos, qui oculum præliis amisissent, coronatos milites suosque Hannibales appellarent. Pan. lib. 3. cap. 23. Ms. 22.

3 Faciebat interdum Alphonsus manu balistæ sagittas quatuor passibus quadraginta, refixas in suum quamque foramen iterum jaciens remittebat, easdem confixas tertiò jaciens singillatim in postremam partem feriendo distinguebat. Pan. l. 4. c. 46. Ms. 50.

4 Qualis fuerit Alphonsus juvenis, ipsa nunc ætas major ostendit; quem sæpe veloci insidentem equo persequi feras, ac nunc apros, nunc cervos jaculari vidimus, suâque manu sternere. Quæ opera in tanto Rege strenuitatis magis, quàm prudentiæ censemus. Nam vitam, in qua tot populorum vita consistit, sine magna causa periculis objectari nolim. Æn. Sylv. lib. 4. cap. 46. Ms. 49.

XXI. DE SALTATIONE.

Nemo ferè saltat sobrius, nisi fortè insanit. Cic. pro Murena.

1 Scipionem irridere solitum Regem accepimus, quod saltatione animum relaxaret: Saltatorem ab insano nihil differre, inquentem, nisi quòd hic, dum saltat, ille dum vivit, insanus est. Qua ex causâ Gallos potissimum leves esse, qui quò magis ætate provecti essent, eò magis saltatu, hoc est, insanâ sese oblectarent. Pan. l. 1. c. 45.

2 Dicentem sæpenumero Fridericum Cæsarem audivimus, malle se feбри teneri, quàm saltationi operam dare. Æn. Sylv. l. 1. c. 45.

3 Arguebatur aliquando Rex, quòd, cum à saltatione tantopere ipse abhorreret, in adventu tamen Friderici Imperatoris tertii cum ipso Imperatore & Leonora Augusta saltitare propalàm visus esset. Et is quidem cum argueretur, eum se expurgantem audivimus; Non voluptatis gratiâ se saltare, imò, id sibi nequaquam probari, cæterùm in honorem Imperatoris & Augustæ id factum à se. Plurimum namque referre, quemadmodum res fiat. Siquidem luxuriæ

aut lasciviæ causâ qui saltet, stultum aut ebrium videri: sin honoris alicujus gratiâ, reprehensionem effugere, neque esse insanum, qui cum magnis viris semel infaniat. Panorm. l. 2. c. 60. Ms. 64.

Bernhardus, Monachorum pater, abstinentiæ præcipuus magister, cum aliquando, advenientibus hospitibus, extra ordinem coenasset, idque discipuli crimini darent: Non ego, inquit, sed charitas bibit, editque. Æn. Sylv. l. 2. cap. 60. Ms. 65.

XXII. JOCUS ET URBANITAS.

Nec id vitio dandum existimo, risus nonnunquam relaxare animum, curis fatigatum; modo risus sit argutus, ac liberalis. Erasmi. in Epist. dedic. præfixa Apophthegmatis.

Sigismundus Imperator, qui jocos moderatè ferrent, sapientes dicere solitus erat; qui promptissimè jocarentur, ingeniosos. Æn. Sylv. lib. 4. cap. 27.

Alphonfus cùm esset admodum facetus & urbanus, mirari tamen magis licuit, quo animo, quaque moderatione
ipse

ipse aliorum sales pertulerit, quamque
& quomodo ipse jocos protulerit. Pan.
lib. 4. c. 27. Ms. 29.

1. In Regum molestias.

Cum inter cœnandum à difficili &
importuno quodam sene usque ad eò
interpellaretur, ut vix edendi potestas
esset, subclamasse dicitur: Asinorum
conditionem longè meliorem esse,
quàm Regum; illis quidem comedenti-
bus dominos parcere, Regibus nemi-
nem. Pan. lib. 1. c. 13.

Si sine literis esset Alphonfus, liceret
cœnanti sibi, ut asino coronato, quie-
tem expetere. At docti Regis nullam
vitæ partem quietam esse fas est, nisi
quam sibi somnus vendicat. Æn. Sylv.
lib. 1. cap. 13.

2. In usum regiarum manuum.

Cùm Regiæ bibliothecæ custos ob-
serata libraria abesset, Rexque ipse, le-
gendi percupidus, forcipe seram excu-
teret, intervenit Matthæus Siculus, exi-
miæ ille sanctitatis sacerdos, dixitque;
Tu-ne id, Rex magne, manibus pro-
priis! tu-ne? Cui Rex subridens, quæ-
so, inquit, vir sancte, numquid Deus &

natura nequicquam regibus manus dederunt. Pan. l. 2. c. 37.

3. In Aulicos.

Navigabamus ex Sicilia in triremi ipsa prætoria cum ipso Rege nonnulli, quos singulatim ille comites delegerat, quibus mos erat manè Regem in puppi officii causâ salutare: & offendimus eum aliquando demirantem garrias aves triremem circumvolantes, attentasque, si quis bolus triremi decideret, certatim illum arripere, quæque arripuisset, celeriter illam aufugere. Hæc contemplans Rex, mox conversus ad nos ait; Perfimiles sunt his garriis purpurati & curiales aliquot mei: simulac enim aliquod officium aut beneficium dimicantes invicem à me acceperint, profugiunt. Panorm. lib. 1. cap. 4.

4. In curiæ Romanæ Harpyjas.

Harpyjas legebamus insulas incolere consuetas, cùmque insularis quispiam id ægrè ferret, dixisse scimus Alphonsum: Non est, quod frontem obducas, ô amice. Ex insulis enim in curiam Romanâ commigrâsse Harpyjas comper-

pertum est, ibique jam domicilium constituisse. Panorm. l. 1. c. 8.

Harpyjas arbitror fuisse quàm plurimas. Nam curiam ego adhuc nullam hisce avibus vacuam vidi. Æn. Sylv. lib. 1. cap. 8.

5. In Neutrales.

Alphonsum, cùm is audisset Senenses, qui à bello Italico medii exstitissent, in neutram partium inclinantes, postea sedato bello dimissorum militum prædam esse, dixisse ajunt: Senensibus evenisse, quod his solet, qui mediam domum incolunt, ut ab inferioribus fumo, à supernè habitantibus urinâ vexentur. Pan. l. 4. c. 23. Ms. 24.

6. In quærentem uxorem fugitivam.

Hos maximè insanire dicebat, qui uxorem à se digressam, fugitivamque perquirerent. Pan. lib. 4. c. 8.

7. In habentem uxorem deformem.

1. Crisponius jurisconsultus cum trecentos aureos Alphonseos, quod supererat dotis, furto surreptos perdidisset,

set, ac propterea animo angeretur, & esset sibi viva adhuc uxor, & illa quidem admodum deformis, dixisse perhibent Regem: Longè illi melius, si uxorem, quàm pecuniam fures abstulissent. Panorm. lib. 1. c. 27.

2 Hugoni Senensi, quem nostra ætas Medicorum principem appellavit, uxor fuit nomine Ladia, ex familia Sozinorum, in qua frequens virtus, forma rara. Hanc Hugo, quod deformis esset, Ladium bonam vocitare solebat; atque omni patrimonio privari, quàm conjuge maluisset. Itaque potest amari deformis uxor; mala non potest. Crispini fortasse conjugi nec morum suavitas, nec forma fuit. Æn. l. 1. c. 27.

8. In eum, qui uxorem mortuam lugebat.

1 Cùm aliquando Rex Ludovicum Podium, Putium appellatum, in veste lugubri, fronte subtristem intueretur, & quid sibi vellet luctus ille, sciscitaretur; ac Putius, ob uxorem mortuam moestum se esse, respondisset: adjecit, lætum potius atque hilarem esse eum convenire ob illius mortem. Nam si cognata mortua esset, fratrem ejus à mor-

mortuis suscitatum esse. Erat enim mulier illa intractabilis, difficilis, & viro, dum vixit, admodum molesta, & infesta, ac mariti propè mors quædam. Panorm. lib. 3. c. 6.

2 Gregorius Hanniburgensis, scientiâ juris ac facundiâ inter omnes Germanos facile princeps, cum domum ex curia Cæsaris, in qua diu fuerat versatus, revertisset, atque non longè ab opido Norimbergensi amicum offendisset, qui uxorem suam vivere & bene valere diceret: Si vivit uxor, inquit, ego obii. Æn. Sylv. l. 3. c. 6.

9. In homines obtuso ingenio.

1 Admisit in colloquium, ac patienter audivit ipsos etiam secordi ac obtuso ingenio homines. Audiens verò illos, subinde oculos ad eos conjicere solitus erat, quos probè norat, ingenia ac sensa hominum percallere, Ennianum illud levi voce submurmurans: Vulturis in sylvis miserum mandebat hominem. Bellissimè enim non homines, sed homones, Ennium appellasse eos, dicebat, quos vidisset ex homine nihil præter effigiem possidere. Pan. lib. 1. c. 54.

2 Ennius si plerosque nostri seculi Reges contemplatus esset, credo, non reges, sed regones appellasset: Ecclesiæ quoque prælatos, prælatōnes vocitasset; qui præter coronas & infulas, dignitati quod respondeat, nihil ostendunt. *Æn. Sylv. l. 1. c. 54.*

10. In falsò gloriantem.

Dicenti cuidam, sapientem virum tandem reperisse: Quomodo, inquit, sapientem dignoscere stultus potest? *Pan. lib. 3. c. 10.*

11. In Cajetanos insipidos.

Allatum est à Cajetanis quibusdam malè literatis, M. Tullii sepulcrum exstare adhuc juxta Formias in via Romana, vetustis literis inscriptum. Quod Rex ut primum accepit, lætitiâ penè perditus, ire nihil cunctatus est, & sentibus rubisque primò tumulum purgans, mox legere inceptans, non M. Tullii, sed M. Vitruvii epigramma esse comperit. Irrito itaque labore rediens, ac vultum risu solvens: Cajetanos, inquit, ex Minerva oleum quidem accepisse, sed sapientiam amisisse, *Panorm. lib. 1. c. 47.*

12. In

11. In Thraſones.

Homines , quos vanis ſermonibus impleri, & penè diſtendi intueretur, modò utres, modò veſicas appellabat, Pan. lib. 4. c. 17.

13. In terræ motum.

1 Cum legeremus aliquando Didonis Virgilianæ mortem, & inter legendum terra moveretur, atque ob id, qui aderamus omnes, improvifa & repentina re percuſſos Rex intueretur: Novum ne, inquit, vobis videtur, ſi in morte tam celebris reginæ terra intremiſcat. Pan. lib. 1. c. 32.

2 Apud Julianum Sancti angeli Cardinalem doctiſſimum atque integerriſſimum patrem Flavianiſ ſupra Danubium, cui civitati nunc Vienna eſt nomen, cum cœnarem, fuiſſetque de Baſilienſi concilio factus ſermo, & inter cœnandum terram moveri intueremur, diſcumberetque ſimul Joannes cognomento Amicus Agrippinenſium legatus, qui diceret, ſurgendum è menſa & in patentes campos abeundum: Bonο animo, inquit Julianus, ō amici eſtote, de Synodo Baſilienſi locuti ſumus, quæ

quæ omnem Ecclesiam tremefecit, non tamen illifit. Ita nec nos terræ motus iste confternaverit. *Æn. Sylv. lib. 1. cap. 32.*

14. In Iconopolam.

1 Jacobo Alemanno homini Christiano, sed Judæis orto parentibus, cùm is divi Johannis aureum simulacrum venale Regi exhibuisset, ac pro eo quingentorum aureorum precium postularet, ita respondit: Non tu sanè ineptus es, & majorum tuorum longè dissimilis, discipuli & servuli imaginem tanti æstimans, cùm illi Johannis ipsius magistrum, & dominum & regem Judæorum, triginta non ampliùs denariis vendiderint. *Pan. l. 1. c. 56.*

2 Coloniae Agrippinæ pictor quidam insignis, sed prodigus & piger, & amator vini, complures Christi imagines cauponibus pignori dedit, easque hoc pacto perdere, quàm vendere maluit. Interrogatus, cur non potiùs venderet: Ergo, inquit, me Judæum esse, quàm Christianum vultis? *Æn. Sylv. lib. 1. c. 56.*

15. In

15. In ebriosum.

Cum me legente aliquando Antonius Cathacensis antistes sese offerens efflagitaret, ut cum Regi commendarerem; atque ego idipsum jocando his verbis suaderem, quod hic ille bonus esset, qui nunquam vidisset Solem exorientem sobrius; subridens Rex adiecit: multò minùs hercule occidentem. Pan. lib. 2. c. 27.

16. In Ebriosum mortuum.

Cicchum vinarium inter utres & doctia vini Græci per vindemiam mortuum inventum, Regi cum renunciarent, sepeliri cum iussit, & hujusmodi distichon sepulturæ inscribi;

Hic situs est Cicchus, quem testas
inter & utres

Maçtaſti Græco palmite, Bacche,
furens.

Panorm. lib. i. c. 59.

17. In Saltantem.

Cum aliquando mulierem impudentiùs saltantem adspexisset, fertur ad circumstantes dixisse; Attendite, Sibylla

bylla quidem è vestigio edet oraculum. Panorm. l. 2. c. 56. Ms. 61. Sentiens saktationem insanix genus esse. Sibylla enim vates non edebat oracula, nisi furore correpta. Spigel. ad d. l.

18. In importunum petitozem.

1 Johannes Calaguritanus eques regius, ut primum ab hostibus carcere dimissus est, Regem adiit, & liberalitate illius nonnihil abusus, innumeras propè res simul & poposcit & impetravit. A quo Rex vix tandem divulsus: Mentior, inquit, ni inter tam multa & varia, quæ petebat, timuerim, ne uxorem etiam ipsam à me deposceret eques meus. Pan. lib. 2. c. 40.

2 Iacobus Archiepiscopus Trevirensis princeps Elector, vir industrius ac magni consilii, sed multum cupidus, & ad extollendam Ecclesiæ suæ potentiam nimis attentus, anno abhinc secundo, Fridericum Cæsarem apud Novam civitatem cum adiisset, & alia atque alia petens impetrasset, pluraque petendo instaret; Si non facis, inquit Imperator, petendi finem, ego negandi principium inveniam. Æn. Sylv. lib. 2. c. 40.

19. In

19. In podagricos.

1 Alphonsum, cum quæreretur ab eo, quare podagrici loquaciores essent, ita jocatum accepimus: podagricos pedum vitio afflictos ambulare non posse; ideo linguâ, velut ambulatione quadam, eos crebrius uti solere. Adhæc non illepidè adjectum, Ennium cum podagrâ laboraret, tunc benè & copiosè poetari consueſſe. Pan. l. 3. c. 28.

2 Ennius Senensis, qui Ecclesiæ Grossitanæ præfuit, antequam Pontificatum accepisset, in Petrum de Monte Licino non incelebrem Astronomum, qui cum podagraretur, incidit, atque ab eo, dum alteram post alteram fabulam recitat, diu retentus, dum transeuntem notum quempiam vidisset: Age, inquit, ô amice, ausculta hunc podagricum. Nam meæ audiendo aures ambæ obtusæ sunt. Æn. Sylv. lib. 3. cap. 28.

XXIII. MODESTIA.

1. *Modestia tum in sensu, tum in vestitu Principi decora & utilis est.*
Lips. monit. & exempl. polit. l. 2.
cap. 14. & 15.

1 Illud

1 Illud silentio prætereundum non fuit, quod cum esset Alphonfus tot tantorumque rex regnorum, honore, gratiâ, opibus, potentiâ ac sapientiâ admirabilis; nunquam tamen aut jactantiâ, aut insolentiâ notari potuerit. Pan. l. 2. Ms. c. 55.

2 Alphonfus cum interrogaretur, quæ res Reges ac privatos, divites ac pauperes, claros & obscuros, denique omnes prorsus exæquaret, respondit; Cinis. Pan. l. 4. c. 26. Ms. 28.

3 Cum Lucas Medicus, vir discretissimus, orationem apud Regem habuisset, eumque exquisitis & heroicis quibusdam laudibus extulisset, ferunt finitâ oratione Regem dixisse: Si vera sunt, Luca, quæ de me prædicas, Deo optimo maximo gratias ago: sin aliter, vera ut isthæc faciat, oro atque obsecro. Pan. l. 1. c. 3.

4 Baltasar Cossa, qui Pontificatum adeptus maximum, Iohannes tertius & vicesimus dictus est, sæpenumero supra modum laudatus, inquit: Quamvis e mentita esse scio, quæ de me præclare dicuntur; iis tamen vocibus me oblecto. Æn. Sylv. l. 1. c. 3.

5 Caji Cæsaris commentarios in
omni

omni expeditione secum tulit, nullum omnino intermittens diem, quin illos accuratissimè lætitaret, laudaretque & dicendi elegantiam, & belli gerendi peritiam: inertissimum se respectu Cæsaris prædicare nequaquam veritus, tametsi à nonnullis tum studiis humanitatis, tum militiæ scientiâ non in ultimis ipse reponeretur. Pan. l. 2. c. 13.

6 Proceres ac purpuratos suos à Rege reprehendi sæpe vidimus, quòd amicos paullò inferioris sortis suos servitores appellarent, maximè cum huiusmodi homines à Philippo rege non servitores, non subditos, ut ab istis; sed amicos & familiares, appellatos lætitasset. Pan. l. 2. c. 34.

7 Cœnantibus apud Angliam Prælati ac Baronibus, ministri flexis genibus officium suum faciunt. Apud Germanos, nec Imperatori, nec Regi tantum adulationis impendunt: prudentque prandente domino famuli, duobus tribusve, qui vel vina vel cibos apponant, expectantibus. Æn. Sylv. lib. 2. c. 34.

8 Cùm familiares nonnulli rusticum quendam, humi prostratum, uvas edentem, digito velut ignavum demonstrarent

strarent Regi: Utinam mihi, inquit, istoc otio comedere dii dedissent. Pan. lib. 2. c. 32.

2. *Regia dignitas non vestium splendore, sed prudentiâ ac ceteris animi virtutibus aestimanda.* Spigel. ad Pan. lib. 1. c. 24.

1 Alphonfus vestivit seipsum nitidè magis, quam preciosè, serico rarò usus aut ostreo paludamento. Spigel. ad proœm. Panorm. in lib. 4.

2 Scimus Alphonsum regem vestitu, cultuque corporis moderatè usum neque hac in re multum discrepasse à popularibus suis, illudque sæpenumero usurpare consuetum: cupere se moribus & autoritate potius regem videri, quàm diademate aut purpurâ. Panorm. lib. 1. c. 24.

3 Franci, quibus rex esset sola purpurâ & diademate conspicuus, illi crines totonderunt, & retruso in monasterium nebulone, autoritate Zachariæ Romani Pontificis Pipinum substituerunt, quem non vestis aurea, sed spectata inter bonos moderatio & autoritas regio culmine dignum fecerat. Æn. Sylv. lib. 1. c. 24.

§. Vera

XXIV. SINCERITAS ET FIDES.

1. *Vera ratio, nec vultum minio,
nec animum mendacio obtegentem
regem probas. Æn. lib. 1. c. 17.*

Parantem Regem triumphalem cur-
rum inscendere, non defuerunt, qui
admonerent, ut triumphantium more
vultum minio illiniret, quibus respon-
disse fertur: minium Baccho soli con-
venire, qui non solum triumphi, sed
vini etiam repertor exstitisset. Panorm.
lib. 1. c. 17.

2. *Fides virtus jure omnino cara sit
principi, cui sua aut publica res
cara. Lips. doctr. civ. lib. 2. c. 14.
Nam nulla res vehementius rem-
publicam continet, quàm Fides.
Cic. 3. offic. Lips. d. l.*

Convocato regulorum procerum-
que concilio Neapolim, non defuerunt
qui crederent, evocatos à Rege con-
trucidandos esse, siquidem id aliquan-
do eis, à superioribus regibus accersitis,
acciderat. Cæterum hi primò quidem
ab Alphonso perhumaniter accepti sunt,
deinde dissoluto concilio læti & inco-
munes dimissi, tum primùm sese verum
regem,

regem; ac patrem vidisse profitentes.
Pan. l. 3. c. 21.

3 *Verbum principis iusjurandi loco habendum. Turpissimum est omnino fallere; in regibus verò longè turpius. Spiegel. ad lib. 1. Panorm. c. 58.*

1 *Audiui sæpenumero Regem dicentem, tantum valere ad fidem debere principum verbum simplex, quantum privatorum hominum iusjurandum. Pan. lib. 1. c. 58.*

2 *Dicenti cuidam, addecere regem, non solum quæ promississet, sed quæ capite annuisset, etiam præstare debere; respondit: Rectè sanè! verum condecere quoque petentes, ut iusta & consentanea à regibus postulent. Pan. lib. 3. c. 3.*

3 *Exigenti promissa veterano militi cum diceret Sigismundus imperator: At immoderata fuit petitio tua? respondit miles: Poteras honestè negare, cum peterem. Nunc sine turpitudine, quod promissum est, rescindere non poteris. Tum Sigismundus, si ex duobus alterum me ferre oportet, levius rerum, quàm*

quàm famæ jacturam subibo. *Æn. Sylv.*
lib. 3. c. 3.

4. *Regium est, satius fidem servare,
quam compendium pecunia facere.*
Spigel. ad Pan. l. 3. c. 20.

*Fides nullâ necessitate ad fallendum
cogitur, nullo corrumpitur premio.*
Lips. lib. 2. doct. civil. c. 14.

1. Mediolanensibus à Venetis & à
Francisco Sfortia bello oppressis, auxi-
liumq; ab Alphonso magnopere postu-
lantibus, arbitratus est Rex, illis demum
benè consultum iri, si Ludovicum
Gonzagam, hoc ipsum affectantem,
mercede conduceret Mediolanensium
causâ. Quapropter Putio Podio manda-
verat, uti hoc nomine ipsi Ludovico
triginta millia aureorum persolveret.
Cæterum Podius, quoniam interim
Carolus Ludovici frater, qui sub Medi-
olanensibus merebat, occupata Lau-
dente & Crema ad Sfortiam transisset,
ac proinde, ne cum fratre Ludovicus
consentiret, addubitaretur, pecuniam
numerare superfedit, regemque per li-
teras admonuit, pecuniam, quamvis
promissam, in re tamen dubia nondum
numerandam, sed servandam potius

F

sibi

sibi videri. Cui Rex: majori sibi curæ esse fidem servare, quàm pecuniam, respondit. Quare Ludovico, utcumque res cederet, quod semel promississet, exsolveret, de bono & spectato viro perbellè semper, & præsumendum & sperandum esse. Pan. l. 3. c. 20.

2. Fridericus Dux Austriæ, Alberti Cæsaris filius, commissurus prælium adversus Ludovicum Bojarium, qui cum de imperio contendebat, quamvis accepisset Marchiones Brandenburgenses cum hostibus consentire; his tamen promissam antea pecuniam numeravit, alienam fidem accusare, quam suam requiri peroptans. Æneas Sylv. lib. 3. c. 20.

5. *Amicos probabis ex calamitate in vita & communicatione periculorum. Isocrates.*

Nemo est, qui non hanc affectionem animi probet atque laudet: qua non modo utilitas nulla quaritur, sed contra utilitatem etiam conservatur fides. Cic. 5. de Fin.

1. Cum aliquando navali prælio Rex desperatis rebus, posset ex onerariis navibus in triremium suarum classem

sem facile evadere (etenim præfectus illarum Iohannes Efernitanus vir strenuus, qui profectò semper Regis voluntatem ac nutum observabat) noluit tamen in triremes descendere: sed ex navi sua primus in hostium navem transfiliit: seq; dedit, ratus id, quod postea effectu probatum est, ejus etiam capti auctoritatem, ad sociorum salutem, & liberationem plurimum valituram. Pan. lib. 3. c. 12.

2 Cum à Philippo Duce Mediolanensi victo regi Alphonso conditiones afferrentur, non prius illas recepit, quàm sociorum vitam cum hostibus pactus esset, nullam omnino vitæ aut salutis suæ mentionem faciens; præclarissimè secum agi existimans, si sua ipsius morte reliqui vel à morte servarentur, vel à captivitate redimerentur. Pan. l. 3. c. 37.

3 Captus jam & asservatus, Rex à Philippo illo inclyto Mediolanensium duce, cum audisset, quod statim mittendus & liberandus esset, renunciavit Philippo; quâs pro liberatione sua leges dicturus esset? Si quas modo dicturus esset, nullas omnino se recusaturum esse, præterquam si ab expeditione regni

Neapolitani desistere eum juberet. Malle se quidem in carcere vitam degere, quàm ab hujusmodi incepto dimoveri, tum ut constantiam in re semel susceptâ servaret, tum vel maximè, ne suarum partium regulos, qui secum captivi essent, deseruisse argueretur, Pan. l. 3. c. 46.

XXV. HUMANITAS.

- I.** *Humanitas vetat superbum adversus socios, vetat avarum: verbis rebus, affectibus comem se facilem-que omnibus præstat. Sens. Epist. 88. Humanitas maximum principis ornamentum. Contzen Polit. l. 3. cap. 11.*

1 Cùm audisset Alphonfus Iohannem, suavissimum fratrem meum, juvenem excellentis ac eximiæ virtutis, mortem obiisse, non solum sermone, sed consolatoriis ad me literis dolorem animi testatus est. Panorm. l. 4. c. 26. Ms. 27.

2 Quadam die cum corpus Domini summi & servatoris, Dei Jesu pedibus sequeretur (sic enim Regi mos fuit, sanctissimam eucharistiam reverentissimè, quo-

quocunque accederet, pedibus comitari) tandem deductus est in vetulæ domum, sanguinis profluvio penè exanimatæ, cumque ægritudinis causam cognovisset, continuo gemmam inæstimabilem, morbo illi mirificè accommodam, afferri jussit, anusque illius digito aptari, simul & corpus regum regis in templum, unde profectum erat, summâ veneratione reduxit. Paucis verò post diebus anus illa cum revaluisset: egit quidem pro recuperata salute Regi gratias, quales potuit: sed gemmam, quam Majestatem dicerent ejus sibi penè mortuæ commisisse, aiebat, sibi ne visam quidem perdidisse. Stomachari, qui aderant, cœpere, aniculam execrationibus & maledictis propalâ incescentes. Rex verò subridens: abi, inquit, mea mater, & cura tu valetudinem tuam: quoniam stulti quidem isti, ut vides, parum sanitatem suam curant. Pan. l. 1. c. 52.

3 Alphonso regi mos fuit, familiares, quos ipse alumnos suos appellabat, visitare ægrotantes, atque illos tum ad corporis valetudinem, tum multo magis ad animæ salutem exhortari. Quod cum sæpe aliâs, tum nuper acci-

dit in adversa valetudine Gabrielis Surrentini, suavissimi ac splendidissimi adolescentis. Nam cum graviter is jaceret, Rex pro sua consuetudine illum adiens, hujusce-modi ferè sermonem est orsus. Ut valeas, mi Gabriel, Medici quidem te extra mortis periculum esse affirmant, si modo illos obedienter audias: quod ut facias, te hortor atque etiam rogo, ne secus faciendo ipse tuæ mortis causa infameris. Et in Medicis quidem haud parvum præsidium vitæ est: verum in Deo multo majus ac certius. Is enim non vitæ modò, sed mortis etiam sanitas & salus est. Illum ergo inprimis ante oculos habeas, illi toto cogitatione adhæreas, qui te fecit, qui te à morte moriens redemit, qui te judicaturus est. Illum si quando offendisti nunc contritione, oratione, confessione, & sacris mysteriis tibi places, ac propitium reddas. Hæc cum feceris, & facies, scio, & quidem devotissimè, si bene pietatem ac constantiam tuam novi: hæc, inquam, cum feceris, illius te postea voluntati ac misericordiæ læto ac forti animo permittas. Solus enim quid nobis profuturum; contra, quid nociturum sit, prænoscit. Nec te timor
aut

aut potius opinio mortis offendat. Mors quidem bene puræque morientibus vita est. Hinc & dissolvi cupiunt, qui bene vixerunt & esse cum Christo, ut bene actæ vitæ præmium consequantur, lumen æternum. Et profecto mors vitæ principium est, atque ejusmodi vitæ, quæ neque doloribus, neque metui, neque invidiæ, neque ærumnis ullis subiecta est, neque ipsi quoque morti quicquam obnoxia. Et si altius aliquanto repetamus, inveniemus, mortem nihil aliud esse, quàm peccandi finem. Nam cum Adam contra mandatum Dei in flagitium lapsus esset, ne vivendo culpa revivisceret, & in peccatis persisteret, ejus corpus, è terra factum, terræ Deus reddidit, non ut creaturæ, quam fecerat, sed ut peccato, quod creatura ipsa commiserat, finem imponeret. Deus igitur & principium & finis. Cum is vult, nascimur; cum vult, etiam morimur. Et sunt hæc quidem prorsus divinitatis ejus, nihil ad nos pertinentia. Illud vero tantummodò nostro reliquit arbitrio, ut benè rectèque vivendo bonum nancisceremur finem. Hoc itaque, quod unum nostrum est, id est, ut in Christo Domino moriamur, summâ ope adniti debe-

debemus? quod qui faciunt, non planè moriuntur, sed transeunt à corruptione ad incorruptionem, à mortalitate ad immortalitatem, à perturbationibus ad tranquillitatem. Non absurdè fortassis existimaverunt quidam, mortem non modò malum non esse, sed bonorum omnium maximum. Verum enimvero, quoniam neque evocationis diem neq; horam nobis scire datum est, perquam salutare fuerit, nos præparatos esse, cum Deo sentientes, & mandatis ejus obsequentes; nec diem differre tutum est, sed insipienter factum potius existimare. Plerosque enim vidimus summâ corporis incolumitate, viribus integris, nihil tale metuentes, morte repente interceptos: contra nonnullos usque ad Medicorum desperationem redactos, convaluisse. Ego quidem in præsentia, ut vides, sanus, integer, & validus sum, adde & tot tantorumque rex regnorum, opibus, potentiâ, existimatione fortassis non inter postremos: sed nunquid hæc profutura quicquam intelligam ad horam mortis dignoscendam? aut si intelligam, putem me vel temporis momento illi resistere aut repugnare posse? Minimè. Cum hæc igitur

igitur omnia in Dei potestate tantum sint, nihil nobis reliquum videtur, nisi ut cum Deo benè sentientes, ejus præceptis, ut diximus, tum in omni vita, tum vitæ termino maxime obediamus. Sed quoniam te verbis meis alacriorem aliquantò factum intueor, pergam te monere, & iis quidem monitis, quibus hæc brevis hora, non modò sine metu, sed cum gaudio quoque transigenda videatur. Credimus firmiter omnes, quòd Deus hominem fecerit ad imaginem & similitudinem sui. Nec cum fecerit, credimus corpus fecisse sui simile, sed inflasse illi spiritum, id est, animam ad similitudinem sui. id cum ita sit, quid nobis potest felicius accidere, quam dimittere luteum corpus, vitiorum sarcinam, & ad eum evolare & redire, qui nos ideo dignatus est ad similitudinem sui facere, quòd Spiritus noster, divino ipsius Spiritu repletus, divinitatis particeps & felicitatis ejus, agatur perpetuò inter angelos & sanctorum choros? & quoniam nos similes suū fecit, & simile appetat sui simile, oportebit lege naturæ. Naturâ ergo rapimur ad fruitionem Dei; ad quam tamen, ne id refugias, nisi morte migrandum est.

nemini. O ineffabile Dei benignitatem ! Dedit is, qui credunt in nomine ejus, vel Dei filios fieri posse. Et adhuc veremur mori, atque id statim facere, quod, velimus nolimus, quandoque facturi sumus ? Sanè nisi Deus id expresse vetuisset, non expectanda, sed consciscenda nobis mors esset, quò citiùs anima nostra perveniret ad patrem rerum omnium & factorem & dominum, quò simplicitatem, puritatem, æternitatem atque, ut ita dixerim, Deitatem recognosceret, & recuperaret suam in contemplatione rerum cœlestium, & consortio sanctorum. Quid nos itaque, non dicam, amplius mors, sed cogitatio mortis deterreat, à qua momento temporis absolvimur, & in qua aut nullus est sensus, aut certè brevis quidam efflatus; & is quidem æquanimirate lenior atque facilior ? Adeòne molles aut insolentes erimus, ut quod omnibus prorsus subeundum est iter, nobis unis haud esse subeundum arbitremur ? Adeò ne stulti atq; dementes, ut nobis naturam, non naturæ nos parere debere cogitemus ? At inquis, ego viridior è vita exeo in flore ætatis. Quid refert, obsecro, quàm citò quis exeat, si se-

si semel exeundum est? Numquid ne animadvertisti, quod quò magis crescimus, eò magis decrescit vita. Quamquam, per immortalem Deum, quid in hac vita potest esse diu? cum ipsa hominum etiam longissima vita perbrevis sit, & puncti instar judicanda, si cum æternitate eam conferas; ut non temerè fortassis credendum videatur, non ex intervallo aliquo sed unâ eâdemque horâ homines nasci & mori omnes. Cæterum mihi is demum diu vivere videtur, & in ætate adhuc imperfecta, vitam perfectam ducere, qui usq; ad sapientiam, id est, usque ad cognitionem Dei vixit, qui conscientiam suam fretus, mortis fiduciam præ se ferens læto atque hilari animo obeat, aut abeat potius. Et si vis, etiam dinumerentur anni, & servetur ordo, ut libet, quid tibi paucorum annorum accessio boni potuisset afferre? aut quid non mali potius? Tibi summa nunc tui principis gratia, tibi fratres & parentes incolumes, tibi patriæ ipsius tuæ & haud parvus præterea dominatus, tibi facultates, & copię non mediocres: Sed horum pleraque fortunæ temeritate reguntur: certè quæ nobis pro gratia invidiam & malevolentiam subge-

rit, pro sanitate morbos & ægritudines,
 pro dominatu servitutem & exsilium,
 pro affluentia & divitiis paupertatem &
 inopiam, pro bona ætate tædium at-
 que odium, Hi nimirum, hi fructus
 sunt, quos præsens vita acerbissimos ex-
 onerare consuevit, quos evitare &
 morte præcidere sapiens vir, si liceat,
 debet, & tunc bene secum feliciterque
 actum esse existimare, si cum hæc fucata
 & fallacia bona sibi arriserint, ea dese-
 rat. Nec verò te ulla de parentibus aut
 fratrib⁹, quos relicturus fortassis es, sub-
 eat sollicitudo. Eos quidem mihi cordi
 jam, jamque esse & fore, scias, non
 minus sanè amicos (ne quid ardentius
 dicam) quam te ipsum, in cujus recor-
 dationem Marinum fratrem & ipsum
 præclaræ spei adolescentulum in tuos
 honores, in tuas fortunas & fortuna-
 rum spem protinus assumo. Tu vale æ-
 ternum, & si mandatis meis impigrè
 semper obtemperasti, nunc si à Deo
 optimo maximo ac regum Rege tibi
 vitæ exitus denunciari videatur, lætus
 agensque gratias pare & obtempera.
 Hac oratione confirmatus & erectus
 adolescens paullò post hilariter & cum
 Dei mirâ cognitione migravit. Rex illi
 inferias

inferias magnificè persolvit, & sepulcro hujusmodi distichon exsculpi mandavit:

Qui fuit Alphonsi quondam pars
maxima Regis,

Gabriel, hac modica nunc tumu-
latur humo. Pan. l. 3. c. 32.

4 Cum Puteolos obsideret Rex, atque animi laxandi causa litus quotidie peteret, reperit viri Genuensis cadaver è tiremi hostium ejectum, litori appulsum: quo viso, celeriter equo desiliit, iisque, qui prope aderant, omnibus desilire jussis, aliis negotium dat, ut terram effodiant; aliis, ut nudum corpus lintheo obvolvant: ipse verò crucem ligneam sua manu fabricatur humati ipsius capiti affixit. Pan. lib. 1. c. 14.

Quid faciat in suos cives Alphonsus, cum etiam in hostes pius sit. Æn. Sylv. L. 1. c. 14.

2 Calamitas non adjungenda calamitati. Spigel. ad Pan. lib. 4. c. 6.

Cum Stephanus eques Neapolitanus poculo amatorio insanisset, teneretque & opida, & nonnulla regia officia, fuerunt qui à Rege illa bona postularent, quod absurdum videretur, à demente

huiusmodi bona possideri. Quibus Rex contra, sibi inhumanissimum videri, respondit, iis se etiam substantiam auferre, quibus fors mentem & cerebrum abstulisset. Pan. l. 4. c. 6.

3. *Magnis viris laudi dandum, dum aut res, aut casus tulerit, si ad sordidam etiam operam conferendam descenderint. Spig. ad Pan. l. 1. c. 25.*

1. Proficiscebamur adversus Capuam. Cumque Rex itineris primus offendisset asinarium gementem implorantemque prætereuntium auxilium, propterea quod asellus sibi prolapsus esset in luto, farinâ oneratus; desilire equo, qui non longo admodum intervallo sequebatur, Regem vidimus, atque unâ cum rustico, illum à cauda, Regem à pectore asinum, cœno hærentem, sublevasse. Appulsi nos Regem extersimus: asinarius verò, qui Regem prius non noverat, pertrepidus veniam precabatur. Parvi quidem momenti res, sed quæ nonnullos Campaniæ populos Regi conciliaverit. Panorm. l. 1. c. 25.

2 Carolus princeps Navarræ Iohannis Alphonsi ejusdem fratris filius etiam infirmis ac sordidis homuncionibus

bus opem ferre non recusabat, cum ipse morbi cujusdam abdita medicamenta teneret. Spig. ad d. l.

3 Erat Alphonfus apud Juliani templum juxta Neapolim, cum ex pœlio relatum militem, lethali ter gula transfixum, circa se locari jussit, suoque ipsius sudario vulnus obturari. Cum vero nullam spem vitæ præsentis haberet, ad beatam & immortalem vehementer hortatus est, mortuum sepeliri quoque diligentissimè curavit. Pan. lib. 3. c. 32.

4 Stabat in ripa Vulturni fluminis Rex, quo trajicienti exercitui adjumento esset, cum equiti cuidam Butardo nomine, ex acie Rudolphi Perusini aquæ vi pertracto, ac prope absorpto, uti opem ferrent, inclamavit, Cum verò neminem suppetias ferre intueretur, ipsemet concitato equo in rapidissimum flumen opis ferendæ gratia se conjecit, quem subsecutus cum esset Emnerus Gevaca, ipsum Butardum semianimem retulere, appensumque in pedes plurimam aquam evomere cogerè, quem igne refocillatum, extersumque, & inde Regis vestibus amictum revivificatum denique ajunt, Aragoniam,

niam, Aragoniam exclamasse. Pan. l. 3. cap. 43.

- 4 *Cives benevolentes regum custodes sunt. Proinde studendum principibus est, ut clementiâ, liberalitate, humanitateque subditorum amorem conservant augeantque. Spigel. ad Pan. lib. 2. c. 43.*

1 Alphonsum nonnunquam solum absque comitantium pompa incedentem vidimus. Cumque ob hoc à plerisque argueretur, suadereturque, ut more aliorum principum & ipse armatorum manu stipatus graderetur; exhoruisse consilium visus est, atque dixisse: se quidem minimè solum, ut isti crederent, sed innocentia associatum vadere; neque esse, quod benevolentiam civium fretus, quippiam extimescat. Panorm. lib. 2. c. 43.

2 Alberto Austriæ duci qui mortuo Sigismundo Cæsare, cujus erat gener, regnum Hungariæ ac Bohemiæ cum Romano imperio suscepit, cum principes amore civium tutos esse oportere, idque solam innocentiam præstare, diceret: Et fida custodia, respondit socer, infortunium excludit. Æn. Sylv. lib. 2. c. 43.

3 Prin-

5 *Princeps amorem apud populares, metum apud hostes querat. Ex Tacit. 11. Annal. Lips. lib. 2. civil. doct. c. 12.*

Ita eveniet illud Biantis: timere subditos non illum, sed pro illo. Lipsius d. l.

1 Alphonfus cum interrogaretur, quos è popularibus suis percaros haberet? illos, inquit, qui non magis eum, quàm pro eo metuant. Pan. lib. 4. c. 40. Ms. 44.

2 Interrogatus Fridericus imperator, quinam sibi carissimi essent? Qui me, inquit, non magis, quàm Deum timent. Æn. Sylv. l. 4. c. 40. Ms. 43.

6 *Reges ita moderentur vitam, ut nec inferioribus sint terrori, nec superioribus despectui. Spig. ad Æn. Sylv. lib. 4. c. 25.*

Quemadmodum superi amari & timeri volunt: ita & reges, ait Sigismundus: neque enim bene ames, nisi timeas. Æn. Sylv. l. 4. c. 35. Ms. 37.

Optimum factum sibi videri dicebat Rex, si voluntas nostra inter amorem ac metum media incederet, ut quantum
amor

amor ad excessum impelleret, tantum
timor illam è diverso retraheret. Pan.
lib. 4. c. 35. ms. 38.

XXVI. LENITAS ANIMI, AC MANSUETUDO.

1 *Facile ignoscendum, qui impru-*
denter delinquant. Spigel. ad Pan.
lib. 4. c. 12.

1 Cum quidam in itinere Regem
præcederet, ramulusque arboris ab eo
apprehensus, in Regis oculum, qui
proximè sequebatur, fortè dimissus in-
cidisset, livescente & tumescente mox
oculo, condolentibus amicis, Regem
dixisse ajunt; nihil se profectò dolere,
nisi percussoris ipsius dolorem ac me-
tum. Pan. l. 4. c. 12.

2 Devenerat Rex præcedens exer-
citus ad Furcas Pelignas, ubi paucae
admodum casæ erunt, atque hæc qui-
dem præoccupatæ, equoq; descendens
in propiorem mansionem ingressus est
una cum Putio, atque ibi offenderunt
prope ignem confidentes milites gre-
garios duos ex Caroli Campobassi so-
ciis iniquè admodum ferentes adven-
tum novi hospitis, quem Regem esse
ignorarent: ideoque conviciis, com-
pella-

pellationibus probrosis jactare cum cœ-
pisse, quod in alienam domum ingredi
ausus esset, nisi se inde proriperet, (ti-
tiones illos in eum contorturos, min-
tantes. Rex risu prope dirumpi, Putius
stomachari, qui, nisi Rex prohibuisset,
cum illis haud dubiè manus contulisset.
Cognito tandem regis Caroli adventu,
gregarii pavefacti facile ab humanissi-
mo Rege non solum veniam injuria-
rum exoravere, sed regii prandiculū
haud expertes abiere. Et sanè nemo
unquam fuit, cui celerius injuriæ exci-
derent, aut firmitus beneficia hærent.
Pan. l. 3. c. 49.

2 *Ira furor brevis est. animum rege:
qui nisi paret*

*Imperat. hunc frenis, hunc tu compe-
sce catenis.*

Horat. lib. 1. Epist. secunda.

*Vince animos, iramque tuam, quam
catera vincis. Ovid. Epist. 3.*

1 Cum poculum, quo Rex ipse bi-
berat, Caspari generoso & claro adole-
scentulo dari juberet, & Pirretus pin-
cerna Casparis inimicus, quamvis se-
mel bis & tertio jussus dare renueret,
permotum Regem surrexisse, ajunt, pu-
gionem-

gionemque strinxisse, ac fugientem Pirretum adsecutum, ne jam prehensum iratus feriret, pugionem in media ira abjecisse. Panorm. lib. 1. c. 11.

2 Wenceslaus rex Bohemiæ Sigismundi frater, Caroli quarti Romanorum imperatoris filius & heres, ministri offensus verbo è mensa consurgens, arrepto pugione amicum interfecit. Alexander Macedo, correpto in Clytum telo per mortem carissimi hominis iræ suæ satisfecit, sibi se non satisfecisse, poenitentia facti docuit. Melior itaque Alphonsus utroque, qui primo iracundiæ motui, ut homo succubuit; sed secundum ut rationalis homo pervicit, ac parvulos suos, ut ait ille, allisit ad petram. Æn. lib. 1. c. 11.

3 *Princeps ab ira & vindicta alienus esse debet; præsertim in conviciatores. Lips. Monit. & exempl. politic. lib. 2. c. 17. Seneca enim teste, contumeliarum patientia, ingens instrumentum est ad tutelam regni. Ibid.*

1 Capuam cum exercitu transeunti Alphonso miles quidam irâ effervescens in foro ipso obviam factus, comprehensus

sis equi loris, Regem sistere coëgit, neque prius dimisit, quàm quæ libuisset in Regem etiam armatum petulanter effudisset. Rex nihilo magis animo commotus ire perrexit, conviciatorem ne paululum quidem conspicatus, Pan. lib. 1. c. 12.

2 Sigismundus Imper. convicianti Bajoratio creditori colaphum incussit, mox poenitentiâ ductus, debitum omne persolvit. Modestior Rex, quàm imperator. Sed fortasse non tam huic equiti regis modestia, quàm Bajoratio Cæsaris ira salutaris fuit. Æn. Sylv. l. 1. cap. 12.

3 Nonnullos de se bene meritos, sed ipsum probris clàm solitos lacerare, Rex cum audisset: Regum esse, inquit non solum benefacere, sed mala etiam patienter audire. Ingratos profectò nequaquam effecturos, quò minus ipse & humanus & beneficus perstaret. Pan. lib. 1. c. 37.

4 In Fridericum Cæsarem III. cum non-nulli dicta probrosa jactassent, referentibus aulicis: An nescitis, inquit Fridericus, Principes quasi signum ad sagittam expositos esse. Turres quidem fulgura præaltas feriunt; humilia

lia testa prætereunt. At nobiscum bene agitur, si verbis tantum impetimur. *Æn. Sylv. l. 1. c. 37.*

5 Alphonfus cum beneficiorum immemores esse nonnullos intelligeret, & interdum etiam de se obloquentes, in-
quiebat; illis quidem, ut libet, sibi verò benefactorum fructum esse benefecisse. Rursus contra maledicentiam ingratorum videndo exclamabat; Benè habet, liberam tandem civitatem benè habemus, cuique, ut libet, licet. *Panorm. Ms. lib. 2. c. 50.*

6 Cum accusassent purpurati apud Sigismundum maledicentiam Germanicæ multitudinis, quæ de suo principe passim obloqueretur; subridens Imperator: An vobis, inquam, grave videtur, illos malè loqui, cum nos mala agamus. *Æn. Sylv. l. 2. c. 48. Ms. c. 50.*

XXVII. CLEMENTIA.

1 *Nullum ex omnibus magis clementia. quam Regem & Principem decet. Lips. civ. doct. l. 2. c. 12.*

Nam qui vult amari, languida regnet manu. Claud. ad Honor. Et qui benignitate ac clementia imperium temperavere, his candida & lata omnia

omnia fuerunt ; etiam hostes aequiores, quàm aliis cives. Salust. ad Cas. Præcipuè magistratus clementis est privatas injurias negligere. Contzen Polit. l. 3. c. 16. §. 21.

1 Qui nimis lenem & mansuetum Principem quereretur, exspectandum iis esse dicebat, ut ursi ac leones quandoque regnarent : hominis sanè clementiam esse, beluarum feritatem. Pan. l. 2. c. 49. Ms. 54.

2 Iustitia dicebat, se quidem bonis gratum esse ; at clementia etiam malis. Pan. lib. 2. c. 48. Ms. 53.

3 A Deo, inquit Fridericus Imperator, cum oro, misericordiam peto ; non justitiam. Cur igitur me subditis clementem atque misericordem non exhibeam? Æn. Sylv. 2. c. 48. Ms. 53.

5 Non tam, quod hostes vincere & sciret & posset, gloriabatur, quam quod victis consulere didicisset. Illud quidem fortunæ interdum munus esse, hoc semper suum. Pan. l. 2. c. 57. Ms. 62.

6 Cum aliquis Regi diceret ; Cave ne hæc tua misericordia, lenitudo & placabilitas in perniciem cedat ; Imò verò, inquit, multa mihi perferenda sunt,

sunt, ne in invidiam cadam. Pan. l. 2. cap. 58. Ms. 63.

7 Severum, inquit Cæsar Rudolphus, & immitem fuisse me aliquando poenituit, lenem & placabilem nunquam. Æn. Sylv. l. 2. c. 58. Ms. 63.

8 Cùm argueretur aliquando Rex, quòd mitis esset ac lenis nimis, ut qui nonnunquam etiam iis, qui vel graviter in ipsum deliquissent, ignosceret: Se quidem paratum velle esse, dicebat, Deo immortalis, si ad calculum vocetur, oves, quas in tutelam ab eo suscepisset, annumerare; & si illas repetat, restituere incolumes omnes posse. Pan. lib. 2. c. 47. Ms. 52.

9 Urbem Neapolitanam, pertinacissimè obduratam, pugnando denique cum cepisset (Deus immortalis) quàm mansuetè, quàm humaniter, quàm liberaliter sese gessit? Omnium primùm milites à cæde ac direptione coërcuit, & præter primos impetûs, quos continere faciliè non fuit, postea cives omnes à militum furore & avaritiâ tutos incolumesque servavit, ipsemet stricto ense perequitans civitatem, prospiciensque, ne quis alteri vim aut contumeliam afferret. Dein his, quam

quam victis, liberorum jura concessit, injuriarum omnium, etiam Petri, jucundissimi fratris, cædis oblitus. Pan. lib. 2. c. 20.

10 Ducem Neopolitanorum, Antonium Caudolam, exitialem & quasi hæreditarium Regis hostem, cum omnes morte mulctandum esse censerent, saluum esse Rex jussit, bonis & paternis & suis omnibus servatum restitutumque. Nec Jacobi patris capitales inimicitias, nec Antonii pervicaciam, jam dudum sibi damnosissimam, vel paululum æstimare visus est. Milites præterea captivos missos fecit, nonnullos etiam, quamvis hostes, muneribus ob egregiam virtutem, tum integram famam, donavit exornavitque. Qua mansuetudine & benignitate ipsos etiam hostes sibi exinde benevolos reddidit, universoque post hoc regno Neapolitano ab Aquila Marforum urbe ad Rhegium usque Brutiorum sine adversario in pace summa & tranquillitate potitus est. Pan. l. 2. c. 21.

11 Victo captoque à rege Antonio Caudola opidoque Carpenono, ubi uxor & filii & fortunæ omnes Antonii essent in potestatem redactæ, omnes in

G

liber-

libertatem pro suo more incolumes restituit, thesauros uxori dedit; sibi ex preciosa & diffamata suppellectile nihil omnino nisi vitreum poculum assumens. Pan. l. 3. c. 33.

12 Isclam opidum, & milite & situ munitissimum, pugnando cepit, captis licet gravissimis hostibus pepercit. In id postea ab eo colonia Catalanorum deducta, ut essent, qui cum virginibus aut viduis Isclanis connubia copularent, ratus, videlicet, id quod evenit, animos illorum deliniri & conciliari posse prole susceptâ. Pan. l. 2. c. 22.

13 Conductus jam à Rege Nestor Faventius sedecim millibus aureorum, sibi traditis jam, antequam Regi militare inciperet, ad Bononienses & Franciscum Sphortiam se contulit. Quod cum Neapoli rescitum esset, Antonius Casarelius Nestoris scriba, qui domini negotia procurabat apud Regem, vitæ metuens profugit. Verum interceptus in via, ad Regem reductus est. Constitutus in medium, jussus est recitare conditiones, inter Regem & ejus dominum per eum initas, quas cum intellexissent, qui aderant, ab Nestore violatas esse, à Rege dimissus est, non
solum

solùm metu mortis liberatus, sed viatico etiam adjutus. Hoc etiam ad magnanimitatem Regis referendum est, quod, cùm Nestor in fidem recipiendæ pecuniæ obsidem dare filium obtulisset, à Rege illi, sicuti plerisque aliis, negatum esse, palàm est. Non metu enim, sed gratiâ & voluntate sibi operam dari, semper suum consilium exstitisse. Pan. lib. 3. c. 24.

14 In obsidione Staphati centuriones ac milites, qui opido præsidio erant, non solum omnis generis tela, sed verba etiam petulantissima atque obscenissima in Regem & in Johannem Principem Tarentinum, ac Petrum infantem Regis fratrem, qui aderant, jactitasse, satis constat. Capto autem opido, cum ipse Princeps atque Infans ab ira exconviciis stimulati, eos omnes in furcam tollendos esse contenderent, Regem contrà omnes pro sua consuetudine missos fecisse, simul & suorum indignatiunculam ita lenisse: In hujuscemodi injuriis, non quid dicatur, sed à quo dicatur, inprimis animadvertendum esse. Spurci vivant spurcè, loquantur spurcè, ut libet; se nequaquam ob aliorum maledicta à

sua naturâ & moderatione recessurum esse. Ad hæc victoriam fortunæ esse munus, clementiam suam ipsius, qui clemens esse deberet. Itaque unumquemque malle ex clementia, quàm ex victoria laudem adipisci. Denique expertum loqui, nihil magis adversariorum animos flectere & conciliare solitum esse, quam placabilitatis & mansuetudinis nomen. Pan. l. 3. c. 29.

15 In obsidione Pragensi principes civitatis, qui Sigismundum odissent, populares, ut obscena & petulantissima in eum verba jactarent, astu atque arte provocabant; sic enim futurum arbitrabantur, ut irritatus hostis crucem & quævis duriora supplicia comminaretur obsessis: illi verò poenam metuentes, obsidionis incommoda constantius tolerarent. Quod cum intelligeret Imperator, impunitatem omnium quæ in se dicerentur, per præconem promisit. Æn. Sylv. l. 3. c. 29.

Ubi verò Pragam recepit, qui paulò ante Boëmorum hostis, ex adulterio natus, Antichristi filius, sacrilegus, publicis hominum votis perdendus censebatur, extremis honoribus exceptus

ptus est. Vide Sylv. in histor. cap. 52. Spigel. ad lib. 3. Æn. Sylv. c. 29.

16 Alphonsi verò moderationem, clementiam, liberalitatem, cum in alios prope innumerabiles, tum in Marinum Bossam, suum infensissimum hostem, quis dignè satis unquam enarra- verit? qui Arpario opido & in eo si- mul Marino ipso vi capto, cum univer- sus fermè exercitus in Marini necem conjurasset, unus Alphonsus ipsum à militum furore atque injuriâ prohibuit, quem postea & in bona restituit, & in senatorum numero collocavit, ejus et- jam filiis inter aulicos, quos familiaris- simè diligebat, admissis. Panorm. l. 3. cap. 36.

17 Cum diceret Laurentius Palati- nus Hungariæ, imprudenter agere Si- gismundum Imper. qui victis hostibus non solum vitam & opes relinqueret, sed etiam eos inter amicos reciperet, extolleretque: Tibi, inquit Sigismun- dus, videtur utile inimicum occidere; neque enim mortuus bellum excitat: At ego & inimicum occido, dum par- co; & amicum facio, dum extollo. Æn. Sylv. l. 3. c. 36.

18 Cajetam urbem pertinaciter ob-

G 3

fiden-

fidente Alphonso, coacti sunt opidani ob famem, quâ maximè urgebantur, pueros, puellas, & ætatem omnem, bello inutilem, è civitate expellere. Ejecti igitur paululumque progressi, necessariò sublitère; nam & redire à suis ferro saxisque, prohibebantur, & ingredi regia castra nondum facultas erat. Erat interim cernere miserabilem illam multitudinem, ad suorum simul & hostium iæsus expositam, Parentum pariter & natorum complorationes, tum Regis, tum suorum fidem ac misericordiam inclamantium: interea exagitari, impelli, vulnerari, confici. Tum Rex ab his abstinere sese milites suos iussit, patrumque consilium advocari. Censuerunt ferè omnes, haudquaquam excipiendos esse. Si ferro aut fame interierint, suorum civium noxam, non Regis aut regionum, esse. Ego quoque (ut errorem meum ingenuè fatear) sententiam rogatus dixi, Lege militari recipiendos non esse. Quippe quæ obsessis ac fame laborantibus præcipit, uti bello inutiles ejiciant: contrà verò, qui obsident, ejectos omnino ne admittant, sed rejiciant potiùs. Conversi eramus omnes in Regem, delibera-

tio-

tionem ejus avidissimè exspectantes. Tum ille: Et ego malo, inquit, Cajeta & Cajetanis nunquam potiri, quàm tam foedè, tamque crudeliter vincere: cum viris mihi dimicatio est, non cum mulieribus ac pueris. O Regem immortalitate dignissimum, quique universum genus humanum gubernet & regat! Victoriâ, quæ impia & luctuosa esset, nullam judicavit. Igitur omnem sexum atque ætatem imbellem excipi jussit, exceptos omnes abundè refici atque refocillari. Panorm. lib. 1. c. 15.

Exceptis à Rege impuberibus, senibus, omnique sexu, bellis haudquaquam utili, quos Cajetani obsessi ob penuriam annonæ civitate expulissent, quidam Regi dixit: Si tu hos non admisisses, Cajetani paucis post diebus sese dedidissent. At ego, Rex respondit, pluris facio eorum vitas, quàm Cajetascentum. Facinus profectò regium & memorabile, ac diis immortalibus inprimis gratum acceptumque. Quam enim urbem per id tempus quadraginta ferme millium conatu capere nequivisset, postea soluta ac diu destituta jam obsidione, sine vi, sine armis.

numinis tamen benignitate & gratitudine in ditionem redegit. Panorm. lib. 1. c. 26.

Misericordem regem unum vel hoc factum Deo optimo & maximo proximum facit. Verum cum victoriam Rex abhorreat, foeditate & crudelitate partam, existimandum est, neque iis cum auxilio esse, qui bella per omne nefas gerunt. Æn. Sylv. l. 1. c. 15.

Alia, quæ hîc non aliena, vide infra in Tit. *Victoria*.

2 *Alexandri magni dictum illud est, quam celebratissimum: Regis id esse proprium, à quibus malè audierit, in eo beneficentia majore ut utatur. Spigel. ad Æn. Sylv. lib. 1. cap. 37.*

Ne vincitor à malo, sed vince bono malum. Rom. 12. 21.

1 Johannes Fortis cognomine, miles veteranus, ægerrimè ferens, quod opidum, suæ fidei commissum, sibi Rêx auferret, ut alteri daret, ab eo discedens Italiam, Galliam, Germaniam, Hispaniam peragravit, omnibus in via regibus, principibus ac populis Alphonsi ingratitude, & conficta animi vitia,

vitia, disseminans ac divulgans. Sed cum nemo omnium ejus maledictionem, quamvis Alphonſi hostis, tam gratanter audiret, ut vel panem modò & nasturtium offerret ad victum, inopiâ coactus ad Alphonsum retrò repetens, Florentiæ restitit, Regis animum, quem probris immutatum, sibi que infensum crediderat, explorans. Id Regi ubi primùm innotuit, Johanni renunciari jussit, turò ad se redire licere; se quidem potius benefactorum ejus, quàm vanè-dictorum memorem esse: venientemq; viatico & pecuniâ juvit. Simili moderatione ac liberalitate usus est tum erga alios multos, tum proximè erga quendam equitem Hispanum. Is enim cum apud reges occidentales ferè omnis Alphonſi nomen & vitam, nulli maledicto parcens, passim propalamque proscidiſſet, tandem rediens ab Alphonſo perhumaniter ac benignè exceptus est. Panorm. lib. 1. cap. 57.

2 Johannes Gerſius Weſtvalus, qui Sigismundi Cæsaris protonotarius fuit, Alberto Romanorum rege fatiſ functo, principes Electores apud Francofurtum aditi, ac ne Fridericum eligerent,

G 5 sua-

suadere summopere conatus est, conficta in enim vitia multa disseminans. Neque contentus his, cum Romam Fridericus peteret, imperiales infulas suscepturus, Nicolao V. pontifici maximo epistolas direxit, quibus, ne Fridericus coronaretur, annixus est. Nihil tamen horum Imperatorem latuit, hominemque cum posset corrigere atque interimere, passus est Viennæ vivere, partisque frui bonis, quæ illi non mediocria fuere. *Æn. Sylv. l. 1. c. 57.*

3 Alphonfus cum audisset Albertum Orlandum apud se diutissimè exploratorem agere, non solum non eiecit e curia, sed salarium annuum illi ultrò constituit. *Pan. l. 4. c. 28. Mf. 30.*

4 Carolus quartus, Romanorum Imperator, hominem, qui sibi necem paravisset, ad se vocavit, eique aureos mille dono dedit, quibus nubilem filiam nuptui collocaret: Illius se jure misereri, dicens, cui filia natu grandior domi clausa esset. Homo gratias egit Regi, & ad conspiratores egressus: Nesciebam, inquam, Carolus qualis esset, nunc liberalem & clementem principem ferire nullo pacto possem. *Æn. Sylv. lib. 4 c. 28. Mf. 30.*

Vide

Vide etiam supra subtit. *Lenitatis*,
Canone 3.

*Princeps ab ira & vindicta alienus
esse debet, &c.* Ex Pan. l. 1. c. 37.

- 3 *Clementia interim salutare severitate temperanda. Contzen polit. lib. 3. c. 16. §. 21. Tam enim nocet qui malo insanabili parcit, quàm qui integra abscindit. ibid. §. 23.*

1 Perniciosos eos esse cives dicebat, qui regum innocentiam, bonitate, lenitate abuterentur. Plerumque etenim accidere, uti perversis civium moribus, reges præter eorum naturam, asperius regnare cogantur. Contra eos probos spectatosque cives esse, qui principis benignum & humanum ingenium eorum virtute atque prudentiam foverent simul & augerent. Pan. l. 4. c. 22.

2 Ideoque cum quidam se civem Budensem diceret, sibi que tanquam membro parcendum arbitraretur: Et putrida, inquam Sigismundus Imperator, si sit mea manus, abscindatur. Æn. Sylv. lib. 2. c. 48. Mf. 51.

- 4 *Crudelitas & ipsis Principibus noxia. Contzen lib. 3. Polit. cap. 16. §. 3. & 17.*

Alphonfus , Principem , inquebat
veluti animam esse debere reipublicæ;
eam velut corpus . Proinde Principes
hand satis mirari , qui cum cives offen-
dant, non intelligunt, in illis seipfos pa-
riter offendere, atq; in semet ipsos &
crudeles esse . Panorm. Ms. l. 2. c. 51.

XXVIII. CONFIDENTIA.

*In delationibus de infidiis structis,
Princeps videat, ut omnibus qui-
dem aures prabeat, non etiam fidem.
Lips. Civ. doct. lib. 4. c. 10. Ex Me-
canat. monito apud Dio. 52.*

*Quid si importuno tempore infidia de-
tecta? dissimulabit, gnarus, solum
sape insidiarum remedium esse, si
non intelligantur. Idem ex Tacit.
XIV. Annal.*

*Præterea Deo cura est venerandi
principis. Huic fidendum. Idem ex
Theocrito.*

1 Admonuit modo Tuscia, ut ani-
mosi Regis fiduciam, qua mortales o-
mneis antecesserit, exprimamus. Cosmas
Florentinus, Alphonso malè pacatus vir,
alioqui magnus & illustris, cum dono ei
mitteret Titi Livii libros utique præ-
cla-

claros, reclamatum est à Medicis, qui aderant, ne per immortales deos librum attrectaret, ab hoste missum, veneni suspectum. Rex primâ facie visus est Medicis assentiri, illis animo illudens. Nam cum Livius in medio constitutus esset, illum manibus accepit, legit, evoluit. Subinde Medicos, qui continuè adversarentur, rogitans, ut desinerent ineptire. Regum quidem animas non privatorum libidini subjectas esse, sed sub Deicura & tutela securas, lætasque agere, inquit. Pan. l. 1. c. 36.

2. Pharmacum securus Alexander accepit, paratum à Philippo Medico, quem corruptum auro Persico scripserat Antipater. Uterque Medicus, ille arte, hic familiâ, suspicionis periculum incidit. Æn. Sylv. lib. 1. c. 36.

3. Alphonsus cum à Ludovico Podio è Roma certior factus esset, Ritium regionum peditum ductorem, ad hostes opidis aliquot occupatis, statim transitorium, operæ precium fore, illum re adhuc integra capere ac custodire: Malle se, inquit, à suis prodi, damnoque affici quam de illis unquam minus confisum videri. Desciscat Ritius, ut lubet, se nequaquam de beneficiarijs suis tale ali-

quid, nisi comperto scelere, esse crediturum. His adjicias, quod cum Ritius proditionis occasionem quærens, à Rege grandem quandam pecuniam indebitè efflagitaret, Rex illam, vel ut eum à proposito deflecteret, vel ne quid culpæ in se ipsum rejici posset ad Ritii excusationem, è vestigio quantamcunque tradendam curavit. Pan. l. 3. c. 14.

4 Romam cum peteret Fridericus Imperator, ex præfectis, quos Flavianis reliquerat, certior factus est, Ulricum Eitzingerum inter procures Austriæ opibus & industriâ nulli secundum, trans Danubium profectum esse, ibique clandestina colloquia cum Moravis habere, timendum esse, ne res novaret absente principe: E reigitur fore, Ulrico, cum rediret, vincula injicere. Quibus Imperator respondit; clarum ac potentè hominem periculosum esse in carcerem rāpere, quando neq; nocentem plectere eum, neque innocentem dimittere audeas. Ulricum proinde, quia consiliarius suus esset, jurisjurandi immemorem haudquaquam se credere, priusquam experiatur. Æn. Sylv. l. 3. c. 14.

5 Profligato captoque Antonio Caudola, renunciatur Regi, penes illum

cx-

exstare plurimas epistolas in caput & statum ejus conscriptas: è re igitur Regis esse, illas exhibitum ac lectum iri, quo saluti ipsius prospici possit, simul & in proditores animadverti. Hæc rex cum audisset, literas proferri jussit, & minimè lectas, igne comburi. Panorm. lib. 4. c. 13.

6 Cum Alphonfus accepisset, quendam ex generosioribus necem ei jam dudum moliri, non propterea solus cum solo congredi veritus est, quin imò velut detestandi facinoris ignarus, sæpe illum placidissimâ conversatione à proposito deflectere tentavit, Pan. Ms. lib. 4. c. 31.

XXIX. PATIENTIA.

Libenter feras, quod necesse est; dolor patientiâ vincitur. Senec. lib. de moribus.

1 Cavernosum ulcus, in tibia exortum, scatenſque, solutus Rex nec ab aliquo retentus, ignito gladio scindendum Medico præbuit, nullo prorsus aut voce, aut gemitu, aut frontis contractione, doloris signo edito. Panorm. lib. 4. c. 43. Ms. 47.

2 Ignis, quem sacrum vocant, digitum

tum pedis Sigismundi Cæsaris exurebat, & ne ulterius serperet, timebatur. Medici abscindendum digitum suafere. Paruit Imperator, & quasi alius incideretur, ita immotus Chirurghi ferum inspectavit, & pertulit. *Æn. Sylv. lib. 4. c. 43. Ms. 46.*

3 Lupus Simoninus, Durreæ dominus, per id temporis Neapoli Proregem agens, cum per nuncium Regi absenti significasset, navem alteram ex duabus, quas instar montium Rex ædificaverat, nautarum negligentia deflagrasse, respondit: Scire se eam navim, quamlibet magnam, atque magnificam, paucis tamen post annis, aut labe, aut teredine perituram fuisse. Proinde secum æquo animo, si sapit, ferat infortunium. *Pan. l. 3. c. 9.*

XXX. LIBERALITAS.

1 *Liberalitas vero principi convenit, estque maximè decora. Contzen Polit. lib. 3. c. 3.*

1 Cùm audisset, Vespasianum Cæsarem, eam diem se perdidisse, solitum dicere, in qua nihil quicquam alicui donasset; egisse gratias Rex dici-

tur immortalī Deo Jesu Christo, quòd eo modo nec diem unam ipse perdidisset. Panorm. l. 2. c. 16.

2 A Gallico Principe petiit quispīam filiæ, quam haberet unicam, aureos viginti, quibus eam nuptui traderet. Sibi enim non esse, unde corradere dotem posset. Id ubi negatum est, ad vicinum regem commendaticias literas impetravit, quas vir bonus & nobis amicus dictavit, signandasque principi tradidit. Cui Princeps, unde papyrum sumisti? Ex tuo, inquit, armario. Tum Princeps: ficcine me, ait, expilatis omnibus? Si sic bona nostra prodigemus, ad mendicitatem brevi redigemur. Malè hanc diem expendimus. Æn. Sylv. lib. 2. c. 16.

3 Philelphum poëtam ad se Satyras, diutissimè evigilatas, deferentem, illasque canentem, ac propè agentem, non prius, quàm militiæ honore decoratum præmiisque auctum, remisit. Panorm. lib. 3. c. 11.

4 Legerat Philelphus, ut opinor, cum Satyras Alphonso mitteret, quod scribunt veteres de Antonino Pio, qui Oppianum poëtam, de natura piscium canentem, per singulos versus aureo
num-

nummo donavit. Unde sunt illius postmodum aurea carmina nuncupata. Æn. Sylv. lib. 3. c. 11.

2 *Reges armis , quàm munificentia
vinci , minus flagitiosum est. Sallust. Iugurth.*

*Sed cum judicio. Subita enim largitionis comes poenitentia. Plin. l. 6.
2. Epist.*

Etiam cum modo: ne si ararium ambitione exhausseris , per scelera supplendum sit. Tacit. 2. Ann.

*Liberalitate etiam liberalitas perit.
Ex Hieronym. Lips. lib. 2. Civil.
doct. cap. 17.*

Equiti cuidam prodigo , quippe cui nulla pecunia esset satis, & à Rege quotidie multa postulanti , dixisse tandem fertur : Amice , si tibi plura dare indies perrexero , citiùs me pauperem , quàm te divitem effecero : hoc enim perinde esse , ac si piscinam perforatam implere quispiam contendat. Pan. l. 2. c. 26.

XXXI. MAGNIFICENTIA.

*Magnificencia est virtus , Principibus
& magnatibus cum primis digna.*

Conrad. Hornejus Eth. l. 3. c. 7. n. 6.

1 Cum

1 Cum à quæstore Regi deferrentur aureorum x millia, dixissetque, qui forte aderat, ea dumtaxat summa se divitem & beatum fore : Accipe, Rex inquit, quantacumque ea est ; & beatus esto . Panorm. l. 4. c. 2.

2 Iohannes Castricurti dominus, natione Gallus, genere, auctoritate, factis eques insignis, ab Henrico Britanniae rege prælio captus, carcere asservatus est, donec fide datâ grandi admodum sese pecunia redempturum repromitteret. Cumque is promissis haud sufficiens, reges ac principes Europæ omnes adiisset, uti ab his ea pecunia, aut saltem quantulacunque relevaretur, unum denique ex omnibus Alphonsum reperit, qui eum tota illa, quantumvis iniqua, pecunia, & à fide obligata liberaret & à captivitate redimeret. Pan. lib. 2. c. 38.

3 Liberalitatis verò ac magnificentiæ Alphonsi tam multa sanè documenta exstant, quàm multi, penè dixerim, homines sunt, virtute aliqua aut doctrina & dignitate præclari. Omnes enim comiter aut perlautè eum accipere solitum, scimus, & lautitiam & impensam regio more præstare. Vidi ego uno & eodem

eadem tempore Duces illustrissimos, Cardinales summi Pontificis, legatos innumeros, oratores Alphonsum accepisse, neminemque passum, nisi regia pecunia victitare, abeuntes omnes preciosissimis donis ac muneribus prosecutum. Pan. l. 4. c. 3.

4 Lege quæso Pontanum in de Liberalitate, & in de Magnificentia, sanè cognosces in speciem, Panormitam omnino nihil ad gratiā Principis sui, sed ipsissimæ veritati testimonium retulisse. Cæterum quoniam hac re non modò par Alphonso, sed superior multò fuit aug. me. Princeps meus Cæs. Maximilianus. Ex multis incredibilis ejus liberalitatis exemplis hîc sit satis hoc in universum meminisse; Eum scil. in clarissima Vienna sua anno à nato Christo M. D. XV. in XV dumtaxat diem usque suis aluisse sumtibus tres Reges, Comitatumque eorum, impendendo supra ducenta millia aureorum Rhenensium, excepto munerum precio, quæ & multa & magna fuerunt. Spig. ad. d. l.

5 Unum verò illud liberalitatis ac magnificentiae exemplum vel præcipuè afferemus in medium, dictu admiratu-
que

que dignissimum. Nam cum Alphonfus adiret Fridericum tertium Imperatorem ad se visendi & salutandi gratiâ Neapolim accedere, multa secum millia hominum ducentem, continuò illi obviam misit lectissimos oratores, antistites, principes, duces, comites, viros venerabiles, & illustres, qui illum, quâ maximè possent, humanitate ac largitione fusciperent. Processerant hi usque in agrum Privernatium, conduxeruntque Imperatorem magnâ cum pompa ac festivitate Terracinam, ibique primò claves regni Neapolitani cum jurisdictione, plenoque imperio detulerunt. Deinde proluxam orationem de adventu ac laudibus ejus habuere. Ego orationem communi oratorum nomine dixi (aderam quidem ego ex oratoribus unus,) quam postea qualemcunque, collegarum hortatu scriptam, reliqui. Acceptus & perlautè regalique apparatu cum universo comitatu, in quo Leonora Augusta aderat, & Albertus Cæsaris frater, & complures ex Germania reguli ac proceres. Sequenti die, cum Terracina decederet, à Ferdinando Regis filio, miro cum splendidissimorum equitum comitantium applausu receptus

ceptus est, perque medias civitates sub umbella magna cum gratulatione, ac propè triumphantium more, usque in campum Stellatum perductus inter profusissimos ac penè continuos obsoniorum apparatus; ubi à Rege ipso receptus est cum omnibus unà regni regulis, proceribusque, hilaritate lætitiâque incredibili deductus ad Regis dexteram sub pallio umbellari Capuam, inde perpetuâ pompa Neapolim. Ibi per omnia theatra, aut magis sessiones, ubi pulcherrimæ honestissimæque civitatis puellæ auratis, sericis, coccineisque vestibus excultæ cantantes, choreizantes, plaudentes, transeuntem, paululumque remorantem adorabant productum. Sileo hîc ludos equestres ac Christianos, omitto convivia ac positiones, transeo venationes, & reliqua ad honorem ipsius Imperatoris tam magnificè excogitata, quanta nusquam essent aut lecta, aut visa, aut audita aliâs. Verùm illud prætereundum non fuit, quod tantæ huic multitudini non solùm lautitia & impensa ex regio fisco duos fermè menses fuerit opiparè præbita; sed quicquid etiam vestitui, quicquid voluptati usui esset, sine precio prom-

promptissimè traditum. Audivi sæpius à regiae rationis scriba, universam hanc in Imperatorem hospitalitatem aureorum C millium summam, præter ingentis precii munera, supergressam fuisse. Panorm. lib. 4. c. 4.

6 Venatio ista, teste Pontano, exhibita est, quatuor millibus passuum à Neapoli, qui locus à regibus venationi statutus est. Fixa tentoria in campis secundum Anguianam paludem, fontes è vario vini genere passim ad litus facti, mensæ apparatus, in quibus supra triginta hominum millia discubuerunt. Huc accedit, quod, qui spectandi gratia convenerant, plurimi mortales, onerati esculentis plurimorum dierum domum rediere. Nesciam, an Sol in hoc magnificentiae genere, quicquam viderit magnificentius. Spigel. ad d. l.

7 At hoc ad gloriam non medio-
crem Alphonso cessit, quod Fridericus
Imperator Romæ coronatus, ad eum
visendum venerit. Nam ille cum in
Germaniam redisset, interrogantibus
amicis apud Italos, quæ memoratu di-
gna vidisset? Alphonsum, inquit, o-
mnium, qui modo vivant, regum &
prudentissimum & magnificentissi-
mum.

mum. Cumque aliqui non probarent, quod major dignitas ad minorem venisset: imo, ait ille, ad maiorem profectus sum. Nam etsi minor est Regis autoritas, quàm Imperatoris: Alphon-
sus tamen Friderico major est. *Æn. Sylv. lib. 4. c. 4.*

8 Cùm adhuc Valentiaë ageret, He-
leonoram sororem, quàm unicè dilige-
bat, Eduardo Johannis Portugalliaë re-
gis filio, natu majori, magnificentis-
simo apparatu nuptui tradidit. Ex qui-
bus postea procreata Heleonora filia;
dumque hæc scriberemus, Friderico
tertio Romanorum Regi, quod faustè
& feliciter eveniat, ejusdem Regis &
avunculi opera desponsata est. *Pan.
lib. 2. cap. 2.*

Ad hæc sponsalia contrahenda nos
huc ex Austria legati Cæsaris venimus,
remque absolvimus, quamvis collegæ
nostri Georgius de Populosa & Mi-
chaël de Plena villa adversi essent, qui
dotis nomine minus promitti, quàm
par esset, arbitrabantur. At Leonora
Augusta, (sic enim eam vocitamus)
regia neptis hoc anno filium peperit,
Christophorum nomine, scitum puel-
lum, & oris lineamentis Alphonso per-
similem;

similem; utinam moribus! Æn. Sylv. lib. 2. cap. 2.

9 Arcem regiam, quam novam Neapolitani vocant, à fundamentis Alphonsus restituit, & ita demum novis operibus ampliavit, ut cum omni vetustate possit de magnificentia contendere. Panorm. lib. 1. c. 23.

Fredericus Imperator Viennæ, & in Nova civitate Aultriæ arces magnificè instauravit. At Sigismundus olim Budæ. Cæterum Alphonsus & nova, quæcunque viderim opera, & vetusta supergressus est, neque Darii Regiam Neapolitanæ arci comparandam fuisse, putarim. Æn. Sylv. lib. 1. c. 23.

10 Scimus item Alphonsum Regem non modò vectigalium partem maximam civibus suis elargitum, sed urbes etiam præclarissimas, comitatus, ducatusque splendidissimos dono dedisse, ac interim solitum dicere: Regum imprimis studium & officium esse populares suos locupletes efficere; popularibus enim ditioribus factis, nec utique reges futuros pauperes. Panorm. l. 4. cap. 42. Ms. 46.

11 Portus Neapolitani pulcherri-
mam molem, pluribus locis everfam,

H

resti-

restituit; aquæductus subterraneos expurgavit ac refecit; veteres fontes instauravit; novos nonnullos extruxit; aquas publicas, diu jam magna ex parte dispersas, in aquæductus alveum reduxit; vias urbis propè omnes, vetustate & frequenti vehiculorum transitu detritas atque convulsas, nigra silice constravit, plaustris penitus vehiculisque urbe summotis; & nunc, diis bene juvantibus, parat ad aëris serenitatem salubritatemque paludes siccare & lacus emittere. Pan. lib. 1. c. 61.

12 Benè cum Neapolitanis actum est, quibus hunc regem divina pietas dedit, quo regnante & ditantur & extolluntur. Memoriam, si grati fuerint, Alphonso æternam retribuent, qui regnorum omnium suorum huc opes contulit. Æn. Sylv. lib. 1. c. 61.

Adstipulatur Pontanus lib. 1. de Alphonso: Hoc regnante, inquit, Italiæ res maximè floruerunt. Nam & bella multa fortissimè gesta sunt, & bellis partim compositis, partim confectis, pax secuta est tranquillitatis atque opulentiae plena. Hæc ætas fortissimos Duces, sapientissimos rerum public. administratores habuit, viditque literarum

rum studia magno favore, ingenti frequentia, post tot seculorum interjecta intervalla, revocari. Spigel. ad d. l.

XXXII. BENEFICIA.

Majoris est beneficii, beneficium, quod praestatur indignis. Salvian. lib. 4. de gubernat.

1 Alvarum Lunam ab Alphonso, cujus erat popularis, magnopere postulantem, ut se, ad Johannem Castellæ Regem proficisci cupientem, illi commendaticiis literis notum & commendatum faceret; non modò notum & commendatum, verùm adeò gratum & acceptum Rex fecit, ut brevi ad amplissimas fortunas, & Johannis usque intimam gratiam evaserit, sed benefactoris, & beneficii immemor. Iccirco cùm ingratitude aliquando Alvarus argueretur, Alphonsum ita dixisse accepimus; Compertum se quidem habere, ingenti beneficio non nisi ingenti ingratitude satis fieri: propterea plures quidem esse, qui darent; sed qui dare scirent, esse perpaucos. Nec ideo pigrius dandum aut benefaciendum esse. Panorm. l. 2. c. 35.

2 **Audivi Fridericum Imperatorem** sæpenumero dicentem, ex iis, quos extulisset, quàm paucissimos gratos fuisse. Idque muneribus suis datum esse, ut ex fidelibus infideles fierent. *Æn. Sylv. lib. 2. c. 35.*

3 **Alphonfus Rex**, autore Pontano, cum indignis, tum à quibus malè audiebat, multum & sæpenumero contulit, dictitans, offulam obijciendam oblatrantibus canibus. *Spigel. ad d. l.*

XXXIII. VECTIGALIA.

Inhonestus & turpis proventus tollendus est. Spigel. ad Pan. l. 1. c. 61. Lampridius autor est, Imperatorem Severum vetuisse, inferri in sacrum ararium lenonum vectigal & meretricum & exoletorum. Ibid.

1 **Vectigal**, quod ex meretricio atque aleâ multis ante seculis pensitabatur, sustulit, Neapolitano civi, cui id lucrum à superioribus regibus concessum erat, priusquàm vectigal aboleretur, satisfaciens. *Pan. lib. 1. c. 61.*

2 **Apud Bohemos** hoc vectigal exigi nequit, apud quos lupanaria & quævis peccata publica Hussitarum lege pro-

prohibentur. Nostri minora mala tolerant, ut majora quæque devitent. Æn. Sylv. lib. I. c. 61.

XXXIV. HOSPITALITAS.

Dum tecum est hospes, colito; dimitte volentem. Ex Homero.

Par scelus hic, à quo supplex & ladi-
tur hospes,

Patrat. Frisius ex Hesiod.

Dimissus à Philippo Rex cum in portum Veneris se recepisset, accepit Genuam urbem à Philippo descivisse, ibique plurimos Hispaniæ proceres detineri, in quibus & Iohannem Navarrae regem captum carcere asservari. Quod cum accidisset, nonnulli Genuenses viri patricii, qui in portu Veneris agebant, Regi se concredidere, & se vicissim capi & asservari debere in regionum commutationem. Cæterum Alphonso mos fuit, ut qui apud se diversarentur, quamvis inimici, aut adversarii, hi tamen tuti semper & incolumes essent. Hos igitur omnes ad unum missos fecit. Pan. l. 3. cap. 47.

XXXV. CONCORDIA.

Ecce quàm bonum & quàm jucundum, fratres habitare in unum!

Psal. 132. vel 133. vers. 1.

Antisthenes, fratrum inter se concordiam, dixit, quovis muro firmitus munimentum. Laërt. lib. 6. c. 1.

Cum classis Philippi ducis Mediolanensis adventare in auxilium Cajetanorum cerneretur, essetque de imperatore regiae classis eligendo non parva dissensio: siquidem Johannes Navarræ rex & Henricus Infans, utrique Regis fratres, id pro se quisque appetere videbantur. Alphonsus ne alteri curam & imperium classis demandando, alterum offenderet, statuit ipse classem conscendere, pacem & concordiam fratrum pluris faciens, quàm periculum, quod castris imminere videbatur, si, quod accidit, castra ipse relinqueret. Pan. lib. 3. cap. 37.

XXXVI. CONSTANTIA.

Cæptis, quæ quidem iusta sunt, decet regem in victum adhibere animum, ac fortunam ferendo vincere. At ubi

BONI PRINCIPIS. 165
*ubi conatus iniquus est, prestat
vinci, quàm vincere. Æn. Sylv.
lib. 1. cap. 9.*

*Cum rogaretur Sigismundus Impera-
tor, quem virum regno dignum
aptumque existimaret: Eum, in-
quit, quem neque secunda res ex-
tollerent, neque adversa deprime-
rent. Æn. Sylv. lib. 4. c. 10.*

1 Bellum Neapolitanum semel in-
genti atque invicto animo cum susce-
pisset, nullâ postea vi, nullo periculo,
nullâ clade, nullis denique difficultati-
bus averti aut deterreri potuit ab ince-
pto: quinimo à fortuna nonnunquam
projectum, vel in hostium potestatem
perductum, surrexisse vidimus, multo-
que acrius, quàm ante constitisse, in-
credibilique pertinaciâ bellum omnium
fere difficillimum, post secundum de-
mum & vicesimum annum confecisse,
mortalesque omnes exemplo suo ad-
monuisse, fortunam ferendo superari
posse. Panorm. lib. 1. cap. 9.

2 Ob magnas, insperatasque victo-
rias, nunquam omnino mutatum Al-
phonsum vidimus. Idem illi semper & in
omni fortuna vultus, idem habitus, ser-

H 4 mo

mo idem, mansuetudo, benignitas, humanitas eadem. Pan. l. 4. cap. 10.

3 Ejusmodi fuit & Cæsar Maximil. nec secundis elatus rebus, nec animo adversis infracto. Spigel. add. l.

4 Captum Regem Alphonsum dum ad Philippum perduceretur, adeò liberi auctoritatem majestatemque perpetuò servasse, ajunt, ut interdum victoribus ipsis non victus, sed victor potius appareret. Nautis enim, qui eum conducerent ac navis præfecto, quæ ipse cuperet, quotidie mandasse, mandata illos obsequenter ac reverenter exsecutos esse: propterea haud quidem temere dixisse nonnullos, in omni fortuna Alphonsum & videri & existimari meritò regem. Pan. lib. 3. c. 38.

5 Lodovicus Bojoariæ dux apud Henricum ejusdem familiæ principem in carcere cum observaretur, nunquam illi ad se venienti assurrexit, neque capite annuit, neque, quod ab eo peteretur suadereturve, quicquam fecit. Eum vultum, eam severitatem retinuit captus, quibus, cum liber esset, usus est. Æn. Sylv. lib. 3. c. 38.

6 Captus rex, adductusque ad Ænariam insulam, monitus jussusque est per
inter-

internuncium Genuensium classis præfecti, ut insulam in potestatem populi Genuensis dedi protinus curaret. Cui rex per eundem internuncium respondit: Fateri se quidem corpore captivum esse; animo verò, si quando aliàs, liberum. Se nec mandaturum tale aliquid popularibus suis, nec, si mandaret, illos captivi regis mandata facturos. Suaderet sibi, è regnis suis ne saxum quidem sine armis obtineri posse. Admiratum præfectum, ajunt, Regis animum atque constantiam, seque prolixioribus verbis purgasse apud Regem; culpâ omnium in internuncium ipsum rejectâ. Pan. l. 3. c. 44.

XXXVII. AULICI.

In cujuscumque animo virtus inest, ei plurimum est tribuendum. Lips. doctrin. civil. l. 3. c. 10. ex Vellej lib. 2.

Beatos esse in terris reges, ajebat Sigismundus Imperator, si exclusis superbis, mansuetudinis humanitatisque cultores in curiam adsciscerent. Æn. Sylv. lib. 2. cap. 59. Ms. 64.

Manfuetos & misericordes amplecti & honestare consuevit. E contrario superbos, velut diis & hominibus exosos, horrere. Pan. lib. 2. cap. 59. Ms. 63.

XXXVIII. CONSILIARIJ, SENATORES.

1 *Recipiat alius ordo forte mediocres: Senatus respuit eximie non probatos. Arnif. doct. pol. cap. 14.*

Homulius optare solebat potius malum principem, qui bonos haberet consiliarios ac amicos: quàm bonum, qui malos haberet, quibus rerum administrationē committeret. Putabat n. facilius fore, ut à multis bonis unus malus ad saniora duceretur, quàm ab uno bono multi à malitia averterentur. Lamprid.

1 Cathalanis optimum factum fore censentibus, si Regi adhuc adolescentulo septem viri ad gubernandas respublicas adjungerentur, qui Deum timerent, justitiam colerent, cupiditates tenerent sub freno, neque donis, neque muneribus tangerentur, Alphonsum laudasse consilium accepimus, atque dixisse: Si hujusmodi, non dico, septem

ptem; sed unum aliquem mihi virum dederitis, ô amici, continuò illi & regimen, & regnum ipse concessero. Pan. l. 4. c. 14.

2. Illud vel notabile præcipuè inter Regis facinora fuerit, quod quotquot viros, aut re bellicâ aut literariâ illustres acceperit; ad sese penè omnes evocaverit, evocatos amplissimis honoribus, magnificentissimisque muneribus ornârit. Brachium sui temporis præstantissimum copiarum ducem arctè familiariterque dilexit, quem adolescens adhuc in disciplina militari magistri loco & habuit & observavit. Is est, qui rei bellicæ gloriam, apud Italos penè extinctam, admirabili arte ac industriâ revocavit atque auctiorem fecit. Post hunc Nicolao Picinino ex Brachiana disciplina, sed nec inferioris gloriæ viro, conjunctissimè & amantissimè usus est. Inter doctrinâ verò, & ingenio insignes amplexus præcipuè Bartholomæum Facium suavis & priscæ eloquentiæ virum, à quo quidem & res, à se gestas, perscribi cupidè appetivit, maximè ejus libri suavitate allectus, quem de vitæ felicitate Regi ipsi antea dicaverat. Georgium Trapezuntium, græcis & latinis literis virum eruditissi-

num, inter familiares, quos cum admiratione diligebat, admisit, dato negotio, ut Aristotelis de naturali historia libros omnes è græco in latinum traduceret; quoniam illi, qui prius ab, nescio, quo traducti exstabant, propter asperitatem barbariemque orationis haud satis probabantur. Leonardum verò Aratinum, virum ætatis suæ disertissimum, quò minus apud se habuerit, non voluntas, sed invaletudo illius atque ætas ingravescens impedimento fuit. At epistolæ, quæ ultro citroque exstant & exstabant diu, mutui & amoris & officii documenta præstabant. Poggium Florentinum, virum illustrem, ob Cyropædiam, suo jussu è græco conversam, non solum benevolentiam complexus est, sed honoribus & opulentissimis donis ornavit. Sileo Theologos, quos ex ultimis terrarum regionibus accersitos, legentes ac disputantes quotidie audierit, & quorum nonnullos postmodum ad summas dignitates, mortalium omnium gratissimus, evexerit. Præterco Philosophos, Medicos, Musicos, Jurisconsultos, quibus Regia omnis redundat omnes locupletiores effectos. Nam si singillatim eorum, non dico, vir-

virtutes atque præconia, sed nomina dumtaxat nuda percensuero, hæc ipsa nimirum sibi ingens volumen exposcere videbuntur. Igitur singulos in alios locos rejiciamus. Panorm. lib. 2. c. 61. Ms. 65.

3 Viros & armis & literis claros non solum vocavit ad se Alphonsus, quorum consilio in administrandis rebus uteretur, iisque abunde providit; verum ex curia sua, tanquam ex officina virorum præstantium & copiarum, duces egregios & venerabiles Ecclesiarum antistites emisit. Nam & Calistum tertium, qui modò summi Pontificatûs cathedram regit, ex Alphonsi schola ad Cardinalatûs honorem maximus Pontifex Eugenius accersivit. Æn. Sylv. lib. 2. c. 61. Ms. 66.

4 Si Romanis temporibus natus esset, se constructurum fuisse, dicebat, contra curiam Jovî positorio templum, quò patres conscripti, sententiam dicturi, antequam curiam ingrederentur, odia atque alias animi pestes deponerent. Plerumque etenim fieri, uti regna atque respublicæ privatorum contentionibus atque affectionibus pessundentur. Panorm. lib. 3. c. 2.

H 7

5 Cum

5 Cum vocaret in curiam senatores Fridericus Imperator : Utinam, inquit, duas res consiliarii mei in palatii vestibulo deponerent. Sic enim & ipsi mihi rectè consulerent, & mihi inter consilia dijudicare facillimum esset. Interrogatus, quænam res illæ essent? Simulatio & dissimulatio, respondit. *Æn. Sylv. lib. 3. c. 2.*

2 *Princeps cum judicio audiat consiliarium sententias, & eligat.*
Lips. lib. 4. civ. doct. c. 8.

1 Per absurdum sibi videri, dicebat, Reges ab aliis regi, & Duces ab aliis duci. *Panorm. l. 2. c. 51. Ms. 56.*

2 Cum senex quidam, & naturâ & ætate audacior, ex senatorum numero, Regem argueret, quod contra patrum ferè omnium sententias bellum capesseret, magnificè locutum sunt regum consiliarios aut reges esse, aut regum animos habere oportere; plurima interdum consiliariis & privatis convenire, quæ regem non decerent: pecuniam capere Parmenioni licuisse, Alexandro non licuisse. Ignobilem profectò & obscurum nociturum regi, qui non suo ipsius, sed alieno duceretur arbitrio. *Panorm. lib. 1. c. 22.*

Aut

Aut noscere per sese regem omnia optaverim, qualis Alphonsus est; aut adeò dementem esse; ut catenâ constrictus consiliariorum arbitrio regatur. *Æn. Sylv. lib. 1. cap. 22.*

XXXIX. LEGATI.

Legati ex juris probatissimis sunt diligendi. Contzen lib. 6. Polit. c. 33.

Cum audisset, nonnullos Europæ reges ad Basiliense concilium destinasse, misisseque oratores proceres potentes & progenie illustres, magnâ cum & equorum & comitantium pompâ, delegit ipse è suis, quos ad concilium mitteret, non quidem qui sanguine, sed qui ingenio & sapientiâ præcellerent. Hi fuerunt Ludovicus Pontanus jurisconsultorum eo tempore facilè princeps, & Nicolaus Siculus archiepiscopus Panormitanus, & hic in jure pontificio ætatis suæ nemini secundus. Namque haud decere inquebat, quum de jure humano & divino disceptandum esset, nobilitatem potentiamve jactare, sed doctrinam potius, scientiam atque justitiam. *Panorm. l. 2. c. 11.*

Ludovici Pontani & Nicolai Siculi
bella

bella legatio, & digna tanto principe, nisi discordes animæ & invidiâ laborantes, neque Regi, neque Concilio utiles exstitissent. Fuimus & nos Basileæ, notumque nobis est, non minùs occupatam fuisse Synodum ad reconciliandos inter sese Regis legatos, quàm ut Bohemos ad Ecclesiæ Catholicæ consensum reduceret. *Æn. l. 2. c. 11.*

XL. ATTENTIO.

Zeno Citticus, auditores, dicebat, adedè debere esse attentos ad ea, qua disse-runtur, ut non vacet dare signum approbationis. dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus. Laërt. lib. 7. c. 1.

Jannotius Mannettus, Florentinorum legatus, ad Regem prolixam, nec minùs elegantem orationem habens, dum pronuntiaret, attentionem patientiamque Regis apprimè miratus est, quòd ne oculos quidem à se, diutissimè discente, minimum deflexisset, nec manus movisset: sed & illud inprimis memoria dignum judicavit, quòd cum à principio statim orationis naso regis musca supersedisset, non priùs quàm peroratum

tum esset, Rex illam abegisset. Ego quoque meis hisce adnotamentis hujusmodi tactum propterea inferendum existimavi, quòd Homerum, legeram, inter proelia Deorum, improbitatem muscæ describere. Pan. l. 1. c. 46.

XL I. Uxor.

Surrexerunt filii ejus (femina videlicet virtute pradita) & beatissimam predicaverunt; vir ejus & laudat eam. Prov. 31. 27.

Acceperat aliquando à Maria, singularis exempli uxore, literas, quas cum semel atque iterum attentissimè perlegisset, mox inquit: Institueram olim nihil de uxore extra thalamum dicere, ne benè dicendo uxorius aut immodestior haberer. At nunc mihi prorsus mutandum consilium, & quidvis homines obloquentur, quocunque in trivio, cuique obvio, sine modo & modestiâ de uxoris virtute atque constantiâ, prædicandum. Pan. l. 2. c. 33.

XL II. BELLUM.

I *Oportet injuriam passos pro se ipsis arma capere, sive pro cognatis & bene-*

beneficis , item sociis injuriâ affectis auxiliari. Arist. Rhet. ad Alex.

1 Orabant, & quidem suppliciter Johannæ Neapolitanorum reginæ oratores Alphonsum, ut destitutæ omni ope reginæ auxilium ferret. Iis refragabantur ferè omnes Regis consiliarii, durum & perquàm anceps fore bellum dictitantes, apud genus hominum armis exercitatum, industriâ atque opibus pollens potensque; & præsertim apud mulierem ingenio mobili & inconstanti. Tum Rex: Accepimus, inquit, Herculem etiam, non rogatum, laborantibus subvenire consueſſe. Nos reginæ, nos feminæ, nos afflictae, nos demum tantopere roganti, si diis placeat, opem ferre dubitabimus? Grave quidem bellum suscepturos nos esse fateor; verùm eò præclarius futurum. Sine labore & periculo nemo adhuc gloriam consecutus est. Pan. l. 1. c. 1.

2 Præstito jam auxilio Johannæ reginæ, ejectisque ejus adversariis è regno, & tandem illâ in pristinam & dignitatem & tranquillitatem Regis operâ atque potentiâ restitutâ, allatum est Henricum fratrem à Johanne ulterioris Hispaniæ rege, dominatu bonisque omnibus

bus spoliatum, in vincula conjectum esse. Rex celeri nuncio permotus, siquidem Henricum, propter ejus animi egregia ornamenta, magis etiam quàm fratrem diligebat, posthabitis Neapolitani regni deliciis, quas sibi multo & sudore & cruore comparasse videbatur, ad liberationem fratris maturavit, liberavit, & in pristinam fortunam restituit. Pan. l. 2. c. 8.

2 *Duobus dissidentibus, præstat quandoque neutri esse addictum. Iohan. Wilh. Newmayer de Neutralit.*

1 Erat Alphonsus in agro Matricensi, nec dum satis delibaverat, utrum Franciscum Sphortiam, an Nicolaum Picininum in amicitiam & societatem admissurus esset; & erat alterum duntaxat propter illorum inter se similitudines admissurus. Cum interim, Matricenses legati Regem adeuntes petierunt, utri ex ipsius voluntate, Nicolaó-ne, an Francisco gratificari deberent? Quibus Regem respondisse, qui aderant, perhibent; Utrosq; tanquam amicos habendos esse, sed ab utrisque tanquam inimicis cavendum. Panorm. lib. 1. c. 7.

2 Pari, ut mihi videtur, prudentiâ
erga

erga Jacobum Picinini filium Alphon-
sus utitur. Cui ut amico subvenit, ab eo
tamen, ut hoste, cavet. *Æn. lib. 1. c. 7.*

3 *Nihil regi indecentius, quàm vi-
ctum provocare. Alphons. apud
Panorm. lib. 2. c. 1.*

1 Cum esset Valentia Alphon-
sus, appulerunt eò loci Caroli regis Franciæ
legati, magnopere eum rogantes, ne
per id tempus, quo rex eorum bello
Britannico implicatus esset, contra se
bellum aliquod suscitaret. Quàm ma-
ximè enim verebatur Carolus, ne Al-
phon- sus captato tempore & occasione
cum armis lacefferet, propterea quòd
jus ac titulum prætenderet in eam par-
tem Galliæ Narbonensis. quam incolæ
Occitanam vocant. Quibus Alphon-
sus ita respondit. Etsi certò scio, plurimas
Narbonensis Galliæ civitates ad Arago-
niæ regnum pertinere, quas Carolus
rex jampridem occupatas detineat; nihi-
lominus hoc tempore, quo illum in-
telligo bello superatum & à Britannis
protritum esse, nequaquam me arma
contra profligatum regem moturum
esse, vobis affirmo: neque eo animo
esse, ut quod majores mei in Caroli
pro-

prosperitate non petierunt, ego in ejus repetam calamitate. Quid regi indecentius, quàm victum provocare? Rursus quid inhumanius, quàm naufragum submergere? Hac securitate legatos remisit, demiratos Alphonsi virtutem & magnanimitatem. Pan. lib. 2. c. 1.

2 Anno ab hinc tertio conspirant inter se quinque & quinquaginta Prutenorum civitates, impiaque contra dominos arma suscipiunt; & contra fratres, qui beatæ Mariæ Teutonici vocantur, universæ rebellant. Tum Casimirus Poloniæ Rex, portionem sui regni Prussiam esse asserens, occasione oblatâ benè gerendæ rei bellum fratribus indicit. Tantò divi Alphonsi, quàm barbari Regis modestia major. Æn. Sylv. lib. 2. c. 1.

4 *Dilectus militum sit cum judicio.*
Lips. Civ. doct. lib. 5. c. 11.

Laudare Italicos Rex consuevit, tum ob alias causas, tum quòd in proelio paucis equitibus instruerent aciem. Siquidem, in acie, quæ Hispano more pluribus constaret equitibus, priores tantum manus conferere, reliquos autem quoniam sese explicare non possent,

sent, inutiles esse, inquiebat. Panorm. lib. 4. cap. 44. Ms. 48.

5 *Volones prastant militibus invitis.*

Contzen. lib. 10. polit. c. 20. §. 1.

Volonum enim major est alacritas, & in solo bello spem habent. Ibidem, & §. 3.

Malus autem miles est, qui imperatorem gemens sequitur. Seneca epist. 108.

Hoc praterea agendum, ut militum mendicitas prohibeatur, cibum habeant, ceteraque, quibus humana natura doleat negatis. Contzen d. l. c. 54. §. 3.

Alphonfus militibus aut missionem aut vacationem petentibus, licet incommodè, tribuit tamen; nec cuiquam unquam com meatum negasse visus est. Itaque factum, ut cum requiem aut ocium sibi haud denegari animadverterent, illud postea concessum renuerent, aut ultrò denuo redirent ad Regem, quos reversos Rex comiter ac benignè suscipiebat, monebatque, ut sicut sibi bellum quidem, gratia pacis susciperetur; sic illis negotium gratia ocii renuendum non esse. Panorm. Ms. lib. 2. c. 47.

6 Nul-

6 *Nullum bellum est justum, nisi quod aut rebus repetitis geratur, aut denunciatum antè sit & indictum. Cic. 1. offic.*

1 Cùm amœnissimum Picentiæ agrum Surrentinum pervastaret Alphonsus, ingemuisse frequenter visus est, crebroque per caduceatorem opidanos orasse, ne id ipsorum pertinaciâ committerent, quod postea ejus lenitate ac misericordiâ corrigi non posset. Panorm. lib. 1. c. 21.

2 Cum Calaciam obsideret Alphonsus, omnium primus tormenta ænea inusitatę magnitudinis per asperum & acclivem montem præter omnium opinionem muris admovit. Deinde me & Americum Sanseverinum Capacii comitem, virum illustrem, legatos destinans, opidanis renunciare jussit, nisi properè, ac priùs etiam, quàm tormenta laxari inciperent, deditionem fecissent, nullum postea eis relinqui pœnitentiæ locum. Accessimus, persuasimus. Pan. l. 1. cap. 40.

7 *Si status imperii, aut salus provinciarum in discrimine vertatur, debet*

*bebit is, qui summæ rei imperat, in
acie stare. Egesipp. s. c. 30. Nam
— Vbi summus imperator non adest
ad exercitum,
Citius, quod non factum est usus, fit,
quàm quod factum est opus. Plaut.
Amph.*

Expugnata jam civitate Neapolitanâ,
ne ex victoria, ut evenit, inolesceret
exercitus, aut voluptatis resolveretur
illecebris, confestim compositis rebus
recto ad hostes itinere pertendit, quo-
rum dux erat Antonius Caudola, vir
strenuus, atque in armis clarus. cumque
eos in agro Capuano nactus esset, præ-
lio instructos intentosque, & numero
& virtute plurimum exsultantes, adhi-
bito consilio Rex præponit, exquiratque,
an prælium sumendum sit nec ne?
Cumque ex proceribus quidam, susci-
piendum omnino esse, censuissent, si
Rex ipse præsens non esset. Ergo,
quod maximè (inquit) opitulanti dimi-
cantibus solet, imperatoris præsentia
nunc, si diis placet, obfutura est? Sta-
timque ut, Deo bene juvante, prælium
committerent, pronunciavit, mox in-
tellecturi, nihil eorum fortunæ ac glo-
riæ obstaturam præsentiam suam. Fit
ergo

ergo proelium, initio satis ancipiti Marte; demum postea Regis auspiciis atque virtute fuderunt, ceperuntque hostes fermè omnes. In quibus Sphortiani equites propè innumeri capti, centuriones aliquot, ipse Antonius dux item captus. Pan. l. 2. c. 21.

Sequebamur Alphonsum ex hospitali beatæ Mariæ in arcem regiam. Tum fortè vir grandævus vultu habituque venerabilis, Regem salutat. Rex autem ad nos conversus: Hic, inquit, cum obsiderem hanc urbem, ad me venit in castra, utque bono animo essem, jussit. Nam circa calendas Junias, quæ tunc instarent, opido potiturus essem; at non diu post futurum esse anceps proelium ait, in quo dux exercitus caperetur: meque commonuit, ne illi pugnae interesssem. Prima vaticini sermonis pars impleta est, quarto Nonas Junias Neapolim in potestatem redegi. Copiæ nostræ atque Antonii Caudolæ in agrum Capuanum convenerunt; dubitatum est inter nostros, an proelium committi oporteret, quod vitæ nostræ timerent. Quod cum ad me relatum est: Ergo ea res vobis timorem, inquam, incutit, quæ præstare animum atque
I auda-

audaciam debet. Induique me mox
galeâ, & signo pugnæ dato in hostem
me converti, fregi acies, vici, profligavi,
Antonium captivum abduxi. Nec
me vaticinium nec trepidum consilium
amicorum terruit. *Æn. Sylv. lib. 2.
cap. 21.*

8 *Qui verâ virtute fortis est, nec
temerè audet, nec inconsultè timet,
August.*

*Non est vir fortis, cui non crescit ani-
mus in ipsa rerum difficultate.
Bernhard.*

Cùm classis regia, tempestate abrepta, ad insulas Stœchades decurrisset, atque eodem una ex dissipatis triremibus adventare prospectaretur, conscisso velo ac remo decusso, summo cum militum & nautarum discrimine, inclamavit Rex, ut advenienti illicò omnes irent suppetias. Cúmque omnes periculum recusantes inclamarent, melius unam, quàm universas triremes iri perditum, Rex nihilò segnius prætoriam solvit ipsemet, & si nemo subsequeretur, solus opem anxiiis laturus. Quo facto, cæteri postea pudore compulsi, Regem subsequuti, triremem, prope

prope obrutam, non sine omnium periculo reduxerunt incolumem: Tum Rex: nonne sæpius vobis dixeram, periculum sine periculo moveri non posse? Mihi profectò satius visum est unà cum sociis viris fortissimis occumbere, quàm illos videre & pati ante oculos interire. Panorm. lib. 2. c. 18.

9. *Via hostibus, qua fugiant, munienda. Scipio Africanus apud Veget. l. 3. de re milit. c. 21.*

Laudare cum magnopere solebat Alphonsus, quicumque fugientibus hostibus argenteum pontem exstruendum dixisset. Panorm. lib. 4. c. 9.

Nam satis vicit, inquit Sigismundus Imperator, qui hostem fugavit. Æn. Sylv. lib. 4. c. 9.

XLIII. IMPERATOR.

1. *Ego sic existimo in summo imperatore, quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Cic. pro leg. Man.*

Illa verò sunt virtutes imperatoria, labor in negotio, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas

tas in conficiendo, consilium in providendo. Ibidem.

1 Renatus dux cum per fecialem ferream chirothecam, id est proelii signum, detulisset Alphonso, alacriter illam accepisse palàm est, moxque fecialem interrogasse, num in singulare certamen, an in universum exercitum se provocaret, quoniam ipse utrumlibet accepisset? Respondente verò feciale; non in singulare, sed in universum certamen à Renato provocari, confestim pugnae locum & tempus jure belli statuisse, accessisse; at nequicquam exspectasse. Panorm. lib. 3. c. 35.

2 Cum Beneventanæ arcis præfectus de arcis deditioe suspensus dubiusque adhuc esset, Alponsum recognitâ statim Beneventum advenisse accepimus, atque in arcem, ubi validum inerat præsidium, transmissio ponte introiisse: obstupefactum verò præfectum Regis audaciâ & arcem & se cum præsidio ultro dedisse. Pan. lib. 3. c. 39.

3 Erat Beneventi Rex, cumque accepisset suos milites ex castello Bovalingo, quò irruperant, expulsos esse, properè accurrisse tradunt, scalasque
suis

fuis manibus apprehensas in fossam opidi devolviffe, equitibus equo defilire jussis & scalas adscendere, quo facto receptum opidum & direptum esse. Panorm. lib. 3. c. 40.

4 Illud quoque in obsidione Massiliæ admirabile exstitit, quod ex insula Pomatia, quæ ad tria fermè millia passuum contra Massiliam sita est, saxa tormentaria mille quingentorum pondoad urbem vel ultra etiam urbem jecerit. Catenam portus amplissimam hoste invito ac renitente perfregit. Pan. lib. 2. cap. 4.

5 Gerborum insulam, quam putamus Lotophagiten antiquitus dictam, ingenti admodum classe Rex obsederat, & ne ulla incolis auxilii spes reliqua esset, pontem, qui continentem conjungebat, defecuit, turribusque muniavit. Quo facto, relinquebatur Alphonso nihil, nisi ut levi momento insulam populatus rediret victor & voti compos. Cum interim ab Oferio Tunicensium rege literæ in hanc ferè sententiam deferuntur. Rex regi salutem. Scimus, ô Alphonse, te majori animo esse, quàm ut Gerborum populatione contentus decedas. Idcirco decrevimus ad te con-

festim accedere, & facie, quod ajunt, ad faciem intueri. Credimus, te interea minimè recessurum, quoniam fugere longè à magnanimo alienum est, vale. Alphonfus his literis acceptis, oblata occasione majoris gloriæ, decrevit contemta insula barbarum expectare. At ille tempori advenit, & quidem cum centum millium fermè armatorum exercitu, castraque ad jactum teli contra pontem & turrin, quam nostri milites tenebant, locavit, tormentis, telis, clamoribus nostros continuò lacerans. Constituerat Alphonfus postero die collatis signis decernere. Cæterum ardor militum, ut plerumque fit, contineri diutius nequivit, ponte transmissio in continentem eruperunt, fuderunt ac profligarunt barbaros, nec procul fuit, quin regem etiam ipsum caperent, qui à propinquis & necessariis quibusdam suis in equum allevatus, inter nostrorum militum manus propemodum apprehensus effugit. Qui verò regem tutati fuerunt, quoniam fugæ locus non fuit, ad unum omnes trucidati sunt ante Regis pedes, prætorium captum, directumque, tormenta ænea ac ferrea omnia confRACTA, signa militaria pleraq; ablata,

ablata, inæstimabilis atque omnis generis præda ex victoria relata. Pan. l. 2. cap. 5.

6 Classis Genuensium, quam demirratam Alphonsi munimenta, abiisse dicemus, * apud Pontiam insulam se continuit, ibique triremium classem, quibus aucta Neapolim rediret, è Genua expectabat. Cumque & advenisse jam, & Neapolim maturare Rex accepisset, suas & ipse triremes obviam misit, reperit, fugavit, cepit, combussit. Pan. lib. 4. c. 25. Ms. 26.

7 Postea quam à Philippo Genuenses desciverunt, in Alphonsum, qui in portu Veneris adhuc esset, nullo præsidio, nisi admodum paucis regis equitibus munitus, quique & annonæ inopia tentaretur, expeditionem eos destinasse, ajunt. Quod cum Rex accepisset, ex arce in opidum confestim descendisse, paratum una cum paucis suis sociis à Genuensium conatu urbem obstinatissimè defendere. Appulsa interim oneraria Regis navi cum comœatu, Genuenses à proposito destitisse. Pan. l. 3. cap. 48.

8 Venabatur Rex in campis Leboriis,

I 4

* *Infra ex lib. 4. c. 24.*

riis, quos nunc Rosarum vocant, quò nuncius adfertur, Ricium regionum peditum ductorem ad hostes defecisse, ac per fraudem occupasse opidum sancti Germani cum monte Cassinati, ac properare vicina omnia invadere. Quo nuncio permotus Rex dixisse fertur: Facto, non consulto, opus esse. Et ut erat venationi potius, quàm armis instructus, contra proditorem iter instituit, cum his tantummodo purpuratis, qui secum venationis gratiâ convenerant, comitibus solum denunciatis, ut qui cum diligeret, properè sequeretur. Opinione celerius ad Ricium pervenit. Cujus vestigia ultro subsequuti regii milites, tantam trepidationem intulere proditori, ut facile intelligeres, illum incepti poenituisse, præventum Regis ac regionum celeritate incredibili. Nec dum enim arcem, quam Janiculam vocant, maximum illius expeditionis aut magis proditionis munimentum expugnaverat. Ac quoniam quidem Rex acceperat, ingens è Romo præsidium Ricio propediem adventurum, quo fretus Ricus in arce adhuc expugnanda perseveraret, nocte in montem peditatum Rex dimittit, admonitum, uti sub nomine

mine Ricii turrim templi, quæ Riciano præsidio tenebatur, pertranseant, atque inde ad Ricium sub ipsum diei ortum descendant. Quo peracto, Ricius auxiliares copias arbitratus, primò lætari, dein cum regios esse ex signis armisque cognosceret, antequam à Rege circumveniretur, fugâ saluti consuluit; reliqui capti, quos pro suâ consuetudine Rex omnes dimisit incolumes. Opidum quarto pòst die, quàm fraude captum à Ricio exstiterat, recuperatum. Panorm. l. 2. c. 25.

9 Cum Genuensium quatuordecim maximarum navium classẽ illicò adventuram nunciaretur Regi, quò duas ejus illas ingentissimas in portu deprehensas, comburerent, continuò exscindi è vicinis montibus rupes, & infesto profundoque mari ad occursum venientium objici procuravit; portum præterea vastissimis lignis, ferreisque catenis circumcludi molem ipsam, altissimo muro, propugnaculisque muniri litora propè innumerabilibus inauditæ magnitudinis tormentis, omnisque generis telis, armisque firmari. Atque hæc tanta quidem celeritate, atque admiratione omnium, ut cum mox Genuensium clas-

sis se conferret, conspectis propius hujusmodi novis insperatisque munimentis, redeundi consilium probaverit, abiveritque. Pan. lib. 4. c. 24. Ms. 25.

10 Cæterum reputanti mihi Alphonsi egregia facta, id supra modum admirabile ac præcipuum videri solet, quonam modo Genuenses, etsi maritimo proelio eum vicerint, tributum quotannis trullam auream reddant. Enimverò tanta fuit auctoritas Alphonsi, ut etiam victus conditiones dixerit, & victores victo metu cesserint, quasi victoriam casu, non virtute se consecutos arbitrati. Pan. l. 4. c. 22. Ms. 23.

11 Austriales, qui accersitis Bohemis in Nova civitate Fridericum Cæsarem ex Italia redeuntem obsederunt, eò demum redacti sunt, ut victores ex victo pacem peterent, atque in eam rem auri sex millia nummum quotannis penderent. Æn. Sylv. lib. 4. c. 23.

12 Erat in Samnio Rex haud procul Boviano, cum subito affertur, hostes adventare ac jam propè esse; quo nuncio capere arma milites jussit, atque hostibus obviam contendere; & jam ad tria millia passuum processerat; instructus armatusque tandem in campis aper-

apertis juxta Trojam in conspectu hostium consedit. Stabant omnes loco edito ad proelium & ipsi parati instructique. Cæterum Rex consultò haud movebat, quò hostes in æquum pelleret ad pugnam. Illi verò numero fidentes, quo sanè præstare videbantur, è colle descendunt, magnoque impetu pugnam incipiunt. Tum Regem exclamasse his auribus audiui (nam præsens aderam) O milites, victoria nostra est, ostendens etiam, à qua acie, à quove loco victoria oriretur. Mox & ipse inter primos concitatissimè in hostem ferebatur. Crederes fortunam præsidem bellorum adesse Regi, qui tam exiguo momento hostes viros fortissimos fuderit, fugaveritq; & in portam usq; civitatis persequutus plurimos ceperit, nonnullos etiam in fossam urbis præcipites egerit. Regionū verò nonnulli hostibus mixti urbem introïere, qui ex porta altera ad Regem incolumes redierunt. In hac victoria permulta quidem obtigere memoratu dignissima. Quidam eques cum intueretur Regem ornatu præter alios elegantiore, & quisnam esset ignoraret, strictoque ense; eum, quis esset, percunctaretur, atque ille, Alphonsus

rex sum, etiam protenso ense respondisset, continuò ad Regis nomen procubuisse dicitur, atque illius potestati reducto gladio sese permisisse. Pan. lib. 2. cap. 24.

13 Quanta fuerit Alphonfi existimatio & gloria, hinc facillè deprehendas, quod nonnunquam etiam ab inimicis, & etiam eisdem viris spectatissimis fuerit laudibus celebratus. Nicolaus Cardinalis Capuensis Regi gravis inimicus, Florentiæ cum esset, & conferret sese per id temporis in regnum Neapolitanum contra Alphonsum præclarissimus copiarum ductor Franciscus Sphortia, & ob hoc aliqui dicerent, jam Alphonso regi non cum Renato negotium fore, ita respondit: Imò mehercle intelliget nunc demum Sphortia cum alio sibi, quàm cum Philippo Maria rem gerendam esse. Hæc cum audita retulisset Regi Malphiatus: Si mei omnes adversarii, inquit rex, ita de me sentiant, ut inimicus hic & sentit & prædicat, bello certè me nequaquam lacerarent; sed quo mihi nihil antiquius est, sinerent pace me atque otio perfrui. Pan. l. 2. cap. 36.

- 2 *Efficax imperatoris elocutio, exercitus strages generose solari ac lenire docta, utilior multo est longo vulnerrariorum Medicorum agmine. Onofander in strateg. c. 1. §. 10.*

In obsidione Neapolitana, cum audisset, Petrum fratrem, quem propter singulares animi & corporis dotes supra fraternum affectum diligebat, saxo tormentario ictum occubuisse, ut viseret, maturavit, exanimem multis piisque cum lacrymis exosculatus, mox in arcem, quam Ovi vocant, tantisper efferendum curavit, donec iusta apparatu regio, quod postea fecit, persolvere liceret. Dein ad exercitum reversus, jam Petri interitu vehementissime consternatum; forti admodum oratione erexit illum ac confirmavit. Rursum ad amicos & Petri socios absentes consolatorias epistolas scripsit: quas qui legit, quem Philosophum non contemnat? uno itaque & eodem tempore piissimi fratris & fortissimi imperatoris munus obisse, satis constat. Pan. lib. 3. cap. 41.

XLIV. VICTORIA.

I *Seriò victoriâ utendum, urgendi-
que successus, & trepidis instandum.*
Contzen polit. l. 10. c. 61.

Sapius incauta nocuit victoria turba.
Claudian. in I. consulat. Honor.

Victores vinum & somnus vincit.
Lucillius ap. Priscian. lib. 5.

*Nunquam exercitum convenit esse
otiosum. Xenoph. Cyrop. lib. 1.*

Cum Rex à victoria illa inclyta Tuni-
censium, aut magis Pœnorum Regis, in
Siciliam se recepisset, non milites quidem
sivit otio torpescere, sed statim, re fru-
mentaria & aquaria reparata, trajecit in
urbem, quam Pœni Aphricam vocant, u-
bi perspecto & urbis & portus situ, ab-
ductis demum aliquot hostium navibus
quæ in portu erant, Siciliam primò, inde
Ænariam petiit, quam insulam incolæ
Isclam appellant. Cæterum in hac A-
phricana expeditione illud relatu di-
gnum mihi visum, quod opidani, Rege
quàm primum cognito, inauditam
gratulationem intra urbem ediderunt,
tubis, tibiisque ac vocibus, affectum
animi significantes. Putarunt nostri ci-
vitatem sese dedituram. At illis mos est
trans-

transeuntem regem, quamvis hostem, applausu, & hujuscemodi gratulatione venerari. Pan. l. 2. c. 6.

2 *Victores, qui verè regio sunt animo, post victoriam, quatenus possunt, vim omnem prohibent. Spigel. ad Æn. Sylv. lib. 2. c. 3.*

Victus ita tractandus, ut benignitate motus nolit rebellare. Savire in captivos non licet. Conzen polit. l. 10. cap. 61. §. 3.

Victoria innocentibus gravis non sit. Tormentis extorquere thesauros, inermes impuberesque cadere, libidinibus omnia fœdare injustum est. Hac majore cura imperator, quàm hostium arma vitabit. Conzen. ibid. §. 5.

Quos savitiâ & crudelitate territos subegeris, ut metuas semper, necesse est; quos tua tibi pietas, misericordiaque conciliarverit, perpetuò fidos invenias. Æn. Sylv. lib. 1. c. 26.

2 Vicario Apuliæ opido vi capto, cum milites à direptione continere nequivisset, Rex veritus, ne furor tandem baccharetur in mulierum pudicitiam, conquistis cum cura in locum extra muros,

muros, procul à militum impetu congregavit servandas, dato negotio Johanni Alcino viro amplissimo, & mihi. servatas simul & illibatas cum præsidio, quo vellent, dimisit, paucis pòst diebus ad lares, unde digressæ erant, prout libitum fuit, tutò redituras. Pan. l. 2. c. 23.

2 Captâ ab rege Massiliâ, cum sibi renunciaretur, matronas ferè omnes ac puellas civitatis, preciosissimis rebus omnifariam onustas, in templum Augustinianorum perfugisse, eas diligentissimè observari curavit. Cumque & illæ vim & contumeliam pertimescentes Regi per internuncium supplicarent, ut traditâ omni earum gazâ, ipsas tantummodo intactas abire permetteret: non solùm intactas Rex, sed ne visas quidem cum universâ ipsarum suppellectile, quantumvis preciosissimâ, ad unam omnes abire permisit. Pan. lib. 2. cap. 3.

3 Africanum superiorem, qui unus virginis pudicitiae consulisset, non satis à Livio laudatum arbitramur, quamvis in eo facto extollendo nihil omisissè videatur. Alphonso Marsilienses omnes virgines ac matronas conservavit intactas. In agro quoque Vultur-

turnano cum opidum vi expugnasset, cui Ripa Malerantiæ nomen est, pari moderatione in feminas usus est. Quas igitur huic Regi laudes attribuemus? Immortales certè. *Æn. Sylv. l. 2. c. 3.*

3 *Gloria certè longè major est servati, quàm cæsi hostis; tantoque triumphus illustrior, quantò plures relictæ sunt, de quibus triumphetur. Æn. Sylv. l. 1. c. 34.*

Confecto jam gravi ac diuturno bello, triumphoque Regi decreto atque parato, jam negasse, ajunt, regulos & nationes, quas vicisset, currum præire debere captivorum sorte, quinimo tanquam socios perquàm honorificè sequi jussisse. Sed & gloriari solitum accepimus, quòd non millibus hostium cæsis, sed rectiùs servatis triumphandi legem imperatoribus primus dedisset. *Pan. lib. 1. c. 34.*

Alia etiam huc facientia vide suprà, ubi de Clementia.

XLV. PAX.

1 *Sapientes pacis causa bellum gerunt, laboremque spe otii sustentant. Salust. orat. 1. ad Cesar.*

Quid

Quid est aliud victoria, nisi subiectio repugnantium? quod cum factum fuerit, pax erit. Aug. l. 19. de civitate Dei, cap. 12.

Ha tibi erunt artes: pacique imponere morem:

Parcere subiectis, & debellare superbos. Virg.

1 Inter Regis præclara facinora illud mea quidem sententia maximum dinumerabitur, quod universæ Italiæ bello diutissimè attritæ, pacem auctoritate procuraverit, benignitate concesserit, & quod nunquam antè ferè visum, unanimitate firmaverit. Quod proinde ego quid magnum ac prope divinum esse judico, quod pro hac conficienda, & sua maxima commoda, & graves quorundam injurias posthabuisse satis scio. Pan. lib. 4. c. 5.

2 Cum esset jam contra Venetos ac Florentinos, potentissimos Italiæ populos, ab Alphonso haud quidem injuria bellum susceptum, ac propterea Neapoli adversus eos magnâ animi fiduciâ contendisset, Florentini primùm, mox Veneti oratores in agro Pelignensium facti sunt obviam, pacem ab armato perhumiliter postulantes. Quibus Regem

gem prompto ac læto animo dixisse constat, neque aliud ullum pacis datæ premium existimasse, quàm hostes genibus advolutos à se pacem petiisse, & se pacem dedisse. Panorm. lib. 1. c. 28.

3 Cum regionum plerique, gloriæ studio flagrantes, permolestè ferrent, quòd Rex Venetis ac Florentinis pacem dedisset, velut in eo bello magnificentum ac gloriosum aliquod facinus edituri, à quo postea frustrati essent pace comparatâ; Rex id, quod erat suspicatus aliquando, jam nactus dixisse perhibetur: Bono animo estote commilitones. Nam & virtuti vestræ, mihi credite, neque locus, neque honos deerit, & mihi perquàm speciosum fuit petentibus pacem dare. Ita quidem arma capere consuevimus, ut sine cruore, si id modò fieri potest, victoriam adipiscamur. Et quid aliud, pacem tam submissè petentes, confitentur, quàm sese victos esse. Panorm. lib. 1. c. 29.

2 *Pax danda non vendenda. Spig. ad Pan. l. 3. c. 25.*

Alphonfus Ludovico Podio, quò propter ejus singularem diligentiam ac fidem perpetuò ferè oratore in Italia
usus

usus est', renunciandi pro pace, quam Venetis & Florentinis daturus esset, plusquàm ducenta millia aureorum extorqueri posse, respondit, pacem dare se, non vendere solitum esse. Pan. lib. 3. cap. 25.

XLVI. TRIUMPHUS.

Victoria unius tantum est; labor, omnium. Ergo primum victori esto; victis solatium. Scal. 3. Poët. c. 11.

Salva modestia, Majestas, qua est veneratio aliorum animis insita, potest assumi. Lips. monit. & exempl. pol. libr. 2. c. 16.

Generosior est triumphus, quem coronavit labor. In Monostichis Trochaicis.

Postea-quam Rex cum principibus regni decreverunt conventum celebrare Neapoli, relicto Benevento, primùm Averfam, deinde templum divi Antonii extra muros Neapolis petiere, ibique tantisper remorati sunt, dum, quæ ad triumphî spectaculum pertinerent, pararentur. Constituerant enim cives Neapolitani uno consensu omnes Regem triumphantem excipere, tum ob mirabilem

bilem victoriam, tum ob clementiam Regis inauditam. Igitur sexto & vicesimo Februarii die Rex sese cum principibus ostendit ad portam Carmelitanam, juxta quam non modica murorum pars, à civibus diruta erat, & in honorem victoris introëuntis patefacta. Atque ibi triumphalis currus paratus, sublimis ille & inauratus, in cujus summitate solium erat auro purpurâque adornatum. Currui alligati erant equi albentes quatuor, totidem rotas tracturi, nimis feroces, sericis loris, aureis frenis redimitti. Erat item in curru contra Regis solium, sedes illa periculosa visa flammam emittere inter Regis insignia valdè. Et hoc quidem præcipuum. Circumstant & currum viri patricii viginti, singuli singulas sursum hastas tenentes, quibus desuper alligabatur aureum pallium, nusquam alibi in tali mysterio æquè preciosum auditum, è cujus fastigiis extremisque lincis, Regis & regni & civitatis signa circumpendentia haud invenustè ventilabantur. Sub hoc autem pallio, aut magis umbella, Rex ipse sedens triumphansque, devehendus erat. Sed antequam currum conscenderet, aliquid se dignum dicere aut facere constituit.

stituit. Itaque vocato ad se primum Gerardo Caspare de Aquino: Ego, inquit, adolescens ob merita & servitia patris, te Marchionem Piscariæ constituo, creoque simulque te hortor ad fidem, constantiam, & integritatem ejus, in cujus honorem nos hodie te tam sublimi dignitate honestamus, quam patris beneficio partam, post-hac tuâ propria virtute conserves, & amplifies. Te quoque Nicolae Canteline, ob fidem & observantiam tuam, Ducem facimus urbis Foræ; & te Alphonse Cardona, ob præclara militiæ facinora singularemque virtutem, Rhegii Comitem designamus. His ferè verbis eademque animi gratitudine complures in Comitatus dignitatem sublimavit, Franciscum Pandonum Venafri, Johannem à Sancto Severino Nursii, Franciscum ejusdem cognomenti Maraciæ, ac Americum Capacii Comites fecit. Mox propè innumerabilibus viris, de se benè meritis, equestrem contulit dignitatem, quos hic recensere omittimus, ut ad majora & simul jucundiora properemus. Post hæc in Christi Dei veri ac sapientissimi nomine, cui omnem victoriæ laudem, ac gloriam referri semper ac vehementer

ter voluit, currum ascendit veste sericâ coccineaque demissa, longéque protrahata, pellibus, quas zobellinas vocant, suffulta, capite detecto. Nunquam enim adduci potuit, quanquam hoc sibi à pluribus, & quidem viris magnis suaderetur, ut coronam lauream de consuetudine triumphantium acceptaret. Credo pro singulari animi ejus modestiâ ac religione, Deo potiùs coronam deberi, dijudicans, quàm cuipiam mortali. Sed ubi eminens in curru visus est, tantus & virorum astantium & mulierum, supra tecta domorum spectantium, clamor & plausus exortus est, ut ne tubicinum clangor, nec tibicinum cantus. quanquam essent hi propè innumerabiles, præ clamore exsultantium quicquam omnino exaudiri possent. Erat interim cernere homines, partim præ lætitia illacrymantes, partim præ gaudio ridentes, partim novitate rei obstupelcentes. Progressus verò aliquantulum substitit, donec præcedentium agmen expedirètur. In quibus Florentini omnium primi varios ludos, singulari industria excogitados, grandi affatim impensa constructos, in hunc modum explicaverunt. Præibant statim post tibicines tubicines-

cinesque, adolescentes decem longo ordine in veste diploide serica coccinea-que argento & margaritis, prout inventum aut affectus cujusque dictaverat, exornata, caligis purpureis, seu, vulgo dixerim, scarlateis, multo similiter argento gemmisque distinctis, adequitantes omnes eximiæ pulchritudinis equos, & hos quidem nolis tintinabulisque undique resonantibus adornatos, scasis innixi, ut sellam si quis paululum clune contingeret, veluti probro aliquo erubesceret, dextera levata medium hastile crispabant, pictum & illud ac floribus variis inspersum, quod modò in caput quisque rotabat, modò in ictum protendebat, modò, ut sua cujusque libido erat, attrectabat. Sertum unicuique capiti erat laminis quibusdam aureis distinctum, quod tamen coram Rege transeuntes missis habenis sinistra proni capite deponebant. Sequebatur hos rerum domina fortuna super tabulato quodam, pictis tapetibus instrato, & ea quidem veluti curru alto sublata vehebatur, capillis à fronte protensis, occipite autem calvo, sub cujus pedibus erat ingens aurea pila, & hanc infantulus quidam specie angeli extensis brachiis

chiis sublevabat, sed is angelus sub aquis
 vestigia firmabat, Fortunam modico
 intervallo sequebantur virtutes sex,
 pulcherrimis atque instratis equis de-
 vectæ, habitu perhonesto & antiquo.
 Cæterum ut dignosci possent, suum
 quælibet præ se ferebat insigne. Prima
 omnium Spes coronam; proxima Fides
 calicem; deinde Charitas infantulum
 nudum ostentabat; quarto ordine ince-
 debat Fortitudo, columnam marmore-
 am manibus sustentans; quinta erat
 Temperantia, manibus phialas gerens,
 aqua vinum commiscebat; ultima verò
 Prudentia speculum dexterâ, lævâ ser-
 pentem populo exhibebat; iustitia re-
 stabat, quæ velut regina cæterarum
 equo non contenta, sub ornatissimo
 quodam pulpito eminens vectabatur,
 ornatuque cultuque conspicua, dexterâ
 nudum ensen, lævâ verò trutinam ge-
 stans, quæ velut sequentibus ac colenti-
 bus se imperium esset præbitura. Post
 humeros loco eminentiore solium con-
 stituerat, & hoc quidem auro purpura-
 que decorum, super quod angeli tres,
 quasi cœlo visi descendere, coronam
 quisque suam illi polliceri videbantur,
 qui huiusmodi solium propter iustitiam.

K

merc-

mereretur. Sedem hanc pulcherrimam sequebatur turba equitum maxima in habitu formaque diversarum nationum, principum, procerum. Sed ut sedem sequebantur, ita & currum personati Cæsaris anteibant. Adventabat enim Cæsar eminentissimo atque exornatissimo quodam in pulpito devectus, ad quod gradibus instratis ascendebatur. Stabat enim Cæsar laurea caput devinctus, armatus, paludamento amictus, dexterâ sceptrum præferens, lævâ auream pilam, sub cujus pedibus mundus in formam sphæricam continuò movebatur. Constitit coram Alphonso & in hanc ferè sententiam locutus est rhythmisque maternis: Ego te, præcellentissime regum Alphonse, cohortor, ut septem has virtutes, quas coram te modo transire vidisti, quas perpetuò coluisti, ad ultimum usque tecum serves. Quod si feceris, ut facies, certè scio, quæ te nunc triumphantem populo ostentant, aliquando dignum efficient sede illa imperatoria, quam modo transeuntem intuitus concupisti. Quæ cum, ut vidisti, justitia simul deducebantur, ut intelligeres, sine justitia neminem veram solidamque gloriam assecuturum. Sed
for-

fortunæ, quæ tibi paulo ante crinem aureum porrigere videbatur, nequaquam confidas, fluxa & instabilis est. Ecce & mundus volubilis, & præter virtutem omnia incerta. Hanc igitur, quod facis, religiosissimè colas. Ego Deum optimum maximum rogabo, ut te in prosperitate, sed & Florentiam in libertate conservet. Hæc locutus Cæsar, agmini sese immiscuit, & secuti sunt bino ordine Florentini numero circiter LX tunicis omnes purpureis ac coccineis amicti. Post hos veniebant Hispani hi, quos Latini Celtiberos, vulgo Cathalanos, vocitamus, & hi magna celebritate magnoque spectaculo ludos peragentes. Advexerunt enim equos quosdam, manu factos, veris vivisque similes, lubulonica instratos: hos juvenes equitabant veste ad terram usque demissa; cumque suis pedibus juvenes moverentur, equi ipsi modò cursum arripere, modò in gyrum flecti, modò insequi, modò fugere videbantur. Erat equitibus scutum sinistrâ, Regis insignibus depictum, dexterâ nudus ensis. Contra hos pedites aderant ornatu Persico Syroque succincti, tiaris, acinacibusque formidabiles. Movebantur pri-

mò unà equites, peditesque leniter ad harmoniam, vel ad numeros, chorisantium more, saltabant. Deinde concitato sensim cantu, & ipsi pariter inflammabantur, præliumque miscebant. Atque ita magno militum clamore magnoque astantium risu aliquandiu digladiabantur, donec victores Hispani Barbaros undequaque fugabant, capiebant, proterebant. Post hos vehebatur lignea ingens turris mirificè ornata, cujus adiutur angelus quidam stricto ense custodiebat. Nam super ea veſtabantur virtutes quatuor, Magnanimitas, Constantia, Clementia, Liberalitas. Hæque sedem periculofam, insigne illud regium, præse ferebant, cantantes suam quæque compositis versibus cantionem. Omnium primus angelus ad Regem versus in hunc ferè modum disseruit. Alphonse, rex pacis, ego tibi castellum hoc & superadstantes quatuor inclytas virtutes offero, manuque trado: quas quomodo tute semper veneratus & amplexus es, nunc te triumphantem comitari grantanter volunt. Proxima huic Magnanimitas Regem hortabatur ad animi excellentiam, subinde demonstrans Barbaros illos ab Hispanis victos fugatosque,

que, ut intelligeret Rex, si quando bellum suscepturus esset contra infideles & à Christi nomine abhorrentes, Hispanos præsto esse ac procul dubio victores evasuros. Tertia erat condimentum virtutum omnium Constantia, & ipsa Regem admonebat, ut humanos casus, si quando accidunt, armato, constantique animo perferret, ab honesto gloriosoque proposito nullo infortunio abduceretur. Fortunam siquidem omnem ferendo superari. Clementia deinde vultu præ cæteris exhilarata, velut in Rege, quasi in speculo se ipsa intueretur. Reliquæ, ô rex, inquit, hæ sorores inter mortales tete sanè præstantissimum reddunt. Ego verò te non hominibus, sed diis immortalibus facio æqualem. Illæ quidem vincere, ego te victis parcere, eosdemque tibi conciliare monstravi. Hæc breviter effata conticuit. Liberalitas postremò in vulgum pecuniam prodigebat, significans Regem actorum gloria dumtaxat contentum, reliquâ omnia popularibus elargiturum. His itaque mirum in modum compositis, ac præcedentibus currum, quinque mox aderant viri nobiles coccinea chlamyde induti, ex quolibet theatro

unus. Dividitur enim civitas omnis Neapolitanorum in theatra quinque, quæ illi à confedendo sedilia appellant. Hi quidem præerant currui dirigendo, equisque dextrandis, toti denique præcedentium agmini ordinando, tum scipionibus, quos dextra præferebant, tum autoritate maximè extimescendi. Procedebat jam Alphonsus augusta maiestate venerabilis, ac totius corporis dignitate spectabilis. Et rursus clamor plaudentium ad cælum usque perlatus est. Currum pedibus omnes sequebantur totius regni reguli ac principes ordine quaterni. Omnium primi Ferdinandus Alphonsi triumphatoris filius, præclaræ indolis puer, Iohannes Antonius princeps Tarentinus: atq; hi medii: à quorum dextera Raymundus princeps Salernitanus, à sinistra Abramus Tunicensium Regis legatus. Deinde vir maximus, proque sua fide, & constantia sempiterna memoria dignus Iohannes Antonius Sueffanorum dux, Honoratus Fundorum Dux, Franciscus urbis Romæ præfectus idem & Grajunæ comes, Petrus inclyti Mediolanensium ducis legatus. Tertio ordine Antonius dux sancti Marci, Trajanus dux Melfiæ,
Anto-

Antonius Xantilla Marchio Catroni, Iacobus Comes Nicolai Picinini viri fortissimi filius. Deinde suo quique ordine Duces Comitesque duo de quadraginta, procures & barones circiter centum, equestris ordinis viri propè innumera- biles, præstantium virorum, gravissi- morum Pontificum, literatissimorum hominum infinita etiam multitudo. Di- ceres, post currum frequentiam si cer- neres, non alibi in urbe homines esse posse. Sed ita præterea forum illud am- plissimum, ita palatiorum omnium cul- mina, ita fenestræ, ita januæ, ita porti- cus, ita viæ, ita theatra, ita loca omnia referta erant hominum, tum extero- rum omnium, undique ad spectaculum confluentium, tum civium ipsorum, ut, si post currum nondum videras, ibi nihil hominum superesse contenderes. Iamque Alphonfus per media sui trium- phalis arcus fundamenta, cœpta jam, iter faciebat, monimenta que rerum suarum paululum conspicatus, numula- riorum versus regionem ire perrexit, ubi viarum pavimenta floribus ac fron- dibus sparsa erant. Sed quod nuspiam visum, nuspiam lectum est, fenestræ ipsæ oppositarum domorum coccineis,

multoque auro contextis pannis jangebantur. Subter hoc aureo quasi cœlo Alphonsus magno argentariorum, mercatorumque omnium plausu, novoque etiam ludorum apparatu ac festivitate incredibili prætervectus, ad portæ novæ theatrum protinus pervenit, ubi virorum puellarumq; sanè pulcherrimarum infinita prope multitudo choreifantium & concinentium Regem ipsum incredibili desiderio, infinita lætitia operiebantur. Erant in hoc, sicut in cæteris theatris, parietes ipsi peregrinis auleis, stragulisq; vestiti, mulieres præsertim purpura, auro, mundo, gemmis sumtuosissimè cultæ; in luxu laus erat. Ipsi quidem Regi domino, patri, benefactori cultus, ornatus omnis referebatur, exsolvebatur. Igitur præsentem ipsum, saltatione cantuque dimissis, aut rectius intermissis, puellæ omnes genu flexæ manibus junctis, quasi Deum aliquem, ipsarum pudicitiae custodem, adoraverunt. Itidem viri facere, bonis vitæque servati. Indeque profectus theatrum, qui portus dicitur, offendit pari saltatu, pari exultatione desudans, nec minore exornatu puellarum, numero, venustate, item cultu, munditiaque perpolitum, eadem

eadem gratitudine ac reverentia Regem conservatorem exceperunt. Inde interitum deductus theatrum nobile & antiquum, nulli supra commemoratorum inferius, sive parietum ornamentis, varietateque picturæ, sive puellarum multitudine obstupescas, sive feminarum pulchritudine capiaris, sive cantu demulcearis, sive saltatione forsitan oblecteris. Et hic quidem omnes priissimo ac clementissimo Regi immortales gratias egerunt. Et Montaneam vetustissimum theatrum se contulit, simili cultu, simili gratulatione, simili omni affectione, à viris puellisque susceptus. Inde digressus ad marmoreos matris Ecclesiæ gradus curru descendit, ac cum principum, procerumque subsequen-
tium pompa templum ingressus, Christi Jesu verissimum numen humillimè comprecatus est, illi victoriæ laudem, illi triumphi gloriam, illi virtutum omnium honores ac gratias tribuens referensque. Inde viam repetens pro valvis Ecclesiæ Iohannotum Ritium, de se benè meritum virum, equestri dignitate exornavit, currumque conscendit, cum magna ac prope incredibile puellarum, quæ in theatro Capuano Regem oppre-

K 5

rie

riebantur, lætitia ac plausu. Nusquam alibi aut rerum magnificentia, aut nympharum formositate, aut virorum generositate, aut animorum gratulatione, aut denique personarum, rerumque omnium major apparatus habebatur. Hac itaque Rex prætervectus in arcem tandem Capuanam splendidissimo huic theatro vicinam, & jam advesperascente die perductus est. Pan. sub finem lib.4.

Benevolo Lectori S.

UT majoris cum utilitatis & voluptatis fructu sapientissimi & studiorum ac literarum cultoris Mekanatisque benignissimi Alphonſi Regis Aragonia historiam, à Panormita consignatam, Lectores accuratius cognoscerent, Chytræus eidem, à se Anno MD LXXXV Witeberga edita, præmisit vitæ ipsius Chronologiam, & in historiis, quæ commemorantur, notationes temporum & personarum illustrium Genealogias adjunxit. Hujus viri laborem eundem in finem hic subjicio. Tu, Lector benevole, æqui bonique consule, ac fruiere.

CHRO-

CHRONOLOGIA

Vita & rerum gestarum

ALPHONSI,

Regis Aragoniæ & Nea-
polis, concinnata

à

DAVIDE CHYTRÆO,

Anno 1584.

ALPHONSUS Rex
Aragonensis (seu ut
veteres præposita li-
tera T enunciarunt *Anno*
Taraconensis) & *Christi*

Neapolitanus, Valentiniæ in Hispa-
nia, natus est, imperante Roma-
nis Wenceslao Boëmo, Gallis
Carolo VI, Burgundis Philippo
Audace Caroli VI patruo, Hi-
spanis Castel. Henrico III, Unge-
ris Sigismundo, qui proximè se-
quenti anno 1396. insignem &
primam à Turcis cladem ad Ni-
copolim accepit. *1395.*

Pater Alphonsi fuit FERDI-
NANDUS Justus Aragoniæ Rex:

K 6 avus

avus JOHANNES I. Castellæ
 Rex, qui ducta Eleonora sorore
 Martini postremi Siciliæ regis,
 absque liberis defuncti : filia Pe-
 tri IV. abnepti Petri III. (qui pri-
 mus ex Taraconensibus Siciliæ
 Rex pulsus Gallis anno 1283. fa-
 ctus est) Aragoniæ & Siciliæ Re-
 gna Castellæ conjunxerat, & cur-
 rentis equi lapsu oppressus inter-
 ierat. Huic cum duo filii, Hen-
 ricus & Ferdinandus Alphonsi
 nostri pater, superstites essent : &
 Henricus natu major, in ipso ju-
 ventæ flore præreptus, relicto uni-
 co infantulo Johanne, tutelam
 illius simul & regni curam fratri
 Ferdinando moriens commisisset,
 3406. Ferdinandus sollicitatus à ple-
 risque, ut ulterioris Hispaniæ re-
 gnum sibi vendicaret, convocatis
 de more regni Castiliæ comitiis,
 in conspectu omnium regni pro-
 cerum, & à civitatibus missorum,
 cum omnes, ut se ipsum regem
 declararet, & juramentum fide-
 litatis sibi præstari peteret, exspe-
 ctarent : prodiit in medium, &
 ex edito suggestu infantulum re-
 gio

gio ornatum cultu, atque imposi-
tum humero, altéque sublatum, ut
ab omnibus conspici posset, of-
tentans: En regem, inquit, ô Hi-
spaniæ principes, liberarumque
civitatum oratores. Noster hic
rex est, hunc veneremur, hunc
colamus, huic fidem servemus, ut
mos est Hispanorum gentis erga
reges. Atque his dictis colloca-
tum regio in solio infantulum, i-
pse primum, ut moris est, ad ejus
pedes procumbens, & veneratus
est illum, & in verba ejus juravit,
utque idem cuncti facerent, ex-
emplo suo adegit. Singulari et-
iam prudentia & integritate tute-
lam aliquot annos administravit,
& adulto non minore fide, quàm
Micythus ille, tantopere in histo-
riis celebratus, Anaxilai Rhegini
filiis regnum maturè restituit.

Estque eò admirabilior Ferdī-
nandi integritas & fides, quod ipse
præter Alfonsum, quatuor adhuc
filios, Johannem (qui Alfonso
mortuo in Aragonia successit, &
Ferdinandum Catholicum pro-
creavit, qui Saracenos ex univer-

sa Hispania expulit, & ex filia Johanna nepoti Carolo V. Imper. amplissimorum Hispaniæ regnorum hæreditatem anno 1516. reliquit) Henricum , Galliciæ postea gubernatorem seu Magistrum S. Jacobi; Sanctium Magistrum de Alcantara; Petrum in Neapolis obsidione globo interemtum; & filias duas, Mariam reginam Castellæ, & Eleonoram Eduardo Lusitaniæ regi nuptam, & matrem Eleonoræ, Imperatoris nostri abaviæ habuerit.

Fuit autem tritavus Ferdinandi Justi Alfonso X. Castellæ Rex, Imperator anno Christi 1256 electus, à quo seriem familiæ ad annum 1500 deducam.

Ferdi-

**Ferdinandus III. Rex Legionis & Castella, quò
Mauros in Beticam primus conclusit, cæpit an-
no Christi 1216. regnavit 35.**

**Alphonfus X. cæpit 1252. à quo Tabula Al-
phonfina nomen habent, electus Imperator.**

Sanctius IV. cæpit 1284.

Ferdinandus IV. cæpit 1295.

Alphonfus XI. cæpit 1310. annis 40.

Petrus cæpit 1350. à fratre interfectus.
Henricus II. cæpit 1369.
Johannes I. Rex Castella cæpit 1380.

Henricus III. Rex Castella 1390.
Ferdinand. Iustus Rex Aragonia obiit 1415.

**Iohan- Maria Alphonfus Johannes post
nes II. uxor Magnus rex Alphonsum Rex
cæpit Al- Aragonia & Aragonia
puer phon- Neapolis sa-
1406. si. pientiss. ado-**

**Henri- Elisa-
cus IV. betha
1453. regina
O h. e. Castel-
obiit la O
1475. 1504.**
**Ferdinandus uxor Isa-
bella, Tristani Philippo Archi-
Comitis Ve- duci Austria,
nusini filia, Maximiliani
regnavit 36 Imperat. filio.
annos**

Carolus V. Imp.
Alphonf. à Frideric. O 1558.
**Carolo VIII ab Hispa-
pulsus 1495 nū & Gal- Philippus Rex
Ferdinan- lu pulsus Hispan. Neapo-
dus 1496. 1501. lis, Sicilia.**

- Anno Christi* 1401. Ladislaus Caroli filius, Johanne LJ, quæ Alfonsum postea adoptavit, frater, in regno Neapolitano à Papa Bonif. IX. investitus est.
1406. Henrico III, Castellæ Rege Ferdinandi Justi fratre, Alphonsi patruo, in ipso ætatis flore extincto, Johannes II. Castellæ Rex puer succedit, tutelam regni Ferdinando patruo, justè sanctèque administrante. Quo anno Antonius, Philippi Audacis filius, Johannis Burgundiæ ducis frater, Dux Brabantiae factus est.
1407. Ludoïcus Aureliæ Dux, Caroli VI. regis frater, à Johanne Burgundo, submissis sicariis, Lutetiae trucidatus est.
1411. Ladislaus à PP. excommunicato, Ludoïcus II. Andegavensis Neapolin irrito conatu invadit.
1413. Ladislaus Romam occupat, sed à PP. pulsus, paulo post sine liberis moritur, Johanna II. sorore unica hærede instituta, quæ Alfonsum Aragonem postea adoptavit.

AL-

Alphonfus, mortuo patre Ferdinando, Aragoniæ, Cataloniæ, Valentiæ, Navarræ & Siciliæ regna gubernare cœpit, cum adolescentiæ annos nondum egreffus effet. Itaque Cataloni, in frequentibus regni comitiis, per delectos oratores, Alphonso exponunt, ordinibus regni post longam deliberationem consultissimum & utilissimum patriæ videri, ut Rege adhuc juvene & aliis etiam regnis regendis occupato, septem viri sapientes & iusti in gubernatione Cataloniæ præficerentur, qui Deum timerent, cupiditates sub freno tenerent, nec amore, nec odio, nec muneribus tangerentur. Horum oratione breviter repetita, Alphonfus magnopere consilium illorum laudavit, idque sibi mirum in modum placere ostendit: quod si huiusmodi non septem, inquit, sed unum solummodo virum, qualem oratione vestra descripsistis, mihi dederitis, sponte ipsi, ô amici, sceptrum & regna me traditurum & omnibus
in

in rebus obtemperaturum esse promitto.

1415. Carolus VI, Gallorum Rex ab Angliæ rege Henrico V. ad Azincurtum profligatus, pacem & amicitiam Alphonſi expetit. Quo ipſo anno Concilium Conſtantiæ celebratum, & Johannes Hus die 8. Julii combuſtus eſt.

1419. Johannes Burgundiæ Dux, à Carolo Galliæ Delphino ad colloquium evocatus, proditoriè interficitur.

1420. ALPHONSUS in Sardiniam, ut Genuenſes inde ejiceret, cum claſſe profeſtus eſt, ubi JOHANNÆ II. Regiæ Neapolitanæ legatus Antonius Caraffa opem Alphonſi adverſus Ludovicum III. Andegavenſem, à PP. Martino V. & Francisco Sphortia ſummo equitum magiſtro accerſitum, implorat.

Johanna Alphonſum in filium adoptat, & Calabriæ Ducem ac ſe mortua regni ſucceſſorem designat, & Ovi arcem Neapoli tradit. Alphonſus igitur Raimundum Piritionem Ducem auxilio Johan-

Johannæ cum claſſe, militibus & commeatu inſtructa, Neapolim, à Sfortia obſeſſam, mittit. Ubi literæ adoptionis Alphonſi & ſucceſſionis in regno Neapolitano, die 19. Septemb. conſectæ ſunt.

Sed Ludoïco Andegavenſe obſidionem Neapolis ex Aversa, quam tenebat, nihilominus urgente, denuo legati à Johanna ad Alphonſum, in Corſica Bonifacium obſidentem, miſſi petunt, ut Rex ipſe cum amplioribus copiis matri Johannæ opem ferat.

Erat autem Ludoïcus Andegavenſis, ſobrinus Caroli Delphini Galliæ, quem pater Carolus VI. Rex, ob Johannem Burgundiæ Ducem ſcleratè necatum, hoc ipſo anno exhæredaverat, & urgente Philippo Burgundo, Johannis filio, filiam Catharinam Henrico V. Angliæ Regi petenti in matrimonium tradidit, eumque Franciæ regentem, & ſe mortuo ſucceſſorem, excluſo Delphino filio, conſtituit.

Johan-

Johannes Valesius *Rex Gallia ab Anglia*

1356. captus.

Carolus V. <i>Rex Gallia</i>	Ludoïcus <i>Dux Ande- gavenfis à Iohanna I. adoptatus 1379. ☉ 1384.</i>	Philippus <i>Audax Dux Bur- gundia Johan- nes à Ca- rolo Del- phino pro- ditorie ca- sus ☉ 1419. Philippus Bonus. Carolus Burgun- dus. Maria Philippus Carolus V. Imp.</i>
Caro- lus VI. cæpit 1381. Caro- lus Del- phinus & post- ea Rex 1423.	Ludoï- cus Dux <i>Aurelia à Iohan- ne Bur- gundo casus 1407. Ludoïcus II. cum Ca- rolo & La- dislao de re- gno Neapo- litano con- tendit. ☉. 1417.</i>	
	Ludoïcus III. Renatus cum à Iohanna II. Alphonsa post adoptatus & ite- obitum Ludoïci rum repudiatus III. sex annos 1419. tandem de regno Neapo- rursus contra litano bellum Alphonsum gessit, tandem evocatur 1423. 1442. Neapoli ☉. Conseritia cessit. 1423.	

1421. Alphonsus cum illustri nobili-
tatis Aragoniæ & Siciliæ 1500
Comitatu ex Sicilia Neapolin tra-
jicit. Ludoïcum ab obsidione
urbis

urbis depellit, & induciis factis, ex regno discedere cogit. Inde opida, quæ tenuerat Ludoicus, Averfam, Azerras, Amalphin, Massæos, Surrentum, in amœnissimo illo Campaniæ paradiso sita, recepit. Ubi ingenuisse sæpe pulcherrimorum agrorum vastatione & per caduceatorem orasse opidanos dicitur, ne ipsorum pertinacia committerent, quod postea ejus lenitate & misericordia corrigi non posset.

Recuperatis opidis, & pacato ^{1422.} regno, pestilentia Neapoli grassante, Alphonsus cum Johanna Regina & Caraciolo regni gubernatore, aliisque proceribus Cajetam cum classe contendit. Ubi in navi quendam ex præcipuis Ducibus Alphonso dixisse ferunt: Nunc, ô Rex, si vis, ut velle debes, potes universum Neapolitanum regnum absque adversario, & discrimine ullo, extra omnem dubitationem, obtinere: Si quos tecum ipse ducis, eos omnes in Siciliam captivos dimiseris, ac ipse regnes. Cui Rex, si qui-

si quidem id nesciret, si eo proposito ex Hispania discessisse, ut veram & absolutam gloriam; quantum in se esset, ad suos referret, quam non perfidiâ & dolo, sed virtute & constantiâ sese posse assequi, Dei optimi maximi benignitate consideret.

Cajetam cum pervenisset, præcipui regni procures, & in his Franciscus Sphortia, Francisci illius, qui Philippo Maria mortuo Mediolanense imperium adeptus est, pater; qui Ludoïcum antea secuti erant, tot fortibus Alphonfi factis & prosperis fortunæ successibus permoti, ad Johannæ & Alphonfi imperium, erroris sui veniam postulantes, redierunt. Quibus omnibus perbenignè veniam Alphonfus, Clementiæ & mansuetudinis laudem præcipuè expetens, concessit.

Ea res primùm Johannem, ægerrimè ferentem, adeò facilè hostibus suis ignosci, offendit. Juraverant & opida, paullò ante recepta, in verba Alphonfi. Et Caraciolus, qui antea solus omnia

omnia Reginae nomine in toto regno administraverat, Alphonſi autoritate ſuam obſcurari ferre non poterat. His igitur invidiæ & æmulationis facibus accenſus, virulentas ſuſpiciones & odium erga Alphonſum Johannæ inſtillat, ac tandem perſuadet, niſi maturè ſibi ab Alphonſi inſidiis caveat & Cajeta diſcedat, eam ab Alphonſo in Hiſpaniam miſſum & totum regnum ipſi ereptum iri. Diſſimulata igitur cauſa, relicto Cajetæ Alphonſo, Puteolos ſubitò profecta eſt, ac inde Neapolim.

Interea complures, tum arcibus præfecti, tum præſides terrarum ac principes, adeuntes regem, polliciti ſunt penè univerſum Neapolitanum regnum, Regina inſcia, ſeſe dedituros. Quibus Rex, habere ſe quidem gratias, reſpondit, ſed ſe pluris famam & honorem ſuum, quam regnum quamlibet magnum æſtimare. Suum quidem conſilium & fuiſſe & eſſe, regnum non dolo & injuriâ, ſed legitimo jure, cum-

cumque Deo & Johannæ matri placuisset, possidere. Quod si Reginæ in se voluntas immutata videatur, id mollitudini & fragilitati sexus assignandum esse. Contra se & virum & regem esse meminisse oportere. Statim verò terrestri itinere reginam sequitur. Cumque amicis colloquutionibus sanare offensiones conatus nihil proficeret, tandem Caraciolum facem totius incendii, in quo omnium reginæ consiliorum summam esse sciebat, retinere in arce regia, & reginam, absente illo, in arce Capuana adire instituit. Sed præmonita Johanna, Alphonsum, qui medium jam pontem transierat, dejecta repente cataracta, exclusit, & mox Franciscum Sfortiam & alios Andegavensium partium procures ad opem sibi ferendam, & pellendos Neapoli Hispanos impellit.

1423. Hic profligatis Alphonsi copiis urbem Neapolim occupat, Alphonso in arce regia oblesso. Cum autem nova classis cum recenti milite ex Hispaniis appu-
lisset,

lisset, Alphonfus urbem ex arce & portu oppugnatam recipit. Post ei Ænariæ insulæ occupandæ spes affertur, quam Ischiam vocant, eamque vi, excepta arce, cepit. Cumque postridie Alphonfus clementia in victos uti statuisset, captivos omnes liberari, iisque domos restitui iussit. Quare cognita, qui in arcem confugerant, salutem pacti, deditionem fecerunt. Recepta arce, eaque præsidio firmata, Neapolim rediit, & ex tam muniti naturali situ opidi expugnatione ingens nomen & gloriam adeptus est.

Hæc dum ab eo geruntur, ex 1424.
Hispania allatum est Henricum fratrem, quem unicè diligebat, à Iohanne Castiliæ Rege, impulsu Alvari Lunæ, qui Alphonsi commendatione apud Johannem creverat, dominatu Galliciæ & bonis omnibus spoliatum, & in vincula conjectum esse. Facta igitur cum Iohanna regina pace, posthabitis regni Neapolitani deliciis ad liberandum fratrem in Hispanias trajicit, Neapoli Petro fratre &

L Cajc-

Cajetæ Antonio Luna præfektis.

In itinere Massiliam, quæ ad Andegavenſis provinciam pertinebat, ex Stœchadibus insulis oppugnatam cepit & diruit. Urbe capta, pro more suo matronalis decoris haud oblitus, earum feminarum, quæ in templa confugerant, injuriæ parci jussit, easque spectata integritate viris, ne à militibus probro afficerentur, servandas tradidit. Quæ cum ad eum, pro conservata pudicitia, magnam auri atque gemmarum vim, quas secum detulerant, misissent, ultrò libertatem, & ea omnia sese iis dare dixit, potestatemque fecit, uti ad suos mitterent, qui eas ex urbe deducerent: iis, ut omnes, quas ab incendio conservaverant, exportarent, permisit. Cum autem in reliqua præda etiam D. Ludoici Episcopi Tolosani, ex Galliæ regum familia nati, corpus in Hispanias aveheret, ac in mari, asperissima tempestate jactaretur: cum sacerdotes & nautæ, ac milites una omnes clamarent, D. Ludoici corpus tempestatis hujus cau-

causam esse. ideoque Massiliam remitti debere; ipse in proposito perstitit, & aut sibi una cum S. Ludoico percundum esse, aut iis longè augustiorem ac Diis acceptiorem civitatem se sanctissimi corporis reliquias conditurum esse. Cum igitur Valentiam incolumis cum exercitu pervenisset, D. Ludoici corpus, clarissimæ victoriæ unicam mercedem, sed æternæ suæ gloriæ monumentum summa cum veneratione & gratulatione civium collocavit.

Deliberanti autem de ratione belli Hispanici & liberando fratre, Rogerius Pallantiæ Comes, Alphonso seorsim indicat, in animo sibi esse, Iohannem Castellæ regem, ipsius hostem, contempto omni periculo confodere: foreque id sibi, si modo annuat Rex, factu per facile. Cui Rex, se non solum pro Castellæ atque Hispaniæ regno, sed ne pro totius quidem orbis imperio adipiscendo tam crudele atque detestabile facinus permissurum. Postea tamen ostentato magis, quam illato bel-

lo, aliorum regum, ac inprimis Mariæ sororis, quæ Johanni nupta erat, intercessione fratrem Henricum è custodia liberavit, & in pristinam dignitatem & dominatum Galliciar, ejecto & in ordinem redacto Alvaro Luna, restituit.

Interea Neapoli Iohanna Regina, inconstans & levis femina, Ludoicum Andegavensem, qui Romæ substiterat, per Pontificem sibi reconciliat, & adjunctis societate Genuensibus, & duce Mediolani, primum Cajetam, deinde Neapolim, prodente urbem Iacobo Caudola urbis præfecto, occupat. Petrus Regis frater, etsi auxilia classe ab Alphonso missa fuerant; tamen desperata urbis recuperatione, arcibus tantum præsidio munitis, in Siciliam navigat.

1425. Alphonsus, facto cum Florentinis & Thoma Fregosio, Genuensi olim duce, federe, sinum Ligusticum classe infestavit.

1426. Pax inter Alphonsum, & Philippum Mariam hac conditione fa-

facta, ut Bonifacium & Calvum, Corsicæ urbes, Alphonso traderentur. Sed adversante populo Genuense, Portum Veneris & Lunæ, in finibus Liguriæ, earum loco Alphonfus accepit.

Pax cum Genuensibus à Philippo facta. 1428.

Bellum inter Alphonsum Aragoniæ, & Iohannem II, Castiliæ regem patruelem rursus exarsit, quod interventu Mariæ sororis Iohannis, Alphonfi conjugis, sedatum est. 1429.

Denuo bella inter vicinos reges Hispaniæ patrueles recruderunt. Quibus tandem compositis & pacatis, Alphonfus cum suspicionem excutiendæ ex regno Iohannæ matris adoptivæ, si vivente ea regnum invaderet, vitare non posset: expeditionem in Africam suscipit, ac Gerbim insulam, quæ Lothophagites antiquis fuit, obsidet. Cumque populari eam & occupare cœpisset, à Bopherio Tuncti rege, qui cum ingentibus copiis eò venerat, prælium ipsi per literas denunciatur. Quibus

acceptis Alphonfus oblata occasione majoris gloriæ, contempta insula Barbarum expectare constituit, Quo ingenti prælio profligato, ac fere capto, tormenta omnia & signa militaria & prædam ex castris ingentem deportavit. Postea Aphricam urbem vicinam, quæ veteribus Aphrodisium vel certe vicina illi Leptis parva fuit, quamque nostris temporibus Imperatoris Caroli V. exercitus anno 1550 expugnatam Hispanis subjecit: tentans, navibus aliquot ex portu abductis in Siciliam rediit. Ubi hybernis actis, de Neapolitano regno, in quo præter arces Neapolis & Ænaræ, nihil ferè in potestate sua habebat, & de reconcilianda sibi Iohanna matre adoptiva denuo deliberat.

Cum autem simulatè Iohannam omnia agere Alphonfus cerneret, in Hispanias redire constituit. Sed omnibus ad navigationem paratis, cum venti adversi tres continuos menses classem in portu Drepani retinerent: ecce de
 Cara-

Caraciolo infensissimo hoste suo,
à conjuratis trucidato, & Ludoi-
co æmulo, febris ad Cosentiam ^{1432.}
extincto, & paulo post de Iohan- ^{1433.}
næ Reginæ obitu nuncii afferun-
tur. Fato igitur se in Italiam reti-
neri existimans, statim fidos ho-
mines ad explorandas procerum
voluntates in regnum Neapolita-
num emittit, ac Tarentinum Du-
cem & Sueffanum, cujus opera
Capuam primùm in potestatem
suam redegit, federe sibi junxit.

Sequenti anno Cajetam, regni ^{1434.}
Neapolitani claustrum firmissi-
mum, quæ valido præsidio Genu-
ensium & Andegavensium muni-
ta erat, terra marique obsidet.
Tandem fame gravissimè obse-
sos urgente, coacti sunt opida-
ni, quod in extremis rebus fieri
solet, pueros, puellas & ætatem
omnem bello inutilem è civitate
ejicere. Cumque eos minimè re-
cipiendos, sed necandos, interfi-
ciendosque, omnes Duces affirma-
rent, præclarè Rex respondit: Se
malle potius Cajeta & Cajetanis
potiri nunquam, quàm tam foedè

tamque crudeliter vincere. Arma se quidem habere referens, non adversus eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur, sed adversus armatos. Veniaque iis data, castra adeundi, & cibo ac potu refectis, abeundi, quò vellent, potestatem fecit. Durante postea obsidione, cum quidam regi diceret: si tu hos non admisisses, Cajetani paucis post diebus se dedissent: At ego, Rex respondit, pluris facio eorum vitas, quam Cajetas centum.

Memorable profectò & verè heroicum clementiæ specimen. Quod Cajetanorum civium, quorum conjuges ac liberi servati erant, animos ita Alphonso conciliavit, ut paullò post urbem, quàm 40000 hominum exercitu capere nequiverat, sponte ei traderent. In eadem oppugnatione, etsi levius fortasse alicui videbitur, tamen dignum memoratu duxi, quod cum aliquando, ad tormenta ænea portentosæ illius amplitudinis saxa defecissent, & ex vicina Ciceronis villa quidam

com-

commodissimè haberi posse moneret, Rex aliunde ea conquiri jussit. Malle enim se tormenta, & machinas nulli usui esse, quàm vel saxa illius viri, qui tot homines ab injuriis & capitis etiam periculo vindicasset, injuriâ afficere.

Cum autem multos menses obsidionem Cajetani sustinuis-
sent, tandem Genuensium classem subsidio illis venire Alphonsus comperit. Quare ad virtutem oratione sua accensis Ducum ac militum animis, jam antea gloriæ cupiditate ardentibus, exercitum naves conscendere & Genuensi classî, priusquam ad urbem appelleret, occurrere jussit. Cumque de Imperatore classi præficiendo inter Iohannem & Henricum Regis fratres æmulatio esset, Alphonsus ne alterutrum offenderet ipse classem conscendit, pluris fratrum concordiam faciens, quam periculum, quod castris ipso absente imminebat. Commisso autem prælio navali, cum Genuensium prætoria, flexo in gy-

L 5 rum

rum cursu , puppim Alphonſi clavo deterſo oppugnaret , & ad latera aliæ circumfuſæ harpagonibus injectis, militem Alphonſi terreſtribus præliis magis quam navalibus aſſuetum trucidarent: effuſis ad genua proceribus, ac ut fortunæ cederet precantibus, Philippo, quanquam abſenti, dedere ſe dixit, atque ita cum duobus fratribus & Duce Tarentino ac Sueſſano & aliis proceribus Neapol. qui partes ipſius ſecuti erant , & flore nobilitatis Siculæ & Aragonicæ captus eſt , anno Chriſti 1435.

In qua captivitate præcipuè magnitudo animi ipſius & virtus herôica effulſit. Cum enim victo jam regi conditiones afferrentur, non prius illas recipere voluit, quàm ſociorum vitam cum hoſtibus pactus eſſet : nullam omnino vitæ aut ſalutis ſuæ mentionem faciens , præclarè ſecum agi exiſtimans, ſi propria morte reliqui vel à morte ſervarentur , vel à captivitate redimerentur. Abductus in claſſe victrice ad Ænariam, juſſus

jussus est ab Amyrali Genuensi, ut Insulam Genuensibus dedi statim curaret; cui Rex: Quæ poteris à libero impetrare, inquit, eodem modo à captivo petas. Jam nec mandabo tale aliquid meis; nec si mandarem, illi captivi Regis mandata facerent. Scias igitur è regnis meis ne saxum quidem hac ratione obtineri posse.

Postea Regem non Genuam, sed Saonam, & inde ad Philippum Mediolanum Amyralius perduxit, in quo itinere adeò liberè auctoritatem majestatemque perpetuò servavit suam, ut interdum victoribus ipsis non victus, sed victor potius appareret. Ideoque haud temere nonnullos dixisse ferunt: In omni fortuna Alphonsum & videri & existimari meritò Regem.

Philippus cum non ut hostem captivum, sed hospitem & amicum amantissimè excepit, ac de amicitia & veteri federe renovando se cum eo acturum esse ostendit. Quod ubi Alphonsus animadvertisset, ex Philippo quæ-

ri iussit, quas nam pro liberatione leges dicturus esset, nullas omnino se recusaturum esse, præterquam si ab expeditione Neapolitana desistere juberet. Malle enim se quidem in carcere vitam degere, quàm ab hujusmodi incepto dimoveri, tum ut constantiâ in re semel suscepta servaret, tum vel maximè ne suarum partium Regulos, qui secum captivi essent, deseruisse videretur. Paucis igitur interjectis diebus fedus hisce legibus sancitum est, Alphonso, fratribus Regibus, & cæteris captivis, quos Mediolani, quos Genuæ in potestate haberent, sine precio dimissis, societas co jure staret, ut Philippus Alphonsum, Alphonfus Philippum bello ac pace adjuvaret, atque ut amicos eosdem atque inimicos uterque haberet. Interea Isabella, Renati Andegavensis in Burgundia capti conjunx, Neapoli appellit.

Alphonfus verò dimissus à Philippo Rex, Ducem Tarentinum rectâ in Siciliam ad Petrum fratrem oblegat, ut classem, quâ ex
Ligu-

Liguria abduceretur, & commeatum ad portum Veneris, quò se receperat Alphonsus, adveheret. Navigante autem Petro coorta tempestas disjecit classem, ita ut onerariæ à cæteris avulsæ tertio die ad portum appellerent, & Genuenses, qui à Principe suo Philippo, ob dimissos sine lytris captivos & impetratam insuper classem, qua in regnum Neapolitanum reducerentur, defecerant, & portum Veneris, quod solum in Liguria opidum tenebat Alphonsus, oppugnare instituerunt, à proposito deterrent. Reliquæ triremes ad Pontiam insulam Cajetæ vicinam convenerunt. Unde, cum capto Alphonso nullum ab ipso periculum amplius imminere existimatum esset, præsidii pars maxima dimissa erat. Quare Cajetani cives, quorum liberi ac 1436 conjuges in obsidione superioris anni à militibus præsidiariis ejecti, ab Alphonso hoste conservati erant, exemplo illo clementiæ ac misericordiæ admirando adducti, de Cajeta Alphonso tradendâ cum

Petro agunt. His igitur ducibus usus, noctu cum classe ad urbem appellit & occupat Petrus, à quo cum & triremes & nuncium de capta Cajeta Alphonsus post paucos dies accepisset, statim Cajetam petiit, & redintegrato bello, quod funditus captivitate illius exstinctum videbatur, summa cum fortitudinis, constantiæ, magnanimitatis & clementiæ laude sequenti sexennio totum feliciter confecit.

1435. Accersiverat Andegavenſis factio Renatum Andegavenſem, Ludoici fratrem, & Pontifex Eugenius IV. Alphonsum palam oppugnabat, miſſo Duce Iohanne Viteſco Patriarcha Aquileienſi, qui cum rebus ſuis diffideret, inducias cum Alphonſo pepigerat. Poſtea Iacobo Cadolæ junctus, nihi tale Alphonſo ſuſpicante, durantibus induciis, die natali Chriſti, Alphonſum in templo ſacris vacantem ex improviſo cum duobus exercitibus invadit. Quibus tamen, non niſi peracto ſacro, Alphonsus occurrit, eosque feliciter proſligavit. In

In Scaphati obsidione, quod opidum in Sarni ripa situm est, cum centuriones ac milites præsidarii, non solum tela & saxa, verum etiam obscenissima & contumeliosissima verba in Regem & Petrum Regis fratrem & Ducem Tarentinum jecissent, ideoque capto opido, omnes in furcam tollendos esse cæteri Duces contenderent: Alphonsus contra omnes dimisit, Fratres ac Ducibus hac oratiuncula placatis: In hujusmodi injuriis, non quid dicatur, sed à quo dicatur, imprimis animadvertendum esse. Spurci vivant spurcè, loquantur spurcè, ut libet; se nequaquam ob aliorum maledicta, à sua natura & moderatione recessurum esse. Adhæc victoriam fortunæ esse munus, clementiam sui ipsius; & malle se ex clementia, quam ex victoria laudem adipisci. Denique expertum loqui, nihil magis adversariorum animos flectere & conciliare solitum esse, quam placabilitatis & mansuetudinis nomen.

Offerentibus se ad Renati Andega-

degavenſium Ducis necem minatus eſt , ſi tale aliquid de cætero cogitare auderent, ſe in eos tanquam parricidas animadverſurum : addens, ſe virtute, non inſidiis, cum hoſte de regno contendere.

Arpario opido vi capto , in ejus poteſtatem præfectus urbis Marinus Boſſa inſenſiſſimus Alphonſi hoſtis pervenit, in cujus necem cum univerſus ferè exercitus juraſſet : unus Alphonſus magis naturæ & conſuetudinis ſuæ, quàm quid hoſtis inſenſiſſimus de ſe meritus eſſet, rationem habens , ipſum à militum furore atque injuria defendit, & bonis omnibus reſtitutis, inſuper ad ſenatoriam dignitatem evexit.

1439. Secuta eſt obſidio Neapolitana, Renato in Pelignis comorante; quæ tamen fratre Regis Petro , ictu tormenti repente exſtincto, ſtatim triceſimo die ſoluta eſt. Alphonſus fratris exanimis pectus multis piisque cum lacrymis exoſculatus: Frater, inquit, laborum & gloriæ noſtræ particeps,

ceps , æternum vale ! Ac mox in arcem, quam Ovi vocant, tantisper efferendum curavit, donec justo apparatu regio, quod postea fecit, parentare liceret. Deinde ad exercitum reversus, interitu Petri vehementissimè consternatum, fortissimi imperatoris munere functus, fortissima oratione erexit illum ac confirmavit. Inde in Picentinos & Lucanos progressus, Salernum & Pæstum, antiquam Sirenum Academiae sedem, & vicinos Brutios sibi subjecit. Interea Renatus arcem regiam, quæ in Alphonfi potestate hætenus manserat, oppugnat, & assentiente Alphonso, qui arcem amittere, quam Renato exhausto, petitas ab intercessoribus legatis Gallorum regis inducias concedere maluit, deditioe accepit.

Postea Antonio Cadola in fidem recepto, Averfam cepit : quo 1440.
rursum ad hostes deficiente, sequi cum in Pelignos statuit, sed febris Capuæ retentus est, ubi se magis Q. Curtii ab Antonio Panormita allati lectione, quàm Medicorum phar-

Pharmacis curatum esse , sæpe postea jocatus est. Inter hæc spe sibi allata Capenorum Antonii Cadolæ opidum occupari posse, præmissis belli ducibus, ipse cum copiis subsecutus , Vulturum amnem, quò brevius iter faceret, trajicit. Quumque Rex in adversa ripa staret, quo-ad omnes copiarum flumen trajecissent, quidam ex equitibus, cum ex equo lapsus in conspectu ejus de vita periclitaretur, indigna hominis morte permotus, suos primum hortatus est, uti morienti opem ferrent, cumque ejusdem periculi metu nemo accurreret, crudeles ac timidos appellans, continuò subditis equo calcaribus, flumen ingreditur. Quod cum ii qui aderant, equites intuerentur, nonnulli ob verecundiam secuti, semianimem ex amni sustulerunt. Qui ad ignem subito delatus ac resectus, pedibusque suspensus, ut, quam ebiberat aquam, rejectaret, ut primùm se collegit, Aragoniam clamitans, primam vocem emisit. Isque à Re-

ge

ge poſtea perliberaliter eſt habitus.

Per id fermè temporis Grati-
as Cabenellus, Hiſpanus eques,
quem ad montem Fuſculum Al-
phonſus cum parte equitatus reli-
querat, cum Petro Suacquaro de
arce Beneventana occupanda egit.
Erat autem ejus arcis præfectus
vitricus Petri. Qui cum ad dediti-
onem arcis vix cogi poſſet, deque
ea ſuſpenſus dubiusque adhuc ef-
ſet: Alphonſum re cognita, ſta-
tim Beneventum veniſſe, atque in
arcem, ubi validum inerat præſi-
dium, tranſmiſſo ponte introiſſe;
obſtupefactum verò arcis præfe-
ctum Regis audacia & arcem & ſe
ultrò cum præſidio dediſſe tradi-
tur. Poſthæc ad Calatiam Rex ex-
ercitum ducit, ubi aliquot ipſius
dicta ac facta memorabilia, ad no-
ſtri etiam ordinis ſcholæſtici ho-
norem aliqua ex parte pertinen-
tia, Panormitanus recitat, quæ hoc
tempore volens relinquo. Calatia
dedita, in Apuliam progreſſus, ad
Trojam prælium felix commiſit,
cujus ſupra memini. Inde Vicarum
mo-

movit, quod vi captum, cum diriperetur, veritus Rex, ne in feminarum pudicitiam militum furor tandem baccharetur, Iohanni Alcino viro amplissimo negotium dedit, ut in templum congregatas, à militum injuria defenderet.

1442. Secuta est postrema Neapolis obsidio, qua durante, Puteolos, Massam, & alia opida recepit. Cumque à Ludoico Podio Roma certior factus esset, Ricium regionum peditum ductorem, instinctu Eugenii Pontificis, ad hostes opidis aliquot occupatis statim transiturum, ideoque operæ precium fore, illum re adhuc integra capere, ac custodire: malle se, inquit, à suis prodi, damnoque affici, quam de illis unquam minus confisum videri. Desciscat Ricus, ut lubet; se nequaquam de beneficiis suis tale aliquid, nisi comperto scelere, esse crediturum. Progreditur tamen nihilominus in campos Leborios, ubi venanti nuncius de S. Germani opido regni clauastro & monte Casinati, à Ri-

à Ricio occupato , adfertur. Quo commotus Rex , cum facto , non consulto opus esse dixisset , summa celeritate ad opidum , antequam arx Ianicula occuparetur , contendit , ac proditore fugato , quarto post die , quàm fraude captum à Ricio fuerat , recuperavit.

Inde ad Neapolis obsidionem rediit , quam ductis ab Anello quodam fabro cæmentario , per aquæductum subterraneum militibus in urbem , qui portam vicinam occuparant , tandem belli 22. anno , qui fuit à nato Christo 1442 , expugnavit , Renato in arcem concluso , quam tamen paulo post ad Eugenium Pontificem Florentiam concedens Renatus dedit. Post cujus discessum adversus reliquos hostes Antonium Cadolam & Iohannem Sfortiam Francisci fratrem profectus est. Inter quos cum diu ancipiti Marte pugnatum esset , tandem Alphonsus hostes in fugam vertit , & Antonium inter primos dimicantem cepit. Cui ad se perducto , exitiali
& qua-

& quasi hæreditario Regis inimico, etsi omnes morte mulctandum censerent, tamen veniam erroris postulanti, non modo ignoravit, verum etiam opida, quæ à patre accepta hæreditario jure possidebat, reliquit. Nec Jacobi patris capitales inimicitias, nec Antonii filii pervicaciam æstimare visus est. Cumque indicaretur Regi, penes Antonium Cadolam exstare plurimas Epistolas, in caput & statum ejus conscriptas; è re igitur Regis esse, illas exhibitum & lectum iri, quo saluti illius prospici posset, simul & in proditores animadverti: Rex literas proferri jussit, minimèque lectas igne comburi. Milites præterea captivos missos fecit; nonnullos, quamvis hostes, muneribus ob egregiam virtutem ornavit. Qua benignitate & clementia ipsorum etiam hostium benevolentiam sibi conciliavit, ac toto regno deinceps usque ad vitæ finem in summa pace & tranquillitate positus est. Confecto igitur bello Neapolitano, urbem triumphali pom-

pompa 26. Febr. ingressus est, 1443. & Eugenio Pontifice reconciliato, hortatu ac precibus Eugenii, & Philippi Mariæ, Franciscum Sfortiam ex Piceno expulit, & Pontifici Ecclesiæque Romanæ recuperatam provinciam restituit. Cumque unam & alteram urbem ex receptis Pontifex ultro regi gratitudinis causa offerret: ingenti animo illas repudiavit, dicens, se non quæstus, sed Dei & Ecclesiæ gratia expeditionem illam suscepisse.

Genuensibus petentibus pacem dedit. 1444.

Postea Venetis & Florentinis ac Francisco Sfortia Philippum Mariam oppugnantibus : Cum, Cottiniola Duce, Veneti profligato Philippi exercitu omnem ad Abduam agrum cepissent : Philippus ab Alphonso velut à sacra anchora defensionem petit, eique hæredi & successori à se instituto, civitates, opida & arces totius imperii Mediolanensis se traditurum pollicetur. At Alphonsus, missis statim auxiliis, responderi Phi-

Philippo jubet, etsi sciret regnum Philippi atq; fortunas esse amplissimas, & locupletissimas; se tamen non ambitionis, sed gratitudinis causa, ei ultrò auxilium præstare. siquidem sciret, se omnia sua & vitam ipsam ob priora beneficia Philippo debere: cumque bono animo esse, & de Venetorum bonis potius distribuendis, quam suis cogitare jubet. Paulo post, ut benefactori opem ferret, ipse subsequens, mense Augusto anni 1447. cognoscit Philippum obiisse: cujus interitu ideo etiam gravius doluit, quod occasionem gratitudinis benè merito declarandæ sibi præreptam esse intelligeret. Cum autem Mediolanenses se in libertatem vindicassent, & Franciscus Sfortia ac Veneti de ducatu Mediolanensi dimicarent: ipse in Hetruria substitit, ac Florentinos primum, deinde Venetos ad pacem petendam adegit. ubi cum Ludoicus Podius, cujus singulari fide perpetuò usus fuerat, ei indicaret, pro pace, quam Venetis ac Florentinis daturus esset, plusquam

quam ducenta millia aureorum extorqueri posse, respondit Alphonfus: Pacem dare se, non vendere, solitum. addens: Ita arma capere consuevimus, ut sine cruore, si id modo fieri possit, victoriam adipiscamur. Et quid aliud pacem tam submissè petentes, quàm se victos esse confitentur? Nec defuerunt, qui eo bello ultro sese ad armamentarium Venetorum comburendum offerrent. Quibus respondisse ferunt: Sibi non insidiis, uti sæpissimè ab eo acceperant, sed aut virtute vincendum, aut nunquam profectò vincendum esse. Nunquam sibi victoriam placuisse, cujus postea pigendum pudendumve esset.

Post pacem in Italia factam, Georgio Castriotæ, Scanderbergo, Epiri Domino, contra Turcas summæ cum fortitudinis gloriâ bellum gerenti, trans mare Adriaticum perpetua aliquot annorum auxilia transmisit.

Fridericum III. Imp. Romæ 1454.
coronatum cum Leonora conjugē, nata ex sorore Alphonfi, anno

M 1452.

1452. magnificentissimè excepit, cujus historiam Pontanus in libro de liberalitate & magnificentia honorificè prædicat.

1453. Sequenti anno Ferdinandum filium sibi successorem delegit, eique ad bellum Florentinum secundum pro Venetis confederatis, contra quos Francisco Sfortiæ Duci Mediol. opem Florentini ferebant, proficiscenti, veteranos commilitones, quorum fidem in multis maximisque rebus perspexerat, quorumque virtute multas victorias obtinuerat, adjungit: ante omnia monens, ne unquam in animum induceret suum, victoriam propriâ virtute aut industriâ parari posse, sed tum demum victoriam felicem fore, si à Deo auxilium petierit. Præterea cum decoris & exultationis, qua nihil in vita præclarius esse posset, rationem habere jussit. Eo quod sæpe numero pluris fama, quàm victoria æstimaretur. Denique Rempublicam Venetorum non minus quàm suam, ob fedus cum iis semel initum, defendi voluit, fidem servare

ſervare regium eſſe aſſerens. Poſtremò eum monuit , ut ſi qui ex hoſtibus ſuæ ſeſe fidei permiſerint , uti eos benignè ſuſciperet. Si qui etiam obſtinatis animis uſque ad extremam expugnationem perſtitiffent , eos cum cepiſſet, ſuæ potius manſuetudinis, quàm illorum pertinaciæ meminiffe debere, præcipit. Omitto autem reliquam belli hiftoriam , in qua mihi quidem præcipuè memorabile videtur, quod exſuli cuiſdam Florentino, Coſmam Medicem ſe occiſurum pollicenti, ſi triginta non amplius militum manu à Rege juvaretur, reſpondit Alphonſus: Longè quidem acriores hoſtes ſeſe & habuiſſe & habere, quàm Coſmas eſſet, quorum morte vel regna conſequi ſe potuiſſe , ſed abſtinuiſſe tamen à ſcelere. Irènt igitur & referrent poſthæc meliora. Cum verò inter Franciſcum Sfortiam & Venetos pax facta eſſet: Alphonſus etiam ex Hetruria filium revocavit , & miſſis Neapolim legatis , totius Italiæ pax , interceſſione Nicolai

1454. V. PP. constituta est, solis Genuensibus in illius societatem à Rege non admissis.

1455. Bellum adversus Genuenses renovatum usque ad vitæ Alphonfi exitum duravit.

Senenses etiam Jacobi, Picinini Nicolai F. ducis Alphonfini, armis vexati sunt.

1456. Æneas Sylvius, Episcopus Senensis, legatione pro patria apud Alphonsum Neapoli fungens, pacem confecit, eoque legationis tempore *περίκληλα* seu dicta factaque principum Germanicorum & aliarum nationum, Alphonfinis similia collegit.

1458. Alphonfus Rex Neapolit. Cal. Julii ex hac vita discessit : Cum paulo ante Genuenses, Iohannem Renati Andegavensis, ab Alphonso pulsi filium, urbis suæ gubernatorem & Dominum suscepissent, qui paulo post, Ferdinando, Alphonfi filio, bellum intulit, quod Jovianus Pontanus sex libris descripsit.

Hujus Alphonfi regis Hispaniæ & Neapolitani virtutes & dicta

Sta factaque insignia, tum alii viri docti, Æneas Sylvius, Jovianus Pontanus, Pandulphus Collenutius, ac historici Bartholomæus Facius Thomas Fazellus, Jacobus Bracellus, tum verò omnium diligentissimè Antonius Panormita, Alphonsi consiliarius intimus, Poëta & Orator eâ ætate clarissimus, his quatuor libris collegit & celebravit.

Admonitio ad Lectorem, quoad sequentia.

Quia numerus paginarum à 135 usque ad 144 repetitur, ne lector erret incertus, in sequentibus discrimen indicatum fuit literis F & G. in quibus repetitio illa contigit.

VARIAE LECTIONES.

MS. Manuscriptus codex.

Ex. Sp. Exemplar, quo usus est Spiegelius, *χολιασῆς* Panormitæ & Æneæ Sylvii.

Pag. 2. l. 16. Ms. *Zambras*.

P. 4. l. 1. Ms. *exercent*.

Ibid. l. 6. *Si luxuria eis tantò est castigatior, quantò possit esse liberior.*

P. 5. l. 10. Ms. *præberent*.

Ibid. l. 13. Ms. *hostes*.

P. 7. l. 23. Ms. *viri magni virtutes*.

P. 8. l. 4. Ms. *intoleranter ferens*.

Ibid. l. 6. Ms. *quàm quorumvis regum.*

P. 10. l. 11. Ms. *Pauper esse posset & sapiens : effici posse, respondit, si sapientia vendicaretur.*

Ibid. l. antep. Ms. *Hixaritanum*.

Ex. Sp. *Insaritanum*.

P. 11. l. 19. Ms. *Adeoque Hispanos conterraneos suos amasse ac respexisse, ut Epistolæ Seneca ex Latino, in Hispanum sermonem verterit, quò.*

P. 14. l. 20. Ms. *Tursini*. Ex. Spig. *Vusini*, quamvis *Nursini* approber. *Nursia* namque *Umbriæ* civitas studiosiores

fiores bellicæ , quàm literariæ nutrit
alumnos.

Ibid. l. 21. Ms. *Leſtarutos*.

P. 15. l. 3. Ms. *Suatocupus*. Ex. Sp.
Suatoplucus, qui aliis modo *Zuentebal-*
du modo *Zautocopicus*. Spigel. in
Scholiis.

P. 17. l. 5. Ms. *Cateris omnibus re-*
creamentis.

Ibid. l. 10. Ms. *Parabolitanum*.

Ibid. l. 24. Ms. *tibicines*.

Pag. 20. l. 9. Ms. *rudibusque erube-*
ſcendum eſt. Decem millibus paſſuum
emensis ad hanc ipſam lectionem venti-
taſſe procul dubium eſt.

P. 21. l. 13. Ms. *Mihi, inquit, tempus*
eſt; vobis minimè.

Ibid. l. 28. Ms. *Condiscipulis verd*
purpuratorum maximi. Poſt autem po-
tionem quaſtio proponebatur ut pluri-
mum *Philosophia*. Aderant quidem
ſemper doctiſſimi ac clariſſimi viri. Ex-
tendebatur nox ſuaviſſimis atque hone-
ſtiſſimis colloctionibus uſque ad horam
ferè ſeptimam.

P. 22. l. 17. Ms. *Atque idcirco ſua*
manu magiſtro.

P. 27. l. 1. Ms. *reficit, ſecundat*.

- P. 29. l. 4. Ms. *Nam & bellum hoc nobis necessarium & miserum.*
- P. 30. l. 23. Ms. *tantum Deo.*
- P. 32. l. 7. Ms. *Claustreis Asia diffraetis.*
- P. 34. l. 5. *Chytræus in mendis ad Pannormitam, Davalo.*
- P. 36. l. 15. Ms. *offusa caligine oberret.*
- Ibid. l. ult. Ms. *Saccetus.*
- P. 37. l. 8. Ms. *ubi quis amaret.*
- Ibid. l. 14. Ms. *ubi quis amet.*
- P. 39. l. 12. Ms. *Lauram Arceliam.*
- Ibid. l. 25. Ms. *Forma non in postremis.*
- P. 40. l. 11. Ms. *mortuo mare.*
- P. 41. l. 2. Ms. *mortuo mare.*
- P. 42. l. 11. Ms. *equitem in humanis moribus hominem Rex barbarum.*
- Ibid. l. 15. Ms. *exhorrens.*
- Ibid. l. 17. Ms. *à patria soleo.*
- Ibid. l. 24. Ms. *Italia militia morem.*
- P. 44. l. 12. Ms. *Quoniam in pravis & pratentata cella nihil, vel quod olfacere liceret, inesset.*
- Ibid. l. 18. *extrinsecus.*
- Ibid. l. 20. Ms. *Conferta.*
- P. 46. l. 9. Ms. *Leonardo nostro Benevolenti.*

- P. 48. l. 12. Ms. *Nam pro luxuria.*
 P. 49. l. 3. Ms. *intenderent.*
 P. 51. l. 1. & 9. Ms. *Xiemenius.*
 P. 52. l. 21. Ms. *totoque cultu.*
 Ibid. l. 22. Ms. *excolendis.*
 P. 53. l. 5. Ms. *excitata jam accenden-*
 tes.
 P. 55. l. pen. Ms. *ulterioris Hispania.*
 P. 56. l. 8. Ms. *Emerammi.* ibid. l. 25.
 Ms. *Panormii.*
 P. 57. l. 4. Ms. *Ferma.*
 Ibid. l. 11. Ms. *celebratione.*
 Ibid. l. 20. Ms. *atque subtilius.*
 P. 59. l. ult. Ms. *quò plures ac plures.*
 P. 60. l. 12. Ms. *adeò corrupta ac de-*
 pravata sunt omnia.
 P. 61. l. 4. Ms. *Apage te, apage te.*
 Ibid. l. 6. Ms. *desperata.*
 Ibid. l. 22. Ms. *Salerni.*
 Ibid. l. 23. *intendit.*
 P. 62. l. 2. Ms. *Candola.* & sic alibi.
 P. 63. l. 10. Ms. *jejuniis.*
 P. 65. l. 13. Ms. *pœna, qua ceteros de-*
 gnos ac tantò majori, quantò gravius
 est, &c.
 P. 66. l. 9. & 17. Ms. *Astronomos,* &
 ibid. l. 21. Ms. *Astronomus.*
 P. 68. l. 17. Ms. & *Henricum Castella.*
 P. 70. l. 15. Ms. *quietis & voluptatis.*
 M 5 ibid.

- ibid. l. 22. Ms. *succurrit*.
- P. 72. l. 17. Ms. *jam vel vetustate*.
- ibid. l. 26. Ms. *Clausi templi*.
- P. 75. l. 21. Ms. *Caraxolus*.
- ibid. l. 27. Ms. *absque adversario & dubitatione aliqua obtinere*.
- P. 76. l. 16. Ms. *iniqua mentis*.
- P. 78. l. 18. Ms. *Palleacia*.
- P. 79. l. 2. & 3. Ms. *Ad quam tantopere elaboret gloriam, ladat atque contaminet*.
- ibid. l. 10. Ms. *Cosma*.
- P. 80. l. 20. Ms. *comprehensos*.
- ibid. l. 22. Ms. *Theutones*.
- P. 81. l. 11. Ms. *ac suum cuique*.
- P. 87. l. penult. Ms. *magnanimi & generosi*.
- P. 88. l. 22. Ms. *Lupo Simenio*.
- P. 89. l. 6. Ms. *à nemine se vinci passus est*.
- Ibid. l. 18. Spigelius, *Zisponem*; alii, *Pippum*.
- ibid. l. 23. Ms. *primum dicerent*.
- P. 92. l. 11. Ms. *reorrecturum*.
- P. 96. l. 17. Ms. *lenissimum*.
- P. 97. l. 7. Ms. *Candola*.
- Ibid. l. 14. Ms. *Morronem*; Spigel. fortè *Mortorium*, vel *Hortonem*.
- ibid. 22. Ms. *Hixaritanus*.

P.99. l.5. *Comitem esse miseriam.*

P.101. l.25. Ms. *Condi & abstrudi.*

P.102. l.3. Ms. *compellando.*

ibid. l.11. Ms. *Emittebat interdum.*

ibid. l.16. Ms. *diffringebat.*

P.103. l.22. Ms. *Et is quidem ita arguebatur, cum se expurgantem audivimus.*

Ibid. l.26. Ms. *id in praesentia à se fieri.*

P.108. l.9. Ms. *Laya.*

ibid. l.16. Ms. *Crisponii.*

ibid. l.24. Ms. *ob sororiam mortuam dolorosum.*

P.109. l.3. Ms. *infensa.*

ibid. l.6. Ms. *Amburgensis.*

P.110. l. antep. Ms. *oleam.*

P.112. l. antep. Ms. *Iudam.*

P.113. l.3. *Bonabacchi antistes.*

P.114. l.7. Ms. & Ex. Sp. *Calca Gizonius.*

Ibid. l.19. Ms. *sed multivolus.*

ibid. l.20. Ms. *excolendam.*

ibid. l.21. Ms. *intentus.*

P.115. l.11. Ms. *Memmius.*

ibid. l.12. Ms. *Grossatana.* Ex. Sp. *Graciscitana.* ibid. l.14. *Illicino.*

P.123. l.2. Ms. *Hixaritanus vir strenuus praefò erat semper & regis, &c.*

P. 125. l. 15. Ms. dicebat se ne visam.

P. 135. lit. F. l. 9. Ms. Cum verò nullam
spem vita superesse animadverteret,
moribundum ad spem beata & im-
mortalis vita vehementer hortatus
est.

Ibid. l. 24. Ms. Hinnicus Givara.

Ex. Sp. Hemericus Sinverga.

Ibid. l. pen. Ms. & ipsius regis.

P. 137. lit. F. l. antep. Ms. optimum factu.

P. 138. lit. F. l. 25. Campobassi cohorte.

P. 141. lit. F. l. 9. & 13. Ms. Bajoario.

P. 144. lit. F. l. 8. Ms. ac clemens nimis.

P. 135. lit. G. l. antep. Ms. Carpinonne.
Ex. Sp. Caprivione.

P. 136. lit. G. l. 21. Ms. Caferelius.

ibid. l. 5. 21. 28. Ms. Hestor, Hestoris,
Hestore.

P. 137. lit. G. l. 4. Ms. Hestor.

ibid. l. 11. Ms. Schaphati. Ex. Sp.
Thasati.

P. 139. lit. G. l. 8. Ex. Sp. Arpinio.

P. 147. l. 4. Ms. prima specie.

ibid. l. 24. Ms. éque re fore.

P. 148. l. 11. Ms. Flavianis habuit.

P. 150. l. 8. Ms. Simenius Durca.

P. 151. l. 15. Ms. Omnes.

ibid. l. 16. Ms. prodigimus.

Ibid. l. antep. Ms. Theodosio Iuniore.

Spi:

Spigellius ad Æn. Sylvium, in Scholiis notat *Antoninum Caracallam*, & quidem melius; quia Oppianus hujus tempore vixit, non illorum.

Ibid. l. ult. Ms. *differentem*, per.

P. 156. l. 18. Ms. *perductum*.

P. 160. l. 16. Ms. *excoluntur*.

P. 166. l. 25. Ms. *eam austeritatem*.

P. 168. l. antep. Ms. *frangerentur*.

P. 172. l. 14. Ms. *duci debere*.

ibid. l. antep. *jaciturum regem*.

P. 173. l. 17. Ms. *jure consultorum suæ temporis*.

P. 175. l. 17. Ms. *Vxorius aut impudens*.

P. 182. l. 15. Ms. *Carpinomo*.

P. 183. l. 24. *in agro Carpinominum*.

P. 184. l. 18. Ms. *temone decusso*.

ibid. l. antep. Ms. *enixissime laturus*.

P. 186. l. antep. Ms. *Bonalbergo*.

P. 190. l. 13. Ms. *civitatibus solum*.

P. 191. l. 23. Ms. *molem ipsarum*.

P. 192. l. 23. Ms. *Samno*.

P. 194. l. 22. Ms. *Malphiritus legatus: utinam adversarii mei omnes*. Spigel. censet legendum, *Malfitanus*.

P. 197. l. 24. Ms. *Biccaro*.

P. 198. l. antep. Ms. *Massilienses*.

ibid. l. ult. Ms. *Voliterrano*.

P. 199. l. 15. Ms. *captivorum modo*.

P.201. l. 11. Ms. *à quo frustra postea
essent habit.*

ibid. l. 13. Ms. *eos nactus.*

P.204. l. 19. Ms. *Veneafri.*

ibid. l. 20. Ms. *Trafii.*

ibid. l. 22. Ms. *Capudacii.*

P.205. l. 3. Ms. *Gibellinas.*

ibid. l. 26. Ms. *singulari prudentia.*

P.206. l. 11. Ms. *scafiis.*

P.207. l. 1. Ms. *sed & angelus.*

P.211. l. 23. Ms. *Regem gloria duntaxat contentum agere.*

P.212. l. ult. Ms. *Trojanus.*

P.213. l. 22. Ms. *coepta jam agi.*

P.215.25. *Iannoctum Pictum.*

Index Titulorum.

I	PRincipatus & regum.	pag. 1
II	Felicitas Regum & Principum.	2
III	Exemplum.	4
IV	Gloria.	6
V	Sapientia.	9
VI	Eloquentia.	24
VII	Sapienter dicta.	32
1	De vita beata.	33
2	De animæ humanæ insatiabili aviditate.	34
3	De animæ humanæ immortalitate.	35
4	De verè bonis.	36
5	De honore.	36
6	De	

6 De mutuo amore.	36
7 De conjugio.	38
8 De bestiarum exemplo.	40
9 De Taciturnis & loquacibus.	41
10 De Barbaris.	42
11 De fœnore.	43
12 De mendacio.	43
13 De Hypocritis.	43
14 De naturæ benignitate.	48
15 De adulatoribus.	48
16 De magistratu.	49
17 De ἀνταρξεία.	49
18 De Viriato Lusitano.	50
VIII Pietas & Relligio in Deum.	51
IX Pietas in parentes.	67
X Reverentia in majores benè meritos.	71
XI Fraternalis amor.	73
XII Prudentia.	73
XIII Honestas & virtus.	74
XIV Justitia.	79
XV Gratitude.	88
XVI Temperantia in genere.	94
XVII Castitas.	ibid.
XVIII Sôbrietas.	95
XIX Frugalitas.	98
XX Exercitatio & relaxatio.	100
XXI Saltatio.	103
XXII Jocus & urbanitas.	104
1 In regum molestias.	105
2 In usum regiarum manuum.	ibid.
3 In Aulicos.	106
4 In curiæ Romanæ Harpyjas.	ibid.
5 In Neutrales.	107
6 In quærentem uxorem fugitivam.	ibid.
7 In habentem uxorem deformem.	ibid.
8 In eum, qui uxor. mortuam lugebat.	108
9 In	

9	In homines obtuso ingenio.	109
10	In falso gloriantem.	110
11	In Cajetanos insipidos.	ibid.
12	In Thrasones.	111
13	In terræ motum.	ibid.
14	In Iconopolam.	112
15	In ebriosum.	113
16	In ebriosum mortuum.	ibid.
17	In saltantem.	ibid.
18	In importunum petitozem.	114
19	In podagricos.	115
XXIII	Modestia.	ibid.
XXIV	Sinceritas & fides.	119
XXV	Humanitas.	124
XXVI	Lenitas animi ac mansuetudo.	138
XXVII	Clementia.	142
XXVIII	Confidentia.	146
XXIX	Patientia.	149
XXX	Liberalitas.	150
XXXI	Magnificentia.	152
XXXII	Beneficia.	161
XXXIII	Vestigalia.	162
XXXIV	Hospitalitas.	163
XXXV	Concordia.	164
XXXVI	Constantia.	ibid.
XXXVII	Aulici.	167
XXXVIII	Consiliarii & Senatores.	168
XXXIX	Legati.	173
XL	Attentio.	174
XLI	Uxor.	175
XLII	Bellum.	ibid.
XLIII	Imperator.	185
XLIV	Victoria.	196
XLV	Pax.	199
XLVI	Triumphus.	202

I N D E X

Personarum & Rerum

absolutissimus.

A..

Abrahamus Tunicensium regis legatus. 212

Abstinentia Alphonsi. 96

Abstinentia simulata exempla. 43. &c.

Adamus cur post lapsum mortis obnoxius. 127

Adulator mordet. 49

Adulatores corvis peiores. 49

Adulatores, similes lupis, perniciosi principibus. 48

Adulatores vivos devorant. 49

Ægrotos visitare solitus Alphonsus. 125

Ænaria insula. 196

Ænaria, Æschia dicta, occupatur ab Alphonso. 231

Ænariam insulam dedere tenuit Genuensibus Alphonsus captivus. 241

Æneas Sylvius legatus Senensium, quando collegerit commentarium suum in Panormitam? 258

Ærarium exhaustum ambitione, suppleendum scelere. 152

Æris alieni comes egestas. 99

Æris alieni solvenda fuit Alphonsus studiosus. 99

Affectus sunt deponendi consiliarius. 171

Aphricanus consuluit virginis pudicitia. 198

Albertus Austriacus Imperat. 136 lit. F.

Albertus Caesar in concione dormiens censura notatus. 60.

Prodigum. 99

Alexander M. seu Macedo accipit pharman con suspectum veneni. 147. Ephestionem se alterum appellat. 89. Iratum Clitum

INDEX PERSONARUM,

- Clitum interimit.* 221. *avus.* 218.
140. Lit. G. Lau- 221. *fratres.* 219.
dem potius ex sa- *uxor.* 221. *filius &*
pientia , quàm ar- *nepotes.* *ibid.*
miu quasiuit. 10 *Alphonfi quivis sermo*
ἀλλοτερονισικον ne- *redoluit doctrinam.*
mo esse debet. 58 18
S. Aloisii corpus ab *Alphonfi vestitus.* 118
Alphonso, urbe Mas- *Alphonfi virtus &*
siliensis captâ, depor- *magnanitas.* 179
tatum Valentiam, *Alphonfi virtutum*
procellis maris neg- *prædicatores.* 258
lectis. 55 *Alphonsum vidisse me-*
Alphonfi autoritas a- *moratu dignum.*
pud hostes. 192. 157
193. 194 *Alphonso dissuadetur*
Alphonfi constantia. *præsentia in prælio,*
165. 166 *sed frustra.* 182.
Alphonfi erga fratrem 183
pietas. 195 *Alphonfus admirabilis*
Alphonfi fortitudo. *honore, opibus, po-*
190. 193 *tentiâ ac sapientiâ.*
Alphonfi fratres Io- 116
hannes Navarra *Alphonfus ad omnia*
Rex, & Henricus *natus.* 6
Infans de clasiss im- *Alphonfus agros visi-*
perio contendunt. *tare solitus.* 125
164 *Alphonfus à Genuen-*
Alphonfi Genealogia. *sium classe supera-*
221 *tus & captus.* 240
Alphonfi memoria. 3 *Alphonfus Alexandro*
Alphonfi mors. 258 *major.* 17
Alphonfi oculus laesus *Alphonfus amans pul-*
ramusculo. 138. *chritudinis.* 95
Lit. F. *Alphonfus adoptatus*
Alphonfi pater. 217. *a Iohanna regina*
Nea-

ET RERUM.

- Neapolitana. 221
- Alphonsus à Philippo dimissus, bellum Neapolitanum redintegrat. 242. & toto sexennio conficit. 244
- Alphonsus à saltatione abhorruit. 103. Saltavit tamen, & quomodo hoc excusaverit? ibid.
- Alphonsus ad sapientiam natus. 11
- Alphonsus captus quidem corpore, at animo liber. 167
- Alphonsus Cardona Rhegii Comes creatur. 204
- Alphonsus Castella primogenitus oppugnavit patrem. 68
- Alphonsus condoluit illi, qui imprudenter laferat. 138. Lit. F.
- Alphonsus consolatur agrum. 126
- Alphonsus convitiis petitus non vindicavit. 141. 142. Lit. F.
- Alphonsus cum Florentinis paciscitur. 234
- Alphonsus cum reliquis hominum generibus, ingenio, doctrinâ ac virtutibus contendit, imò superavit. 6
- Alphonsus esuriens repudiat cibum, esuriens exercitu. 97
- Alphonsus etiam ab inimicis laudatus. 194
- Alphonsus etiam in hostes pius. 133
- Alphonsus etiam victus auctoritatem constanter servavit. 166
- Alphonsus & literatus, & literatorum amans. 14
- Alphonsus exercitum, consternatum morte fratris, erigit. 195
- Alphonsus epistolas consolatorias scribit. 195
- Alphonsus febris correptus, & Curtii lectione curatus. 247
- Alphonsus fortiter tulit Chirurgi incisionem. 149. & navis magna deflagrationem. 150
- Alphonsus Francisco Sphortia veniam concessit. 228
- Al

INDEX PERSONARUM,

- Alphonsus dignus, qui universum genus humanum gubernet.* 141. Lit. G.
- Alphonsus gloriatus potius de clementia, quam victoria.* 143. Lit. F.
- Alphonsus in arce regia Neapolit. obsidetur.* 230. *at novis subsidii acceptis, ex arce & portu Neapolim recipit.* 231
- Alphonsus intrepidus adit praelium.* 186 *Beneventum occupat.* 186. *Bovelin-gopotitur.* 186
- Alphonsus ignovit militibus, ignotum regem conviciis potentibus.* 138. 139. Lit. F.
- Alphonsus ingemuit vastatione agrorum.* 227
- Alphonsus ingratitudine quorundam à beneficentia abduci non potuit.* 141. lit. F.
- Alphonsus in omni fortuna apparuit rex.* 166
- Alphonsus in Philippum Mariam gra-tus.* 254
- Alphonsus in Sardiniam profectus.* 224
- Alphonsus inter ardua studium sapientia nunquam intermisit.* 11
- Alphonsus in victos clementiâ utitur.* 231. *Vide & titulos Clementia, victoria.*
- Alphonsus ad lectionem librorum attentissimus.* 17
- Alphonsus liberat equitem penè aquâ suffocatum.* 135. l. F.
- Alphonsus Magnus gubernare capit.* 223
- Alphonsus Majestate venerabilis, & dignitate spectabilis.* 212
- Alphonsus captus, & Mediolanum deductus.* 241
- Alphonsus Mediolanum deductus à Philippo duce, non ut captivus, sed amicus receptus.* 241
- Alphonsus nandi imperitus usque ad ima vada prolapsus.* 88
- Alphonsus nec iracundus,*

ET R E R U M.

- Alphonsus* nec vinosus. 17
- Alphonsus* non fuit ja-
ctator. 116
- Alphonsus* non perfidi-
diâ, sed vera virtute
regnum Neapolita-
num assequi vult. 227. 228
- Alphonsus* nullum
diem sine dono pra-
termisit. 151
- Alphonsus* paciscitur
cum Philippo Ma-
ria. 234. & Genu-
ensibus. 235
- Alphonsus* patrem pe-
des comitatus est. 67
- Alphonsus* per cadu-
ceatores à pertinacia
avocat adversarios. 227
- Alphonsus* Philoso-
phus & doctus. 11
- Alphonsus* Portum Ve-
neris & Luna obti-
net. 235
- Alphonsus* primo ira-
cundia motui succu-
buit, sed secundum
vicit. 140. lit. F.
- Alphonsus* pugionem,
strictum in refra-
ctarium, in media
ira abiecit. 139. 140
Lit. F.
- Alphonsus* quare indi-
gnus & calumnian-
tibus multum con-
tulerit? 162
- Alphonsus* quando na-
tus? 217
- Alphonsus* quos am-
plexus, quos horruerit? 168
- Alphonsus* raro jura-
vit. 95. & non nisi
per ossa patris. ibid.
- Alphonsus* bellica &
literaria illustres ad
se vocavit. 169. 171
- Alphonsus* regum pru-
dentissimus & ma-
gnificentissimus. 157
- Alphonsus* renuit de-
tinere Genuenses
hospites. 163
- Alphonsus* rex Fride-
rico Imper. major. 158
- Alphonsus* sanat a-
gram. 125
- Alphonsus* sapientes
coluit. 11
- Alphonsus* sese hosti
dedit amicorum
causâ, cum posset ef-
fugere. 123
- Alphonsus* sinum Li-
gusticum infestat. 234.
- Alphonsus* studiis hu-
manitatis, & mili-
tia

INDEX PERSONARUM,

- tia scientiâ non in ultimis habitus.* 117
Alphonsus sudario suo vulnus militis vulnerati obturat. 135. Lit.F.
Alphonsus Tit. Livii studiosus. 19
Alphonsus totius orbis imperium meruit. 50
Alphonsus triremi succurrit. 184
Alphonsus triumphat Neapoli. 202, &c.
Alphonsus venationem exercuit. 100 & 102
Alphonsus victus à duce Mediolanensem Philippo nullas condiciones recepit, nisi etiam amicus & socius utiles. 123
Alphonsus victus etiam auctoritatem servavit. 241
Alphonsus X. rex Castella. 221. Imperator. 220
Alphonsus XI. rex Castella. 221
Alvarus Luna commendatus ab Alphonso, sed ingratus. 161
Si vis amari, ama. 37
Americus Comes Capacii Comes. 181
Amici probandi ex calamitate & periculo. 122
Amici sortis inferioris male Servitores appellati. 117
Amor mutuus unde. 37
Amor popularium quarendus principi. 137. Lit.F.
Anastasi lex equissima de rescriptis principum. 83
Andreas Panormitanus I. C. ab Alphonso in familiaritatem admissus. 22
Anima cum aetate crescit sapientiâ, virtute. 35
Anima humana infatigabilis. 34
Anima humana immortalitas. 35
Animus humanus appetit Deum. 34
Animus relaxari potest risu. 104
Animus humanus satiarî non potest rebus fluxis & incertis. 114.

ET RERUM.

- tis.* 34
Ob annona penuriam
plebs bello inutilis ex
urbe obsessâ ejicien-
da. 140. *Lit. G.*
Annos natus tres &
nonagita obit. 35
Antiochi III. manda-
tum aquisissimum. 84
Antiquius est vene-
rabilis. 71
Antiquitatis cognitio
non purpuratorum,
sed togatorum est. 51
Antisthenis dictum de
adulatoribus. 49
Antonius Cadola vel
Caudola ab Alph. in
fidem receptus, qui
postea rursus dese-
cit. 247
Antonius Cadola ca-
ptus. 182. 183. 251.
cui ignotum. 252
Antonius Caudola Dux
Neapolitanorum ho-
stis Alphonsi. 135.
Lit. G. Hunc Al-
phonsus salvum &
omnibus bonis resti-
tutum vult. *ibid.*
Antonius Dux S. Mar-
ci. 212
Antonius Cathacensis
antistes nunquam
sobrius. 113
Antonius Luna Cajeta
præficitur. 232
Antonius Panormita.
259
Antonius, Philippi
Audaci filius, Dux
Brabantia. 222
Antonius Picentinus
Eremita, at blasphemus,
simulavit in-
diam. 43. *sed ver-*
miculis absumentus.
45
Antoninus Siculus Mo-
nachus ad Alphonsi
instantias obmutuit.
20 & 21
Antonius Xantilla
Marchio Catroni.
213
Aphricani regem,
quamvis hostem,
gratulatione vene-
rantur transun-
tem. 196
Aphrica urbs. 196.
236
Aphrica urbs occupa-
tur. 236
Aphrodisium urbs. 236
Apium observantia.
40
Apophthegmata decus
accipiunt à personis
proferentium. 32
Apophthegmatum pe-
cu-

INDEX PERSONARUM,

- culiaris indoles.* 32
Aragonia regum genealogia. 221
Aragonia & Sicilia regna quis junxerit? 218
Aristotelis historia animalium translata à Trapezuntio. 170
Ariolorum divinationes negligenda. 65
Arma habet Alphonfus non adversus imbellem plebem, sed armatos. 237
Arma pro quibus capienda? 175
Arma sumenda, ut sine cruore victoria obtineatur. 201
Armamentarium Venetorum offertur Alphonso exurendum, sed frustra. 77.
 255
Arparium captum. 246
Afinarium juvat Alphonfus in eximendo asino ex luto. 134
Afinorum conditio quatenus melior Regum. 105
Astrologos honorant principes stulti, non sapientes. 66
Astrologos solos non admisit in aulam Alphonfus. 66. nec donis ornavit. *ibid.*
Astrologus Petrus de Monte Ilicino falsa pradicat. 66. & quomodo excuset? 67
Avarus princeps Gallicus. 151
Auditores debent esse attentis. 174
Aversam cepit Alphonfus. 227. 247.
Augustus Casarionem interficit. 76
Aulici qui eligendi? 167
Aulici quibus similes? 106
Austriales Fridericum Casarem obsederunt. 192
Authores qui virtutes Alphonfi descripserunt? 258
Authorum mutilatio & amissio quibus debeatur? 13
Auxilia ab Alphonso missa contra Turcas. 255
Auxiliandum quibus? 176

Bacchus

B.

Bacchus vini & triumphhi reparator. 119

Balthasar Cossa Iohannes XXIII, Pontifex, oblectatur laudibus. 116

Barbara Caesaris Sigismundi uxoris lascivia. 41. Eadem vomica Caesaris. ibid.

Barbarizant & in Italia & Gracia nati. 42

Barbarus non aestimandus origine & patriâ, sed moribus. 42

Bartholomaeus Facius. 169. 259

Ad Basileense Concilium qui delegati ab aliis, & ab Alphonso? 173

Belli fortunam primam ne experiamur adversam, cavendum. 19

Bellum contra Turcos ab Alphonso quare suscipiendum? 28.

29, &c.

Bellum cum Genuensibus ab Alphonso renovatum, 258

Bellum Florentinum pro Venetiis. 256. Filio Ferdinando commendatum. ibid.

Bellum pacis causa gerendum. 199

Bellum gratia pacis Alph. suscepit. 180

Bellum inter Alphonsum & Iohannem II, Castilia regem, sedatum interventu Maria uxoris. 235

Bellum Neapolitanum cur Alphonso gesserit? 94

Belli Neapolitani causa quantum as alienum Alphonso contraxerit. 99

Bellum Neapolitanum quo gravius, eò praeclarius. 176

Bellum quod iustum? 181

Beneficia Dei, qua Alphonso praeipue magnificat? 30

Beneficium, qua praestatur indignis, maioris est beneficii. 161

Beneficiarios scelus non credit Alphonso, nisi compertum. 250

N Bene-

INDEX PERSONARUM.

<i>Beneficio ingenti non nisi ingenti ingratitude satisfi.</i>	161	<i>regnandi cupiditas.</i>	12
<i>Beneventana arx dedita Alphonso.</i>	249	<i>Bovelingum castellum capitur.</i>	186
<i>Beneventum deditur Alphonso.</i>	186	<i>Brachii copiarum Ducis laus.</i>	169
<i>Benignitate Alphon- sus hostium benevo- lentiam sibi concilia- vit.</i>	252	<i>Brandenburgensis pri- mus elector.</i>	70
<i>Bernhardus , Mona- chorum pater.</i>	104.	<i>Buda arx à Sigismun- do Imp. instaurata.</i>	159
<i>Excusat cenam ex- traordinariam.</i>	104		
<i>Bestia exempla virtu- tum.</i>	40	C.	
<i>Biblia à principibus le- genda.</i>	63	<i>Cadaver 'ad litus ejectum sepelitur jussu Alphonfi.</i>	133
<i>Biblia cum commenta- riis quatuor-decies legit Alphonfus, & tenuit.</i>	63	<i>Caduceatorem Alphon- sus misit ad Picenti- nos.</i>	181
<i>Bona animi, corporis & fortuna, quibus ab- undavit Alphon- sus?</i>	64	<i>Caci prudentia insignis, in recuperando the- sauro ablato.</i>	101
<i>Bona non auferenda mentis impoti.</i>	134	<i>Cacitatis miseria.</i>	54
<i>Boni pramia exspe- ctanda.</i>	35	<i>Cacus dux venationis.</i>	101
<i>Bonum cujus rei no- men.</i>	36	<i>Cacus incertus salutis.</i>	54
<i>Bonitas insueta suspe- cta est.</i>	73	<i>Casaris effigies in tri- umpho Alphonfi.</i>	208
<i>Bononiensium insana</i>		<i>Cajetam Alphonfus ob- sidet.</i>	237
		<i>Cajetani , clementiâ Alphonfi moti, sese illi</i>	

C.

Cadaver 'ad litus
ejectum sepelitur
jussu Alphonsi. 133
Caduceatorem Alphonsus misit ad Picentinos. 181
Caci prudentia insignis,
in recuperando thesauro ablato. 101
Cacitatis miseria. 54
Cacus dux venationis.
101
Cacus incertus salutis.
54
Casaris effigies in triumpho Alphonsi.
208
Cajetam Alphonsus obfidet. 237
Cajetani, clementiâ
Alphonsi moti, sese illi

E T R E R U M.

<i>illi dediderunt.</i>	238	<i>Caraciolus trucidatus.</i>	
<i>& quomodo?</i>	243		237
<i>Cajetani malè literati.</i>		<i>Carmina aurea Oppia-</i>	
	110	<i>ni.</i>	151
<i>Cajetani obsessi plebem</i>		<i>Carolus Burgundus.</i>	226
<i>inutilem bello eji-</i>		<i>Carolus Delphinus à</i>	
<i>ciunt urbe, quam</i>		<i>patre exheredatus</i>	
<i>Alphonsus recipit ac</i>		<i>ob eadem Iohannis</i>	
<i>reficit.</i>	237. 139.	<i>Burgundi.</i>	225
<i>Lit. G. & ibid.</i>	140.	<i>Carolus Imperator.</i>	226
	141	<i>Carolus, Princeps Na-</i>	
<i>Caji Caesaris commen-</i>		<i>varra, gnatus me-</i>	
<i>tarios secum semper</i>		<i>dicamentorum abdi-</i>	
<i>tulit & legit Al-</i>		<i>torum.</i>	135. Lit. F.
<i>phonsus.</i>	117	<i>sordidis hominibus</i>	
<i>Cajus Caesar ab Alphon-</i>		<i>opem fert.</i>	ibid.
<i>so laudatus.</i>	117	<i>Carolus IV. Imperator</i>	
<i>Calacia obsessa & dedi-</i>		<i>insidias struentem</i>	
<i>ta.</i>	181. 249	<i>nummis donat, his-</i>	
<i>Calamitas non adjun-</i>		<i>que à proposito avo-</i>	
<i>genda calamitati.</i>		<i>cat.</i>	144. Lit. G.
	133	<i>Caroli IV. imperatoris</i>	
<i>Calistus III. Pontif. ex</i>		<i>studium audiendi</i>	
<i>aula Alphonsi pro-</i>		<i>disputantes in scho-</i>	
<i>diit.</i>	171	<i>la.</i>	21
<i>Campi Leborii Rosa-</i>		<i>Caroli V. Imperat. Ge-</i>	
<i>rum dicti.</i>	199	<i>nealogia.</i>	221
<i>Canum sagacitas.</i>	40	<i>Carolus V. & VI. re-</i>	
<i>In Captivos favire non</i>		<i>ges Gallia.</i>	226. 217
<i>licet.</i>	197	<i>Carolus VI. Gallorum</i>	
<i>Caraciolus Iohannam</i>		<i>rex ab Anglia rege</i>	
<i>Neapolitanam alien-</i>		<i>profligatus.</i>	224.
<i>niorem ab Alphonso</i>		<i>pacem ab Alphonso</i>	
<i>reddit.</i>	228. 1s ab	<i>expetit.</i>	178. 224
<i>Alphonso retinetur</i>		<i>Carolus Rex Francia</i>	
<i>in arce.</i>	230	<i>bella Britannico im-</i>	

INDEX PERSONARUM,

- plicatur. 178
 Caroli regis Francia
 legati deprecantur
 bellum ab Alphonso,
 & impetrant. 178.
 224
 Casimirus Rex Polonia
 Prussiam captat.
 179
 Casparus Schlickius. 47
 Cassandra ars divinan-
 di improbata Diis
 juxta fabulam. 18
 Castellorum regum Ge-
 nealogia. 221
 Castitas principi ser-
 vanda. 94
 Cathalanorum consi-
 lium de adsciscendis
 Alphonso consilia-
 riis. 168. 223
 Catharina filia Caroli
 VI. regis Galliae Hen-
 rico Angliae regi nu-
 bit, & Francia re-
 gens ac successor
 constituitur. 225
 Cellâ vinariâ salvâ ex
 conflagratione regia,
 salvus Quatorupus
 Moravia Rex. 15
 Chirotheca ferrea si-
 gnum praelii oblata.
 186
 Christi imagines pictor
 prodigus cauponibus
 pignori dedit. 112
 Chronologia vitae & re-
 rum gestarum Al-
 phonso. 217
 Ciceronis villam non
 violandam, nec saxa
 inde auferenda pra-
 cepit Alphonso. 71.
 239
 Ciconiarum pietas. 40
 Cingulum Serena par-
 turienti imponitur.
 57
 Cini aequat Reges ac
 privatos, divites ac
 pauperes. 116
 Civium benevolentia
 regum custodia. 136.
 Lit. F.
 Civium amare princi-
 pes tuti. ibid.
 Classis Alphonso tempe-
 state disjecta. 243
 Clementia Alphonso in
 Cajetanos specimen.
 238.
 Clementia Alphonso
 hostium benevolen-
 tiam conciliavit.
 252
 Clementia Alph. gra-
 tus fuit malis. 143.
 Lit. F.
 Clementia Diis immor-
 talibus facit equal-
 em. 211
 Cle-

ET R E R U M.

<i>Clementia hominum est.</i>	<i>ri Barbara Sigis-</i>
143. Lit. F.	<i>mundi Imperatoris</i>
<i>Clementia maximè de-</i>	<i>vidua. 41</i>
<i>cet Reges & princi-</i>	<i>Comites ab Alph. crea-</i>
<i>pes, iisque utilis est.</i>	<i>ti in triumpho. 204</i>
142. Lit. F.	<i>Commeatus non negan-</i>
<i>Clementia munus prin-</i>	<i>dus militibus. 180</i>
<i>cipis. 143. lit. F. &</i>	<i>Commendatio inimici</i>
138. Lit. G.	<i>suspecta est. 73</i>
<i>Clementia munus cu-</i>	<i>Concilium Constantien-</i>
<i>jusque proprium.</i>	<i>se. 224</i>
245	<i>Concordia fratrum Al-</i>
<i>Ex Clementia, non ex</i>	<i>phonsus studiosus.</i>
<i>victoria, laus peten-</i>	164. 239
<i>da. 138. Lit. G. 245</i>	<i>Concordia fratrum mu-</i>
<i>Clementia salutare se-</i>	<i>ro firmitus muni-</i>
<i>veritate temperan-</i>	<i>mentum. 164</i>
<i>da. 145</i>	<i>Concordiam fratrum</i>
<i>Clementem cur se exhi-</i>	<i>Alphonsus plura fa-</i>
<i>buerit Fridericus im-</i>	<i>cit, quam pericu-</i>
<i>perator? 134. Lit. F.</i>	<i>lum. 164</i>
<i>Clementis Magistratus</i>	<i>Conjugium tranquil-</i>
<i>est privatas injurias</i>	<i>lum. 38</i>
<i>negligere. ibid.</i>	<i>In conjugio unde rixa?</i>
<i>Cognitio artium unde</i>	38
<i>petatur? 14</i>	<i>Consiliarii debent habe-</i>
<i>Cognitio rerum plura</i>	<i>re animos Regum.</i>
<i>facienda, quam re-</i>	172
<i>gina & divitia. 10.</i>	<i>Consiliariis conveniunt,</i>
11	<i>qua non Regi. 172</i>
<i>Colonia Catalanorum</i>	<i>Consiliarius qua depo-</i>
<i>Isclam traducta ab</i>	<i>nenda? 171. 172</i>
<i>Alphonso. 136.</i>	<i>Consiliarii optimi. 14</i>
Lit. G.	<i>Consiliariorum conten-</i>
<i>Columbarum exem-</i>	<i>tionibus & affecti-</i>
<i>plum maluit imita-</i>	<i>bis republ. & regna</i>
	N 3 <i>pefun-</i>

INDEX PERSONARUM,

- presumuntur.* 171
Consiliariorum sententia cum iudicio audienda principi. 172
Consiliariorum virtutes. 168
Consilia tantum honesta regibus sequenda. 74
Consilium perversorum hominum, de perdendo Ladislao Rege Hungariae, repudiavit Fridericus Imperator. 76
Consolatio moribundi. 126
Consolatorii literis restatus est Alph. dolorem Panormitano. 124
Consolatur Exercitum Alphonsum, consternatum ob obitum Petri fratris. 247
Constantia Alphonsi in persequendo jure Neapolitano. 242
Contumeliarum patientia instrumentum tuendi regni. 140. Lit. F.
Contumelias Alphonsum non vindicavit 141. 142. Lit. F.
 137. Lit. G.
Convicia Alphonsum non vindicavit. 140
 141. 142. Lit. F.
Conviciantibus Alph. pepercit. 245
Conviciatoribus Alphonsum benefecit. 142. 143. Lit. G.
Cornix longeva exemplar castitatis. 40
Cornua qui faciunt, ne cornua ferre recusent. 39
Coronam lauream respuit Alphonsum triumphans. 205
Cosmas Florentinus donat Alphonsum Livio. 146
Cosmas Medices offertur Alphonso occidendus, sed frustra. 79. 257
Crucem ligneam humani capiti affixit Alphonsum. 133
Crudelitas & ipsis principibus noxia. 145.
 146
Crudelitate subacti semper metuendi. 197
Curiales similes garrulis. 106
Curis carere dulce. 2
Currus Alphonsi triumphans.

ET RERUM.

phalis. 203
 Curtii lectio sanat Al-
 phonsum. 16.247
 Custodes regum cives
 benevolentes. 136.
 Lit.F.
 Custodia fida infortu-
 nium excludit. 136
 Lit.F.
 Cyropadiam vertit
 Poggius. 170.

D.

Qui dant, plures; sed
 qui dare sciunt,
 pauci. 161
 Decreta, quae jure ni-
 terentur, servanda
 voluit Alphonsus.
 84
 Decretum contra leges
 non exsequendum
 mandavit Alphon-
 sus. 84
 Delationibus de insi-
 diis auris quidem
 praebeunda, sed non fi-
 des. 146
 Deus ab exercitus du-
 ce timendus. 26
 Deus amans non reda-
 matur. 37
 Deus ante oculos ha-
 bendus, illi adhaeren-
 dum. 126

Deus gubernator mun-
 di. 35
 Deus infligit malis pae-
 nam, bonis praeium
 concedit. 35
 Deus in periculis &
 tribulationibus in-
 vocandus. 61. & im-
 petrato auxilio, ho-
 norandus. ibid.
 Deus placatur paeni-
 tentia. 126
 Deus principium & fi-
 nis vita. 127
 Deus solus praeoscit
 profutura & obsu-
 tura. 126
 Deus vita & mortis sa-
 nitas. 126
 Ad Dei fruitionem ra-
 pimur natura. 129
 Dei voluntati lato ani-
 mo quidvis permit-
 tendum. 126
 In Deo praesidium vita
 certius. 126
 Deo fidendum princi-
 pibus. 146
 Didonis mors. 111
 Dies Alphonso periit,
 in quo nihil legit. 17
 Dionysii Arcopagita
 corpus reconditum
 Ratisbona, Parisiis
 ablatum. 56
 Dissidentibus duobus,
 N 4 pra-

INDEX PERSONARUM,

*præstat quandoque
neutri esse additum.*

E.

177

Disimulatio negligenda consiliariis. 172

Dives illiteratus aureum mancipium. 13
& aureum vellus. 12

Divinationes Magorum, ariolorum, Mathematicorum, &c. negligenda. 65

Divinis rebus quomodo præfco instituto opera dabatur? 61

Divinorum hariolationes negligenda. 65

Doctoratus tantum magnis sumptibus obtinetur. 60

Doctorum familiaritate Alphonsus delectatus. 22. *etiam ager.* *ibid.*

Qui dominari sibi nescit, turpe est, cum aliis imperare. 94

Duces ab aliis duci absurdum. 172

Duces ab Alphonso creati in triumpho. 204

Dux exercitus qualem se gerere debeat? 24. 25. 26. 27. 256.

E Brietatis filii furor
& libido. 96

Ebriosus antistes nunquam vidit solem orientem sobrius. 113

Eduardus Iohannis Portugallia regis filius. 158

Ecclesia non defendenda quaestus gratia. 58. 253

In Ecclesia omnia decenter & ordine fieri debent. 58

Electior primus Brandenburgensis. 70

Eleonora vel Helionora Iohannis I, Aragonia regis uxor. 218

Elizabetha regina Castellæ Caroli V. avia. 221

Eloquentia imperatoris utilitas. 195

Eloquentiâ instructus esse debet princeps. 24

Ennius podagra laborans poetari bene consuevit. 115

Ennius Senensis. 115

Qui Ephesiæ Diana templum incendit, nomen

ET R E R U M.

- nomen ejus obli-
tandum. 78
- Ephestionem alterum se*
Alexander M. vo-
cavit. 89
- Ephestion pro Alexan-*
doro adoratus. 89
- Epitaphium ebrioso*
mortuo scriptum ab
Alphonso. 113
- Epitaphium Gabrielis*
Surrentini, positum
ab Alphonso. 133
- Epistola suspecta pro-*
ditionis, non lecta,
comburantur. 148.
252
- Eques prope absorptus*
aqua., liberatus ab
Alphonso. 135. 248
- Equestris dignitas mul-*
ti conferitur. 204
- Equites factitii in*
triumpho Alphonfi.
209
- Equitibus paucioribus*
acies instruenda. 179
- Eucharistiam pedibus*
comitari solitus Al-
phonfus. 124
- Eugenii Pontificis ro-*
gatu Picenâ regione
Sphortiam expellit
Alphonfus, idque si-
ne premio. 58
- Eugenius IV. Pontifex*
Alphonsum oppu-
gnat. 244
- Eugenio Pontifici re-*
conciliatur Alphon-
sus. 253
- Exercitui nunquam*
convenit esse otioso.
196
- Exempla principum &*
regum docent. 4
- Exemplo major esse de-*
bet, qui imperio &
dignitate major. 4. 5
- Exploratorem non eji-*
cit à curia Alphon-
sus, sed salario an-
nuo beat. 144. L.G.

F.

- F** *Abula de Cassandro*
vate. 18
- Fallere in regibus tur-*
pissimum. 120
- Fama nominis ab exer-*
citus duce magni æ-
stimanda. 27. 256
- Famam pluri fecit*
Alphonfus, quàm
regnum. 75
- Famuli Prælatorum &*
Baronum in Anglia
quomodo tracten-
tur? 117. *quomodo*
in Germania, etiam
in aula Imperato-
ris?

INDEX PERSONARUM,

- vii? *ibid.*
Famis patiens Alphonsus. 97
*Femina virtute prae-
 talaudatur.* 175
*Feminarum pudicitia
 consulitur.* 232. 250
*Fenestra oppositarum
 domorum in trium-
 pho Alphonsi pannis
 juncta.* 213
*Ferdinandus Alphonsi
 pater à filio Al-
 phonso honoratur.* 67
*Ferdinandus Catholi-
 cus, avus Caroli V.*
 219. 221
*Ferdinandus filius Al-
 phonfi.* 212. 221
*Ferdinandus filius Al-
 phonfi successor no-
 minatur.* 256
*Ferdinandus Iustus,
 Aragonia rex, pater
 Alphonsi.* 217. 221
*Ferdinandi Iusti quin-
 que filii.* 219
*Ferdinandus Iustus rex
 Aragonia, Iohannis
 II. regis Castella tu-
 tor.* 218. 222. *hic so-
 licitatus, ut regnum
 ad se transferret, re-
 spuit.* *ibid.*
*Ferdinando Alph. filio
 bellum infertur à*
*Iohanne Renati An-
 degav. filio.* 258
*Ferdinando filio Al-
 phonfi bellum Flo-
 rentinum commen-
 datur.* 256
*Ferdinando filio Alph.
 praecepta exercitum
 regendi tradit.* 24.
 256
*Ferdinando parenti ob-
 edivit Alphonsus.*
 69
*Ferdinandus III. rex
 Legionis & Castella.*
 221
*Ferdinandus IV. rex
 Castella.* 221
Feritas beluarum est.
 143. *Lit. F.*
*Fides Alphonsi in so-
 cios.* 240
*Fides cara debet esse
 principi.* 119
*Fides servanda etiam
 contra utilitatem.*
 122
*Fides nulla necessitate
 ad fallendum cogi-
 tur, nullo corrumpi-
 tur pramio.* 121
*Fides rempubl. continet
 vehementius ulla re.*
 119
*Fidem servare potius
 regium, quam pecu-
 niam*

ET RERUM.

- niam acquirere. 121
256
*Fidi sunt, quos misericordia tibi concilia-
veris.* 197
Florentini pacem petunt. 200.254
Florentinorum ludi in triumpho Alphonſi. 205
Florentinos ad pacem petendam cœgit Alphonſus. 254
Fœnus animæ funus. 43
Fœneratores dormientes rem augent, adeoque beati censentur. 43
Fœneratores harpyjæ. 43
Fontes è vino facti. 157
Formicarum providentia. 40
Fortis viri indoles. 184
Fortuna ferendo vincenda. 164.211
Fortuna effigies. 206
Fortuna instabilis. 209
Franciscus Sachetus. 36
Franciscus Grajuna Comes. 212
Franciscus Pandonus Venasfri Comes creatus. 204
Franciscus à Sancto Severino, Maracia comes creatur. 204
Franciscus Sphortia. 177.194
Franciscus Sphortia Alphonso reconciliatur. 228
Franciscus Sphortia offertur Alphonso inrerimendus, sed frustra. 77
Franciscus Sphortia ex Piceno expellitur. 253
Franciscus Sphortia pater, & filius. 228.
quorum ille Mediolanum adeptus. *ibid.*
Fratres esse unanimes, bonum & jucundum. 164
Fraude honestâ circumvenire, turpius est principibus, quàm vî apertâ. 74
Fridericus Comes Cilie flagitiosissimus. 41
Fridericus Caesar. 47. 76.137. Lit. F.
Fridericus Caesar in Nova civitate obfessus. 192
Fridericus Caesar perliberalis. 99. Summus facultatibus metitur. N 6

INDEX PERSONARUM,

tur.	ibid.	Friderici Imperatoris temperantia.	96
Fridericus Caesar à sal- tatione abhorrui.	103	Friderici Imper. votum de suis consiliariis.	172
Fridericus dux Au- stria alienam fidem accusare, quàm suam requiri maluit.	122	Fridericus Marchio Brandenburgensis, primus Elect. Bran- denburgicus.	70
Fridericus Imp. cunctis bonis præfert bonum nomen.	76	Fugere à magnanimo alienum.	188
Fridericus Imper. cur se exhibuerit aliis clementem?	143. Lit. F.	Fulgura qua petant?	141. Lit. F.
Fridericus III. Impe- rat. Romæ coronatus excipitur ab Alph. magnificentissime.	155. 256	Furtum pium.	56
Fridericus Imper. plu- res ingratos exper- tus.	162	Furtum equi subtili- ter indagat Frideri- cus Imperator.	86
Fridericus Imper. consi- lium de perdendo Ladislao repudiat.	76	G.	
Fridericus Imper. III. probrosis verbis peti- tus.	141. Lit. F.	Gabriel Surrenti- nus.	126
Fridericus Imper. sui electionem & coro- nationem impedire conantem, permittit Viennâ & bonis frui.	144. Lit. G.	Gabriel Surrentinus mortuus. 132. illi in- ferias solvit Al- phonfus.	133
		Galli saltationum stu- diosi.	103
		Garrula aves triremes circumvolant.	106
		Garrulitas uxoris mo- lesta marito.	38
		Gemmâ medetur Al- phonfus sanguinis profluvio laboranti.	125
			Ge-

ET RERUM.

<i>Genealogia regum Castella & Aragonia.</i>	<i>Gloria solida sine iniustitia non acquiritur.</i>
220. 221	208
<i>Genealogia regum Gallia Valesiorum.</i>	<i>Gloria venditur laboribus.</i>
226	9
<i>Genuenses etsi victores, tamen tributum quotannis Alphonso solverunt.</i>	<i>Gloria genus non officit.</i>
192	8
<i>Genuensium classis caesa.</i>	<i>Gloriam nemo sine labore & periculo ascensus.</i>
189	176
<i>Genus non officit gloria.</i>	<i>Ad gloriam virtus via.</i>
8	8.9
<i>Georg. Castriota Scanderbergus Epiri Dominus Turcas oppugnat.</i>	<i>Gratitudo principis.</i>
255	87
<i>Georgius Trapezuntius.</i>	<i>Gratitudine se à nullo vinci passus est Alphonsus.</i>
169	89
<i>Gerbarum Insula Lethophagites antiquis, obsesta.</i>	<i>Gratum princeps quomodo se præbebit?</i>
187.	87
<i>occupatur ab Alphonso.</i>	<i>Gregorius Hanniburgensis Iurisconsultus.</i>
235	109
<i>Gerhardus Cajetanus Canobita jejunium simulavit.</i>	
45	
<i>Gerardus Caspar de Aquino, Marchio Piscaria creatus.</i>	
204	
<i>Gloria cibus regum.</i>	H
9	<i>Arpyja in curiam Romanam commigrarunt.</i>
<i>Gloria regi vel principi ex honestè factis tantum petenda.</i>	<i>Harpyja insulas incolere consueta.</i>
74	106
	<i>Harpyjis nulla curia vacua.</i>
	107
	<i>Hesatonis præceptum.</i>
	37
	N 7
	<i>Ha.</i>

INDEX PERSONARUM,

- Heleonora* sororis *Alphonfi* nuptia. 158
Heleonora jam dicta *filia* nuptia. ibid.
Henricus *Gallicia* gubernator, frater *Alphonfi*. 220
Henricum fratrem captivum liberat *Alphonfus*. 176
Henricus frater *Alph.* spoliatur à *Iohanne Castilia* rege omnibus bonis, & capitur. 231. liberatur, & restituitur. 232.234
Henricus II, rex *Castella*. 221
Henricus III, *Castella* rex. 217.221.222
Henricus IV, rex *Castella*. 221
Henricus V, *Anglia* rex, prostrgat *Carolum* VI, *Gallorum* regem. 224
Herules laborantibus subvenit. 176
Hieronymus *Bohemus* *Constantia* crematus. 23
Hispania quidam Rex sensit, non decere virum nobilem esse literatum. 12. Ejusdem vocem censuit *Alphonfus* esse bovis. 12
Hispani, diu à literis abhorrentes, ab *Alphonso* ad literarum cultum revocati. 13
Hispanorum ludi in triumpho *Alphonfi*. 209
Homicidii consilium dantes è medio tollendi. 76
Hominum nemo suâ sorte contentus. 49. 50
Homines à bestiis superari exemplum virtutum turpe. 40
Homo conditus ad similitudinem Dei. 129
Homines qui? 109
Homulii votum de Principe & consiliarii. 168
Honestatis ratio semper habenda; non ejus, quod licet. 74
Honor parentum. 67
Honor quid sine utilitate? 36
Honoris templum *Roma* vicinum virtutis templo. 9
Ad honorem virtus via, 8.9
Hono-

ET RERUM.

<i>Honoratus Funderum</i>	<i>argenteus pons stru-</i>
<i>Dux.</i> 212	<i>endus.</i> 185
<i>Horas, h. e. orationes</i>	<i>Hostis non insidiis, sed</i>
<i>Alphonsus manè effu-</i>	<i>virtute vincendus.</i>
<i>dit.</i> 52	77
<i>Hospes colendus & di-</i>	<i>Hostis servati, quàm</i>
<i>mittendus.</i> 163	<i>casti, major gloria.</i>
<i>Hospitalitas Alphonsi</i>	199
<i>in Fridericum III,</i>	<i>Hugo Senensis Medi-</i>
<i>Imperatorem.</i> 155	<i>cus.</i> 108
<i>Hospitem ladere scelus.</i>	<i>Humanitas Alphonsi</i>
163	<i>in anum agram.</i> 125
<i>Hospites incolumes sem-</i>	<i>Humanitas maximum</i>
<i>per dimisit Alphonsus.</i>	<i>principis ornamen-</i>
163	<i>tum.</i> 124
<i>Hostem qui fugavit,</i>	<i>Humanitatis indoles.</i>
<i>fatus vicit.</i> 185	124
<i>Hostes captos, sed di-</i>	<i>Humilitas Alphonsi</i>
<i>missos, muneribus</i>	<i>erga Deum.</i> 64
<i>Alph. affecit.</i> 252	<i>Hypocrita qui vix homo</i>
<i>Hostes etiam pertinaces</i>	<i>ex parte.</i> 48
<i>non crudeliter tra-</i>	<i>Hypocrita cur superbi?</i>
<i>ctandi.</i> 28.257	47
<i>Hostes se fidei duci per-</i>	<i>Hypocrita quare gra-</i>
<i>mittentes, recipien-</i>	<i>vissimè tandem pu-</i>
<i>di.</i> 28.257	<i>niantur à Deo?</i> 45
<i>Hostes superatos Al-</i>	<i>Hypocrita nullus locus</i>
<i>phonsus muneribus</i>	<i>caret.</i> 47 & 48
<i>donat.</i> 135. lit. G.	<i>Hypocritarum aliquod</i>
<i>Hostiam Dominicam</i>	<i>exempla.</i> 43.45.46
<i>Alphonsus, obviam</i>	
<i>factus, comitatur.</i> 56	
<i>Hostibus via, qua fu-</i>	
<i>giant, munienda.</i>	
185	
<i>Hostibus fugientibus</i>	

I.

Jacobus Archiepi-
scopus Trevirensis.
114
Iaco-

INDEX PERSONARUM,

<i>Iacotus Bracellus.</i>	259	<i>qualis esse debeat?</i>	
<i>Iacobus Caudola hostis</i>			24.25.26.27.256.
<i>Alphonfi.</i>	144	<i>Imperator quando in</i>	
<i>Iacobus Caudola con-</i>		<i>acie stare debeat?</i>	
<i>junctus Iohanni Pa-</i>			181. & cur? 182
<i>triarcha oppugnat</i>		<i>Imperatores qui felices?</i>	
<i>Alphonsum, sed ca-</i>			2.3
<i>ditur.</i>	62.97	<i>Imperatoris presentia</i>	
<i>Iacobus Comes Nicolai</i>		<i>non obest in acie, sed</i>	
<i>Picinini filius.</i>	213	<i>prodest.</i>	182
<i>Iannotius Mannettus,</i>		<i>Imperatorem, jejuno</i>	
<i>legatus Florentino-</i>		<i>milite, edere aut</i>	
<i>rum.</i>	174	<i>bibere non decet.</i>	
<i>Iacobus Marchio Ba-</i>			97
<i>densis, quomodo re-</i>		<i>Imperatoris virtutes.</i>	
<i>gionem suam à la-</i>			185
<i>tronibus liberam</i>		<i>Imperator Severus ve-</i>	
<i>reddiderit?</i>	80	<i>ctigalia repudiavit</i>	
<i>Iejuniis Alphonfus se</i>		<i>turpia.</i>	162
<i>afflixit.</i>	52	<i>Imprudenter delin-</i>	
<i>Iejuniorum falsorum</i>		<i>quentibus ignoscen-</i>	
<i>exempla.</i>	43. &c.	<i>dum.</i>	138. Lit. F.
<i>Ignosendum iis, qui</i>		<i>Impuberes cadere inju-</i>	
<i>imprudenter delin-</i>		<i>stum.</i>	197
<i>quunt.</i>	138. Lit. F.	<i>Incautis nocuit victo-</i>	
<i>Imagines majorum ex-</i>		<i>ria.</i>	196
<i>citant intuentes ad</i>		<i>Incolentium mediam</i>	
<i>virtutem.</i>	72	<i>domum fors.</i>	107
<i>Imbellis plebs, bello in-</i>		<i>Inedia simulata exem-</i>	
<i>utilis, obsessâ urbe,</i>		<i>pla.</i>	43, &c.
<i>ejicienda.</i>	140. lit. G.	<i>Inermes cadere inju-</i>	
<i>eadem non recipien-</i>		<i>stum.</i>	197
<i>da, lege bellica. ibid.</i>		<i>Ingenio secordi atque</i>	
<i>sed ab Alphonso re-</i>		<i>obtusâ vocantur ho-</i>	
<i>cipitur.</i>	ibid.	<i>mones.</i>	109
<i>Imperator exercitus</i>		<i>Ingratitudinem suam</i>	

ET RERUM.

- in Deum agnoscit* 164
Alphonsus. 64 & *Invidia vitanda causa*
65 *multa pertulit Al-*
Inimicus occiditur, cum *phonsus.* 143. *Lit. F.*
illi parcitur; ami- *Iohanna, Ferdinandi*
cus fit, cum extolli- *Catholici filia.* 220.
tur. 139. *Lit. G.* 221
In injuriis non quid, sed *Iohanna I, Neapolita-*
à quo dicatur, anim- *na regina, adoptat*
advertendum. 137. *Ludovicum ducem*
Lit. G. *Andegavensem.* 226
Ex initio prasagium *Iohanna II, regina Nea-*
finis. 19 *poleos & Alphonsi*
Non insanus, qui cum *discordia.* 75
magnus viris semel *Iohanna II, regina Nea-*
insanit. 104 *poleos implorat opera*
Insidiarum saepe reme- *Alphonsi.* 176. 224.
dium non intelligi, *225. eadem Alphons-*
aut dissimulari. 146 *sum in filium ado-*
Insidiator nummi à *ptat.* 224. 225
proposito avocatus. *Iohanna Neapolitana*
144. Lit. G. *regina in pristinam*
Insidiatorem à facinore *dignitatem & tran-*
Alphonsus despecte- *quillitatem restitui-*
re conatur crebra *tur.* 176
conversatione. 149 *Iohanna II, Neapol. re-*
Insidiis vincere hostem *gina inconstans.* 234
Alphonsus non vult. *Iohanna II, Neapolit.*
77. 246 *alienior reddita Al-*
Insidiis non vincendum, *phonso.* 229. *non ad-*
sed virtute. 255 *mittit eundem in*
Insigne Alphonsi. 14 *arcem Capuanam.*
230
Inspicientiores cur lo- *Iohanna II, Neapol. re-*
quaciores? 41 *gina, reconciliatur*
In victus debet esse ani- *Ludovico Andeg.* 234
recta

INDEX PERSONARUM,

- recipit Neapolin & Cajetam. *ibid.*
 Iohanna II. regina Neapolit. frater. 222
 Iohanna II. Neapolitana regina succedit fratri. 222
 Iohanna II. Neapolitana adoptat Lodovicum III. Andegavensem, & iterum repudiat. 226
 Iohanna II. Neapolit. mortua. 237
 Iohannes, cognomento Amicus. 111
 Iohannes Antonius, Princeps Tarentinus. 212
 Iohannes Antonius, Sueffanorum dux. 212
 Iohannes à Sancto Severino creatur Nursii Comes. 204
 Iohan. Burgundia dux proditorie occiditur à Carolo Delphino Gallia. 224. 226.
 Iohannes I, Castella rex 218. 221. Aragonia & Sicilia regna primus conjunxit. 218. ejus mors. *ibid.*
 Iohannes II, Castella rex. 221. 222
 Iohannes Castella rex offertur Alphonso necandus, sed frustra. 78. 233
 Iohannes Efernitanus, Alphonsi studiosus. 97. 123
 Iohannes, Ferdinandi Iusti filius, frater Alphonsi. 219
 Iohannes Hus combustus. 224
 Iohannis Marchionis Bandenburgici obedientia erga patrem. 70
 Iohannes Navarra rex captus. 163
 Iohannes XXIII. Pontifex oblectatur laudibus. 116. à Pontificatu dejicitur. 66
 illum Astrologus vocat stultum. 67
 Iohannes Patriarcha nequissimus contra fidem datam oppugnat Alphonsum, sed ceditur & fugatur. 61 & 62
 Iohannes, Renati Andegavensis filius, gubernator Genuensium. 258
 Ferdinando Alph. filio bellum infert. *ibid.*
 Iohan-

E T R E R U M.

<i>Iohannes Sancti Ange- li Cardinalis.</i>	99	<i>Italia pax.</i>	257
<i>Iohannes Sfortia in fu- gam versus.</i>	251	<i>Italia pacem concilia- vit Alphonsus.</i>	200
<i>Pro S. Iohannis simu- lacro quingenti au- reæ postulati.</i>	112	<i>Italici laudantur ab Alphonso.</i>	179
<i>Iohannes Valesius, rex Gallia.</i>	226	<i>Indices peracutos esse deceat.</i>	87
<i>Iohannes Vitelescius, pa- triarcha Aquileien- sis, inducias cum Al- phonso pactus, ex im- proviso hunc adori- tur, sed prostigatur.</i>	244	<i>Iuliani Eremita felici- tas.</i>	2
<i>Iohannotus Ricinus e- questri dignitate or- natus.</i>	215	<i>Iulianus Sancti Ange- li Cardinalis.</i>	111
<i>Iocari promptissimè, est ingeniosus.</i>	104	<i>Iulius Sillanus appel- latus pecus aurea.</i>	13
<i>Iocos moderatè ferre, sa- pientis est.</i>	104	<i>Iuramentum Alphonsi per ossa patris.</i>	95
<i>Iovianus Pontanus.</i>	258	<i>Ius dicitur pauperibus ab Alphonso.</i>	81
<i>Ira cohibenda & vin- cenda.</i>	139. Lit. F.	<i>Ius quandoque ipso princeps dicit.</i>	80
<i>Ira furor brevis. ibid.</i>		<i>Ius quidam dux ipso dixit, munerum cau- sa.</i>	81
<i>Per iram interfecto- rum exempla.</i>	140. Lit. F.	<i>Iusta à regibus peten- da.</i>	120
<i>Iscla capta Alph. pe- percit, & benefecit.</i>	136. Lit. G.	<i>Iustitia anima mate- ria.</i>	79
<i>Italia floruit regnante Alphonso.</i>	160	<i>Iustitia Alph. gratus fuit bonis.</i>	143. lit. F.
		<i>Iustitia à rege in se & suos est servanda.</i>	83
		<i>Iustitia diligenda à principibus.</i>	79
		<i>Iustitia reddit regna beata.</i>	80
		<i>Iustitia regina virtu- tium.</i>	

INDEX PERSONARUM,

tum.	207	Lettoruti dicuntur li-	
Iustitia severe admini-		terati.	14
stranda.	84	Legati ex juris proba-	
Iustitia subtiliter &		tissimu sunt deligen-	
sagaciter inquiren-		di.	173
da.	85	Legibus quod adversa-	
Sine iustitia non solida		retur, mandatum,	
gloria.	208	non curandum.	83.

L.

L abor in bello omni-		Lenorum vectigal non	
um militum.	202	inferendum arario.	162
Ladislaus rex Hunga-		Leonardus Aretin.	170
ria & Bohemia.	13.	Leonora uxori Fride-	
	76	rici abstinencia à	
Ladislaus rex Neapo-		vino.	96
litanus.	222.	Leptis urbs.	236
excom-		Lex prima qua ?	84
municatus à PP.		Liberalitas Alphonsi	
ibid. ejus mors. ibid.		in virgines, presby-	
Ladislaus Romam oc-		teros, sacri & hono-	
cupat, sed iterum		ribus initiandos.	60
pulsus.	222	Liberalitas convenit	
Largitionis subita co-		maximè principi.	150
mes pœnitentia.	152	Liberalitate nimia li-	
Latrocinium in ditione		beralitas perit.	152
Badensi commissum,		Liberi non longevi, qui	
compensatum à		parentes non hono-	
Marchione.	80	rant.	68
A latronibus purga-		Liberorum parentibus	
tum regnum Neapo-		obedientium exem-	
litanum.	80	pla.	69 & 70
Lectio Livii suavior		Liberorum patrem ar-	
Alphonso quavis		mi petentium exem-	
dulcissima harmo-		pla.	68
nia.	18 & 19	Li-	

ET RERUM.

<i>Libidinibus omnia fæ-</i> <i>dare injustum.</i> 197	<i>busdam consilia ar-</i> <i>centur.</i> 14
<i>Liber apertus insigne</i> <i>Alphonfi.</i> 14	<i>Literatus quatenus</i> <i>possit esse conjuga-</i> <i>tus?</i> 39
<i>Libri in urbium dire-</i> <i>ptione Alphonso of-</i> <i>feruntur.</i> 15	<i>Lites ut sint pauca &</i> <i>breves, curandum</i> <i>principi.</i> 82
<i>Libri magistri regum</i> <i>& consilarii.</i> 13.14	<i>Litis comes egestas.</i> 99
<i>Libris maxime delecta-</i> <i>tus Alphonfus.</i> 15	<i>Locus est post hanc vi-</i> <i>tam malorum & pro-</i> <i>borum.</i> 35
<i>Ex libris arma & ar-</i> <i>morum jura discun-</i> <i>tur.</i> 17 & 18	<i>Lothophagites insula</i> <i>que?</i> 187.235
<i>Ex libris, quid sibi,</i> <i>quid civibus conve-</i> <i>niant, rex discit.</i> 18	<i>Lucas Medicus extollit</i> <i>Alphonsum miris</i> <i>laudibus.</i> 116
<i>Librorum lectio resti-</i> <i>tuit Alphonso sani-</i> <i>tatem.</i> 16	<i>Lucro inhiat populus.</i> 36
<i>Libros rebus prestan-</i> <i>tissimis præfert Al-</i> <i>phonfus.</i> 14	<i>Ludi Christiani cele-</i> <i>brati ab Alphonso.</i> 57
<i>Livii lectio Alphonso</i> <i>suavissima.</i> 18.19	<i>Ludovici Andegaven-</i> <i>sis familia & Genea-</i> <i>logia.</i> 225.226
<i>Livius donatus à Co-</i> <i>sma, suspectus licet</i> <i>veneni, accipitur ta-</i> <i>men ab Alph.</i> 147	<i>Ludovicus I, Dux An-</i> <i>degavenfis à Iohanna</i> <i>I, adoptus.</i> 226
<i>Literarum ignari non</i> <i>sunt homines.</i> 13	<i>Ludovicus II, Andega-</i> <i>vensis cum Carolo &</i> <i>Ladislao de regno</i> <i>Neapolitano conten-</i> <i>dit.</i> 226
<i>Literas contemnentis</i> <i>vox est bovis.</i> 12	<i>Ludovicus III. Ande-</i> <i>gavenfis à Iohanna</i> <i>II. ad.</i>
<i>Literas didicisse nemi-</i> <i>nem pœnituit.</i> 12	
<i>Literati à regibus qui-</i>	

INDEX PERSONARUM,

- II. adoptatus & iterum repudiatus, & iterum contra Alphensum evocatus. 226
- Ludovicus Andegavensium dux** Neapolin obsidet. 225. sed inde depulsus. 226
- Ludovicus Andegavensis** Neapolitano regno frustra inhiat. 222. 226.
- Ludovicus Andegavensis** mortuus. 237
- Ludovicus Aurelia dux** trucidatus à Iohanne Duce Burgundia. 222. 226
- Ludovicus, Bojoaria dux**, armis patrem persequutus est. 68. sed non impune. ibid.
- Lodovicus, Bojoaria dux**, captus ab Henrico cognato eandem severitatem retinuit, quam liber. 166
- Ludovicus Cardona.** 37
- S. Ludovici, Episcopi Tolosani** ex familia regum Gallie corpus Massiliâ Valentiam in Hispaniam transfertur. 232
- Ludovicus, Franciæ Delphinus** oppugnavit patrem. 68
- Ludovicus Gonzaga.** 121
- Ludovicus Podius, Putius dictus.** 108
- Ludovicus Pontanus, Iurisconsultus.** 173
- Lupanaria** apud Hufsitæ prohibentur. 162
- Luporum** indoles. 48
- Lupus Simoninus** alter ipse ab Alph. appellatus. 88
- Lysimachus** sitis impatientiâ & se & exercitum perdidit. 98

M.

- Magistratus** clementis est, privatas injurias negligere. 143. Lit. F.
- Magistratus** homines demonstrantur atq; cognoscuntur. 49
- Magnanimitas** Alph. etiam capti. 123. 166. 241
- Magnificentia** Alphonsi in qua storem. 153.
- Iohannem Castricur-**
ti

- ti dominum Gal-
lum. *ibid.* In Duces,
Cardinales, legatos.
ibidem. In Frideri-
cum III. Imperator.
155, &c. In Leono-
ram sororem. 158.
in arcem Neapolita-
nam. 159. & alios.
ibid.
- Magnificentia Caesaris
Maximiliani. 154
- Magnificentia magna-
tibus digna. 152
- Magorum divinatio-
nes negligenda. 65
- Majestas qua? 202
- Majestas salva mode-
stia potest assumi.
202
- In Majestatis laesa reos
Ducis Lithuania
crudelitas. 83
- Majestatis reus, sed
stirpe illustri natus,
punitur clam. 82. 83
- Majorum imagines ex-
citant intuentes ad
virtutem. 72
- Malè parta, malè di-
lapsa. 81
- Malis poena sunt exspe-
ctanda. 35
- Malo insanabili qui
parcit, integra ab-
scindit. 145
- Malum vincendum bo-
no. 142. Lit. G.
- Mansuetos Alphonsus
dilexit. 168
- Mansuetudine Alph.
reddit hostes sibi be-
nevolos, & regnum
Neapolit. quietum.
135. Lit. G.
- Mansuetudine nihil
magis flectit animos
hostium. 138. Lit. G.
- Manus putrida abscin-
denda. 145
- Manus regibus non fru-
stra data. 105. 106
- Maria Caroli Burgun-
di filia. 226
- Maria filia Henrici
III, Castella regis,
uxor Alphonsi. 221.
ab Alphonso pradi-
cata. 175. pacem
componit inter Al-
phonsum maritum,
& Iohannem fra-
trem. 234. 235
- Marianus Sozzinus Se-
nensis. 39
- Marino Bosca hosti par-
cit Alphonsus, ejus-
que filios inter auli-
cos recipit. 139. Lit.
G. 246.
- Maritus surdus esse de-
bet. 38
- Mar-

INDEX PERSONARUM,

<i>Martinus Sicilia rex.</i>	218	<i>bertatem vindica-</i>	254
<i>Maſſa recipitur.</i>	250	<i>De Mediolanenſi duca-</i>	
<i>Maſſilia capitur & di-</i>		<i>tu certant Veneti &</i>	
<i>ruitur ab Alphonſo.</i>		<i>Franciſcus Sfortia.</i>	254
	198.232		
<i>Mathematicorum di-</i>		<i>Mendacium potiſſi-</i>	
<i>vinationes negligen-</i>		<i>mum à quibus?</i>	43
<i>de.</i>	65	<i>Mendicis die dominica</i>	
<i>Matrimonium tran-</i>		<i>cœna Alphonſus</i>	
<i>quillum.</i>	38	<i>inſervivit.</i>	53
<i>Matthæus Siculus ſa-</i>		<i>Menſa apparatus ab</i>	
<i>cerdos.</i>	105	<i>Alphonſo triginta</i>	
<i>Mauri in Beticam can-</i>		<i>hominum millibus.</i>	157
<i>cluſi.</i>	221		
<i>Maximilianus Caſar.</i>		<i>Mentis impoti non</i>	
	53	<i>sunt bona auſeren-</i>	
<i>Maximilianus Caſar</i>		<i>da.</i>	134
<i>conſtans.</i>	166	<i>Meretricum veſtigal</i>	
<i>Maximiliani Imperat.</i>		<i>non inferendum a-</i>	
<i>ſilius Philippus.</i>	221	<i>rario.</i>	162
<i>Maximiliani Caſaris</i>		<i>Metus hoſtium qua-</i>	
<i>virtutes.</i>	95	<i>rendus principi.</i>	137
<i>Meccœnatum copia</i>			Lit.F.
<i>multorum doct̃orum</i>		<i>Miles Alphonſi terre-</i>	
<i>copiam facit.</i>	19	<i>ſtribus magis, quàm</i>	
<i>Medici ab agris au-</i>		<i>navalibus præliis</i>	
<i>diendi.</i>	126	<i>aſſuetus.</i>	240
<i>In Medicis parvum vi-</i>		<i>Miles malus, qui im-</i>	
<i>te præſidium.</i>	126	<i>peratorem gemens</i>	
<i>Mediolanenſes à Vene-</i>		<i>ſequitur.</i>	180
<i>ris & Sfortia oppreſ-</i>		<i>Milites duo ignotum</i>	
<i>ſi auxilium ab Al-</i>		<i>regem Alphonſum</i>	
<i>phonſo poſtulant, &</i>		<i>conviciis petunt.</i>	138. Lit. F.
<i>impetrant.</i>	121		
<i>Mediolanenſes ſe in li-</i>		<i>Milites habeant, qui-</i>	
		<i>bus</i>	

ET R E R U M.

- bus humana natura
dolet negatis. 180
- Milites otio torpescere
non fuit Alphonsus. 196
- Milites Staphati con-
viciis petunt Al-
phonsum impunè. 137. Lit. G.
- Militibus inuitis pra-
stant volones. 180
- Militibus missionem
petentibus Alphon-
sus tribuit. 180
- Militum delectas fit
cum iudicio. 179
- Militum mendicitas
prohibenda. 180
- Ministri Prælatorum
& Baronum in An-
glia quomodo tra-
ctentur? 117. quo-
modo in Germania,
etiam in aula Casa-
ris. ibid.
- Minium Baccho con-
venit, non regibus. 119
- Misericordes Alphon-
sus dilexit. 168
- Missas Alphonsus qua-
ternas indies audi-
vit. 52
- Modestia principi de-
cora. 115
- Mori benè & in De-
mino est nostrum. 127
- Moriendum necessa-
riò. 130
- Moriendum quibusli-
bet, etiam juniori-
bus. 130
- Morientes in Domino
non planè moriun-
tur, sed transeunt
ad meliorem sortem. 128
- Morimur non nostro,
sed Dei arbitrio. 127
- Mors esset consciscen-
da, nisi hoc vetitum. 130
- Mors benè morientibus
vitæ principium. 127
- Mors non debet esse ter-
rori. 130
- Mors non malum, sed
bonorum maximum. 128
- Mors non metuenda,
& cur? 127
- Mors peccandi finis. 127
- Ad mortem semper pa-
rati esse debemus. 128.
- Morte obtrinetur simi-
litudo Dei. 129
- Morti non resistunt o-
pes, dignitates, &c. 128

INDEX PERSONARUM,

*Mortis tempus igno-
tum.* 128

*Ad mortis tempus di-
gnosendum non va-
lent opes, dignitas,
&c.* 128

*Mulier quadam Au-
gusta mentita ine-
diam.* 46

*Mulier quadam Pa-
tavii quadraginta
dies & noctes jeju-
navit, & quidem
judicio Alberti ma-
gninaturaliter.* 45

*Mulieres Thaborita
exercitatae in S. lite-
ris,* 63

*Mulierum pudicitia,
capto Vicario, Mas-
siliâ & Ripâ Male-
rantia, consuluit
Alphonsus.* 197.
198. 199

*Munificentia regum
debet exerceri cum
judicio & modo.* 152

*Musca improbitas ab
Homero descripta.*
175

*Musca naso Alphonsi
à principio orationis
insidens, non excussa,
nisi eâdem finitâ.*
174

Musices instrumenta

*nova Maximiliano
adjuvante inventa,*
53

*Musicos excellentes ad
Dei laudes accersi-
vit Alphonsus.* 52

Myrto uxor Socratis.
39

N.

IN Narbonensis Gal-
lia partem Occi-
tanam jus sibi ar-
rogat Aragonia
regnum. 178

*Naves ingentissima in
portu defensa à ma-
chinationibus Ge-
nuensium.* 191

*Neapolim vi occupa-
tam Alphonsus per-
humaniter tractat,
& à militum furore
tuetur.* 144. Lit. F.

*Neapolin magnificè ex-
ornavit Alphonsus.*
159

*Neapolis expugnatur,
ab Alphonsò.* 251.
183

*Neapolis à Sphortia
obsessa.* 225

*Neapolis in quatuor
theatra divisa.* 212

Neapolis obsidetur. 250
Nec.

ET R E R U M.

<i>Neapolis occupatur à</i>	<i>tus.</i>	73
<i>Iohanna Neapoli-</i>	<i>Neronis nummus, cui</i>	
<i>tana.</i>	<i>inscriptum; Clausi</i>	
230	<i>templum.</i>	72
<i>Neapolitana arcis ma-</i>	<i>Nestor Faventinus per-</i>	
<i>gnificentia.</i>	<i>fidus.</i>	136. Lit. G.
159	<i>(ujus scriba inter-</i>	
<i>Neapolitana obsidio so-</i>	<i>ceptus, at dimissus</i>	
<i>luta.</i>	<i>postea, & viatico ad-</i>	
246	<i>jutus fuit. ibidem.</i>	
<i>Neapolitani multa de-</i>	<i>Filiusque obses oblatu-</i>	
<i>bent Alphonso.</i>	<i>sed repudiatus. ibid.</i>	
160	<i>Neutralitas quando-</i>	
<i>Neapolitani proceres,</i>	<i>que sectanda.</i>	177
<i>evocati à regibus,</i>	<i>Neutralium fors.</i>	107
<i>contrucidati.</i>	<i>Nicolaus Cantelinus</i>	
119	<i>Dux Fora creatus.</i>	
<i>Neapolitanos proceres</i>	204	
<i>evocatos humaniter</i>	<i>Nicolaus Cardinalis</i>	
<i>Alphonsus accepit,</i>	<i>Capuensis.</i>	194
<i>& dimisit incolu-</i>	<i>Nicolaus Maria Bu-</i>	
<i>mes.</i>	<i>zutus, amicus Al-</i>	
119	<i>phonfi.</i>	87
<i>Neapolitanum bellum</i>	<i>Nicolaus Picininus.</i>	177
<i>constanter persequu-</i>	<i>Nicolai Picinini laus.</i>	7
<i>tus est Alphonsus.</i>	<i>Nicolao Picinino usus</i>	
165	<i>est Alphonsus.</i>	169
<i>Neapolitanum univer-</i>	<i>Nicolaus Siculus, Ar-</i>	
<i>sum regnum à la-</i>	<i>chiepiscopus Pahor-</i>	
<i>tronibus purgatum.</i>	<i>mitanus.</i>	173
80	<i>Nihil contra legem, ra-</i>	
<i>Neapolitanum regnum</i>	<i>tionem, aut justi-</i>	
<i>non petiit Alphonsus</i>	<i>tiam faciendum.</i>	84
<i>dolo aut injuriâ, sed</i>	<i>Nobilitas quæ?</i>	6. 7
<i>jure.</i>	<i>Nobilitas non jactan-</i>	
75	<i>da, cum de jure dis-</i>	
<i>Negotium gratiâ otii</i>		
<i>non rennuendum.</i>		
180		
<i>Non insanus, qui cum</i>		
<i>magnis viris semel</i>		
<i>insanit.</i>		
104		
<i>Nero arrogantia ab</i>		
<i>Alphonso accusa-</i>		

INDEX PERSONARUM.

- ceptandum. 173
- Non metu, sed liberè o-
peram dandam sibi
vult Alphonsus.
137. Lit. G.
- Non quid, sed à quò di-
catur, animadver-
tendum. 245
- Numismatis delectatus
Alphonsus. 72
- Numus Neronis, cui
inscriptum Clausi
templum. 72
- Nursini plerique reges.
14
- O.
- O**ccitana Gallia
Narbonensis pars.
178. in quam A-
ragonia sibi jus
arrogat. 178
- Odia sunt deponenda
consiliarius. 171
- Oferius Tunicensium
rex provocat Al-
phonsum. 187. 235.
casus ab eodem. 188.
236
- Offula objicienda cani-
bus oblatrantibus.
162
- Ad operam sordidam
quandoque descen-
dunt etiam magni
viri cum laude. 134
- Oppianus poëta canens
de piscibus per sin-
gulos versus aureo
nummo donatus. 151
- Orationes principum
quales esse debeant?
24
- Oratio Alphonsi in ex-
peditionem contra
Turcas. 28
- Ottacarus Rex Bohe-
mia. 39
- Ottacarus Bohemia
rex ex insidiis ne-
candus offertur Ru-
dolphi Imperatori,
sed frustra. 78
- Otium interdictum
principibus. 2
- P.
- P**æstum occupas
Alphonsus. 247
- Pandolphus Collenu-
nutius. 259
- Parentes honorandi.
67
- Parentes honorare li-
beris honorificum. 67
- Parentibus auscultan-
dum & obediendum.
68
- παρρησία praeicatoris.
60
- Pas-

ET RERUM.

<i>Passerum exemplum maluit imitari Barbara Sigismundi Imperat. vidua, quàm turturū.</i>	41	<i>Tax erit, cum subjecti sunt repugnantes.</i>	200
<i>Patientia contumeliarum regni tuendi instrumentum.</i>	140	<i>Pax inter Venetos & Franciscum Sphortiam.</i>	257
Lit. F.		<i>Pax Italia ab Alphonsō conciliata.</i>	200
<i>Patientia dolor vincitur.</i>	149	<i>Pax Philippi Ducis Mediolanicum Alphonsō.</i>	242
<i>Patri etiam ingrato & iniquo mos gerendus.</i>	68	<i>Pacem petentes se viētes consentuntur.</i>	201
<i>Patronus Gallus ob sophisticam repudiatus.</i>	82		255
<i>Pauperes adolescentes, ad studia apti, sustentandi.</i>	23.	<i>Pacem petentibus dare speciosum.</i>	201
<i>quod fecit Alphonsus. ibid. illorumque profectū gavissus fuit.</i>	24	<i>Pacis causa bellum gerendum.</i>	199
<i>Pauperibus Alphonsus inservivit die Dominica Cæne.</i>	53	<i>Pacis data precium quod?</i>	201
<i>Tax ab Alphonsō data Genuensibus, Florentinis, Venetis, Francisco Sfortia.</i>	253	<i>Teculatus crimen cur in civitatibus liberis frequens?</i>	36
<i>Tax danda, non vendenda.</i>	201. 255	<i>Perfidiam suorum accusatam non credit Alphonsus.</i>	250
<i>Pacem dare, non vendere solitus Alphonsus.</i>	202	<i>Periculum sine periculo moveri non potest.</i>	184
		<i>Petenda à regibus justa & consentanea.</i>	120
		<i>Petitores importuni Iohannes Calaguritannus eques, & Iacobus Archiepiscopus Trevirensis.</i>	114
		O 3	Pe-

INDEX PERSONARUM,

- Petitum negari honestè potest.* 120
- Petrus Alphonsi frater, desperatis rebus, in Siciliam navigat.* 234
- Traficitur Neapolitanus.* 231
- Ictu tormenti obit.* 195 246
- Lacrymis Alphonsi deploratus.* 246
- Petrus de Monte Licino.* 115
- Petrus de Monte Licino Astrologus falsa pradicat. 66. & quomodo excuset?* 67
- Petrus, Mediolanensium Ducis legatus.* 212
- Petrus rex Castella, à fratre interfecit.* 221
- Petrus III, & IV, reges Sicilia.* 218
- Philelphus donatus ob satyras ab Alphonso.* 151
- Philippus, Archidux Austria, Maximiliani filius, nubit Johanna Hispan. regina.* 221. 226
- Philippus Audax, dux Burgundie.* 217. 222. 226
- Philippus Bonus.* 226
- Philippus rex Hispan. Neapolu & Sicilia.* 221
- Philippus Maria Dux Mediolanensis.* 228. vicit Alphonsum. 123
- Philippus Maria, Dux Mediolanensis oppugnatus, auxilium perit ab Alphonso, quem heredem instituit.* 253. Impe- trat. 254
- Philippus Maria, Dux Mediolanensium, omnia sua offert Alphonso.* 90. Idem Alphonsum suspicatus offensum per legatos placare conatur. 93. moritur Alphonso herede instituto 92. 254. cujus obitum Alphonsus agere fert. 254
- Pictor prodigus imagines Christi campobus pignori dedit.* 112
- Pietas convenit regibus & principibus.* 51
- Pietas in parentes.* 67
- Pipinus Zacharie Pontificis autoritate rex*

E T R E R U M.

<p>rex Francorum cur
factus? 118</p> <p>Pippo Florentinus à Si-
gismundo Imperato-
re valde magnifica-
tus. 89</p> <p>Pirretus renuit dare
poculum Caspari.
139. Lit. F.</p> <p>Placabilitate nihil ma-
gis conciliat animos
hostium. 138. lit. G.</p> <p>Poculo amatorio insa-
nivit Stephanus e-
ques. 133</p> <p>Podagrici quare loqua-
ciores? 115</p> <p>Podagricus loquacior
Petrus de Monte Li-
cino. 115</p> <p>Pœnam moderandi jus
habet Princeps, &
quidem pro ratione
personarum. 82</p> <p>Pœnorum rex victus.
196</p> <p>Poggius Florentinus.
170</p> <p>Pontificis electioni se
non immiscet Al-
phonso. 59</p> <p>Pontificis eligendi non
arbitrum, sed defen-
sorem se proficitur
Alphonso. 59</p> <p>Populares qui Alphon-</p> | <p>sopercari? 137. lit. F</p> <p>Portus admirabili ce-
leritate munitur ab
Alphonso. 191</p> <p>Tortus Veneris ab Al-
phonso defensus. 189</p> <p>Potentia non jactanda,
cum de jure disce-
ptandum. 173</p> <p>Prælati degeneres vo-
cantur prælatones.
110</p> <p>Prælatones qui appel-
landi. 110</p> <p>Praga obsessa à Sigis-
mundo Imperatore.
138. Lit. G.</p> <p>Presbyter, Roma & Se-
nis simulatâ inediâ,
tandem casus virgis
in exsiliū ejectus
est. 46</p> <p>Presbyteros pauperes i-
nitandos liberaliter
Alphonso donavit.
60</p> <p>Primus Elector Bran-
denburgensis Fride-
ricus. 70</p> <p>Principatus difficilis
res. 5</p> <p>Principatus sollicita res.
1</p> <p>Princeps ab ira & vin-
dicta alienus esse de-
bet, præsertim in
O 4 con-</p> |
|---|--|

INDEX PERSONARUM,

- conviciatores. 140.
Lit.F.
- Princeps amorem popularium, metum hostium quarat. 137.
Lit.F.
- Princeps anima reipublica. 146
- Princeps eloquentiâ instructus esse debet. 24
- Princeps non colens iustitiam, similes morbo comitiali laborantî. 79
- Principem esse malum & consiliarios bonos præstat, quam contra. 168
- Principes quasi ad sagittam exposti. 141
Lit.F.
- Principes qui felices? 2.3
- Principes tuti amore civium. 136. Lit.F.
- Cum principibus benè agitur, si verbis tantum petantur. 142.
Lit.F.
- Principibus malè agentibus, malè loquuntur subditi. 142.
Lit.F.
- Principibus quare à peccatis & vitiis abstinentum? 5
- Principibus qui carissimi esse debeant. 137. Lit.F.
- Principis venerandicuria est Deo. 146
- Principum mores flectunt subditos. 5
- Principum salus non desperanda, si in cunis moriantur. 61
- Principum vera laus non genus, sed virtus. 7
- Privata vita quies interdicta principibus. 2
- Privatis conveniunt, qua non Regi. 172
- Prodigiosum suspectum. 46
- Prodigo equiti deneantur ab Alphonsò ulteriora dona. 152
- Prodigum equitem in corpore puniri vult Alphonsus. 85
- Proditorum consilia repudiavit Alphonsus. 75.76. 246
- Prole susceptâ animi leniuntur & conciliantur. 136. Lit.G.
- Promissum rescindi honestè non potest. 120
- Proventus turpis tollendus. 162
- Præ-

ET RERUM.

Prudentia omnia ob-
temperant. 73

Prudentiam omnibus
in rebus primae te-
nere necesse est. 73

Prussiam captat Caste-
mirus, Polonia rex.
179

Prutenorum civitates
rebellant Fratribus
Maria Teutonicis.
179

Publicani cur mansue-
ti. 47

Pueri à cœna admisi
ab Alphonso ad le-
ctionem, & ab eodem
donati. 22

Pulchritudo virtutis
flos. 95

Purpurati, similes gar-
ris. 106

Puteoli capiuntur. 250

Q.

Q*uatorupus, Rex*
Moravus. 15

Quies quibus regibus
& quatenus conve-
niant? 105

R.

R*abularia ars coër-*
cenda & tollen-
da. 82

Regi ab aliis melius,
quàm regere malos.

I

Regia Alphonsi abun-
davit viris doctis.
169.170

Regia dignitas non ve-
stibus, sed virtuti-
bus aestimanda. 118

Regni adepti pœnituit
plures. 12

Regni molestia multos
oppressere. 12

Regna consiliariorum
contentionibus & af-
fectibus pessumdan-
tur. 171

Regno quis dignus & a-
ptus? 165

Regnum hereditate ac-
ceptum ignobilius. 7
virtute partam no-
bilius. ibid.

Regnum tuetur patien-
tia contumeliarum.
140. Lit. F.

Regnum virtute qua-
rendum. 74

Regones qui appellandi.
110

Reimundus, princeps
Salernitanus. 212

Religio convenit regi-
bus & principibus. 51

Remissus animus con-
venit principib. 100

O S Re-

INDEX PERSONARUM,

<i>Renatus dux Andegaven- sium cum Alphonso de regno Neapolitano contendit.</i>	<i>rarum amans, rata avis.</i>
226	14
<i>Offertur Alphonso occidendus, sed frustra.</i>	<i>Rex probatur non mi- nimo vultus; nec men- dacio animi.</i>
77	119
<i>Oppugnat Alphonsum.</i>	<i>Regis est, à quibus ma- le audierit, in eos be- neficientiâ majori u- ti.</i>
244	142. Lit. G.
<i>Capta Neapoli conce- dit Florentiam.</i>	<i>Regi honesta tantum licent.</i>
251	74
<i>Arcem Neapolita- nam oppugnat, & da- ditione capit.</i>	<i>Regem aut nosse omnia oportet, aut dementem esse.</i>
247	173
<i>Mittit Alphonso Chirothecam ferre- am.</i>	<i>Regem non suo, sed alie- no duci arbitrio pe- riculosum.</i>
186	172
<i>Rescriptum contra leges non debet valere.</i>	<i>Reges ab aliis regi ab- surdum.</i>
83	172
<i>Rempublicam continet fides.</i>	<i>Reges degeneres, dicun- tur Regenes.</i>
119	110
<i>Respublica qua beata?</i>	<i>Reges esse oportet aut literatos, aut litera- torum amatores.</i>
9.10	14
<i>Respubl. qua stabilis?</i>	<i>Reges & amandi, & timendi.</i>
10	137. Lit. F.
<i>Respubl. consiliatorum contentionibus & af- fectibus pessumdan- tur.</i>	<i>Reges ne sint inferiori- bus terrori, nec supe- rioribus despectui.</i>
171	137. Lit. F.
<i>Rex Francorum in mo- nasterium reclusus.</i>	<i>Reges non indigent for- tuna bonis, sed lau- de.</i>
118	76
<i>Rex illiteratus asinus coronatus.</i>	<i>Reges non vincendi ma- nificentia.</i>
12	152
<i>Rex literatus, aut lite- rarum amans, rata avis.</i>	<i>Reges qui felices?</i>
	2. 167
	Re-

ET R E R U M.

Regibus cœnantibus nemo parcat. 105

Regibus fallere turpissimum. 120

Regum cibus gloria. 9

Regum est benefacere, & mala patienter audire. 141. Lit. F.

Regum innocentia & bonitate abutentes perniciosi. 145. contra benignitatem illorum qui fovent virtute, sunt probi cives. *ibid.*

Regum officium est subditos divites efficere. 159

Ricius peditum Alphonsi ductor ab Alphonso descivit. 190. fugit. 191

Ricius perfidus. 250

Ricii perfidia non creditur. 250

Ricius proditionis insimulatus. 147

Ripa Malerantia expugnata ab Alphonso. 199

Risu animus relaxari potest. 104

Risus qualis esse debeat. *ibid.*

Robertus Bojoarius in locum Wenceslai

Imper. sufficitur. 16

Rogerus Pallantia Comes offert cadem lohannus Castella regu. 78.233

Roma occupatur à Ladislao. 222

Rudolphus Imperator justitia fines transire renuit. 78

Rudolphus imperator sitiens repudiat siceram oblatam. 98

Rudolphum Casarem inclementia pœnituit, non lenitatis. 144. Lit. F.

Rusticorum otium exoptat Alphonsus. 117.118

S.

S. litera à principibus assidue legenda. 63

Sacra nec in periculis deferenda. 61 & 62

Sacerdotes Italici ne semel quidem N. Testament. legerunt. 63

Sacrorum antistites & administri honorandi & audiendi. 59

Sacrorum tuitio famam & potentiam
O 6 de-

INDEX PERSONARUM,

donat.	57	Alphonſi.	220
Savitia metum exci- tat.	197	Sanctius I V. rex Ca- ſtella.	221
Sagacitas Alphonſi & Friderici Imperat.	85.86	Sapientes aſtris impe- rant.	66
Sagittandi facultas in- ſignis Alphonſi.	102	Sapientes cur tacitur- ni ?	41
Salernum occupat Al- phonſus.	247	Sapientia diligenda re- gibus.	9
In ſaltantem mulierem jocus.	113	Sapientia filia Dei.	10
Saltatio exercitatio muliebris.	100	Sapientia nulli onero- ſa.	12
Saltatio inſania genus 114		Sapientia pluriſ facien- da, quàm regna & divitia.	10
Saltatio non ſebrii.	103	Sapientia ſola immor- tali.	10
Saltatio quatenus re- prehendenda & ex- cuſanda ?	104	Sapientiam quiſque concupiſcit.	12
Saltatione Scipio rela- xavit animum.	103	Saraceni ex univerſa Hiſpania expulſi.	219
Saltator ab inſano non differt.	103	Scanderbergo auxilia contra Turcas miſſa ab Alphonſo.	255
Sanguinis profluvio medetur Alphonſus Gemma.	125	Scipio relaxavit ani- mum ſaltatione.	103
Sancti Germani opi- dum occupatum à Riccio proditore.	190.	Schola frequentanda.	20
251. at receptum.	191.251	Schola, maximè Theo- logia, frequentata ab Alphonſo.	20.
Sanctimonia oſtentato- res devovendi.	45	idque non fruſtra.	20 & 21
Sanctius Magiſter de Alcantara, frater		Schola maximè Theo- logica adornata ab Al-	

E T R E R U M.

- Alphonso.* 20
Sacra scriptura à Principibus assidue legenda. 63
Senatus respuit eximie non probatos. 168
Seneca ex Latino in Hispanicum sermonem versus. 11
Senecam Alphonso praecepit coluit. 34
Senenses armis Iacobi Picinini vexati; quibus pax conciliatur opera Aeneasylvii. 258
Sententiam dicturo quid faciendum? 171
D. Serena cingulum corpori parturientis imponitur. 57
Servam Hispanicam, ex domino gravidam esse, explorat Alphonso. 85
Explorata sit libera. *ibid.*
Servi inutiles sumus, cum facienda fecimus. 64
Servitores male appellati sortis inferioris amici. 117
Severus Imp. vestigia turpia repudiavit. 162
Sfortia. vide Sphortia.
Sibylla vates, furorē correpta, edebat oracula. 114
Sicarii offerentes, se alios interfecuturos, repudiantur ab Alphonso. 77
Sicilia reges. 218
Sicilia primus rex ex Taraconensibus. 218
Sicilia & Aragoniae regna quis conjunxerit. 218
Sidera regunt stultos. 66
Sigismundi Imperat. aurea dicta. 136. 137. 142. *Lit. F.* 165. 167. 185.
Sigismundus adulatori alapa incussit. 49
Sigismundum Casarem Astrologus stultum vocat. 67
Sigismundus Imp. creditorem conviciantem quomodo tractavit? 141. *Lit. F.*
Sigismundus Imp. maledictum petitus. 142. *Lit. F.*
Sigismundus Imperator mavult rerū, quam fama jacturam subire. 7

INDEX PERSONARUM,

- ire. 120
- Sigismundus Imperator*
occidit inimicum,
dum parcit. 139.
Lit. G.
- Sigismundus Caesar* pa-
tienter tulit digitum
sibi abscindi. 150
- Sigismundus Imp. Pra-*
gensibus convicianti-
bus impunitatem
promittit. 138. lit. G.
- Sigismundus Caesar* pro-
digus. 9
- Sigismundus Imp. quem*
virum regno dignum
existimet? 165
- Sigismundus Imp. quos*
reges beatos predi-
cet? 167
- Sigismundus Imp., &*
suam manum putri-
dam abscindendam,
censuit. 145
- Sigismundus Vngaria*
Rex insignem a Tur-
cis cladem accipit.
217
- Signum praelii oblato,*
chirotheca ferrea.
. 186
- Similitudo, ad quam*
creati, consistit in
anima. 129
- Simulatio negligenda*
consiliarii. 172
- Pro simulacro S. Io-*
annis postulati quin-
genti aurei. 112.
- Situ impatientia noxia*
Iysimacho. 98
- Sitis patiens Rudolphus*
Caesar. ibid.
- Sobrietas colenda Prin-*
cipibus & Senatori-
bus. 96
- Socii ab exercitus duce*
non negligendi. 27.
256
- Sociorum saluti consu-*
lit Alphonsus. 240.
242
- Socrates conjugatus*
Philosophiam non
neglexit. 39
- Socrates duxit duas u-*
xores rixosas, &
quare? 39
- Solertiam omnibus in*
rebus primas tenere
necesse est. 73
- Solutus animus non*
convenit principi-
bus. 100
- Somnum in concione*
Alphonsus excutit
digitorum contorsio-
ne. 60
- Somnus vincit victores.*
196
- Sphortia consilium re-*
pudiavit Alph. 75
- Spher-*

ET R E R U M.

<i>Sphortiam expellit Al-</i>	<i>Superbi infesti Deo &</i>
<i>phonfus Picenâ re-</i>	<i>natura. 48</i>
<i>gione, premio repu-</i>	<i>Superbos habuit Alph.</i>
<i>diato. 58</i>	<i>exosos. 168</i>
<i>Spolium pium. 56</i>	<i>Superstitio regibus fu-</i>
<i>Spurciu loquendum</i>	<i>gienda. 51</i>
<i>Spurcè. 245</i>	<i>Superstitio sapè se in-</i>
<i>Staphatium obsessum.</i>	<i>sinuat in adversis,</i>
<i>137. Lit. G. 245</i>	<i>& frivolis. ibid.</i>
<i>Stirpe illustris clam</i>	<i>Supplicem ladere sce-</i>
<i>punitur. 82</i>	<i>lus. 163</i>
<i>Stultus sapientem di-</i>	<i>Synodus Basileensis in</i>
<i>gnoscerè non potest.</i>	<i>quo fuerit occupa-</i>
<i>110</i>	<i>ta? 174</i>
<i>Subditi principem non</i>	<i>Synodus Basileensis o-</i>
<i>timere, sed pro illo</i>	<i>mnem Ecclesiam tre-</i>
<i>debent. 137. Lit. F.</i>	<i>mesecit, non illist.</i>
<i>Subditi qua ratione bo-</i>	<i>111</i>
<i>ni efficiendi. 5.6</i>	
<i>Subditis ditioribus fa-</i>	
<i>ctu, nec reges paupe-</i>	
<i>res futuri. 159</i>	
<i>Subditorum animi cle-</i>	
<i>mentiâ, humanitate</i>	
<i>&c. à principibus</i>	
<i>conciliandi. 136.</i>	
<i>Lit. F.</i>	
<i>Subditorum importu-</i>	
<i>nitas quo possit im-</i>	
<i>pediri? 1</i>	
<i>Subiectis parcendum.</i>	
<i>200</i>	
<i>Sumptus regibus pro</i>	
<i>reditu faciendi, &</i>	
<i>quare? 98.99</i>	
<i>Superbi debellandi. 200</i>	

T.

T <i>Abula Alphonfi-</i>	
<i>na unde nomen</i>	
<i>habeant? 221</i>	
<i>Temperantia. 94</i>	
<i>Terra motus. 111</i>	
<i>Thaboritarum mulie-</i>	
<i>res exercitata in</i>	
<i>S. literis. 63</i>	
<i>Theologos pauperes do-</i>	
<i>ctorandos Alphon-</i>	
<i>fus sumtribus iuvit,</i>	
<i>& prasentiâ decora-</i>	
<i>vit. 60</i>	
<i>Theologos Alphonfus</i>	
<i>frequentor audivit,</i>	
<i>& ad</i>	

INDEX PERSONARUM,

Et ad summas dignitates evexit.	170	ria.	196
Thomas Facellus.	259	Turtur castitatis exemplum.	40.41
Thrasones utres & vesica.	111	Turturis exemplum imitandum	vidua
Tormentariorum saxorum mirabilis projectus.	187	Sigismundi Caesaris.	41
Tormentis extorquere thesauros, injustum.	197	Contra Turcas auxilia ab Alph. missa.	255
Trajanus Dux Messia.	212	V.	
Triumphantes vultum minio solebant illinire.	119	Valesorum genealogia.	226
Triumphus Alphonsi Neapolitanus.	202, &c.	Vasorum Vitreorum in Hispania vendendorum ratio.	33
Triumphus Alphonsi quando contigerit.	252.253	Vaticinium de occupanda urbe & praedio, partim verum, partim vanum.	183
Triumphus generosus quis?	202	Vestigal ex meretricio & alea sustulit Alphonsus.	162
Triumphum invenit Bacchus.	119	Vestigalia ex re turpi non inferenda in avarium.	162
Triumphus tanto illustrior, quantà plures relictis, de quibus triumphetur.	199	Vespasianus doluit, se diem ex partem doni perdidisse.	150
Tuneti rex Bopherius vel Oferius, provocat Alphonsum.	187. 235. sed ab eodem casus.	Venatio exercitatio virilis.	100
Tunicensium victo-	188.236	Venatio magnifica exhibita ab Alphonso Friderico III. Imperatore.	157
		Ve-	

ET RERUM.

<i>Venationis usus.</i>	100	<i>Victoria à Deo exspe-</i>	
<i>Venationis dux cacus.</i>		<i>ctanda.</i>	26.256
	101	<i>Victoria fortuna mu-</i>	
<i>Veneti pacem petunt.</i>		<i>nus.</i>	245
	200	<i>Victoriâ impetratâ, an-</i>	
<i>Venetos ad pacem pe-</i>		<i>te omnia gratias a-</i>	
<i>tendam adegit Al-</i>		<i>git Alphonsus Deo.</i>	63
<i>phonsus.</i>	254	<i>Victoria innocentibus</i>	
<i>Verbum principis jus-</i>		<i>non sit gravis.</i>	197
<i>jurandi loco.</i>	120	<i>ex victoria insolefcit</i>	
<i>Verè boni.</i>	36	<i>exercitus.</i>	182
<i>Verecundia Alphonsi.</i>		<i>Victoria laus Christo</i>	
	95	<i>referenda.</i>	204. tri-
<i>Vermiculus repertus in</i>		<i>buta quoque ab Al-</i>	
<i>ciborio Eucharistico,</i>		<i>phonso.</i>	215
<i>& super eo discepta-</i>		<i>Victoria luctuosa nulla</i>	
<i>tio Alphonsi cum</i>		<i>sit.</i>	141. Lit.G.
<i>Monacho.</i>	20	<i>Victoria nocuit incau-</i>	
<i>Veterani milites magni</i>		<i>tu.</i>	196
<i>faciendi.</i>	25.256. &	<i>Victoria non placet, cu-</i>	
<i>non temere periculis</i>		<i>jus pigendum, pu-</i>	
<i>objiciendi.</i>	25.256	<i>dendum ve.</i>	255
<i>Vicarium captum.</i>	197	<i>Victoria sine cruore ac-</i>	
	249.250	<i>quirenda.</i>	255
<i>Victor ex victo pacem</i>		<i>Victoria est subjectio</i>	
<i>petit, & tributum</i>		<i>repugnantium.</i>	200
<i>pendit.</i>	192	<i>Victoria unius est.</i>	202
<i>Victori pramium sit.</i>		<i>Victoriâ utendum se-</i>	
	202	<i>riò.</i>	196
<i>Victores, quatenus pos-</i>		<i>Victus benignè tra-</i>	
<i>sunt, vim prohibent.</i>		<i>ctandus.</i>	197
	197	<i>Victus conditiones di-</i>	
<i>Victores victo cedunt.</i>		<i>cit.</i>	192
	192	<i>Victus non provocan-</i>	
<i>Victores vinum & so-</i>		<i>das.</i>	178
<i>manus vincit.</i>	196	<i>Victos</i>	

INDEX PERSONARUM,

- Victos hostes currum triumphalem non praeire, sed ut socios sequi voluit Alph.* 199
- Viennensis arx à Friderico Imperatore instaurata.* 159
- Qui vigilando rem comminuit, miser.* 43
- Vincendum non insidiis, sed virtute.* 255
- Vincere crudeliter horret Alphonsus.* 141. Lit. G.
- Vincere munus fortuna.* 143. Lit. F. 138. Lit. G.
- Vinci, quàm vincere, in re iniqua praestat.* 165
- Vini intemperantia gloria Alexandri obfuit.* 96
- Vini usus suadet Imperatrici sterili, quem dissuadet Imperator; & illa consentit.* 96
- Vino Baccharacensi Norinbergenses redimunt fidem Wenceslao Imp. datam.* 16
- Vino obumbratur sapientia.* 96
- Vinum lac senis.* 9
- Vinum non bibendum regibus.* 95
- Vinum prae tulit omnibus spoliis Wenceslaus Rex Bohemiae.* 15
- Vinum vincit victores.* 196
- Virgines sacris initianda dotantur ab Alphonso.* 59
- Virginis pudicitia consulit Africanus.* 198
- Viriati Lusitani laus.* 50
- Viriatus Hispanorum Romulus.* 51
- De Viro bono & spectato semper bene praesumendum.* 122
- Virum clarum & potentem in carcerem rapere, periculosum.* 148
- Virtus sola nobilitas.* 6. 7
- Virtus via ad gloriam.* 8. 9
- Præter Virtutem omnia incerta.* 209
- Virtute, non insidiis vincendum.* 255
- Virtute, non insidiis & perfidia, vincere vult Alphonsus.* 76. 246
- Virtute praedito plurimum*

ET RERUM.

<i>mum</i> tribuendum.	167	<i>nia</i> crudelitas.	83
<i>Virtutes Imperatoria.</i>	185	<i>Vitruvii liber de Architectura</i> politè operiendus.	19
<i>Virtutes principum, & regum.</i>	3	<i>M. Vitruvii sepulcrum</i> pro Ciceronis ostentatum.	110
<i>Virtutibus praditi principes felices.</i>	2. 3	<i>Vivimus Dei, non nostro arbitrio.</i>	127
<i>Virtutibus praditi præferendi nobilibus malis.</i>	8	<i>In vocatione, in qua quis est, manendum.</i>	58
<i>Virtutum effigies in triumpho Alphonsi.</i>	207. 210	<i>Volones præstant militibus invitis.</i>	180
<i>Vita beata contingit usu quinque; sensuum & trium animæ potentiarum.</i>	33	<i>Contra utilitatem etiam conservanda fides.</i>	122
<i>Vita diuturna & perfecta quæ?</i>	131	<i>Vulnus militis Alphonsus obscurat sudario.</i>	135. Lit. F.
<i>Vita hominum etiam longissima, perbrevis.</i>	131	<i>Uxor cæca esse debet.</i>	38
<i>Vita præsens diuturnior quos fructus conciliet?</i>	131. 132	<i>Uxor deformis amari potest: mala non potest.</i>	108
<i>Vita præsidium in Medicis parvum, in Deo majus.</i>	126	<i>Uxor intrahabilis mortua non deslenda.</i>	108
<i>Vita principium & finis Deus.</i>	127	<i>Uxor molesta, viri mors.</i>	109
<i>Vita principum & regum, ducunt & inflectunt animos subditorum.</i>	4. 5	<i>Uxorem fugitivam perquirere, insanum.</i>	107
<i>Vitholdi Ducis Lithuanie</i>		<i>Uxoris deformis raptus præstat pecuniarum furto.</i>	108

Wen-

INDEX PERSON. ET RERUM.

Rex, vini amans.

VV.

15. 16

W *enceslaus Imperator.* 217

*Wenceslaus ob inertiam
ab imperio dejectus.*

16

*Wenceslaus Rex Bohemia
offensus, interfecit
amicum.* 140.

Lit. F.

Wenceslaus, Bohemiae

X.

X *Antippe uxor So-
crati morosa.* 39

Z.

Z *Elotypia femina
obnoxia.* 38

ER-

E R R A T A.

Pag. 18. lin. 11. lege, Neque enim. p. 33. l. penult. vita; fin. p. 59. l. 1. Cardinalium. ibid. l. 2. id tempus. ibid. l. penult. religioso. p. 64. l. 6. adde *Luc. 17.* p. 66. l. 20. inquit non. p. 70. l. 17. assiduum. Ibid. l. 25. Voilandiam, Alberto. p. 72. l. 17. exstarent, mirum. p. 73. l. 9. prudentiam. p. 78. l. 12. promitteret. p. 86. l. antepen. Atqui. p. 91. l. 14. consueffet. pag. 102. l. 11. Jaciebat. p. 119. l. 4. *Æn. Sylv.* p. 124. l. 13. Senec. ibid. l. antep. servatoris Dei. p. 128. l. 1. pro? pone: p. 130. l. 2. dedit iis. p. 133. l. 17. fabricatus. Lit. F. p. 138. l. 20. hæ. p. 141. l. 22. beneficus. p. 142. l. 18. inquit. p. 143. l. 7. quererentur. Lit. G. p. 136. l. 16. Faventinus, p. 142. l. 16. eos. p. 143. l. ult. adiit. p. 144. l. 2. in eum. p. 145. l. 24. inquit. p. 147. l. 8. evolvit, subinde. p. 154. Maximilianus, ex p. 155. audiret. p. 188. l. antep. direptumque. p. 190. l. 5. Sancti. Ibid. l. 25. Roma. p. 197. Vicaro. p. 108. l. antep. deducebatur. p. 221. l. 9. Henricus II. p. 227. l. 7. ingemuisse. p. 128. l. 24. Johannam. p. 240. l. 3. circumfusæ. p. 244. l. 23. nihil, p. 251. l. 16. belli anno 22.

Cætera benivola lector pro sua æquitate corriget.

F I N I S.

